GRŐSZ JÓZSEF ÉS TÁRSAI BŰNPERE

BUDAPEST 1951

SZIKRA

GRŐSZ JÓZSEF ÉS TÁRSAI BŰNPERE

BUDAPEST, 1951
SZIKRA

Athenaeum (Fv.: Soproni Béla)

A VÁDIRAT

VÁDIRAT
GRŐSZ JÓZSEF ÉS TÁRSAI BŰNÜGYÉBEN

A demokratikus államrend elleni összeesküvés vezetésének bűntette és más bűntettek miatt Grősz József és társai elleni bűnügyben a nyomozás iratait a következő vádirat benyujtása mellett küldöm meg. Vádat emelek az előzetes letartóztatásban lévő:

I. Grősz József

vádlott ellen, aki 1887. december 9-én Halbturnban született, kalocsai érsek:

az 1946:VII. tv. 1. §. 1. bekezdésébe ütköző, a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésének bűntette,

az 1950:30. tvr. 57. §. — a) és b) pontjaiba ütköző és az 58. §. 3. bekezdése szerint minősülő valutaüzérkedés bűntette,

az 1948:XLVIII. tv. 48. §. 4. bekezdésébe ütköző külföldre szöktetés bűntette, valamint

az 1945:VII. tv. 1. §. illetve az 1440/1945. ME. rendelet 12. §. 6. pontjában meghatározott, bűnpártolással elkövetett népellenes bűntett miatt;

II. Dr. Bozsik Pál

vádlott ellen, aki 1884. január 26-án Gyöngyösön született, volt pesthidegkúti plébános, valamint

III. Dr. Farkas Endre

vádlott ellen, aki 1886. november 26-án Csobolyán született, szentszéki ügyész:

az 1946:VII. tv. 1. §. 1. bekezdésébe ütköző, a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésének bűntette,

az 1930:III. tv. 60. §. 1. pontjába ütköző és a 61. §. 3. bekezdése szerint minősülő kémkedés bűntette;

IV. Dr. Hévey László

vádlott ellen, aki 1902. április 3-án Győrszigeten született, volt miniszteri osztályfőnök:

az 1945:VII. tv. 1. §., ill. az 1440/1945. ME. rendelet 10. §. 5. pontjába ütköző népellenes bűntett,

az 1946:VII. tv. 1. §. 1. bekezdésébe ütköző, a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésének bűntette;

V. Dr. Pongrácz Alajos

vádlott ellen, aki 1909. június 5-én Budapesten született, volt követségi tisztviselő:

az 1946:VII. tv. 1. §. 2. bekezdésébe ütköző, a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való részvétel bűntette,

az 1930:III. tv. 60. §. 3. pontjába ütköző és a 61. §. 3. bekezdése szerint minősülő folytatólagosan elkövetett kémkedés bűntette,

az 1950:30. tvr. 57. §. a) és b) pontjaiba ütköző és az 58. §. 2. bekezdése szerint minősülő valutaüzérkedés bűntette;

VI. Endrédy Vendel

vádlott ellen, aki 1895. január 19-én, Fertőendréden született, volt zirci apát:

az 1946:VII. tv. 1. §. 1. bekezdésébe ütköző, a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésének bűntette,

az 1930:III. tv. 60. §. 3. pontjába ütköző és a 61. §. 3. bekezdése szerint minősülő kémkedés bűntette

az 1950:30. tvr. 57. §. a) és b) pontjaiba ütköző és az 58. §. 3. bekezdése szerint minősülő valutaüzérkedés bűntette és az 1948:XLVIII. tv. 48. §. 4. bekezdésébe ütköző külföldre szöktetés bűntette;

VII. Hagyó-Kovács Gyula

vádlott ellen, aki 1888. március 14-én Sajóvárkonyban született, volt jószágkormányzó:

az 1945:VII. tv. 1. §., illetve az 1440/1945. ME. rendelet 10. §. 6. pontjában meghatározott, folytatólagosan elkövetett népellenes bűntett,

az 1946:VII. tv. 1. §. 2. bekezdésében meghatározott, a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való részvétel bűntette,

az 1950:30. tvr. 57. §. a)' és b) pontjaiba ütköző és az 58. §. 3. bekezdése szerint minősülő valutaüzérkedés bűntette,

a 8.800/1946. ME. rendelet 1. §. 3. pontjába ütköző és a 9. §. 2. és 3. pontja szerint minősülő árdrágító üzérkedés bűntette;

VIII. Csellár István Jenő

vádlott ellen, aki 1911. július 7-én Váckisújfalun született, volt pálosrendi rendfőnök:

az 1945:VII. tv. 1. §., ill. az 1440/1945. ME. rendelet 12. §. 6. pontjába ütköző, bűnpártolással elkövetett népellenes bűntett,

egyrendbeli, a 7150/1946. ME. rendelet 2. §-ába ütköző fegyverrejtegetés bűntette,

az 1950:30. tvr. 57. §. a)' és b)' pontjaiba ütköző és az 58. §. 3. bekezdése szerint minősülő valutaüzérkedés bűntette,

az 1948:XLVIII. tv. 48. § 4. bekezdésébe ütköző külföldre szöktetés büntette,

a Btk. 400. §. első bekezdésébe ütköző közokirathamisítás bűntette;

IX. Vezér Ferenc

vádlott ellen, aki 1914. március 24-én Szaniszlóban született, volt pálosrendi perjel:

a Btk. 278. §-ába ütköző gyilkosság bűntette,

a Btk. 278. §-ába ütköző többrendbeli gyilkossságra felbújtás bűntette és

az 1945:VII. tv. 1. §., ill. az 1440/1945. ME. rendelet 8. §. 2. bekezdésébe ütköző, a népek háború utáni békés együttélésének megbontására irányuló bűntett miatt,

mert

Grősz József és bűntársai összeesküvést szerveztek és vezettek, amelynek célja a demokratikus államrend megdöntése és a Habsburgok trónrajuttatásával a királyság visszaállítása volt. Ennek érdekében a Magyar Népköztársaság ellen szerteágazó szervezett aknamunkát fejtettek ki.

I.

Grősz József

vádlottat 1948. novemberében Mindszenty József magához rendelte és bizalmasan közölte, hogy a köztársaság megdöntésére összeesküvést szervez és vezet. Részletezte, hogy háború esetén, vagy ha az összeesküvés kirobbantására megfelelő helyzet

alakul ki, kormányt alakít és kiáltványt bocsát ki. Erről Grősz József beismerte:

„Mindszenty azért hívott, mert számítva őrizetbevételére, tájékoztatni akart arról, hogy megbízást adott dr. Bozsik Pálnak a rendszer megdöntésére irányuló szervezet kiépítésére és kormányprogram kidolgozására. Megbízott, hogy őrizetbevétele esetén vegyem át helyette a vezetést."

Mindszenty József letartóztatása és elítéltetése után Grősz József az összeesküvés vezetését átvette. Dr. Bozsik Pál és dr. Farkas Endre vádlottak több titkos összejövetelen leszögezték ú. n. „jogfolytonossági elvüket", amely szerint Mindszenty József akadályoztatása miatt a király visszatéréséig Grősz József az ideiglenes államfő. Erről Grősz József vádlott beismerte, hogy összeesküvő társai közvetítésével 1950. július 5-én az alábbi írásbeli nyilatkozatot küldte el az egyik imperialista állam budapesti követségére:

„Az ősi magyar törvények szerint a király távollétében és a hercegprímás akadályoztatása folytán, mint Magyarország homo regiusa, vállalom az államfői tisztség betöltését és átmeneti kormány kinevezését."

Dr. Bozsik Pál és dr. Farkas Endre összeesküvő társaikból össze is állították a kormánylistát, amelyet Grősz József jóváhagyása után jelentettek egyik imperialista követségnek. A népellenes kormány összeállításával kapcsolatban Grősz József többízben tárgyalt Pavr Hugó volt gyáros, királypárti politikussal is. Tárgyalásaik alapján Grősz úgy döntött, hogy az eredetileg jelölt miniszterelnök, dr. Bozsik Pál helyett a kormány elnöke dr. Friedrich István, a horthysta ellenforradalom első miniszterelnöke legyen Friedrich a „kinevezést" elfogadta.

Grősz József vádlottnak dr. Farkas Endre rendszeresen jelentést tett az összeesküvés szervezésének előrehaladásáról. A bűnjelek között elfekvő tervezetek szerint fő célkitűzésük volt, hogy a nagybirtok-rendszert visszaállítsák, a gyárakat és bányákat visszaadják a tőkéseknek.

A népi demokratikus rendszer megdöntésére irányuló szervezkedéssel kapcsolatban Grősz József a következőket vallja:

„Beismerem, hogy az általam vezetett összeesküvés megkezdte fegyveres csoportok szervezését, amelyek feladata volt a népköztársaság megdöntése és a hatalom átvétele."

Grősz József kapcsolatot épített ki több imperialista állam budapesti követségeivel, amelyek bizalmas anyagokat közvetítettek a Vatikán és Grősz között. Grősz jelentései, amelyeket

az imperialista követségeknek adott át, titkos gazdasági és politikai kémadatokat tartalmaztak. (Tárgyi bizonyítékok kötete: eredeti okmányok I.)

Grősz József mindent elkövetett, hogy minél több, számukra megbízható népellenes elemet tartson közvetlen irányítása alatt. Ezért gyilkosokat és más körözött bűnözőket segített a hatóságok elől bujkálásukban

A háborús bűntetteiért körözött Iványi Endrét segítette szökésében és anyagi támogatást küldött részére — dollárban — búvóhelyére, a hűvösvölgyi múzeumba és rendházba. A gyilkosság miatt körözött Vezér Ferenc IX. vádlott, volt pálos szerzetesnek hamis igazoló iratokat állított ki, másokat pedig a felelősségre vonásuk elől külföldre szökésükben segített.

A szerzetesek illegális továbbműködésének támogatására bizalmas köriratot bocsátott ki. (Tárgyi bizonyítékok kötete: eredeti okmányok II/13.).

Az összeesküvés anyagi fedezetét elsősorban a kalocsai érsekségen Grősz József által irányított valuta- és aranyüzérkedés biztosította. A megtartott házkutatás során a nyomozó hatóságok ebből 2500 dollárt, 120 angol fontot, 1100 svájci frankot és más külföldi fizetési eszközöket, Napoleon-aranyakat és nagymennyiségű törtaranyat lefoglaltak.

(Tárgyi bűnjelek 1. csomagja a. (f.) borítékjaiban megküldtem.)

A kalocsai érsekség könyvtárában őrzött, nagy nemzeti értéket képviselő kulturális műkincset, az u. n. „kalocsai kódexet" és tíz darab nemzetközileg nyilvántartott ősnyomtatványt külföldre csempésztetett és az értük kapott, mintegy félmillió forint értékű valutát külföldön letétbe helyeztette. Folyamatosan kapott külföldről csempész úton többszázezer forintnyi összeget, amelyet a kiszökött Zágon Endre, volt győri kanonok küldött. Ebből a pénzből többek között Endrédy Vendel vádlottnak 50.000 forintot adott.

II.

Dr. Bozsik Pál

vádlott, aki 1918-tól a gyöngyösi ellenforradalmi elemek vezetője, majd a horthysta parlament képviselője volt, a felszabadulás után Mindszenty József bizalmas politikai tanácsadója és összeesküvő társa lett. Mindszenty letartóztatása után összeesküvő tevékenységét Grősz József irányítása alatt folytatta. Ő dolgozta ki dr. Farkas Endre vádlottal együtt az összeeskü-

ves programját. Összeesküvő társa, dr. Pongrácz Alajos segítségével a programot egyik imperialista követség útján Spellman newyorki érseknek, Montini vatikáni államtitkárnak és Habsburg Ottónak megküldötte.

Az általa beszervezett és iparügyi miniszternek jelölt dr. Hévey Lászlót azzal bízta meg, hogy volt osztenburgista különítményesekből és volt horthysta katonatisztekből álló fegyveres csoportokat szervezzen.

Dr. Bozsik Pál irányította Balázsi Sándoron keresztül azt a vasúti szabotázs-csoportot, amely vagonok kisiklatásával, a szerelvények hibás összeállításával a szállítások rendjét szabotálta.

Rendszeres kémjelentéseket tett az említett követség részére titkos belpolitikai és gazdasági adatokról, amelyeket maga és összeesküvő társai szereztek meg.

III.

Dr. Farkas Endre

vádlott 1919-től számos fasiszta egyesületnek és pártnak volt vezetőségi tagja. A felszabadulás után ügyvédi tevékenységet folytatott és szentszéki ügyésszé nevezték ki. Dr. Farkas Endre rendszeresen személyes jelentést tett Grősznek az összeesküvő tevékenység részleteiről. Dr. Farkas Endre és Bozsik vádlott dolgozták ki az összeesküvés ú. n. „jogfolytonossági elvét". Farkas Endre vádlott irányította a volt horthysta katonatisztek és rendőrtisztek beszervezését az összeesküvés fegyveres csoportjaiba.

Az összeesküvéssel kapcsolatot tartó egyik imperialista követségnek gazdasági és politikai kémadatokat szolgáltatott ki rendszeresen.

IV.

Dr. Hévey László

vádlott a jezsuita rend támogatásával külföldön végezte tanulmányait. Utasítása az volt, hogy a támogatás fejében a baloldali emigránsok tevékenységét a horthysta követség útján jelentse. Besúgó jelentéseit folyamatosan megtette. Ennek okmányait becsatolom. (Tárgyi bizonyítékok kötete: eredeti okmányok II/36—51.)

Besúgó tevékenységét külföldről visszatérve rendszeresen folytatta. Mint kassai tanár a Vkf/2. fasiszta katonai elhárító szervnek közvetlenül tette meg besúgójelentéseit.

A felszabadulás után feloszlatott királypárti egyesületek

volt vezetőivel, a volt Osztenburg-különítményhez tartozó katonatisztekkel, eltávolított tisztviselőkkel és fasiszta diákokkal rendszeresen titkos összejöveteleket tartott. Az összeesküvésben Bozsik vádlottól azt a feladatot kapta, hogy fegyveres csoportokat szervezzen. Beszervezte Mészáros Iván volt csendőrezredest, az osztenburgisták elismert vezetőjét, aki kidolgozta a fegyveres csoportok szabotázs- és terrorterveit. A terrorakciókhoz szükséges fegyverek és lőszer dr. Przibislawsky Ferencnél voltak elrejtve. A lefoglalt több mint 50 lőfegyvert és több mint 100 csomag lőszert, stb. megküldöm. (Tárgyi bűnjelek csomagjai 3—7.) Hévey utasításairól Przibislawsky Ferenc tanu így vallott:

„Hévey kihangsúlyozta, hogy a mi feladatunk rombolá sok és az állam vezetői elleni merényletek végrehajtása, fegyverraktárak megtámadása a fegyverek kiegészítése végett. Közölte Hévey, hogy komoly segítséget kapunk majd nyugatról és Jugoszláviából, ahol felfegyverzett magyar fasiszta csapatok állanak készenlétben."

V.

Dr. Pongrácz Alajos

vádlott a fasiszta Vkf/2. kémelhárító besúgója volt. Amikor ez 1946-ban kiderült és emiatt tanári állásából elbocsátották, az egyik imperialista hatalom követségének tisztviselője lett. Kémszolgálatra szervezték be és rendszeres kémjelentéseket adott az ország belpolitikai, gazdasági, kulturális, oktatási és más titkos adatairól.

Megbízást kapott, hogy tartsa a kapcsolatot a Grősz József által vezetett összeesküvéssel. A követség papírján és írógépén ő állította ki azokat az okmányokat, amelyeket Grősz József írt alá. Az összeesküvés vezetőitől származó kémjelentéseket átvette és továbbította.

1946-tól kezdve rendszeresen üzérkedett valutákkal, amelyeket zugárfolyamon üzletszerűleg értékesített.

VI.

Endrédy Vendel

vádlott 1945-től kezdve kémkedett az egyik imperialista állam követsége részére. Kémjelentéseinek egyes adatait nyomozati vallomásában a 3—4. oldalon a), f) pontok alatt részletezte. 1948. őszén Mindszenty József utasítására a Vatikánba utazott.

Itt a Mindszenty által összeállított titkos adatokat jelentette. Visszatérve, Mindszentynek és Grősznek a kapott utasításokat átadta. Római tárgyalásairól a továbbiakban ezt vallotta:

„Római tartózkodásom alatt felkészültem arra is, hogy letartóztathatnak. Ezért nyilatkozatot hagytam hátra, hogy minden vallomásom, kijelentésem és aláírásom érvénytelen."

Endrédy Vendel irányította Papp Ervin, volt kispap és társai „Magyar Szabadság Front" elnevezésű összeesküvő csoportját. Ez a csoport fasiszta röpcédulákat terjesztett és szabotázsakciókat szervezett. Papp Ervin később Bozsik Pál vádlottal is közvetlen kapcsolatot létesített.

Grősz József irányítása alapján Endrédy volt egyik vezetője a volt szerzetesek illegális megszervezésének. Több volt szerzetesnek az országból való kiszökését szervezte meg és támogatta anyagilag.

Hagyó-Kovács Gyula, VII.-rendű vádlottat, legközvetlenebb munkatársát utasította, hogy az egyik imperialista állam budapesti követségén és más utakon becsempészett valutát ne helyezze letétbe, hanem azt zugárfolyamon értékesítse. Utasítására Hagyó-Kovács vádlott inzulinnal és szesszel üzérkedett.

VII.

Hagyó-Kovács Gyula

Vádlott a horthysta felsőház volt tagja, mint jószágkormányzó az előszállási 30.000 holdas uradalom vezetője volt. Teljhatalmú ura volt 3200 földnélküli cselédnek. Az általa vezetett uradalomban a cselédség évi fizetése pénzben 40 pengő volt, az intézők a cselédekkel a legdurvábban bántak, az öntudatosakat csendőrkézre adták, mint például Szenczi Jánost, Vadócz Györgyöt és másokat.

Utasítására történt, hogy dr. Zalai Kálmán azért, hogy a cselédek gyermekei a tóban ne fürödhessenek, annak fenekét vasvillákkal, ócskavasakkal szóratta tele. Ennek következtében az egyik aratómunkás 12 éves gyermekét egy villa felnyársalta. A gyermek halála ügyében az eljárás lefolytatását Hagyó-Kovács Gyula megakadályozta.

A felszabadulás után Endrédy Vendel utasítására több mint 32.000 USA-dollárt zugárfolyamon értékesített. A kormányzattól folyósított összegekkel ugyanígy árdrágító üzérkedést folytatott. Így többek között egy inzulinüzleten több mint 60.000 forint törvénytelen nyereséget ért el néhány hét alatt.

Ő továbbította Endrédy Vendel titkos jelentéseit az egyik nyugati ország követségéhez.

VIII.

Csellár István Jenő

vádlott, a Pálosrend volt főnöke, a Gellért hegyi sziklakolostorban a körözött bűntettesek egész sorát rejtegette. Bujtatta a letartóztatás elől többek között a gyilkosság miatt körözött Tóth Illés kulákot. Sulkovszky Alfréd „herceg", bujkáló horthysta katonatisztet és két társát, Karácsonyi Guidó népellenes bűnöst, Szijjártó Henrik körözött és álnéven élő fasisztát. Utasítására Pécsett bujtatták a sikkasztás miatt körözött Horváth Istvánt. A Sziklakápolnában rejtegette és hamis okmányok kiállításával szökni segítette Vezér Ferenc vádlottat, akit gyilkosság és gyilkosságra felbujtás miatt köröztek.

Egyik nyugati követségen keresztül kapcsolatot tartott a kémkedés miatt kiutasított Zembrzusky Mihály volt pálos rendfőnökkel, akitől az illegálisan tevékenykedő szerzetesek kiszöktetésére és spekulációs célokra többezer dollárt kapott, amit zugárfolyamon értékesített. Valutamanipulációit Endrédy Vendellel közösen bonyolította le. Endrédy útmutatásai alapján szervezte meg volt rendtársainak illegális tevékenységét. A kapott utasítások szerint Rauch, Bolvári és Vince volt szerzetesek kiszöktetését előkészítette és költségeikre 35.000 forintot adott.

IX.

Vezér Ferenc

vádlott 1944-től a szentkúti pálosrendház főnöke volt. Endre László, később kivégzett háborús bűnös utasítására közvetlenül a felszabadulás után kulákokból és más népellenes elemekből terroralakulatot szervezett. Feleskette őket, hogy gyilkosságokat követnek el a felszabadító szovjet hadsereg katonái ellen. Uszítására és rendszeres felbujtására több szovjet katonát meggyilkoltak. Vezér Ferenc maga is fegyveresen járt bandája tagjaival, mint vallotta: „oroszvadászatra" a pálosszentkúti tanyavilágban. A gyilkosságok közül egyet személyesen hajtott végre: 1944. december közepén egy szovjet katonát orvul lelőtt. Vezér Ferenc az ellene indult eljárás elől megszökött. Bujkálásában Grősz József és társai —, akik tudomással bírtak gyilkosságairól — segítették.

A vád a vádlottak beismerésével, az iratokhoz csatolt és a

tárgyaláson ismertetendő okmányokkal és okiratokkal, a megküldött tárgyi bűnjelekkel bizonyítva van. A vádat mindenben igazolják azok a tanuk, akiknek megidézésére indítványt tettem.

A bűnügy tárgyalására a budapesti megyei bíróság tanácsa az illetékes és hatáskóre van. (1950:46. tvr. 9. §.)

A vádlottak előzetes letartóztatásának meghosszabbítását indítványozom.

Budapest, 1951. június 11.

Dr. Alapy Gyula s. k.,
ügyészségi elnök.

A TÁRGYALÁS

A TÁRGYALÁS ELSŐ NAPJA

1951. JÚNIUS 22.

Elnök: A tárgyalást megnyitom. A budapesti megyei bíróság tárgyalni fogja a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésének bűntettével és egyéb bűncselekményekkel vádolt Grősz József és társai bűnügyét. Számbaveszem a megidézetteket: Grősz József, Dr. Bozsik Pál, Dr. Farkas Endre, Dr. Hévey László, Dr. Pongrácz Alajos, Endrédy Vendel, Hagyó-Kovács Gyula, Csellár István és Vezér Ferenc. Megállapítom, hogy a vádlottak valamennyien jelen vannak. A vádat dr. Alapy Gyula, a budapesti államügyészség elnöke képviseli. Az elsőrendű vádlott védelmében megjelent dr. Joannovich Emil ügyvéd, az Ügyvédi Kamara elnöke, a csatolt meghatalmazás alapján, másodrendű vádlott dr. Bozsik Pál védelmében dr. Szabadi Gyula ügyvéd, a csatolt meghatalmazás alapján, harmadrendű vádlott dr. Farkas Endre védelmében dr. Reznyák László ügyvéd, a csatolt meghatalmazás alapján, negyedrendű dr. Hévey László vádlott védelmében dr. Nehéz-Possony József, a csatolt meghatalmazás alapján, ötödrendű vádlott dr. Pongrácz Alajos védelmében Szecsey Dénes dr., a csatolt meghatalmazás alapján, hatodrendű Endrédy Vendel vádlott védelmében dr. Melléky Kornél a csatolt meghatalmazás alapján, hetedrendű Hagyó-Kovács Gyula vádlott védelmében dr. Zarubay Emil, a csatolt meghatalmazás alapján, nyolcadrendű Csellár István vádlott védelmében dr. Barabás Béla, a csatolt meghatalmazás alapján, kilencedrendű Vezér Ferenc vádlott védelmében dr. Fodor Lajos, a csatolt meghatalmazás alapján.

Grősz József tessék ide előlépni. Mikor és hol született?

Grősz József: Dél-Pozsonyban, most Halbturnban, 1887. december 9-én.

Elnök: Apja neve?

Grősz: Grősz Ferenc.

Elnök: Anyja neve?

Grősz: Kiss Magdolna.
Elnök: Iskolai végzettsége?
Grősz: Egyetemi, teológiát végeztem.
Elnök: Hol végezte?
Grősz: Bécsben, mint a Pazmaneum növendéke.
Elnök: Foglalkozása?
Grősz: Érsek, kalocsai érsek.
Elnök: Havi jövedelme?
Grősz: Most havi jövedelmem nincsen.
Elnök: Mennyi volt kérem az évi jövedelme?
Grősz: Rövid ideig voltam kalocsai érsek. Ötvenezer hold föld után volt jövedelmem.
Elnök: Büntetve volt?
Grősz: Nem voltam.

Elnök: Dr. Bozsik Pál! Mikor és hol született?
Bozsik: 1884. január 26-án Gyöngyösön.
Elnök: Apja neve?
Bozsik: Bozsik József.
Elnök: Anyja neve?
Bozsik: Gulyás Anna.
Elnök: Az ön iskolai végzettsége?
Bozsik: Budapesti egyetem teológiai fakultás.
Elnök: Milyen doktorátusa van?
Bozsik: Hittudományi.
Elnök: Foglalkozása?
Bozsik: Plébános Remete-Kertvárosban.
Elnök: Büntetve, internálva volt-e?
Bozsik: Internálva voltam, az első Tanácsköztársaság idején.
Elnök: Ellenforradalmi tevékenység miatt?
Bozsik: Igen.

*

Elnök: Dr. Farkas Endre! Mikor és hol született?
Farkas: 1886 november 26-án Csobolyán.
Elnök: Apja neve?
Farkas: Farkas Pál.
Elnök: Anyja neve?
Farkas: Csizmár Veronika.
Elnök: Családi állapota?
Farkas: Nős.

Elnök: Iskolai végzettsége?
Farkas: Jogtudományi doktorátus és ügyvédi bírói vizsga. Gyakorló ügyvéd.
Elnök: Tessék megmondani, büntetve volt-e?
Farkas: Nem voltam büntetve.

*

Elnök: Dr. Hévey László! Mikor és hol született?
Hévey: Györszigeten, 1902. április 3-án.
Elnök: Apja neve?
Hévey: Hévey István.
Elnök: Anyja neve?
Hévey: Kaszás Margit.
Elnök: Családi állapota?
Hévey: Nőtlen.
Elnök: Iskolai végzettsége?
Hévey: Legmagasabb iskolai végzettségem közgazdaságtudományi egyetem és ott szerzett doktorátus.
Elnök: Milyen nyelveket beszél?
Hévey: A magyaron kívül a franciát perfektül beszélem.
Elnök: Büntetve, internálva volt-e?
Hévey: Nem voltam.
Elnök: Milyen foglalkozásai voltak?
Hévey: Volt főiskolai nyilvános rendes tanár, nyugalmazott miniszteri osztályfőnök.

*

Elnök: Dr. Pongrácz Alajos! Mikor és hol született?
Pongrácz: Budapesten 1909. június 5-én.
Elnök: Apja neve?
Pongrácz: Pongrácz Alajos.
Elnök: Anyja neve?
Pongrácz: Rademacher Márta.
Elnök: Családi állapota?
Pongrácz: Nős.
Elnök: Iskolai végzettsége?
Pongrácz: A tudományegyetemen bölcsészdoktori oklevelet szereztem és tanári oklevelet a bölcsészeti fakultáson Budapesten.
Elnök: Milyen nyelveken beszél a magyaron kívül?
Pongrácz: Német, olasz, francia, angol.
Elnök: Foglalkozása?
Pongrácz: Volt gimnáziumi tanár, a budapesti amerikai követség tisztviselője.

Elnök: Havi jövedelme mennyi volt?
Pongrácz: 1800 forint.
Elnök: Büntetve?
Pongrácz: Nem voltam.
Elnök: Endrédy Vendel! Mikor és hol született?
Endrédy: 1895. január 19-én Fertőendréden, Sopron megyében.
Elnök: Mindig Endrédynek hívták?
Endrédy: Nem. Régi nevem Hadarics Kálmán volt.
Elnök: Apja neve?
Endrédy: Hadarics Elek.
Elnök: Anyja neve?
Endrédy: Varga Erzsébet.
Elnök: Iskolai végzettsége?
Endrédy: Egyetem, teológiai fakultás és bölcseleti fakultás.
Elnök: Milyen nyelveken beszél ön?
Endrédy: Jól nem beszélek, csak magyarul.
Elnök: Latinul is beszél?
Endrédy: Igen.
Elnök: Büntetve?
Endrédy: Nem voltam.

*

Elnök: Hagyó-Kovács Gyula! Mikor és hol született?
Hagyó-Kovács: 1888. március 14-én Sajóvárkonyban, Borsod megyében.
Elnök: Apja neve?
Hagyó-Kovács: Hagyó-Kovács József.
Elnök: Anyja neve?
Hagyó-Kovács: Barta Julianna.
Elnök: Iskolai végzettsége?
Hagyó-Kovács: Teológiai főiskola, a tudományegyetem bölcsészeti fakultásán középiskolai tanári oklevél, gazdasági akadémiai oklevél.
Elnök: Foglalkozása?
Hagyó-Kovács: Szerzetes.
Elnök: Mi volt a szerzetes rendben az ön foglalkozása?
Hagyó-Kovács: Jószágkormányzó és később a rend központi vagyonkezelője.
Elnök: Hol volt jószágkormányzó?
Hagyó-Kovács: Előszálláson.
Elnök: Ez egy rendi nagybirtok volt? Mekkora?
Hagyó-Kovács: 30.000 holdas nagybirtokon voltam jószágkormányzó.

Elnök: Büntetve?
Hagyó-Kovács: Nem voltam.

*

Elnök: Csellár István Jenő! Mikor és hol született?
Csellár: 1911. június 7. Váckisújfalun, Pest megyében.
Elnök: Apja neve?
Csellár: Csellár Pál.
Elnök: Anyja neve?
Csellár: Lukács Mária.
Elnök: Iskolai végzettsége?
Csellér: Teológiai főiskola.
Elnök: Foglalkozása?
Csellár: Szerzetes voltam.
Elnök: Milyen szerzetes?
Csellár: Pálos szerzetes és ott rendfőnöki megbízott.
Elnök: Mióta?
Csellár: 1948 óta.
Elnök: Beszél idegen nyelven?
Csellár: Nem beszélek idegen nyelven.
Elnök: Büntetve volt-e?
Csellár: Büntetve nem voltam.

*

Elnök: Vezér Ferenc! Mikor és hol született?
Vezér: 1914. március 23-án, Szaniszlón, Szatmár megyében, Romániában.
Elnök: Apja neve?
Vezér: Vizer György.
Elnök: Anyja neve?
Vezér: Poszet Mária.
Elnök: Iskolai végzettsége?
Vezér: Gimnáziumi érettségi és hittudományi főiskola.
Elnök: Foglalkozása?
Vezér: Szerzetes pap vagyok, pálos.
Elnök: Mi volt kérem a renden belül az ön foglalkozása?
Vezér: Gondnok voltam és tartományi gondnok voltam a legutolsó időben.
Elnök: Ezt megelőzően?
Vezér: Ezt megelőzően házfőnök voltam Pálosszentkúton.
Elnök: Büntetve volt-e?
Vezér: Nem.
Elnök: Bűnvádi eljárás a felszabadulás után volt-e önnel szemben?

Vezér: Igen, volt, a népbíróság felmentett.
Elnök: Milyen cselekmény miatt?
Vezér: Demokrácia elleni lázításért.
Elnök. Ezután éveken keresztül bejelentetlenül lakott-és bujkált?
Vezér: Igen.

*

Az elnök ezután felolvasta a vádiratot, majd megkezdte az elsőrendű vádlott, Grősz József kihallgatását.

Elnök (Grősz Józsefhez): Grősz József, tessék ideállni. Megértette a vádat?

Grősz: Megértettem.

Elnök: Bűnösnek érzi magát?

Grősz: Bűnösnek érzem magam.

Elnök: Kérem, röviden foglalja össze a pályafutását.

Grősz: 1911-ben szenteltek pappá. Két évi káplánoskodás után kerültem a győri püspöki udvarba, ahol 1928 decemberében a pápa segédpüspökké nevezett ki. 1936-ig voltam Győrött segédpüspök, mint püspöki helynök. 1936-ban kerültem Szombathelyre, mint apostoli kormányzó. 1939-ben lettem szombathelyi megyéspüspök, 1943-ban pedig kalocsai érsek.

Elnök: Ön kinevezései kapcsán az akkori rendszernek tett esküt?

Grősz: Püspökké kinevezésem alkalmával és későbbi kinevezéseim alkalmával esküt tettem Horthy Miklós kormányzó kezébe.

Elnök: Most tessék megmondani, hogy ön a vallásos egyesületeken kívül milyen politikai jellegű és társadalmi egyesületeknek volt a tagja és milyen tisztségeket viselt?

Grősz: A különféle egyházi és társadalmi egyesületek vezető tagsága mellett a huszas évektől kezdve először dominusa, azután protektora lettem az Emericana szervezetnek. Ugyancsak a huszas évektől kezdve tagja voltam az ellenforradalmi MOVE egyesületnek.

Elnök: A Horthy-rendszerben ön milyen kitüntetéseket, címeket kapott?

Grősz: A Horthy-rendszer idejében belső titkos tanácsosi címet kaptam, 1939-től pedig a Felsőháznak voltam tagja.

Elnök: Volt-e ön politikai pártnak tagja?

Grősz: Politikai pártnak hivatalosan nem voltam tagja, de a Horthy-rendszer idején, amellyel általában egyetértettem, az Ernst és Huszár vezetése alatt álló Keresztény Párthoz tartozónak vallottam magam, mert ennek a pártnak a cél-

kitűzései között szerepelt a Királyság visszaállítása és a Habsburg-dinasztiának Magyarországon való újból trónrajuttatása.

Elnök: Ezek szerint ön évtizedek óta legitimista politikai meggyőződésű?

Grősz: Igen, legitimista politikai meggyőződésemnek, mint egyházi funkcionárius is kifejezést adtam, például azzal, hogy 1930-ban, vagy 1931-ben én celebráltam a budapesti Szent István bazilikában az úgynevezett Ottó-misét, szombathelyi működésem idején pedig többször résztvettem az Ottó- és Zita-miséken. A Habsburg ház tagjaival már győri működésem idején is személyes kapcsolataim voltak: Frigyes főherceggel és családjával. Mint kalocsai érsek pedig többször vendégül láttam házamban József főherceget és fiát, ifjabb József főherceget, akik az érsekségnek vadászbérlői voltak.

Elnök: Tessék megmondani, hogy 1948 november 3-án, a püspöki konferencia után a Prímási-palota első emeletének egyik termében milyen bizalmas megbeszélésre hívta önt Mindszenty?

Grősz: A konferenc a délutáni ülésén engem és még néhányunkat, Hamvas Endre püspököt, Rogács Ferenc pécsi koadjutort és Drahos János esztergomi érseki helynököt, aki azóta meghalt.

Elnök: Miért hívta össze önöket?

Grősz: Minket azért hívott, hogy a szerinte közeljövőben várható rendszerváltozás esetével kapcsolatban tájékoztasson politikai, vagy szervezkedési intézkedéseiről. A többi között elmondotta, hogy a rendszerváltozás esetére egy régi keresztény politikussal, dr. Bozsik Pállal programmot dolgoztatott ki és arra kért bennünket, hogy ha neki nem lesz módja ennek a programmnak a végrehajtásán, vagy megvalósításán közreműködni, tegyük azt meg mi, még pedig az közülünk, akinek módjában lesz. Azért hívott többünket, az ország több részéből — Esztergom, Pécs, Kalocsa, Szeged —, mert számolni kellett azzal, hogy a rendszerváltozás esetleg nem egyszerre történik az egész ország területén. A Bozsik által kidolgozott programmból részleteket akkor nem közölt. Azt említette röviden, hogy a legközelebbi programm az lesz, hogy bizonyos kategóriában a földet vissza kell juttatni a volt birtokosoknak.

Elnök: A gyárakat a tőkéseknek és így tovább!

Grősz: Igen.

Elnök: Tett akkor említést Mindszenty az amerikai fegyveres erőkről?

Grősz: Az amerikai fegyveres erőktől várta ő a rendszerváltozást.

Elnök: És ezt közelinek jelezte?

Grősz: Igen.

Elnök: Volt szó arról, hogy ebben az esetben azonnal új kormányt kell kinevezni?

Grősz: Arról volt szó, hogy rendszerváltozás esetén azonnal.

Elnök: Mondotta, hogy Bozsik Pált megbízta ennek előkészítésére a szervezkedéssel?

Grősz: Bozsik Pállal kapcsolatban csak annyit mondott, hogy a programm kidolgozásával bízta meg.

Elnök: Akkor lényegében Mindszenty nemcsak a püspöki kar vezetését, de az ő szervezkedése vezetését is önre bízta?!

Grősz: Mondjuk direkt, egyenesen akkor nem. Csak azt, hogy, akinek közülünk módja lesz. Amikor aztán ...

Elnök: Amikor aztán őrizetbe vették Mindszentyt?

Grősz: Még őrizetbevétele előtt, még december elsején.

Elnök: De később aztán önt ilymódon is utódjának tekintette a szervezkedésben, e beszélgetés alapján?

Grősz: Igen.

Elnök: Tessék megmondani, hogy kért-e öntől ez alkalommal neveket kulcspoziciok betöltésére?

Grősz: Igen, neveket kért tőlünk olyan személyiségekről, akik a rendszerváltozás után az ország és a törvényhatóságok vezetésében szerepet kaphatnának és kapnának. Hamvas püspök mondott is néhány nevet, amelyeket Mindszenty egy már neveket tartalmazó papírlapra jegyzett fel. Amikor ezt Hamvas püspök látta, arra kérte, hogy ne jegyezzen fel neveket, mert ha nála egy ilyen listát megtalálnának, az az illetőkre kellemetlen következményekkel járhatna. Mindszenty azzal akarta megnyugtatni a püspököt, hogy ahogyan ő jegyzi fel a neveket, senki más rajta kívül nem tudja.

Elnök: Fedőneveket?

Grősz: Igen.

Elnök: Tessék megmondani, szó volt-e kiáltvány kibocsátásáról?

Grősz: Aztán ugyanakkor azt mondotta, hogy rendszerváltozás után rögtön kiáltványt kell kibocsátani, körülbelül abban a szellemben, ahogy a kormányprogramm tartalmazza, tehát nem rögtön felszámolni a demokratikus vívmányokat.

Elnök: És ezt a kiáltványt kivel akarta aláíratni?

Grősz: A kiáltványt különböző pártállásokhoz tartozó, ismert régi politikusokkal akarta aláíratni. A többi között emlékszem, szóbakerült Czettler Jenő neve és szóbakerült Rassay Károly neve is.

Elnök: Most összefoglalva leszűrhetjük, hogy az volt az ő utasítása, rendelkezése, hogy önök közül az vegye át a vezetést, akinek módjában lesz?

Grősz: Igen.

Elnök: És ezért hívta többüket. Önök valamennyien legbensőbb bizalmasai voltak?

Grősz: Mi mindenesetre, azok voltunk, azért hívott bennünket.

Elnök: Most tessék nyilatkozni arról, hogy mikor vette ön át a Bozsik-féle illegális legitimista királypárti szervezet vezetését?

Grősz: A királypárti szervezkedés vezetését 1949 augusztusában vettem át ténylegesen. Augusztus egyik napján, azt hiszem Szent István király ünnepén, Farkas Endre régi barátom és volt iskolatársam felkeresett engem a Szent Imre hercegúti Szent Margit intézetben és közölte velem, hogy a hercegprímástól őrizetbevétele előtt kapott megbízás alapján dr. Bozsik Pállal illegális legitimista szervezkedésnek a kiépítését kezdték meg, amelynek célja a Népköztársaság amerikai fegyveres segítséggel való megdöntése, a hatalom átvétele és a Habsburg-monarchiának a visszaállítása. Farkas kifejtette előttem, hogy a jogfolytonosság elve alapján a régi törvények értelmében a király távollétében a hercegprímás, annak akadályoztatása esetén az őt egyházi rangban követő kalocsai érsek tölti be az ideiglenes államfői tisztet és megkérdezte tőlem, hogy ezt vállalom-e.

Elnök: És erre mit mondott ön?

Grősz: Erre azt mondottam Farkasnak, hogy Bozsik akciójáról tudok, Mindszenty közölte velem, az akciót helyeslem és az ideiglenes államfői tisztet a rendszerváltozás esetére vállalom.

Elnök: Tehát ön kifejezetten elvállalta?

Grősz: Ezzel elvállaltam.

Elnök: Az összeesküvés vezetését és az ideiglenes államfőséget. Ettől kezdve Farkas milyen gyakran kereste fel önt?

Grősz: Farkas átlag körülbelül hat hetenként keresett fel és tájékoztatott az összeesküvés további eseményeiről, fejleményeiről. Igy a többi között közölte velem egyik alkalommal, hogy szervezkedésünk a budapesti amerikai követség

több diplomatájával összeköttetést tart fenn, a követség a mi akciónkat, a mi szervezkedésünket aktívan támogatja is.

Elnök: Ön helyeselte, hogy az amerikaiakkal közelebbi kapcsolatba léptek?

Grősz: Igen.

Elnök: Helyeselte. Tessék nyilatkozni arról, azt is tudta ön, hogy kin keresztül tartják a kapcsolatot?

Grősz: Erről nem Farkas számolt be, hanem 1950 márciusában Bozsik Pál, amikor engem Farkas kezdeményezésére meglátogatott a Széher-úti Szent Ferenc-kórházban. Úgy emlékszem, hogy Farkas társaságában jelent meg nálam Bozsik és kb. ismertette a szervezkedés célját, az eseményeket, úgy, ahogy én azokat már Farkastól tudtam, a célkitűzéseket is, hogy a Habsburg-monarchia visszaállítása a végső cél. Ugyanakkor közölte velem, hogy az amerikai követséggel az összeköttetést Gyomlay László esztergomi tanár tartja.

Elnök: Az amerikaiakkal való összeköttetés tekintetében volt önnek valami intelme hozzájuk?

Grősz: Arra figyelmeztettem, hogy ezt az összeköttetést nagyon óvatosan tartsák, nehogy a hatóságok felé valamiképpen kitudódjék.

Elnök: Ön közvetlenül mikor lépett kapcsolatba Gyomlay Lászlóval?

Grősz: Gyomlay László Bozsik e látogatása után Farkas Endre társaságában hamarosan jelentkezett nálam és egy írásos meghatalmazást kért arra, hogy az amerikaiaktól katolikus diákok segélyezésére pénzt vehessen fel, mert azt mondotta, ilyen meghatalmazás nélkül az amerikaiak nem akarnak neki pénzt adni.

Elnök: Adott ön ilyen írásos meghatalmazást pénz felvételére?

Grősz: Adtam.

Elnök: Körülbelül milyen szöveggel?

Grősz: A szöveget ketten fogalmazták meg. Gyomlay leírta, tartalma körülbelül ez volt röviden: Felhatalmazom Gyomlay Lászlót, hogy katolikus diákok segélyezésére pénzt vehessen fel.

Elnök: Kívántak-e öntől kifejezetten írásbeli nyilatkozatokat?

Grősz: Igen, kívántak. Ugyanebben az időben, még 1950 márciusában felkeresett engem a központi szemináriumban Farkas Endre és azt mondotta, hogy az amerikaiak egy szöveget kérnek tőle, amely bizonyítja, hogy én az összeesküvésben résztveszek. Azt mondotta, hogy nem kell ezt kifejezetten

megmondani, elég virágnyelven. Erre én az ő diktálására egy névjegyre azt jegyeztem rá, hogy a katolikus egyház érdekében folytatott munkájukat támogatom. Azt mondotta, a követségnek ez elég.

Elnök: Alá is írta?

Grősz: Alá is írtam.

Elnök: Eljuttatta a követségre?

Grősz: Farkas magával vitte.

Elnök: Hol adta ön ezt a nyilatkozatot?

Grősz: Úgy emlékszem, hogy a központi szemináriumban.

Elnök: Milyen további nyilatkozatot adott ön?

Grősz: Azután adtam még egy nyilatkozatot 1950. július 5-én. Akkor Farkas a központi szemináriumban felkeresett délután és közölte velem, hogy az amerikai követség most már egészen egyenes és nyíltszövegű nyilatkozatot kér tőlem arra vonatkozólag, hogy az államfői tisztet ténylegesen hajlandó vagyok átvenni.

Elnök: Megindokolta, hogy ezúttal miért nem elégszenek meg ilyen burkolt virágnyelven írt nyilatkozattal?

Grősz: Azt mondotta, hogy a követségnek elég volna ez a burkolt nyilatkozat, de úgy látszik, hogy az amerikai külügyminisztériumnak nem elég, az akarja kifejezetten. Aztán azt mondotta, hogy azért kívánják ezt most sürgősen, mert a legközelebbi jövőben várnak jugoszláv támadást Magyarország ellen és akkor rövid időn belül aktuális lehet az államfői tisztség átvállalása.

Elnök: Ki szövegezte meg ezt? Ön szövegezte meg, vagy készen hozták?

Grősz: Ezt a nyilatkozatot gépelve két példányban Farkas Endre magával hozta.

Elnök: Miért kellett két példányban?

Grősz: Azért kellett, azt mondotta Farkas, hogy az egyik példányt a követség valamilyen záradékkal ellátva, vissza fogja juttatni annak jeléül, hogy ezt akceptálták.

Elnök: Ön aláírta ezt a nyilatkozatot?

Grősz: Ezt a nyilatkozatot aláírtam. És pedig kereszttel és Josephus néven írtam alá.

Elnök: Ön ezt az aláírást szokta használni?

Grősz: Ezt szoktam használni.

Elnök: Kérem, tessék megmondani, tanú is aláírta, láttamozta?

Grősz: Alul a bololdalon jelezve volt rajta a tanú, de a tanúk nem az én jelenlétemben írták alá. Úgy tudom, Farkas volt az egyik aláíró, a másik aláíróra nem emlékszem.

Elnök: Nem az ön jelenlétében történt, de értesült arról, hogy tanúk is aláírták. Hol írta ön alá?

Grősz: A budapesti központi szemináriumon.

Elnök: Mikor volt ez?

Grősz: 1950. július 5-én.

Elnök: Honnan emlékszik ilyen pontosan a dátumra?

Grősz: Július 5-én volt a kormánnyal megindult tárgyalásoknak első igazi érdemi napja.

Elnök: Tehát innen emlékszik. Mikor tárgyaltak a kormánykiküldöttekkel?

Grősz: Délelőtt.

Elnök: Mikor adta ezt a nyilatkozatot?

Grősz: Délután.

Elnök: Milyen utasításokat kapta önök az amerikai követségtől?

Grősz: Ettől kezdve, különösen a múlt nyáron és a koraőszi hónapokban Farkas gyakrabban felkeresett, azt lehet mondani, hogy átlag hetenkint. Én is hetenkint voltam Budapesten.

Elnök: Ezidőtájt miért járt Budapesten?

Grősz: A tárgyalások hetenkint voltak. Egyszer volt talán kis szünet.

Elnök: Ekkor közben mindig Farkassal is tárgyalt az összeesküvésről?

Grősz: Igen.

Elnök: Tessék megmondani, hogy milyen alkalommal milyen újabb amerikai kívánságokkal jött Farkas?

Grősz: Az egyik kívánság az volt egy alkalommal, hogy most már ez után az államfői nyilatkozat, a homo-regius-nyilatkozat után nevezzem ki az egész kormányt. Ez volt az egyik kívánságuk. Másik kívánságuk az volt, hogy kérjünk kormányunk számára kölcsönt Amerikától. Azt mondotta nekünk Farkas, hogy 290 millió, de lehet 292—296, szóval 290 millió dollárt.

Elnök: Ön a kölcsönt írásban kérje, mint államfő?

Grősz: Igen és kötelezzem magamat a jövő kormány nevében arra, hogy ezt a kölcsönt igénybe is fogjuk venni. Egy másik alkalommal azt közölte velem, hogy az amerikai követség valamelyik tagja szeretne velem személyesen is találkozni, éspedig Bozsik Pál remetekertvárosi plébániáján, hogy személyesen beszélhesse meg velem az összeesküvés ügyét.

Elnök: Miért nem jött létre ez a találkozó?

Grősz: Ez a találkozó azért nem jött létre, mert kereken visz-

szautasítottam; mondván, hogy Mindszenty példája mutatja, hogy az ilyen találkozó feltűnő lehet.

Elnök: Szóval ön veszélyesnek tartotta ezt és ezért nem kívánt egyelőre közvetlenül érintkezésbe lépni, de az amerikai követséggel állandó kapcsolatuk volt. Ezt mutatja a sok kívánalom, utasítások és rendelkezések.

Összeállították önök a kormánylistát?

Grősz: Amikor Farkas Endre az amerikaiaknak ezzel a kívánságával jött, azt mondotta, hogy a kormánylistát Bozsik Pállal össze is állították.

Elnök: Ő közölte, hogy a kormánylistára kiket vettek fel?

Grősz: Igen. Azonban már máskor is beszélgettünk a leendő kormány tagjairól, és ilyenformán emlékszem többekre, akik kombinációban voltak. Szerepelt Bozsik Pál mint miniszterelnök, báró Apor Gábor mint külügyminiszter, Farkas Endre mint igazságügyminiszter, Halács Ágoston mint földművelésügyi miniszter, Hévey László mint iparügyi miniszter, azután Suhay Imre nevére emlékszem mint honvédelmi miniszterre.

Elnök: Az amerikaiak írásbeli kinevezést kívántak, ön azonban ezt veszélyesnek tartotta, éppen ezért ön jóváhagyta, de írásban nem volt hajlandó kinevezést adni?

Grősz: Igen. Azután később is, egészen novemberig többször sürgették ezt. Farkas két alkalommal meg is jelent nálam.

Elnök: Hogyan történt Friedrich miniszterelnöki jelölése?

Grősz: Bozsik Pál jelölése azután elesett. Farkas jelentette, hogy az amerikaiak nem tartják helyesnek, hogy az átmeneti kormány vezetője pap legyen.

Elnök: Miért?

Grősz: Mert a tömegek ellenállásával számolni kell, tehát erőszakos intékedésekre lesz szükség és nem akarják, hogy ezek az erőszakos intézkedések pap nevéhez fűződjenek. Ezt az álláspontot akceptáltam, nagyon helyesnek találtam.

Elnök: Alkalmasnak találta Friedrichet az átmeneti korszak kormányelnökségére?

Grősz: Akkor én említettem Farkasnak, hogy ha Bozsik miniszterelnökség-jelölése elesik, akkor lehetne gondolni Friedrich Istvánra, aki az amerikaiak előtt is bizonyára akceptábilis személy és aki 1919-ben, a forradalom leverése után ilyen poziciót, mint az ellenforradalmi kormány első miniszterelnöke, már betöltött.

Elnök: Böllérbicskás uralom, szóval Siófok, Orgovány. Tessék megmondani, hogy az amerikaiaknak voltak-e kívánságaik,

utasításaik szervezési vonatkozásban, például a kormány szervezésén kívül más szervezetek létesítése tekintetében?

Grősz: Farkas még másik alkalommal azt jelentette, hogy Bozsikkal együtt megkezdték egy szenátusi testület megszervezését.

Elnök: Milyen szenátusi testületet?

Grősz: A szenátusi tanácsadó testületnek az lett volna a feladata, hogy a kormánynak — országgyűlés nem lévén — tanáccsal szolgáljon. Augusztus első felében azután jelentette nekem Farkas, hogy az amerikaiak utasítására megkezdték fegyveres csoportok szervezését.

Elnök: Ön helyeselte, hogy fegyveres csoportokat is szervez az összeesküvés?

Grősz: Helyesléleg tudomásul vettem. Farkas akkor említette nekem, hogy ezzel a feladattal Hévey László, volt horthysta miniszteri osztályfőnök és dr. Takács István fogorvos foglalkoznak.

Elnök: Tehát ők foglalkoznak ezzel, ők a fegyveres csoport felső irányítói. Beszámolt erről is és ön helyeselte. Közben folytak a kormánnyal a tárgyalások a másik oldalon.

Grősz: Közben folytak a tárgyalások.

Elnök: Volt-e amerikai részről olyan kívánság, hogy a közigazgatási kulcspozíciókban is kezdjék kijelölni megbízható embereiket?

Grősz: Igenis, volt. Farkas azt mondotta — és ismételten biztatott is, hogy én is gondolkozzam rajta — hogy jelöljek meg olyan embereket, akik rendszerváltozás esetén közigazgatási kulcspozíciókat tölthetnek be. Én mindig kitértem ez elől és azt mondottam, hogy nem jó most neveket feljegyezni, vagy neveket előjegyzésbe venni; elég, ha gondolkoznak rajta az emberek és majd adott pillanatban sor kerül erre.

Elnök: Ki hívta fel az ön figyelmét Friedrich Istvánra?

Grősz: Friedrich Istvánra Payr Hugo hívta fel figyelmemet, aki először 1949 márciusában látogatott meg engem a Szérűti Szent Ferenc-kórházban. Ő azzal ajánlotta be önmagát, hogy régi és ismert legitimista, bár személyesen nem ismertem. Mindszentyvel összeköttetésben volt, ismételten adott neki politikai információkat és nekem is hajlandó bizalmas politikai információkat adni. Én ezt elfogadtam. Miután személyesen nem ismertem őt, érdeklődtem Pintér László debreceni vikáriusnál.

Elnök: Ön bizalmába fogadta, szoros kapcsolatba kerültek.

Grősz: S ő azóta ettől kezdve rendszeresen tájékoztatott írásban és szóban.

Elnök: Kérem, megmutatom önnek a vádhatóság által tárgyi bizonyítékként csatolt I/1. számú jelentést, amely kézírással íródott. A fejlécen „Bizalmas! Csak az érsek úr tájékoztatására!" aláhúzva. Ez Payr sajátkezű aláírása?

Grősz: Igen.

Elnök: Igy kezdődik: „Tisztelettel jelentem ..." A „Bizalmas!" szó kétszer alá van húzva. Ez kézzel íródott. Vannak azután géppel írott jelentések is; ez azt mutatja, hogy rendszeresen kapta a jelentéseket.

Grősz: Igen. Ő hívta fel figyelmemet Friedrich Istvánra.

Elnök: Milyen célból segítette ön a törvény elől bujkáló körözött bűnösöket?

Grősz: Azzal a céllal, hogy a rendszerváltozás idejére minél több embert — hogy úgymondjam — mentsek át.

Elnök: Miért volt szökésben Iványi Endre?

Grősz: Iványi Endre a Kalocsai Néplap szerkesztője volt abban az időben, amikor én Kalocsára kerültem és a Néplapban háborúra uszító cikkei jelentek meg.

Elnök: A Kalocsai Néplap milyen kapcsolatban volt az érsekséggel?

Grősz: Ez az egyházmegye, tehát az érsekség lapja.

Elnök: Igen furcsa szellemben írt ez a lap. Itt van például az egyik lappéldány fotográfiája, a I/3. számú írásbeli dokumentum. „Harcos katolicizmus és harcos magyarság kell" — írja nagybetűkkel a címlapon. „Mint vitéz Endre László alispán. mondotta ...". Tovább más helyen, ugyancsak az első oldalon: „A német birodalom vezére drámai erejű beszédében, amelyben beszámolt a téli hadjárat borzalmairól és dicsőségéről, elismerő szavakkal ...". „A Führerrel együtt kérjük a Gondviseléstől ..." stb. szerepel. Ez teljesen fasiszta szellemben vezetett ujság volt. Tehát ebben a szellemben íródott cikkek miatt, ennek szerkesztése miatt bujkált Iványi Endre?

Grősz: Igen.

Elnök: Ön tudta, hogy ezért bujkált?

Grősz: Igen.

Elnök: Tessék megmondani, hogy konkréten miben támogatta őt?

Grősz: Támogattam őt elhelyezési alkalmak teremtésével, azután rendszeres pénzbeli adományokkal, rendszeresen havi összegekkel.

Elnök: Tehát havi rendszeres támogatást kapott. Amint az I/4.

b. számú írásbeli dokumentum bizonyítja, az érseki iroda szabályosan bekönyvelte, hogy mikor. Itt van például a dátum: I. 15., III. 15. Iványi. Az összeg is fel van tüntetve: 450 forint. Tehát havi 450 forint rendszeres támogatásban részesítette.

Grősz: Azonkívül személyesen találkoztam vele többször még külön is.

Elnök: Személyesen is többször találkozott vele?

Grősz: 1947. és 1951. között 5—6 alkalommal.

Elnök: Hol bujkált ez az ember?

Grősz: Bujkált egy ideig a Szent Ferenc-zárdában, a szombathelyi egyházmegyében, a győri egyházmegyében, bujkált átmenetileg ismerőseinél, a szentföldi ferences zárdában.

Elnök: Milyen módon segítette? Itt van például az I/4. a. számú dokumentum, amely a nyomozás során került elő. Ebben Iványi Endrével közlik, hogy az ön segítségével, hamis orvosi bizonyítvánnyal felveszik a Széher-úti Szent Ferenc-kórházba. Le van írva, hogy jelentkezzék hamis orvosi bizonyítvánnyal, amely bizonyítani fogja a sürgősséget. Ott fel fogják venni és nyomtalanul, minden gyanú nélkül meg tud húzódni a kórházban.

Tessék megmondani, hogy miért volt szökésben Raffai Imre?

Grősz: Raffai Imre demokráciaellenes magatartása és növendékeinek ilyen szellemben való nevelése miatt szökött meg Bajáról, ahol hitoktató volt, tanár.

Elnök: Őt is támogatta?

Grősz: Ő felkeresett engem 1948 augusztusában.

Elnök? Hol?

Grősz: Balatonfüreden, ahol szénsavas fürdőket vettem.

Elnök: Megígérte ön a támogatását neki és támogatta?

Grősz: Megígértem. Gondos Károly irodaigazgató az én megbízásomból helyezte el.

Elnök: Hol bujkált ez a Raffai?

Grősz: A szentföldi Ferences-zárdában.

Elnök: Ő is a hűvösvölgyi rendházban?

Grősz: Igen. De azután az Alföldön, a kalocsai egyházmegye területén a bócsai lelkészségen volt hónapokon keresztül.

Elnök: Kérem kicsit hangosabban! Ha kíván, igyék vizet is.

Grősz: Köszönöm.

Elnök: Mit mondottak önnek, hogy Vezér, a kilencedrendű vádlott miért bujkált?

Grősz: Vezérről Szabó Páter, Szabó László, a Pálos-rend főnö-

kének megbízásából, közölte velem, hogy uszító beszédei és szovjet katonák meggyilkolásának gyanuja miatt bujkál és rendfőnöke akkor Soltvadkertre helyezte és Szabó a rendfőnök megbízásából számára gyóntatási joghatóságot, jurisdictiót kért.

Elnök: A jurisdictiót ön megadta?

Grősz: Én megadtam neki élőszóval rögtön. Ezeket a kéréseket mi nem szoktuk külön soha megvizsgálni.

Elnök: Irásban is adott neki?

Grősz: Azután ő maga valamivel utóbb írásban kérte.

Elnök: Megadta ön írásban is a jurisdictiót?

Grősz: Igen.

Elnök: Igy hát a teljesjogú papság hatáskörével ruházta fel saját egyházmegyéjében.

Grősz: Igen.

Elnök: Szóval ön ezeket a bujkáló elemeket át kívánta menteni a rendszerváltozás idejére?

Grősz: Igen.

Elnök: A szerzetesrendek illegális szervezett együttartását hogyan készítette ön elő?

Grősz: Azt úgy készítettem elő, hogy 1949 szeptemberében bizalmas utasítást adtam ki a szerzetesrendek szétszóratása esetére miheztartás végett. Ennek lényege az, hogy a szerzetes szerzetes marad, akármilyen körülmények között él is, amig a fogadalmai fennállanak.

Elnök: Igen Kérem, itt van, a nyomozás szintén lefoglalta ezt a bizalmas köriratot, amely még 1949 szeptember 15-én kelt.

Grősz: Igen.

Elnök: És ön ezt bizalmasan szétküldötte valamennyi rendnek?

Grősz: Ezt én a püspököknek adtam oda és odaadtam a pannonhalmi kormányzó apátnak azzal, hogy a szerzetesrendek főnökeivel közölje.

Elnök: Itt kérem utasítások, szempontok vannak, hogy maradjanak együtt legalább hárman, négyen, alkossanak egy kis kommunitást, közösséget.

Grősz: Igen.

Elnök: Tehát sejtszerűen. Később igy is szervezték meg ezt a szerzetes illegációt. Tehát ez adta meg az alapot, a lényeget.

Grősz: A lényege tovább az, amit kifejteni akartam, hogy mivel a szerzetes szerzetes marad, tehát ha szétszóródnak, vagyis a feloszlatás után legelső kötelességük az, hogy keressék

az összeköttetést, a kapcsolatot a volt rendfőnökkel és viszont a rendfőnök is keresse az összeköttetést alattvalóival.

Elnök: Most ön utasítást adott, hogy legyen a városban, községben, ahol szétszórt rendtagok vannak, egy előljáró kijelölve, aki tud róluk és az összeköttetést fenntartja. Ezek ilyen területi titkos megbízottak lettek volna?

Grősz: Igen.

Elnök: Mi volt ennek a célja, a szerzetesek illegális, szervezett összetartásának?

Grősz: Ennek a célja az, hogy szervezeti formában és, amennyire az adott körülmények között lehetséges, de személyileg is a szerzeteseket átmentsük a rendszerváltozás idejére.

Elnök: Igen. Tehát ez is a rendszerváltozás célját szolgálta.

Grősz: Igen.

Elnök: Kidolgozták önök az összeesküvés programmját, a konkrét kormányprogrammot?

Grősz: A kormányprogramm részleteiben való kidolgozásáról Farkas azt jelentette nekem, hogy szakemberek végzik. Ő csak önmagát nevezte meg, mint aki az igazságügyi tárca programmján dolgozik.

Elnök: Szóval az igazságügyi tárca programmját Farkas dolgozta ki. Ő volt ugyebár miniszternek is kijelölve?

Grősz: Igen.

Elnök: Ezt ő végezte. Kérem, milyen földbirtokpolitikai célkitűzéseik voltak önöknek a rendszerváltozás idejére?

Grősz: Azt jelentette Farkas, hogy ez elkészült, tudtommal Halács Ágoston dolgozta ki. Ennek az alapgondolata az volt, hogy körülbelül 500 holdig a földbirtokot vissza kell adni a régi tulajdonosoknak, a felosztott többi földekért pedig kárpótlást kell adni.

Elnök: Igen. Meg van ez a programm is írásban. És teljes kártérítést kapott volna minden volt földbirtokos?

Grősz: Ez volt az általános elvi álláspont.

Elnök: Igen. Ez volt az általános elv.. Hát kérem, ön már kezdettől fogva, 1945-től kezdve földreformellenes volt?

Grősz: Igen, kérem.

Elnök: Földreformellenes volt. Az 1/9 és 1/10-es dokumentumokat kérem. Tessék megmondani, hogy a földreform ellen rögtön 1945-ben milyen szervezett akciókat hajtott végre?

Grősz: Rögtön tiltakoztam ellene és minden eszközt felhasználtam arra, hogy legalább az egyházi birtokokra vonatkozóan a földreformot ne hajtsák végre.

Elnök: Igen. Felmutatom itt önnek az 1/9 számú dokumentumot,

amelyben 1945 május 27-én ön tiltakozott a földbirtokreform ellen. Ismertetek belőle egyes részeket:
„Alulírott kalocsai érsek például egy benyujtott memorandumban már kifejtette nézetünket a földreformról". Ezidőtájt ön vezette a püspöki kart, tehát a „nézetünket" azt jelenti, hogy ön a püspöki kar nevében is tiltakozott akkor? Ezért van többesszámban. *(Tovább ismertett a memorandumot.)* A földreform, amely az alkotmányos út mellőzésével, sőt, mielőtt az ország a maga egészében megnyilatkozhatott volna, rendeletileg nemcsak megterveztetett, hanem jórészben végre is hajtott. Különösen nem szólhattak hozzá maguk az érdekeltek.
Kicsodák kérem? Ők hajtották végre a földreformot, a földnélküli parasztok.

Grősz: Az érdekelt birtokosokat, az érdekelteket...

Elnök: Ön a földbirtokosokra gondol? A grófokra? Azok nagyrészt megszöktek az országból. Szóval ön azt fájlalta, hogy különösen nem szólhattak hozzá maguk az érdekeltek. *(Folytatja a memorandum ismertetését.)* „A kisajátítást vagy elkobzást szenvedettek, az ellenük foganatosított intézkedésekről nem kaptak értesítést. Birtokaikat tudtukon kívül osztották szét. Különösen nem tudjuk megérteni azt a szabályt, amely szerint az 1000 holdon felül való birtokosok, kivéve, az egyháziakat, még 100 holdat sem tarthatnak meg. Elveszítik ősi kastélyaikat." A földreform által sujtott világi híveiket ért veszteségeket ön enyhíteni kérte. Hát kérem az önök hívei nagyobb számmal nem a földnélküli parasztokból adódtak, akiknek éppen a demokrácia adott földet? On naplót is vezetett úgyebár?

Grősz: Igen.

Elnök: Hát kérem ez a napló is tartalmaz a földbirtokreformmal kapcsolatos feljegyzéseket. Például 1945. III. 30-án bejegyezte ön, hogy a földigénylő bizottság jelentkezett önnél, mint a kalocsai érsekség vezetőjénél. Mennyi birtoka volt kérem a kalocsai érsekségnek?

Grősz: 50.000 hold.

Elnök: Ön mivel hárította el ezt a bizottságot?

Grősz: Avval hárítottam el, hogy akik az érsekség földjeit birtokba vették, azok most ne jöjjenek az érsekhez, hogy kvázi approbálja.

Elnök: Igen. Kívánta ön vissza a csendőruralmat?

Grősz: Mindszentynek a csendőrök érdekében kifejtett akcióit helyeseltem. Egy alkalommal az ő kérésére vele egyetér-

tésben magam is fordultam Varga Bélához, a nemzetgyűlés akkori, azóta disszidált elnökéhez. Figyelmébe ajánlottam egy csendőr kérvényét azzal, hogy ez sok jó magyar embert érint.

Elnök: Igen. (Felmutatja az 1/11-es iratot.) Ez volt az kérem?

Grősz: Igen.

Elnök: A jegyzőkönyvhöz csatolom az 1/11. számú dokumentumot.

Kívánta ön vissza a csendőruralmat? A naplójában nincs erre reflexió?

Grősz: Van.

Elnök: Van ilyen reflexió? Itt van. Kívánta, hogy bár már mindenütt csendőrök állanának megint. Kérem egyetértett ön Mindszenty politikájával mindenben?

Grősz: Mindenben egyetértettem vele és azt támogattam.

Elnök: Milyen politikai irányvonalat adott önnek Mindszenty 1948 december 1-én?

Grősz: Akkor egy más ügyben kéretett magához, de ezzel kapcsolatban azt mondotta, hogy őrizetbevétele esetén okvetlenül én vegyem át a püspöki kar vezetését. Utalt arra, hogy bennem látja a biztosítékát annak, hogy az a politikai irányvonal, amelyet a püspöki karban ő képviselt, ott a püspöki karban tovább folytatódik.

Elnök: Igen. Megígérte ön neki, hogy ugyanazt a vonalat fogja tovább vinni?

Grősz: Megígértem.

Elnök: Mondja meg, miért akadályozta ön következetesen az állam és az egyház megegyezését?

Grősz: Ezt én tényleg következetesen elleneztem. Ebben a Vatikán álláspontjára is támaszkodhattam. 1949 január 7-én Péterffy Gedeon, a magyar egyházmegyék egy részének római ügyvivője egy táviratot küldött nekünk, amelyben a vatikáni államtitkárság álláspontjára hivatkozva óvott bennünket a tárgyalásoktól, a kormánnyal való tárgyalásoktól. Ilyen üzenetet, szóbeli üzenetet hozott Mócsi Imre jezsuita szerzetes, aki Mindszenty őrizetbevétele után tért vissza Rómából és hozta nekünk őszentségének, a pápának Mindszenty őrizetbevétele után küldött levelét.

Elnök: Kérem, ez az a levél? (Felmutatja.) Tessék! Itt van eredetiben.

Grősz: Igen, ez az.

Elnök: Ebben a pápa további ellenállásra buzdít?

Grősz: Igen.

Elnök: És ön, mint a püspöki kar feje, hol őrizte ezt a levelet? A páncélszekrényben?

Grősz: Nem a páncélszekrényben őriztem. Azt hiszem ez is azok között az iratok között volt a könyvtárszobában, a bőrkerevetben.

Elnök: A bőrkerevetben tartotta. Hogyan helyezte oda a többi iratok közé?

Grősz: Könnyen el lehetett oda helyezni.

Elnök: Nem értem. A huzatban?

Grősz: A támla és az ülés között.

Elnök: Miért dugdosta ön oda?

Grősz: Hát kérem, mégis csak...

Elnök: Érezte, hogy ezek törvénytelen dolgok és a legtitkosabb egyéb iratok között helyezte el azért, mert kompromittáló dolgoknak tartotta őket. Ezért dugdosta el őket?

Grősz: Igen.

Elnök: Endrédy Vendel milyen üzenetet hozott?

Grősz: Endrédy Vendel, aki 1948 decemberében jött vissza Rómából, olyan üzenetet hozott Mindszentynek, hogy ne folytasson tárgyalásokat a kormánnyal. Mindszenty őrizetbevétele után, 1949 januárjában ezt az üzenetet nekem is átadta, de én akkor már az előbbiekből úgy is tudtam.

Elnök: Mi volt a személyes meggyőződése, megjegyzése?

Grősz: A személyes meggyőződésem a népi demokráciával való szembenállásom miatt az volt, hogy nem.

Elnök: Ön tehát akkor már eleve csalárd szándékból bocsátkozott a kormánykiküldöttekkel tanácskozásba?

Grősz: Igy van, csalárd és nem őszinte szándékkal bocsájtkoztam bele, hiszen akkor már vezetője voltam a Népköztársaság megdöntésére irányuló összeesküvésnek és illegális kapcsolatban voltam az amerikai követséggel!

Elnök: Hogyan juttatott ön ki az országból bizalmas adatokat tartalmazó jelentéseket?

Grősz: A budapesti idegen követségek útján. Az első ilyen bizalmas jelentést 1945-ben juttattam ki az angol követség útján. Azután Mindszenty őrizetbevétele után.

Elnök: Melyik nyugati állam követével lépett először érintkezésbe?

Grősz: Először az amerikai követtel, Schönfelddel. Májusban jártam nála.

Elnök: Röviden mondja meg, miről tárgyaltak és milyen adatokat közölt ön?

Grősz: Tájékozódást akartunk szerezni amerikai csapatoknak

esetleges magyarországi bevonulásáról, tájékoztatást adtam nekik az országos helyzetről és az egyház kérdéséről. Schönfeld követ azt kérdezte tőlem, miért nem fejtünk ki valami ellenállást a demokratikus rendszer és az itt állomásozó szovjet egységekkel szemben. Erre azt feleltem, ehhez nekünk hiányzik a szervezett erőnk, kapával, kaszával nem lehet nekimenni egy jól felszerelt hadseregnek.

Elnök: Milyen más amerikai diplomatákkal állt még kapcsolatban?

Grősz: Az amerikai misszió részéről itt tartózkodó Dietrich tengerészkapitánnyal, aki többízben járt Kalocsán és ilyenkor az érseki palotában vendégül láttam. Egy alkalommal megengedtem neki, hogy az érseki kastélyban bizalmas megbeszélést folytasson Zsedényi Bélával, a nemzetgyűlés ideiglenes elnökével, Teleki Géza kultuszminiszterrel, Varga Bélával, a Kisgazdapárt alelnökével és Tóth K. János külügyminisztériumi tisztviselővel.

Elnök: Önnél az érseki palotában volt a bizalmas megbeszélés? Adott ön Dietrichnek közvetlenül is adatokat?

Grősz: Közvetlenül is adtam ilyen alkalmakkor.

Elnök: 1945 május és júniusban felkereste ön Gascoigne brit követet ismételten?

Grősz: Kétszer jártam nála és ő megigérte, ha valamilyen bizalmas jelentést akarok kiküldeni a Vatikánba, amit nem akarok postára bízni, ő szívesen közvetíti.

Elnök: Küldött is rajta keresztül ki?

Grősz: Küldtem szeptemberben egy jelentést megállapodás szerint. Gyetvai Péter és Sárdi Elek nyitott borítékban adták át az angol követségnek egy rövid angolnyelvű levéllel, amelyben kértem a követet ennek a jelentésnek a továbbítására.

Elnök: Tessék megtekinteni a levélmásolatot, amelyet önnél a bőrdíványban szintén lefoglalt a nyomozó hatóság 1/17-es dokumentum, és hozzácsatolva az ön jelentése. Ez az irattárban volt. Tessék megmondani, hogy hogyan adta ezt a jelentést át?

Grősz: Nyitott borítékban.

Elnök: Mindszenty őrizetbevétele után milyen budapesti követségeken keresztül juttatott ön ki külföldre adatokat, jelentéseket és kapott utasítást.

Grősz. A budapesti olasz követség útján és egy alkalommal a belga követség útján.

Elnök: Ki volt az összekötő kapocs?

Grősz: Összekötő kapocs volt Angyán Fülöp szervitarendi tartományfőnök.

Elnök: Mikor disszidált?

Grősz: 1950 októberében. Utána személyesen adtam át néhány ilyen bizalmas jelentést Hamvas püspöknek továbbításra, ő is az olasz követség révén juttatta ki. Az 1950-es évről szóló beszámolóról, amelyet februárban adtam neki át, azt mondotta, hogy mivel az olasz követség nehézségeket támasztott, azért ezt a jelentést a belga követség útján juttatta el Rómába és Rómából is az olasz követség útján kaptam én a vatikáni bizalmas adatokat, anyagokat és utasításokat magam, vagy a püspöki kar számára. Ezek dupla borítékban érkeztek a követségre, amelyeket, vagy a címzés szerint a budapesti, vagy esztergomi érseki irodában adtak át és ott a külső boríték kibontása után kézbesítették nekem, a címzettnek az anyagot.

Elnök: A Mindszenty-ügy kapcsán a hatóságoknak tudomására jutott, hogy Mindszenty önnek is nagyobb mennyiségű dollárt juttatott. Amint azidőtájt, 1948 őszén önt a hatóság megkérdezte, hová tette ezeket a dollárokat, milyen választ adott?

Grősz: Azt a választ adtam, nekem már valutáim nincsenek, mert a forintérték bevezetésével ezeket értékesítettem. Ez a valóságnak nem felelt meg, mert akkor még személyes birtokomban volt egyezernyolcszáz egynéhány dollár és száz svájci frank.

Elnök: Tehát a valóságnak meg nem felelő nyilatkozatot tett akkor. Hogyan kerültek ezek a dollárok és egyéb valuták az ön birtokába?

Grősz: Mindszenty, két római útja után 1945 őszén és 1946 tavaszán, mikor Rómából visszajött, adott át nekem 4900 dollárt és ha jól emlékszem, 1200 svájci frankot. Ezek nagyobbrészt mise stipendiumok voltak, kisebb részében egyszeri segélyösszegek. Ezekből a dollárokból én kisebb-nagyobb tételekben adtam az én udvari papjaimnak, Gombos Károlynak, Gyetvai Péternek, Sztrilich Károlynak, Lehmayer Bélának, aki gazdasági intéző volt, — és másoknak is az iroda útján. Egy alkalommal az irodaigazgató engedélyt kért, hogy azokat a dollárokat, amelyeket másoknak juttatott az irodán keresztül —, ha az irodának felesleges pénze van, akkor ő ezeket megválthassa és az illetőknek már nem dollárban, hanem forintban adhassa. Az engedélyt megadtam, így lett aztán a nálam lévő 1800 egynéhány dollárból 2500 svájci frank, amit a nyomozó hatóságok megtaláltak.

Elnök: Ön külföldre csempésztette a nagy nemzeti történelmi értéket jelentő kalocsai kódexet. Hogyan történt ez?

Grősz: Úgy történt, hogy Szalay Béla volt horthysta kultuszminiszteri osztálytanácsos jelentkezett nem közvetlen nálam, hanem Gombos útján és jelentette, hogy Faragó Svájcba disszidált antikvárius hajlandó volna tekintélyes összegért megvásárolni a kalocsai kódexet és még néhány nemzetközileg is nyilvántartott ősi nyomtatványt. Én Gombosnak megadtam az engedélyt ennek a kódexnek és a nyomtatványoknak az eladására, értékesítésére, az országból való kicsempészésére.

Elnök: Ugyancsak eladtak külföldre 10 darab nemzetközileg nyilvántartott ős-nyomtatványt is, az érsekség tulajdonát.

Grősz: Én adtam engedélyt erre is. Az üzleti lebonyolítást Gombos Károly végezte.

Elnök: A kalocsai kódexről szakértők is nyilatkoztak, ismertetem az I/19/A. jelű szakértői véleményt, amelyet dr. Varga Sándor Frigyes önálló könyvtáros, az Országos Széchenyi Könyvtár szerzeményi osztályának vezetője és könyvszakértő adott: „A kalocsai főegyházmegyei könyvtár legbecsesebb kézirata, az úgynevezett kalocsai kódex Folió 344. pergamenlevélre írott 54.440 vers. A XIII. század második felében keletkezett. Ennek a nagybecsű nyelv- és irodalmi emléknek muzeális szempontból igen nagy jelentősége van. Nemzetközi viszonylatban kétségkívül egyik legjelentősebb kódexe Magyarországnak". — Most már csak volt, mert önök külföldre csempészték. — „Mind e szempontok alapos mérlegelése alapján a kalocsai kódex értékét mintegy 70.000 dollára becsülöm. A kalocsai kódex nagy értékét nyelvemlék mivolta mellett az a tény is erősen befolyásolja, hogy filológiailag még korántsincsen kielégítően tanulmányozva".

„Véleményem szerint ezért a kodexért bármelyik nagy német, svájci, osztrák, angol, vagy amerikai múzeumi könyvtár még a becslési ár vagy érték kétszeresét is örömmel megadná. Véleményem szerint egy ilyen nagyjelentőségű irodalmi emlék elidegeníthetetlen nemzeti kincsként minősül. 1951. május 31-én."

Milyen összegeket kapott ön a Vatikánból a disszidált Zágon kanonoktól?

Grősz: Körülbelül kerek összegben 330 ezer forintot kaptam én, így forintban, az első tízezer forintot még 1949 őszén egyenesen a számomra, aztán kaptam 70 ezer forintot 1950 ta-

vászán és valamivel később, összel még 100 ezer forintot kerek összegben, amit én kézhez kaptam. Azután jelentette Szalay Béla, az említett kultuszminiszteri osztálytanácsos, akinek az útján ezeket a pénzeket megkaptam, hogy érkezett 150 ezer forint. Valamilyen nem egészen világos értesítés szerint ez három szerzetesrendnek a számára küldetett. Megkérdezte, mit csináljon vele, mert más jelzése is volt, nem tudta, hogy ez ugyanaz a 150 ezer, vagy más 150 ezer.

Elnök: Mennyit adott ön ebből a pénzből a ciszterekneK?

Grősz: Ebből a pénzből a ciszterekneK adtam 50 ezer forintot, ugyancsak 50—50 ezret a piaristáknak és a premontreieknek.

Elnök: Milyen beosztásban dolgozik külföldön Zágon?

Grősz: A nyugati magyaroknak az apostoli vizitátora, egyházi megbízottja.

Elnök: Hogyan károsították meg az ön utasítására a magyar államot hamis kongrua-kimutatások készítésével?

Grősz: Tudomásom volt, hozzájárultam, hogy bizonyos ilyen kongrua-csalásokat az iroda kövessen el. A kongruát az egyházmegye papsága ilyen igénylési-listák alapján kapja. Szóval a kultuszminisztériumnak az igénylési listákon jelentettek be, írtak be hamis adatokat. Mondjuk, egy betöltetlen kongruas állásra beírtak egy nevet, vagy valakinek a nevét, aki ezt az állást nem töltötte be. Ilyen kongruacsalásokat követtek el.

Elnök: Ön elé tárom az I/24/a. és I/24/b. okiratokat. Itt vannak a kimutatások, amelyeket önök készítettek. Például ez, tessék (elébetárja).

Grősz (megtekinti).

Elnök: Önök azoktól a papoktól, akik részére a hamis kimutatás alapján magasabb kongruát folyósított az állam, azután visszakérték a többletet?

Grősz: Egyideig a kultúszminisztérium az érsekségi irodának utalványozta a teljes összeget és onnan folyósították, továbbították az érdekelteknek, tehát a hamis adatok alapján felvett összeget az iroda egyszerűen visszatartotta. Amikor azután kb. másfél esztendeje a kultuszminisztérium bevezette azt a gyakorlatot, hogy közvetlenül az érdekelteknek küldi meg a kongruás összeget, akkor — azoktól is, akik jogtalanul kapták kézhez, visszakérte az iroda ezeket a jogtalanul felvett összegeket.

Elnök: Akkor önök tulajdonképpen megkárosították magukat az

egyes papokat is, mert a részükre folyósított teljes összeget nem továbbították, hanem jogtalan levonásokat eszközöltek belőle.

Grősz: Igen.

Elnök: Ez a Zágon komolyabb pozicióban van, hogy ilyen nagy pénzösszegekkel rendelkezik külföldön?

Grősz: Biztos, hogy ez komoly pozició, hiszen a Nyugaton lévő összes magyaroknak ilyen apostoli vizitátora.

Elnök: Ki bízta meg ezzel?

Grősz: Biztosan az Apostoli Szentszék.

Elnök: Mert ővelük van közvetlenül kapcsolatban?

Grősz. Igen.

Elnök: Több ilyen, az országból kiszökött szerzetes, fasiszta papok, reakciósok, ott komoly pozicióka tőltenek be és ezeken keresztül kapták önök illegális úton az utasításokat.

Grősz: Igen.

Elnök: Az államügyész úr kíván kérdést intézni Grősz József vádlotthoz?

Ügyész (Grősz Józsefhez): Ön említette Zágonnak a nevét, aki a hatósági eljárás elől kiszökött Magyarországról. Hol él Zágon?

Grősz: Nem tudom pontosan, hogy hol él, azt hiszem, hogy nincs neki állandó székhelye. Mint apostoli vizitátor valószínűleg jár-kel a nyugati részeken.

Ügyész: Az irányítását tehát ő onnan kapja. Most azt mondja meg, hogy Zágon ezeket a mégis jelentős összegeket milyen pénzből küldötte az ön részére?

Grősz: Erről nekem nincs pozitív értesülésem. Én gondolom, hogy a Vatikán révén kapja ezeket az összegeket, amelyeket így Magyarországra tud küldeni segélyezési akciókra, de nekem magamnak nincs erről pozitív tudomásom.

Ügyész: Ezeket az összegeket, amelyek, mint említettem, egész jelentős összegek, hogyan ellenőrizte Zágon, hogy ezek tényleg eljutottak az ön kezéhez?

Grősz: Ebben az esztendőben márciusban jelentette nekem Szalay Béla, amikor megkérdeztem tőle, hogy nincs-e rendelkezésére ilyen pénz, azt mondta, hogy nincs, valószínűleg azért, mert Zágon még nem kapott értesítést arról, hogy a legutóbbi összegek megérkeztek-e. Akkor Szalay Béla azt mondta nekem, hogy a legközelebbi alkalommal mondjam meg a győri püspöknek, hogy az ő általa ismert úton juttasson el Zágonhoz egy ilyen virágnyelven üzenetet, amely lényegében azt tartalmazza, hogy a soffőr kollégá-

nak üzenem, vagy mondja meg — nem tudom, minek nevezte ezeket az összegeket —, hogy megérkeztek.

Ügyész: Hogyan volt ez? Hogy a soffőr kollégának üzenem, hogy ezek az összegek megérkeztek?

Grősz: Nem tudom reprodukálni, de az volt az értelme, hogy az eddig küldött segélyösszegek megérkeztek és rendelkezési helyükre juttattak.

Ügyész: Az ön nevét aligha kívánta Zágon, hogy megnevezze, amikor már egy soffőr kollégának címezteti önmagát Zágon. Nyilván az ön nevét nem kívánta.

Grősz: Igy, hogy nagypapa üzeni.

Ügyész: Ez ön?

Grősz: Akkor az én személyemet jelentette.

Ügyész: Tehát az ön személyét jelentette a nagypapa? A soffőr kolléga jelentette Zágont. Más nem volt még megnevezve?

Grősz: Azt hiszem, hogy Vendel is szerepelt benne. Nyilvánvalóan a zirci apátot, tehát az ő részére küldött összeget jelentette. Nem tudom reprodukálni magát ezt az egész rejtett üzenetet, de ez volt a lényege, hogy tudomásul vegye.

Ügyész: Nagypapa és Vendel megkapta a soffőr kollégának üzenetét. Ez egy ilyen fedett üzenet konspirációs okokból. Kiket tud még megnevezni olyanokat, akik ilyen horthysta és fasiszta beállítottságuak, mint Zágon, akik szintén kint vannak Rómában és intézik ott, illetve irányítják az egyház ügyeit? Milyen ilyen személyeket ismer?

Grősz: Én ilyen személyeket Rómában név szerint ismerek: Péterffy Gedeont, Magyaryt, aztán Tóth János van még Rómában.

Ügyész: Térjünk át arra, hogy a Vatikánnak az álláspontja a megegyezéssel kapcsolatban mi volt?

Grősz: A Vatikánnak az álláspontja a megegyezéssel kapcsolatban elítélő volt. Mult év — ha jól emlékszem — december második felében kaptam a pápai vatikáni államtitkárságtól Dell'Aqua subsecretarius másodtitkárnak az aláírásával egy terjedelmes írást, amely élesen elítéli, hogy a megállapodást a püspöki kar megkötötte.

Ügyész: Ez is egyszóval ilyen utasításként fogható fel.

Elnök: Kérem, erről a levélről beszélt ön?

Grősz: Erről.

Elnök: Ezt ön hol rejtegette?

Grősz: Azt hiszem, ezt is a bőrkerevetben.

Ügyész: Mi ennek a levélnek a tartalma?

Grősz: Lényege az, hogy minden ilyen megállapodás az egyház

és állam viszonyának rendezésére a szentatyának, a pápának van fenntartva.

Ügyész: Tehát elítélték önöknek ezt a látszat-egyezményét is. A következő kérdésem az, hogy az ön közvetlen környezetéből ki disszidált, ki szökött Nyugatra?

Grősz: Az én közvetlen környezetemből Lehmayer Béla, az én gazdasági intézőm disszidált 1949 márciusában.

Ügyész: Hol él most?

Grősz: Valahol Nyugaton, egy darabig ezt Szalay útján tudtam, mert közvetlen kapcsolatom nem volt. Bécsben élt, azután a mult nyáron egyszer azt mondta nekem Szalay Béla, hogy Lehrmayer Béla eltávozott Bécsből és Vaduz-ba ment.

Ügyész: Ki disszidált még?

Grősz: Azonkívül disszidált még Kerner István kalocsai kanonok és a szemináriumnak a rektora.

Ügyész: Mi oka volt annak, hogy Kerner disszidált?

Grősz: Szintén a Kalocsai Néplapban írt uszító cikkek miatt volt őrizetben. Volt a népbíróság előtt is. Aztán elment 1948 nyarán, bejelentette, hogy Pécsre megy, a pálosoknál nyolcnapos lelkigyakorlatot tartani, aztán ott, ahogy utólag értesültem, megtudta, hogy másodfokú tárgyalása ki van tűzve, vissza sem tért Kalocsára, hanem egyenesen Pécsről Sopronba ment, onnan üzent Kalocsára a szemináriumba, hogy vigyenek utána ruhaneműt, mert disszidálni fog.

Ügyész: Annak a bizonyos Kalocsai Néplapnak, amelyet a tanácselnök felmutatott, annak volt ő is egyik háborús uszító cikkírója. Ön vallomást tett arról, lényegében, hogy önök vissza akarták hozni a régi rendet. Konkretizálja, mit értett ez alatt?

Grősz: Az 1945 előtti formát és államberendezést, az országgyűlést a törvényhatósági életet, erre gondoltunk. Egészen részletesen — ezekről a dolgokról nekem mindig Farkas referált —, a részletekbe így nem bocsátkoztunk.

Ügyész: Lényegében ennek már egyik részletéről említést tett vallomásában. A nagybirtok visszaadását tűzte ki célul.

Grősz: Az államosított vállalatok visszaadását is.

Ügyész: Folytatólagosan a volt tőkések részére visszaadni az államosított vállalatokat. A közigazgatásban, ön már említést tett arról, hogy a csendőrséget is visszaállították volna.

Grősz: Igen.

Ügyész: Az uralom visszaállításának mi volt az eszköze, módja? Milyen módon állt volna vissza ez az uralom?

Grősz: A népköztársaság megdöntésével, idegen, elsősorban amerikai fegyverek segítségével.

Ügyész: Fegyveres felkeléssel és amerikai segítséggel. Ezt a célkitűzést szolgálta tehát lényegében az összeesküvés. Ezt a célkitűzést szolgálta a szerzeteseknek az illegális együtttartása is? Ez is részben ezeknek a céloknak a szolgálatában állott?

Grősz: Igen.

Ügyész: Nincs további kérdésem.

Elnök: A védő úrnak van kérdése?

Joannovich: Kérem, legyen szíves mondja meg a következőket: vallomása során állandóan és visszatérően Farkas Endrére hivatkozott, mint aki jelentéseket készített, sőt a gondolatoknak a kitervelője volt. Miért volt Farkas Endre olyan hatással önre, minden kezdeményezését miért fogadta el?

Grősz: Régi barátságból és mert elég eszes ügyvédnek tartottam, aki a törvényekben is jártas, tehát lényegében arra gondoltam, hogy ő nem fog engem törvénytelen, vagy törvényellenes cselekedetekbe belevinni.

Elnök: De ön tisztában volt azzal, hogy ezek a cselekmények már törvényellenes cselekmények?

Grősz: Igen, ezzel tisztában voltam.

Joannovich: Sok tervünknek tulajdonképpen ő volt a kigondolója.

Grősz: Ha Bozsikkal együtt dolgoztak, ő. Ők vették át az utasításokat Gyomlay útján, közvetlenül az amerikai követségtől és ők az utasításoknak megfelelően kidolgozták a terveket.

Elnök: További kérdés nincs?

Joannovich: Nincs.

Elnök: A többi vádlott védőjének nincs? (Nincs.) (Grőszhöz fordulva): Tessék kérem helyet foglalni.

Elnök: Kérem dr. Farkas Endre vádlottat.
Elnök: Dr. Farkas Endre? Megértette a vádat?
Farkas: Igen.
Elnök: Bűnösnek érzi magát?
Farkas: Bűnösnek érzem magamat a vádirat szerint.
Elnök: Kérem mondja el, milyen politikai pártoknak volt ön a tagja a multban.
Farkas: Kérem szépen, 1919-től 1922-ig a Bácskában voltam lent, ott az irredenta és soviniszta magyarságnak a szervezésével foglalkoztam. Innen 1922 tavaszán Budapestre jöttem. Budapesten a soviniszta nagyhangú egyesületekhez csatlakoztam, mint az ÉME, a Szittya, ahol aztán tevékenységet fejtettem ki. Azután beválasztottak a Verbőczy-egyesületbe, és a Turul Szövetségbe, ebben azonban csak tiszteletbeli tag voltam, nem tevékenykedtem. Tagja voltam a Reviziós Ligának, azután megemlítem itt azt, hogy a Bácskában kifejtett irredenta tevékenységemért 1943-ban megkaptam a Nemzetvédelmi Keresztet. Aztán a politikai pártok közül ezekből a hangoskodó, nacionalista pártokból származó Magyar Nemzeti Függetlenségi Párthoz kapcsolódtam...
Elnök: Ezt röviden, hogy hívták?
Farkas: Ezt Gömbös... röviden fajvédő pártnak hívták. Itt ügyvédje is voltam Gömbösnek.
Elnök: Tessék megmondani, hogy mikor került ön kapcsolatba Bozsik szervezkedésével?
Farkas: Kérem, Bozsikkal 1947-ben ismerkedtem meg, a Katolikus Népszövetségben. Ott ő tevékeny ember volt, aki a Katolikus Népszövetségnek a fedése alatt Mindszenty utasítására hivatkozva, országos legitimista szervezkedést szervezett. Én ehhez a kezdeményezéshez csatlakoztam és aztán meghitt, bizalmas barátja lettem.
Elnök: Mit tud ön Mindszenty és Bozsik kapcsolatáról?
Farkas: Bozsiktól tudom azt, hogy ő Mindszentynek bizalmas

embere volt. Mindszenty értékelte az ő jogi és politikai tudását és tőle kapta az utasításokat ezeknek az intézkedéseknek, szervezkedéseknek a megtételére. A továbbiakban közelebbi kapcsolatba kerültem Bozsikkal. A mi ismeretségünk 1949 februárjában kezdődött. Mindszenty elsőfokú tárgyalása után; engem felkeresett azzal, hogy: magasabb egyházi köröknek az a kívánsága, hogy én vállaljam el Mindszenty védelmét.

Elnök: Mindszentynek volt saját védője.

Farkas: Kérem, rám azért gondoltak, mert Bécsben teológiát is végeztem s innen van nagy főpapi ismeretségem, a főpapokkal majdnem minddel barátságban vagyok.

Elnök: Tessék arról beszélni, ki dolgozta ki a szervezkedés úgynevezett jogfolytonossági elvét?

Farkas: A szervezkedés jogfolytonossági elvét 1945 tavaszán kezdte kidolgozni Bozsik Pál. Engem, mint ügyvédet és jogászt megkérdezett atekintetben, hogyan lehet ezt a közjogi űrt áthidalni a magyar jogszokások, vagy törvények szerint. Én erre véleményemet nyilvánítottam, mondván, hogy erre írott jogszabály nincs, azonban a történelmi tradíció szerint ezt úgy javasoltam áthidalni, multakra hivatkozással, hogy az amerikaiaknak a befolyása alatt álló ENSZ ismerje el a király távollétében Mindszenty akadályoztatása folytán, Grőszt, mint második főpapot, homo regiusként, ideiglenes államfőként, aki aztán hivatva lesz ideiglenes kormányt kinevezni.

Elnök: Tehát ez volt a lényege annak a jogfolytonossági elvnek, amelyet önök ketten dolgoztak ki. Ő aztán a történelmi elvet kifejtette, az elaborátumot kidolgozta.

Farkas: Ezt az elvet azonban én adtam. Ezt az elaborátumot abból a célból készítettük, hogy ezt külföldre, nyugatra juttassuk Spellman bíboroson keresztül, hogy a nyugati államférfiakat tájékoztassuk arról, miként lehetséges Magyarországon a Habsburgok uralmát közjogi úton visszaállítani.

Elnök: Az önök szervezkedésének mi volt a célja, a lényege?

Farkas: A lényege az volt, hogy a Habsburg-dinasztiát visszaállítsuk Magyarországon. Az amerikaiak segítségével, külföldről jövő csapatokkal, nemkülönben a nyugaton tartózkodó magyar csapatokkal és az általunk itt megszervezendő belföldi fegyveres csoportokkal együtt kívántuk megdönteni a népi köztársaságot, átvenni a hatalmat és azután a Habsburgokat trónrajuttatni.

Elnök: Önök tehát érintkezésbe léptek az amerikaiakkal?
Farkas: Igen.
Elnök: Hol, hogyan?
Farkas: Éppen ezzel a jogfolytonossági elaborátummal léptünk velük összeköttetésbe, mert a mi összeesküvésünkhöz kapcsolódott Gyomlay László, akinek már előzőleg kapcsolatai voltak az USA követséggel és őrajta keresztül állandóan érintkeztünk az USA követséggel, eleinte Petrow titkárral, később azután az utódjával érintkeztünk.
Elnök: Mondja el nevek szerint, konkréten meg tudja mondani, hogy az önök politikai célkitűzéseit, az ú. n. jogfolytonossági elaborátumot hova juttatták ki külföldre, kiknek?
Farkas: Spellmannak, Ottónak s egyszersmind egy kísérő levélben Bozsik, aki latin nyelven mellékelt az elaborátumhoz egy kísérőlevelet — megkérte Spellman bíborost, hogy a nyugati államférfiakkal, politikusokkal ismertesse ezt az elvet és lássák, hogy Magyarországon hogyan lehetne a Habsburg-dinasztiát visszaállítani.
Elnök: Habsburg Ottóhoz hogyan juttatták el?
Farkas: Spellmanhoz küldtük és őt kértük, hogy továbbítsa.
Elnök: A Vatikánhoz is?
Farkas: Később, úgy 1950 nyarán ugyanezt az elaborátumot latinra fordította Bozsik és elküldte Montini államtitkárnak a Vatikánba, Rómába.
Elnök: Kin keresztül?
Farkas: Mindezeket az USA követségen keresztül juttattuk ki.
Elnök: A budapesti USA-követségen keresztül?
Farkas: Igen.
Elnök: Névszerint kikkel álltak érintkezésben a budapesti amerikai követségnél?
Farkas: Amint Gyomlaytól tudom, kezdetben Petrow nevű követségi titkárral, azután dr. Pongrácz Alajossal állt érintkezésben, aki tisztviselő volt a követségen és úgy 1950 nyarától kezdve pedig, amint ő referált, Sherer követségi titkárral állt érintkezésben.
Elnök: Kérem, mondja meg ön, hogy Mindszenty letartóztatása után a királypárti összeesküvés vezetését ki vette át?
Farkas: Mindszenty letartóztatása után a királypárti összeesküvés vezetését Grősz kalocsai érsek vette át. Ezt onnan tudtam meg, hogy Bozsiknak a megbízásából, aki az összeesküvésnek egyik vezetője volt, aki mellett én is vezető voltam, felhívott arra, hogy keressem fel Grőszt, a kalocsai érseket és tájékoztassam őt az összeesküvő tevékenységről.

Ennek az utasításnak megfelelően én 1949 augusztus 20-án, Szent István napján — azért emlékszem olyan pontosan, mert a körmenetet Grősz vezette és én ott találkoztam vele — megbeszéltem vele, hogy én délután fel fogom őt keresni a Szent Margit intézetben.

Elnök: Mióta ismerte őt?

Farkas: Grőszt én ifjú koromtól ismerem, Bécsből, mert ő a győri egyházmegyétől, én a kalocsai egyházmegyétől lettem Bécsbe küldve, ahol azután theologiai tanulmányainkat együtt végeztük, osztálytársak voltunk. Régi barátság fűz hozzá s közben is mindig személyesen érintkeztünk, leveleztünk.

Elnök: Mikor tárgyalt ön először a szervezkedésről Grősszel?

Farkas: 1949. augusztus 20-án, mint jeleztem, a Szent Margit intézetben délután felkerestem és Bozsik megbízásából tájékoztattam őt arról, hogy Mindszenty megbízásából ő kidolgozott egy tervezetet és egyuttal tájékoztattam őt a mi összeesküvésünk tevékenységéről, amelybe én is bekapcsolódtam. O ezt tudomásul vette és erre az volt a megjegyzése, amiből következtettem, hogy tud már a dologról: „Én már Mindszenty beszédéből tudom azt, hogy Bozsik ilyen illegális tevékenységet folytat. Ezt én helyesnek tartom és támogatom."

Elnök: Ön ekkor elmondotta a homo-regius elvet is, amelyet kidolgoztak?

Farkas: Nem, akkor még nem. Azt őszre készítettük el. Később persze az elaborátumot, 1949 őszén, Bozsik írásba foglalta és elkészítette. Tervünknek megfelelően ezt ki akartuk juttatni Spellmanhoz. Igy azután adódott alkalom Gyomlayn keresztül az összeköttetésre, az USA követségéhez és ez volt az első lépés, az USA-követséggel való érintkezésnél. Bozsik megkérte arra, — ő különben vállalkozott és kijelentette, hogy az USA-követség ezt az elaborátumot készséggel ki fogja juttatni Spellmanhoz New Yorkba. Kérem, át is adta ezt az elaborátumot és úgy referált, hogy az USA a legnagyobb készséggel tesz ennek eleget, egyben ugyanakkor ez volt az első lépés, felajánlotta legmesszebbmenő támogatását a mi összeesküvésünkhöz. Ebből az elaborátumból azután tájékozódott arról, hogy miként képzelik ezt a közjogi ürt áthidalni és ők fogták meg ezt a gondolatot, hogy a kalocsai érseket homo-regiusként, ideiglenes államfőként kell elismerni, aki majd jogosítva lesz az ideiglenes kormányt kinevezni. Ezzel azután utasított ben-

nünket Gyomlayn keresztül Petrow követségi titkár, hogy keressük fel Grószt, mert ebből az elaborátumból a nevét is megismerte és azt a szerepet is, amelyre őt szántuk. Utasítására ezt közöltük Bozsikkal, Bozsik pedig azután mint az összeesküvés vezetője, felhívott, hogy keressem fel Grószt 1949 őszén, és kérdezzem meg tőle, hogy az összeesküvésnek a vezetői szerepét az USA követségének kívánságára vállalja-e és egyben vállalja-e az ideiglenes államfőnek, a homo-regiusnak a szerepét.

Elnök: Tehát ön is konkréten feltette ezt a kérdést?

Farkas: Igen. Grósz azt válaszolta, hogy „igenis vállalom, az egyház érdekében lévőnek tartom ezt a szerepet".

Elnök: Tudomásul vette, hogy az amerikaiak támogatják ezt a szerepet.

Farkas: Jelentettem neki, hogy ezt az amerikaiak kívánságára és utasítására tesszük.

Elnök: Kívántak-e az amerikaiak írásbeli nyilatkozatot Grósztól, amelyben ő írásban elvállalja, hogy részt vesz a szervezkedésben?

Farkas: Ezt követően, 1950 tavaszán, úgy emlékszem, ugyancsak Petrow Gyomlayn keresztül azt az utasítást adta nekünk, hogy ne csak szóval, mert a szavak elröppennek, hanem írásban is nyilatkozzék meg Grósz kalocsai érsek, hogy vállalja a vezetését az összeesküvésnek és a homoregius szerepének betöltését. Minthogy az írásbafoglalás bizonyos veszéllyel járt, óvatosak igyekeztünk lenni, ezért Gyomlay a követségen úgy beszélte meg, hogy ezt a nyilatkozatot Grósz egy burkolt egyházi tartalmú szöveggel fogja ismertetni. Ott a követségen állapodtak meg: ebből a burkolt uszövegből kiolvassák, amire céloznak. Én azután Bozsik utasítására felkerestem Grósz kalocsai érseket Budapesten, a központi szemináriumban.

Elnök: Ön milyen gyakran járt hozzá?

Farkas: Majdnem minden hónapban, vagy kéthónapban, mert én voltam az állandó összekötő. Tájékoztattam őt mindig az összeesküvés körülményeiről.

Elnök: 1950 nyarán azután hetenként járt Grószhöz?

Farkas: Egy időben volt, amikor sűrűn érintkeztünk a homo regius elvállalásával kapcsolatban . . .

Elnök: Most még az első nyilatkozatnál tartunk. Ön tehát felkereste Grószt és közölte vele, hogy az amerikaiak írásbeli nyilatkozatot kérnek tőle, de ez lehet burkolt.

Farkas: Igen, ez lehet burkolt.

Elnök: Hogy szövegezték? Ki szövegezte? Kí diktálta?

Farkas: Én diktáltam neki, mert én voltam informálva arról, hogy milyen szöveget kell diktálni. Lediktáltam, mégpedig mivel nekem szólt a szöveg és én baráti viszonyban vagyok vele, a következőképpen: „Kedves barátom! Az egyház érdekében kifejtett tevékenységeteket helyeslem, azzal magamat azonosítom és arra Isten áldását kérem".

Elnök: Ön ezt továbbította Bozsik Pálnak?

Farkas: Bozsiknak bemutattam, ő azt tudomásul is vette és azután Bozsik Pál ezt a névjegyet Gyomlayn keresztül a követséghez juttatta el Petrow követségi titkárnak.

Elnök: Kívántak-e további írásbeli nyilatkozatot Grősztől az amerikaiak?

Farkas: Ezt követően még Petrow követségi titkár azt az utasítást adta nekünk, hogy bár ők megvannak most ezzel nyugodva, mert hiszen az általunk megbeszélt szöveggel történt a nyilatkozat, azonban diplomáciai iratváltásra, tehát egy szabatos-tartalmú és szabályszerűen kiállított okiratra van szükség. Felhívott bennünket arra, hogy azért van erre szükség, mert ezt a kormánynak ki akarja juttatni.

Elnök: Milyen kormánynak? Az USA kormányának akarja a budapesti követség továbbítani?

Farkas: Igen. Igy tehát 1950 július 5-én, azért emlékszem erre pontosan, mert akkor püspöki konferencia volt és tudtam, hogy Grősz Budapesten van a központi szemináriumban. Én tehát beállítottam ezt a dátumot és jeleztem Gyomlaynak, hogy a követségről ezt az írást, amelyet kívántak, fogalmazzák meg és hozza aznap a déli órákban hozzám, én 3 óra felé — mivel Grősz ekkor a központi szemináriumban volt — aláírásra bemutatom Grősznek. Tudtam azt, hogy 3—4 óra között már megy haza autón. Ismertem a menetrendjét.

Elnök: És jött az amerikai követségről Gyomlay az írással?

Farkas: A déli órákban menetrendszerint hozzám jött és ezt az írást átadta nekem két példányban. Én 3 órára megjelentem a központi szemináriumban, ott azután Grősszel találkoztam és ismertettem a nyilatkozat pontos tartalmát, amely így hangzik:

Elnök: Tessék megmondani, hogyan!

Farkas: A magyar jogszokás és alkotmányjogi szokás szerint a király távollétében és Mindszenty hercegprímás akadályoztatása folytán ő, mint második főpap vállalja a homo regius, az ideiglenes államfő szerepének betöltését az ideiglenes

kormány kinevezését. Itt azután érdekes passzusok voltak, amelyeket az amerikai, az USA követség vezetett ennek a nyilatkozatnak a végére. Ez az volt, hogy a hatalom átvétele esetén Magyarország csatlakozik a nyugati államok szövetségéhez. Ezt is aláírta.

Elnök: Grősz aláírta? Mit írt alá?

Farkas: Igen aláírta. Ugy, ahogyan a magasrangú főpapok szokták, a keresztnevét: „Josephus" névvel írta alá.

Elnök (Grőszhöz): Grősz tessék idejönni. Igy volt ez kérem?

Grősz: Igen, igy volt.

Elnök: Milyen indokkal kérte írásban Farkas ekkor öntől ennek a nyilatkozatnak az azonnali kiállítását? Indokolta valamivel, hogy miért olyan sürgős ez?

Grősz: Indokolta azzal, hogy amerikaiaknak, a követségnek a meglátása szerint minden pillanatban, vagy a legközelebbi jövőben várható Jugoszlávia részéről támadás Magyarország ellen, tehát nagyon rövid időn belül szükség lehet az államfői tisztség átvállalására.

Elnök (Farkashoz): Igy volt kérem?

Farkas: Igy volt. Ezt meg akartam mondani . . ., hogy bemutassák kormányuknak, másrészt pedig a kilátásba helyezett fegyveres intervencióra való hivatkozással.

Elnök (Farkashoz): Ön átvette Grősztől ezt a nyilatkozatot, és mit csinált vele?

Farkas: Elmentem a lakásomra és programm szerint délután Gyomlay felkeresett a lakásomon és ezt az okiratot mind a ketten ügyleti tanúkként az én lakásomon írtuk alá.

Elnök: Ön és Gyomlay?

Farkas: Ő Pető névvel, én Irányi Pál névvel. Grősz pedig Capistranus névvel.

Elnök: Önök fedőneveket használtak?

Farkas: Igen, óvatosságból. A nyilatkozatot Gyomlay azután aznap a követségre vitte és a tudomásom szerint közben Budapestről eltávozott Petrow helyett Sherer titkárnak adta át

Elnök: Kívánták-e Grősztől az amerikaiak, hogy kormányt nevezzen ki?

Farkas: Igen. Amikor ezt a homo regius, vagyis ideiglenes államfői szerep betöltésére vonatkozó nyilatkozatot megkapták, ekkor egy lépéssel tovább mentek és kívánták, hogy jelölje ki és nevezze ki már most írásban a homo regius az ideiglenes kormányt. Ennek az utasításnak megfelelően Bozsikkal, az összeesküvés vezetőjével megbeszéltem, hogy

milyen neveket lehetne szerepeltetni a kormányban. Így aztán kialakult közöttünk az a megállapodás, hogy ő lesz a miniszterelnök. Azután a programm összeállításánál beavatott szakemberek lennének az egyes reszortminiszterek. Három minisztert pedig, akik külföldön emigrációban vannak, szintén szerepeltettünk: báró Apor Gábort, Baranyai Lipótot . . .

Elnök: Tessék felsorolni, milyen tárcákat, milyen minisztériumokat kívántak önök szervezni és azoknak élére kiket akartak állítani.

Farkas: Miniszterelnöknek Bozsik Pált kívántuk állítani. Belügyminiszternek dr. Sótonyi Gábort.

Elnök: Kicsoda ő?

Farkas: Én nem ismertem személyesen. A belügyminisztériumnak valami osztályvezetője volt.

Elnök: Osztályfőnöke volt. Bozsik kapcsolta őt be.

Farkas: Azután külgyminiszter lett volna báró Apor Gábor, őt jelöltük.

Elnök: Ő kicsoda?

Farkas: Volt vatikáni követünk.

Elnök: Jelenleg is kint tartózkodik?

Farkas: Jelenleg is Rómában tartózkodik. Azután én voltam, dr. Farkas igazságügyminiszternek kandidálva. Pénzügyminiszternek Baranyai Lipót, kereskedelemügyi miniszternek Hévey Lászlót, földművelésügyi miniszternek Halács Ágostont, kultuszminiszternek dr. Kósa Kálmánt jelöltük.

Elnök: Ez a Kósa ki volt?

Farkas: Előzőleg a kultuszminisztériumban egy magasabb funkciót betöltő tisztviselő.

Elnök: Miniszteri osztályfőnök.

Farkas: Osztályfőnök volt, igen. Őt is egyenesen, közvetlenül Bozsik kapcsolta be, én nem ismertem.

Elnök: Népjóléti miniszternek kit jelöltek?

Farkas: Gáspár Jánost kandidáltuk, aki külföldön van. Ő ismerte.

Elnök: Ez egyetemi tanár, úgye?

Farkas: Egyetemi tanár, igen. Őt Bozsik jobban ismerte.

Elnök: Honvédelmi miniszternek kit jelöltek?

Farkas: Honvédelmi miniszternek Suhay Imrét kandidáltuk.

Elnök: Ő kicsoda?

Farkas: Altábornagy.

Elnök: Igy önök elkészítették a kormánylistát és ön írásban elvitte Grőszhöz?

Farkas: Irásban elvittem. Ha szabad megjegyeznem előzőleg, mielőtt ezt a végleges listát összeállítottuk volna, utasítás szerint elmentem Grőszhöz és jelentettem neki ezt és vele szóban megbeszéltem.

Elnök: Szóban megbeszélték, kikből állítják össze a kormányt?

Farkas: Sőt, akiket felsoroltam, azokat a kormánytagságra alkalmasnak találta.

Elnök: Szóval jóváhagyta.

Farkas: Jóváhagyta és utasítást adott, hogy állítsuk össze. Mi pedig összeállítottuk és az eképen összeállított kormánylistát két példányban írta le Bozsik. Az egyik példányon szerepeltek a miniszterek polgári nevükön, a másikon pedig fedőnevükön. Bozsik utasítására és az USA követségének kívánságára újból felkerestem Grősz kalocsai érseket, már mint homo regiust, hogy ezt a kormánylistát írja alá, nevezze ki a tagokat.

Elnök: Hivatkozott ön akkor az amerikaiak utasítására?

Farkas: Mindig hivatkoztam arra, hogy amerikai utasításra csinálom. A magam szakállára semmit sem csináltam. Utasítás szerint jártam el. Ő átnézte a listát és megfelelőnek találta.

Elnök: Jóváhagyta?

Farkas: Jóváhagyta, úgy hogy szóval kinevezetteknek jelölte ki őket, azonban mégsem írta alá opportunitásból, mert ezt veszélyesnek tartotta.

Elnök: Szóval önök jelentették az amerikai követségnek, hogy Grősz jóváhagyta a kormánylistát?

Farkas: Ezt nyomban jelentettük Gyomlayn keresztül, az amerikai követségnek, Sherer titkárnak.

Elnök: Ők észrevételeztek valamit a kormánylistával kapcsolatban?

Farkas: Igen. A kormánylistával kapcsolatban az volt az észrevételük, hogy nem tartották előnyösnek és üdvösnek, hogy papi ember szerepeljen a kormányban, különösen mint miniszterelnök. Meg is indokolták azzal, hogy ilyen átmeneti időkben könnyen előfordulhatnak a dolgozók részéről valamilyen tumultusok, utcai zavargások, amelyeknek letörésére erélyesebb és erőszakosabb eszközökhöz kell nyúlni, ami pedig egy pap személyével kapcsolatban nem célszerű.

Elnök: Szóval az átmeneti időt úgy gondolták az amerikaiak, hogy itt lesznek bizonyos megtorló intézkedések, amelyek ne egy paphoz fűződjenek?

Farkas: Ez nem jó fényt vetne a katholikus egyházra.

Elnök: Javasoltak valakit Bozsik helyett?

Farkas: Grősz helyeselte ezt az álláspontot és említette, hogy jó volna Friedrich Istvánt miniszterelnökként szerepeltetni.

Elnök: Ezt Grősz proponálta?

Farkas: Igen.

Elnök: És mivel indokolta, hogy kísérletképen Friedrich Istvánt szerepeltetik?

Farkas: Azzal, hogy ismerik a szerepét, hogy az előző világháború után erélyes és gyakorlati ember volt.

Elnök: (Grőszhöz) Tessék előlépni. Igy volt ez?

Grősz: Igen, lényegében.

Elnök: Tessék helyet foglalni. (Farkashoz):

Ezen a kormánylistán, amelyet ön felsorolt, külföldi személyek is szerepelnek. Például itt van ez a báró Apor Gábor. Vele felvették a kapcsolatot? Hogyan?

Farkas: 1950. nyarán, amikor ez a kormánylista kérdése szőnyegen volt, akkor Bozsik írt neki egy levelet Rómába, mert ott tartózkodott a volt vatikáni követ. Ebben közölték vele, hogy a kormányban őt külügyminiszterként szerepeltetjük és egyben felhívta őt arra, hogy mint külügyminiszter a kapcsolatokat részünkre szerezze meg és állítsa össze...

Elnök: Amerikaiak ígértek-e önöknek anyagi támogatást.

Farkas: Igen. Amikor Gyomlay jelentette, hogy a kormány így szóban megalakult és el lett ismerve, akkor jelentették, hogy ennek a kormánynak az egyévi-költségvetéséhez kontemplált összeget 296 millió dollárt kölcsönként folyósítanak a kormány részere. Megítélésem szerint tették ezt azért, hogy így anyagilag is jobban magukhoz kötelezzék a kormányt.

Elnök: Ön referált erről Grősznek?

Farkas: Igen, én mindenről referáltam.

Elnök: Tessék arról is nyilatkozni, hogy megkezdték-e önök ennek az ellenforradalmi kormány programjának a konkrét kidolgozását. Erről tessék most beszélni.

Farkas. Igen, megkezdtük. Megkezdtük még 1949 tavaszán. A magam részéről mint jogász ember kívántam szerepelni és több kérdéshez hozzá is szóltam. Egy kis elaborátumot is adtam hozzá, az én jogi elgondolásomról. Azután én is beszerveztem egy embert, Halács Ágostont, akit ismertem.

Elnök: Ki volt ez a Halács Ágoston?

Farkas: Ez a mezőgazdasági kamarának volt az elnöke. Akkor már tudtam róla. De különösen dr. Kovács György ismerte őt jobban.

Elnök: Ki volt ez a Kovács György?

Farkas: Ez egy földművelésügyi minisztériumi szakelőadó volt, és nekem a vőm.

Elnök: Milyen politikai felfogásról tett tanuságot Halács?

Farkas: Láttam azt, hogy ő is a Népköztársaság ellen foglal állást és nincs megelégedve a helyzettel. Aztán még láttam, hogy családi viszonyai is megfelelnek...

Elnök: Ő is ilyen királypárti egyén volt?

Farkas: Ő is.

Elnök: És ön feltárta előtte, hogy önök szervezkednek?

Farkas: Először csak annyit mondottam neki, amikor láttam, hogy hozzánk húz és a mi emberünk, hogy egy kormányprogramot kívánunk kidolgozni, amelyben szeretnénk szaktudását igénybe venni. Erre aztán ő vállalkozott és jelezte, hogy neki van is egy ilyen elaborátuma, amelyet néhány napon belül rendelkezésünkre tud bocsátani. Tényleg néhány nap mulva jött és egy hosszabb elaborátumot hozott, amelyet én elvittem Bozsikhoz, az összeesküvés vezetőjéhez, átadtam neki, hogy tanulmányozza át, hogy megfelel-e az intencióknak. Bozsik ezt áttanulmányozta és körülbelül 8—10 nap mulva, amikor újból felkerestem, azt mondotta, hogy neki megfelel.

Elnök: Mi volt ennek a programtervezetnek a lényege?

Farkas: A földreformmal kapcsolatban — nem ismerem az egészet.

Elnök: Csak a lényegét tessék!

Farkas: A lényege az volt, hogy ezt a földreformot megsemmisíteni kívánja, 500 holdig kívánja megtartani az egyéni birtokot és az elvett birtokért teljes kártérítést akart adni a volt földbirtokosoknak.

Elnök: Milyen egyéb programot dolgoztak ki önök?

Farkas: Bozsiknak az utasítása a földművelési tárca programja kidolgozásával kapcsolatban — nagyon alapos, pontos adatokat kívánt a tekintetben, hogy a földművelési tárcát rendesen tudjuk kidolgozni. Tudta, hogy nekem nexusom van dr. Kovács útján a Földművelési Minisztériumban és az volt az utasítása, hogy onnan szerezzek ilyen adatokat tanulság szempontjából. Ennek megfelelően a hároméves tervre vonatkozó bizalmas adatokat szereztem a minisztériumból. Átadtam neki. Ő aztán ebből dolgozott, hogy mit vett ki belőle, nem tudom, körülbelül egy hét mulva visszakaptam és nálam találták meg. Nekem e tekintetben eddig ment a szerepem

Elnök: Tessék megmondani, hogy milyen szervezeti utasítást kapott ön a szervezkedés kapcsán az amerikai követségtől? Milyen szervezetek felállítását követelték még ők?

Farkas: 1950 tavaszán Petrow követségi titkár Gyomlayn keresztül arra utasított bennünket, hogy szervezzük meg a volt rendőrtiszteket és a cserkésztiszteket. Ennek az utasításnak megfelelően Bozsikkal összejöttünk és megtanácskoztuk, hogy mit akarunk megszervezni. Itt aztán én a rendőrtisztek megszervezését vállaltam, mégpedig azért, mert a Katolikus Körben ismertem egy pár rendőrtisztet, többek között dr. Pintér Arnoldot, akit rátermett embernek tartottam. Ugyhogy nekem megvolt a nexusom egypár ismerősön keresztül, úgyhogy ezt az előkészülési szervezést meg tudtam csinálni, vállaltam és megkezdtem. Gyomlay pedig a cserkésztisztek megszervezését vállalta.

Elnök: Most a tanácsadó testületről szóljon, mi volt ez és kinek a kívánságára kezdték szervezni?

Farkas: Ugyancsak az USA követség kívánságára történt. Ez már 1950 nyarán volt, utasítottak bennünket arra, hogy a kormány mellé a tanácsadói szervet szervezzük meg, amely hivatva volna kvázi a parlamentet helyettesíteni. Erre összejöttünk, Bozsik, Gyomlay és én és tanácskoztunk arról, hogyan lehet ezt a szervet létesíteni. Arra a megállapodásra jutottunk, hogy beszervezzük az összeesküvésnek mintegy második vonalába azokat a megfelelő embereket, akiket majd a közigazgatás terén a hatalom átvétele után szerepeltetünk az ország különböző részeiből és ezekből egyszersmind össze akartuk állítani ezt a tanácskozó szervet is.

Elnök: Tessék megmondani, hogy kezdték ezen a vonalon a szervező munkát? Milyen pozíciókra találtak máris alkalmas embert — milyen kulcspozíciókra?

Farkas: Ugy Bozsik, mint Gyomlay vállalkoztak rá, hogy az általuk ismert vidéken, megyékben ezt a második szervezetet, tanácsadói szervet létesítik. Én az ő részleteikről nem érdeklődtem, az az ő reszortjuk volt, azonban a magamét tudom. Én vállalkoztam arra, hogy Budapesten beszervezem a közigazgatás embereit. Azért vállalkoztam erre, mert katolikus körökben verzátus ember voltam, ahol dr. Takács Istvánt, a katolikus kör világi elnökét jól ismertem, aki még jobban ismerte ott az embereket, hosszú időn át vezette a katolikus kört, ismerte a magunk legitimista

gondolkodású embereit. Igy rajta keresztül gondoltam arra, hogy kiszemelem az embereket.

Elnök: Dr. Takács Istvánt milyen pozicióra jelölték?

Fakas: Dr. Takács Istvánt budapesti polgármesternek.

Elnök: Mondotta, hogy a rendőrtisztek szervezését ön kezdte meg Főkapitánynak javasolt-e valakit?

Farkas: Dr. Pintér Arnoldot.

Elnök: Ki volt ez?

Farkas: Rendőrtanácsos volt a multban. Az ő beszervezését — legyen szabad megemlítenem — dr. Takácson keresztül eszközöltem, azért, mert nem tudtam, hogy hol lakik, a Katolikus Kör feloszlatása után az érintkezést megszakítottam vele. Takács István azonban őt jól ismerte és megkértem őt arra, hogy legyen szíves, lépjen érintkezésbe dr. Pintér Arnolddal és közölje, hogy a hatalom átvétele esetén budapesti főkapitánnyá akarjuk kinevezni és egyben kérje őt arra, hogy a rendőrtiszteket szervezze meg.

Elnök: Térjünk át egy másik kérdésre. Tessék megmondani, hogy a rendőrtisztek szervezésén túl egyéb fegyveres csoportok szervezését megkezdték-e önök?

Farkas: Igen, azt én szerveztem be, de tudok arról, hogy a cserkésztisztek megszervezését Gyomlay vállalta és tudok arról, hogy a volt legitimista katonatisztekből álló illegális fegyveres csoportok megszervezését Hévey vállalta magára.

Elnök: Kaptak önök erre nézve is utasítást, hogy fegyveres csoportokat szervezzenek?

Farkas: Igen, mint az előbb jeleztem, 1950 nyarán kaptunk utasítást a követségtől, elsősorban a volt rendőrtisztekre és cserkészekre gondoltak. Ehhez kapcsolódott azonban különösen Bozsiknak a kívánsága, mert ő mindig karhatalmat és erőt kívánt a kormány mellé biztosítani, azt mondotta, hogy hiába, ha a kormánynak nincs elég karhatalma, a külföld bennünket nem ismer el.

Elnök: Szóval, Bozsik nagy jelentőséget tulajdonított a fegyveres szervezkedésnek?!

Farkas: Kihangsúlyozta, hogy ez legyen meg, úgyhogy 1950 áprilisában, amikor egyszer Bozsikot felkerestem, ott találtam Hévey Lászlót, amint éppen erről a témáról beszélgettek, hogy hogyan lehetne a karhatalmat biztosítani. Hévey elmondotta, hogy ő tud fegyveres csoportokat beállítani az összeesküvés szolgálatába. Itt aztán én is bekapcsolódtam a témába, jelezve, hogy az USA-követségtől kaptuk ezt az utasítást; a rendőrtisztek, a cserkésztisztek megszervezésé-

vel három csoportot fogunk megszervezni és majd annakidején nyugatról jövő amerikaiakkal és a nyugatról jövő magyar csapatokkal együtt kívántuk a népköztársaságot megdönteni, a hatalmat átvenni.

Elnök: A fegyveres szervezkedés megindulásáról tett-e ön jelentést Grősznek?

Farkas: Tettem jelentést 1950 nyarán.

Elnök: És ő mit szólt hozzá, hogy önök fegyveresen is elkezdenek szervezkedni?

Farkas: Ezt tudomásul vette, nem volt ellene semmi kifogása.

Elnök: Szóval jóváhagyta. (Grőszhöz:) Kérem, megfelel-e a valóságnak, hogy Farkas jelentette önnek a fegyveres csoportok szervezését?

Grősz: Megfelel a valóságnak.

Elnök: Ön jóváhagyta?

Grősz: Jóvá.

Elnök (Grőszhöz): Foglaljon helyet.
Egyéb ilyen illegális földalatti szervezkedések kapcsolódtak-e önökhöz?

Farkas: Egyéb nem, legalább is az én tudtommal nem. Ugylátom, hogy a vádirat szerint igen széles körre kiterjeszkedik.

Elnök: Romváriról nem tud?

Farkas: Romváriról tudok, azonban csak futólag, mert hozzám Balázsi egyszer elvezette. Azt mondotta nálam, hogy neki a Beszkártnál van ismeretsége és keresztényszocialista mozgalmat akar indítani és programmot is akar elkészíteni.

Elnök: Ő is legitimista alapon állott?

Farkas: Keresztényszocialista. Valószínűleg. Erre aztán kijelentettem, hogy programmot ne adjon, engem nem érdekel. Nem akartam összeköttetésbe lépni vele.

Elnök: Hol volt ez a találkozás?

Farkas: Az én lakásomon volt. Oda hozta Balázsi.

Elnök: Hogyan kapcsolta önhöz Grősz Payr Hugót?

Farkas: 1950 nyarán délután felkeresett engem Payr Hugó Grőszre való hivatkozással, hogy ő küldte énhozzám. Előadásából láttam azt, hogy ismeri az én illegális, összeesküvésben való tevékenységemet és ő is be akart hozzám kapcsolódni.

Elnök: Tud-e ön arról, hogy a budapesti amerikai követség az összeesküvési ügyben személyesen is kívánt Grősszel tárgyalni?

Farkas: Igen. Gyomlay jelentette 1950 őszén, hogy az USA

követségének az az óhaja, hogy egy amerikai megbízottjuk felkeresi Grőszt, hogy vele személyesen is beszéljen és tárgyaljon. Én aztán az utasításnak megfelelően felkerestem Grőszt és közöltem vele, hogy hajlandó-e fogadni az USA követségének ezt a küldöttjét, amire aztán Grősz kereken kijelentette, hogy nem hajlandó fogadni, mert ismeri Mindszenty esetét, ezt veszélyesnek tartotta és elzárkózott, mondván, hogy a Mindszenty-ügyből tudjuk, hogy ez menynyire veszélyes dolog.

Elnök: Tehát egyelőre elodázta ezt a találkozót. Erre való hivatkozással nem lépett érintkezésbe. Mi volt az önök legitimista szervezkedésének célja?

Farkas: Célunk az volt, hogy a népköztársaság megdöntésével átvegyük a hatalmat és Habsburg Ottót juttatjuk a trónra.

Elnök: Összefoglalva földbirtokpolitikai szempontból mi volt az alapvető célkitűzésük?

Farkas: Az alapvető cél az volt, hogy ezt a földreformot megsemmisítsük.

Elnök: Volt-e szó az államosított, néptulajdonba vett gyáraknak a tőkések részére való visszaadásáról?

Farkas: Személyesen nem tárgyaltam.

Elnök: Ön arról szólt az előbb, hogy Kovácson keresztül bizalmas adatokat szerzett meg a földművelésügyi minisztériumból. Ezt a nyomozás során lefoglalták. Hol foglalták le?

Farkas: Nálam.

Elnök: Önnél, a lakásán. Tessék megnézni, kézbevenni. (Elébe tárja). Ez az az anyag többek között?

Farkas: Igen. Ez a fedőlapja.

Elnök: Államügyész úrnak van kérdése?

Ügyész: Van, kérem. Vallomása során ön szólt a Nyugat-Európában tartózkodó fegyveres magyar fasiszta csoportokról. Kiket ért ön ez alatt?

Farkas: Az amerikai követségtől nyert információink szerint nyugatról a kisbarnaki Farkas Ferenc vezetése alatt álló magyar csapatok bevonulását tervezték. Azonban a mi összeesküvésünk során beszélgetésből tudtam azt, hogy Titóéktól is.

Ügyész: A következő kérdésem: ön azt is említette vallomása során, hogy az összeesküvés Jugoszláviából is fegyveres támogatást várt. Mire számítottak önök ezzel kapcsolatban?

Farkas: Ezzel kapcsolatban arra számítottunk, hogy a külföldről jövő fegyveres csapatokkal együtt megszervezzük bent is a fegyveres csapatokat, hogy a Népköztársaságot

megdöntsük. A Jugoszláviából várt ezen fegyveres beavatkozásról én csak általában tudok, mert erről szó volt az összeesküvésben résztvevő vádlottársaink között, azonban mint az előbb is jeleztem, az USA-követség részéről különösen kisbarnaki Farkast hangsúlyozták mindig, hogy tőle várhatunk nagyobb csapatokat, amelyek a Népköztársaság megdöntésében segítségünkre lesznek.

Ügyész: Igen. Összefoglalva, tehát önök kirobbantják az összeesküvést és Titóék támogatják önöket. Erről volt szó?

Farkas: Igen.

Ügyész: Köszönöm, nincs további kérdésem.

Elnök: A védő úrnak van kérdése?

Reznyák: Igen. Tessék megmondani, mi adta önnek az impulzust, hogy bekapcsolódjék ebbe a szervezkedésbe? Mi volt az indítóok, mik voltak a körülmények?

Farkas: Az impulzust az én nevelésem és beállítottságom adta. Én jezsuitáknál végeztem a gimnáziumot Kalocsán. Azután, mint jó diákot felküldtek Bécsbe a Pazmaneumba, ahol mint papnövendék folytattam tanulmányaimat és mindazokkal az osztálytársaimmal együttműködtünk, akik most az életben igen fontos pozíciókat betöltő főpapok. Igy tehát a papi nexus és kapcsolat révén egészen ehhez a táborhoz tartoztam és kapcsolódtam, így azután az ő kérésüknek nem állhattam ellent. Igy kapcsolódtam ehhez a mozgalomhoz.

Reznyák: Igy ha a családi körülmény és ez a kapcsolat, amely a papsághoz fűzte, nem állott volna ilyen mintegy lelki presszió alatt, akkor eszébe jutott volna, hogy egyáltalán résztvegyen egy ilyen mozgalomban, egy ilyen szervezkedésben?

Farkas: Nem.

Reznyák: Tehát a bűncselekményt érzi és megbánta?

Farkas: Az nem szenved kétséget, hogyha nekem ilyen nexusaim nem lettek volna az én barátaim részéről, soha ebbe az összeesküvésbe bele nem keveredtem volna.

Elnök: További kérdés?

Reznyák: Nincs.

Elnök: Grősz József, kíván vádlottársa vallomására észrevételt tenni, vagy kérdést intézni hozzá?

Grősz: Nem kívánok.

Elnök: Nem kíván. Lényegében egybehangzóan vallott önnel.

Grősz: Igen.

Elnök: Dr. Hévey László?
Hévey: Igen.
Elnök: Megértette a vádat?
Hévey: Igen, megértettem a vádat.
Elnök: Bűnösnek érzi magát?
Hévey: Bűnösnek érzem magamat.
Elnök: Mondja el, mikor és hogyan került ön a horthysta vezérkari főnökség hírszerző osztályának szolgálatába?
Hévey: A horthysta vezérkari főnökség szolgálatába 1925-ben kerültem. Akkor a közgazdasági egyetemen Steinecker egyetemi tanár mellett asszisztens lettem. Ő megbízott azzal, hogy az egyetemi hallgatóság között a baloldali és a kommunista szervezkedést kísérjem figyelemmel és tegyek róla neki jelentést. Ő tudniillik kapcsolaban állott a vezérkari főnökség hírszerző szerveivel.

1926-ban történt, hogy összehozott és bemutatott a szobájában Máté Kálmán vezérkari őrnagynak. Máté Kálmán addigi besúgó tevékenységemért megdícsért és egy nyilatkozatot vett tőlem, amelyet megadtam és aláírtam. Ennek értelmében a vezérkari főnökségnek hűséget és engedelmességet fogadtam azzal a kötelezettséggel, hogy a tudomásomra jutó baloldali és különösen kommunista szervezkedést az egyetemen hűen és pontosan jelentem a vezérkari főnökségnek.

Elnök: Megtette ön ezt? Jelentette?
Hévey: Ezt megtettem és jelentettem.
Elnök: Küldötték-e önt ki külföldre is hasonló feladattal?
Hévey: Igen.
Elnök: Hova?
Hévey: Belgiumba és Franciaországba, de ennek előzményei voltak.
Elnök: Tessék elmondani az előzményeket.
Hévey: Még mint egyetemi hallgató és később mint egyetemi asszisztens párisi, illetve franciaországi tudományos tanul

mányútra szerettem volna menni és többízben, három ízben pályáztam ösztöndíjra az École des Sciences Sociales et Politiques-re. Sem 1925-ben, sem 1927-ben — mert kétéves volt az ösztöndíj —, sem pedig 1929-ben ezt nem sikerült megkapnom. Az ösztöndíjpályázaton megbuktam, és ekkor elmondottam ezt úgy Máté Kálmán vezérkari őrnagynak, mint Kipper Károly jezsuita pátternek. Ők megígérték támogatásukat, hogy külföldre juttatnak tudományos tanulmányutam végzésére, de azzal a kötelezettséggel, hogy úgy a vezérkari főnökségnek, mint Kipper Károlynak jelentéseket teszek.

Kipper Károly felvitt 1930 december végén a külügyminisztériumba és ott bemutatott Böszörményi László miniszteri tanácsosnak, aki a külügyminisztérium szociálpolitikai osztályát vezette akkor, és ebben a minőségben kapcsolatban állt a külföldön lévő magyarság ügyeivel, ennek a kérdésnek ő volt a főreferense.

Elnök: A magyar munkásokat figyelték elsősorban Belgiumban és Franciaországban? A bányavidékeken és ipari területeken dolgozó magyar munkástömegeket figyelték?

Hévey: Igen.

Elnök: Mi volt a utasítása önnek?

Hévey: Azt az utasítást adta, hogy jelentkezzem a brüsszeli követnél, Hedry Istvánnál és Jaeger Artur követségi kancellárnál, és útnak indított, mondván azt, hogy a végleges utasításokat a követségen fogom megkapni.

Elnök: Igen.

Hévey: Én 1931 január elején érkeztem Brüsszelbe és ott Hedry István akkori magyar királyi követnél és meghatalmazott miniszternél, továbbá Jaeger Artur követségi kancellárnál, volt csendőrtisztnél jelentkeztem. Tőlük megkaptam az utasításokat, amelyeket tudományos tanulmányutam mellett kellett végeznem

Elnök: Tessék röviden megmondani, mire szóltak az utasításai, a belgiumi, illetve franciaországi magyarok között, milyen megfigyeléseket, besúgói tevékenységeket kellett önnek végeznie?

Hévey: Utasításaim arra szóltak, hogy egész Belgium területén végezzek felderítést az ott dolgozó magyar emigránsok között abból a szempontból, hogy kik a kommunisták, hogy szervezkednek, mit csinálnak, Magyarországon kikkel tartanak összeköttetést, milyen sajtótermékeket olvasnak és

ezeket a sajtótermékeket milyen úton küldik haza Magyarországra.

Elnök: Ön írásban tette meg a jelentéseket?

Hévey: Igen, írásban tettem meg az ottani magyar királyi követség útján a külügyminisztériumon keresztül a VKF-nek.

Elnök: Ön elé tárom a IV/1. számú dokumentumot, amelyben a brüsszeli magyar királyi követ dr. Hedry István 1931 május 15-én, majd 1931. évi július hó 4-én és még egyéb más napokon jelenti a magyar királyi külügyminiszternek az ön besúgói tevékenységét (elnök elébe tárja).

Hévey: (kezébe veszi): Igen, elnök úr, ez hiteles okmány, én tudok erről.

Elnök: Tessék kérem ideadni! Néhány adatot ismertetek ebből és pedig az 1931. évi július hó 4-én kelt jelentésből, amelynek fején „szigorúan bizalmas, 2822 pol. 31. szám alatt, tárgy: dr. Hévey László belgiumi tevékenysége. Csomagmelléklet." Ez nyilván az ön által összegyüjtött adatok és jelentések. Többek között a jelentés a következőket tartalmazza: „Berger Imre nevére kiállított tagsági könyvecske eredetiben, továbbá a 145. res. számú követségi jelentés II. jelzésű mellékletében foglaltak 6. sz. Budapesten ez év március havában nyomtatott röpiratok, valamint Acsay Emánuel Imre környezetének névsorát tartalmazó 7. számú mellékletet egy-egy másolattal küldöm. Ezenkívül csatolom a brüsszeli magyar királyi követség által felterjesztett, részben fényképpel ellátott 11 darab kartotéklapot." — Ez kommunista párttagok kartotéklapja?

Hévey: Igen.

Elnök: (folytatja): „Tisztelettel kérem Nagyméltóságodat, — írja a brüsszeli követ —, méltóztassék a csatolt jelentésekben, illetve azok mellékleteiben szereplők személyére a nyomozást megindítani, stb."

Hogyan került haza Belgiumból és továbbra is kapcsolatban maradt-e a vezérkari főnökség hírszerző osztályával?

Hévey: Belgiumból átmentem Észak-Franciaországba, mert ott is, Lille-ben egyetemi tanulmányokat folytattam a jogi, valamint az újságírói fakultáson.

Elnök: Ott is hasonló tevékenységet folytatott? Folytatta besúgói tevékenységét attól az időponttól kezdve, amikor visszatért ismét Magyarországra?

Hévey: 1932 júliusában érkeztem vissza Magyarországra, ahol újra az egyetemen mint VKF rezidens besúgó működtem, a közgazdasági egyetemen 1940-ig.

Elnök: Igen, akkor mi történt?

Hévey: Akkor kerültem Kassára.

Elnök: Kinek a segítségével és milyen beosztásban került Kassára?

Hévey: A vezérkari főnökség támogatásával és Máté Kálmán utasításával érkeztem és mint ilyen, foglaltam el a kassai kereskedelmi főiskolán, a gazdaságpolitikai tanszéket. Máté Kálmán utasításokat adott nekem a Kassára való elutazásom előtt. Elmondotta, hogy Kassára fogok kerülni, ahol az emberek azelőtt köztársaságban éltek és ahol a Kommunista Pártnak legális szervezkedési joga volt. Ezek a kommunisták — mondotta — ott maradtak Kassán és Kassáról, mint központból az egész ország területére irányítják, szervezik a kommunista mozgalmat. Utasított arra, hogy ebben a tekintetben végezzek felderítést és tegyek jelentéseket, illetve kapcsolódjak be a főiskolai mozgalomba és a társadalmi mozgalomba.

Elnök: Besúgói hálózattal dolgozott ön?

Hévey: Utasított, hogy besúgói hálózatot szervezzek részben a hallgatók, részben társadalmi ismeretségem körében.

Elnök: Ön tanári katedrája mellett végezte ezt a besúgói kémtevékenységet és jelentését folyamatosan megtette a vezérkari főnökség hírszerző osztályának. Tessék arról nyilatkozni, mikor került először legitimista körökkel szoros kapcsolatba?

Hévey: Legitimista körökkel 1921 elején, az akkori husvéti királylátogatás alkalmával kerültem szoros kapcsolatba. Attól az időtől kezdve — a felszabadulásig legálisan, a felszabadulás után pedig illegálisan résztvettem a legitimista szervezkedésben és ebben vezető szerepet játszottam.

Elnök: A felszabadulás után milyen legitimista tevékenységben vett részt?

Hévey: 1945 júniusában érkeztem vidékről Budapestre. Akkor az újjáépítési minisztérium szövetkezeti osztályának lettem a vezetője. Felvettem az érintkezést mindjárt a volt legitimista szervezetek vezető tagjaival. Igy felvettem az érintkezést Kund Ede miniszteri tanácsossal, továbbá részint osztenburgistákkal, Kökényessy Arthurral, Oszkovics Mihállyal, részben pedig a Szent István Bajtársi Szövetség volt tagjaival. Igy Kunéry Istvánnéval, Wolff Aldával, Przibislawsky Ferenccel, Kálló Aurállal és még többekkel.

Elnök: Önök ezidőtájt rendszeres illegális összejöveteleket tartottak?

Hévey: 1945-ben összejöveteleink nem voltak rendszeresek, esetlegesek, alkalomszerűek voltak, úgy hogy 1945-ben ez még nem bírt szervezeti jelleggel. Ez később 1946 elejétől kezdve történt, amikor az én intenciómra, illetve kezdeményezésemre megszerveztem egy csoportot illegális legitimista csoportként.

Elnök: Hol szoktak összejönni azidőtájt?

Hévey: Különböző vendéglőkben, Keszey-vendéglő, Zöld-fa, Mátyás-pince és magánlakásokon, titkos értekezleteket tartottunk.

Elnök: Mondja el ön, hogyan került kapcsolatba Bozsik és Farkas vádlottakkal?

Hévey: Ennek előzményei vannak, elnök úr.

Elnök: Tessék röviden elmondani.

Hévey: Amennyiben ezeken a titkos értekezleteken és megbeszéléseken arról tanácskoztunk, hogy illegális legitimista és demokráciaellenes csoportunkat hogyan tudnánk más, hasonló népellenes csoporttal kapcsolni, hogy aztán a népi demokrácia ellen egyesült erővel dolgozzunk. Erre az alkalom 1949 június elején jött meg, amikor Farkas Endre ügyvéd felkeresett a kereskedelmi minisztériumban, ahol miniszteri osztályfőnök voltam, a hivatali helyiségemben és előadta, hogy ő Bozsik Pál megbízásából jön azzal a céllal, hogy vele engemet összekapcsoljon. Én addig sem Farkast, sem Bozsik Pált személyesen nem ismertem. Úgy, hogy Farkas közös ismerősünkre, Czettler Jenő egyetemi tanárra hivatkozott és ezért is fogadtam őt akkor. Ott elmondotta, Bozsiknak, mik a céljai, illetve mik a tervei, még pedig azt mondotta, hogy egy kormányzati programmot állít össze, amely legitimista vonatkozású és ennek összeállításába engem, mint szakembert, szeretne bekapcsolni.

Elnök: Önt a kormányprogramm melyik területének kidolgozására kapcsolták be?

Hévey: Kereskedelmi- és ipari területre kért tőlem Bozsik írásban egy elaborátumot, amelyet én írásban nem adtam meg neki, csak szóban ajánlottam részben mindjárt első látogatásomkor bizonyos beveendő szempontokat a kormányprogrammba, részben pedig későbbi tárgyalásaink folyamán adtam bizonyos szempontokat.

Elnök: Tehát ön folyamatba tette ennek a programmnak részletes kidolgozását, a földművelésügyi tárcánál már kidolgozták, megszülettek az első írásbeli tervezetek.

Hévey: Tudok róla.

Elnök: Közölte-e önnel Farkas egyenesen és konkrétan, hogy mik a szerveskedésnek a céljai?
Hévey: Közölte.
Elnök: Mit mondott?
Hévey: Azt mondotta, a demokrácia megdöntése.
Elnök: Elmondotta, milyen segítségre támaszkodva akarják ezt elérni?
Hévey: Azt Bozsik mondotta el.
Elnök: Mikor kereste fel először Bozsikot?
Hévey: Farkasnak nálam tett látogatása után. 1949 június elején történt Farkas látogatása, ezután néhány nappal kerestem fel Bozsik Pált.
Elnök: Egyedül, vagy Farkas társaságában?
Hévey: Magam.
Elnök: Hol találkoztak?
Hévey: A Remete-kertvárosi plébánián, Bozsik Pál lakásán.
Elnök: Bozsik mennyiben ismertette ön előtt a szervezkedés célját, eszközeit és miben állapodtak meg?
Hévey: Bozsik mindjárt a bevezetésben megállapította azt, illetve közölte velem, hogy háborúra számít, amely háborút az angolszászok nyernek meg és ebben nekünk segítséget kell adnunk. Közölte velem azt, hogy Mindszenty hercegprímás megbízásából egy népellenes kormányzati programm kidolgozásán dolgozik és ebbe mint szakembert, az előbb vázolt szempontok szerint be akar kapcsolni. Én ezt megígértem és adtam mindjárt bizonyos szempontokat. Elvállaltam, hogy kidolgozom a részletes kereskedelmi és iparpolitikai programmot.
Elnök: Miről tárgyaltak még akkor?
Hévey: Ő közölte velem azt, hogy belső és külső segítségre számít céljai megvalósításában, vagyis a hatalom megszerzésében, a népi demokrácia elleni működésében.
Elnök: Milyen belső erőkre kívánt támaszkodni elsősorban?
Hévey: A belső erők szempontjából megjegyezte, hogy a kulákokra, volt tisztviselőkre, csendőrökre, csendőrtisztekre, volt rendőrtisztekre és katonatisztekre, valamint egyéb népellenes elemekre terjed ki a szervezés.
Elnök: Felmerült-e itt fegyveres csoportok alakításának a terve?
Hévey: Igenis, felmerült.
Elnök: Adott-e önnek megbízást ezzel kapcsolatban?
Hévey: Igen, adott, ennek is van egy előzménye.
Elnök: Tessék röviden elmondani.
Hévey: Megkérdezte, milyen illegális csoporttal állok én kap-

csolatban. Én az általam már korábban megszervezett és működő csoportot említettem, amely osztenburgistákból és Szent Istvános-bajtársakból állott. Az Osztenburg-különítményesek nevét már ismerte Bozsik és akkor kaptam tőle utasítást, hogy kapcsoljam be az összeesküvésbe, mert ez lenne — mondotta Bozsik — az összeesküvés katonai vonalának a magva, illetve katonai vonala.

Elnök: Önt bízta meg akkor elsősorban a fegyveres csoportok szervezésével és irányításával?

Hévey: Igen, engem bízott meg.

Elnök: Kifejtette ő, hogy milyen nagy jelentősége van az összeesküvés szempontjából a fegyveres csoportok alakításának?

Hévey: Igen. Ezt közölte velem Bozsik.

Elnök: Milyen utasítást kapott ön, hogy elsősorban kikből, milyen rétegekből és elemekből szervezze a fegyveres csoportokat?

Hévey: Kapcsoljam be a csoportomba az osztenburgistákat. És keressem a kapcsolatot Mészáros Iván csendőrezredessel.

Elnök: Ki volt ez a Mészáros Iván?

Hévey: Osztenburg Gyula halála után az osztenburg különítménynek, illetve ahogyan magát nevezte, gárdavadász zászlóaljnak a vezetője volt.

Elnök: Őt elismerték vezetőnek az osztenburgisták?

Hévey: Igen. Elismerték.

Elnök: Ön felvette vele a kapcsolatot?

Hévey: Én közvetlenül és közvetve is felvettem vele a kapcsolatot.

Elnök: Kin keresztül vette fel a kapcsolatot?

Hévey: Először felvetettem 1949 június végén, gondolom június 20-án, amikor az illegális csoportot, amelyet vezettem, összehívtam és amelyen a bekapcsolásról döntöttünk, és ott elmondottam azt, hogy mi volnánk hivatva arra, hogy az összeesküvés katonai csoportját — mint akkor mondottam — terrorcsoportját — alkossuk Mészáros Iván vezetése alatt.

Elnök: Mészáros csendőrezredes vezetése alatt?

Hévey: Mészáros csendőrezredes vezetése alatt. Ez a kapcsolat meg is valósult és 1949 decemberében kaptam ugyancsak egy titkos értekezleten a jelentést, hogy Mészáros Iván örömmel fogadta egyrészt a már meglévő fegyvereket, mert fegyverek is jöttek ide, másrészt pedig örömmel vállalta a

terrorakciók tervének a kidolgozását és a szabotázsakciókban való részvétel előkészítését.

Elnök: Csendőrökből? Volt csendőröket is szélesebb körben kívántak bevonni?

Hévey: Igen, tudok erről.

Elnök: Tessék megmondani, hogy milyen külső fegyveres erőket kívántak még igénybevenni?

Hévey: Mint külső erők, megbeszélés és számítás tárgyát képezték a Jugoszláviában lévő fegyveres fasiszta magyar csapatok, melyeknek vezetőjéül Oszlányi vezérezredest említettük, továbbá a nyugaton tartózkodó fegyveres magyar seregek vagy csapatok, amelyek Kisbarnaki Farkas altábornagynak a vezetése alatt állanak.

Elnök: Volt csendőrökből, nyilasokból?

Hévey. Igen.

Elnök: Rendelkeztek-e önök fegyverekkel, lőszerekkel?

Hévey: Igen, rendelkeztünk.

Elnök: Tessék erről beszélni: hogyan, kinél voltak ilyen fegyverek és lőszerek?

Hévey: A terrorakciók kérdésének felvetődése kapcsán merült fel először a fegyverek beszerzésének kérdése az 1949 júniusában tartott csoportértekezletünkön. Ott a jelenlevő Przibislawsky Ferenc közölte, hogy neki birtokában vannak fegyverek, amelyeket az apja segítségével rejtett el. Az ő elmondása szerint ezek a fegyverek körülbelül 30—40 ember felfegyverzésére elegendők, puskákból, revolverekből és hozzájuk tartozó lőszerből állanak. Ezt a fegyver- és lőszermennyiséget az összeesküvés céljára, helyesebben mondva a katonai terrorakciók céljára felajánlotta.

Elnök: A nyomozati eljárás során lefoglalták ezeknek a fegyvereknek nagy részét és a lőszert. A lőszert ládába helyezte a vádhatóság, a pisztolyok nagy tömege és a fegyverek itt szerepelnek, mint tárgyi bizonyítékok. Ezekkel a fegyverekkel, az önök birtokában lévő fegyverekkel, lőszerekkel milyen további fegyvereket és hogyan kívántak szerezni? Erről is tárgyaltak?

Hévey: Igen, tárgyaltunk és ezt a kérdést én vetettem fel 1949 decemberében tartott titkos megbeszélésünkön.

Elnök: Hogyan vetette ön fel?

Hévey: Felvetettem, hogy ezekkel a fegyverekkel, amelyeket akkor még nem láttam, csak Przibislawsky felajánlásából tudtam róluk, hogyan lehetne egyéb és korszerűbb fegyvereket szerezni?

Elnök: Nagyobb tűzerejűt, mert ezek elég korszerű fegyverek, karabély, stb. Szóval nagyobb tűzerejű fegyverekre gondoltak.

Hévey: Igen.

Elnök: Hogyan?

Hévey: Ekkor már Bozsik is tudott erről a fegyverkezésről, illetve arról, hogy fegyverek vannak a birtokunkban. En, mint az összeesküvés és a csoport közötti összekötő adtam az utasítást újabb fegyverek szerzésére, arra, hogy egy katonai lőszerraktár megtámadása révén újabb fegyverekhez jussunk.

Elnök: Tehát összefoglalva: Önök a lefoglalt és birtokukban volt fegyverekkel, lőszerekkel, 30—40 ember felfegyverzésével meg kívántak rohanni egy katonai fegyverraktárt és ott újabb fegyvereket szerezni, hogy még szélesebb csoportokat tudjanak felfegyverezni. Ez volt a konkrét terv?

Hévey: Igen.

Elnök: Ön ezt átbeszélte, jelentette Bozsiknak is?

Hévey: Ezt jelentettem.

Elnök: Ő helyeselte?

Hévey: Igen, helyeselte.

Elnök: Amikor ön először tárgyalt Bozsikkal, Bozsik a fegyveres csoportok részére milyen konkrét célokat jelölt meg?

Hévey: Konkrét célok, a szabotázsakciók elvégzése...

Elnök: Átbeszélték önök, hogy milyen területeken kívánnak elsősorban szabotázsakciókat szervezni?

Hévey: Igen.

Elnök: Tessék kérem felsorolni.

Hévey: Átbeszéltük, hogy különösen Budapesten, továbbá Budapest környékén szabotázsakciókat kell végrehajtani ipari vonalak ellen, közlekedési vonalak ellen, továbbá a közélelmezési vonalak ellen és még az államvezetők elleni merényletekről is szó volt.

Elnök: Robbantásokról volt szó?

Hévey: Igen.

Elnök: És egyéb ilyen terrorcselekményekről?

Hévey: Igen, terrorcselekményekről.

Elnök: Ezt ön Bozsikkal átbeszélte?

Hévey: Igen, át is beszéltük.

Elnök: Ő utasította önt, hogy kezdjen ezeknek a megszervezéhez?

Hévey: Bozsik tudomásul vette javaslatomat és helyeselte.

Elnök: Tehát jóváhagyta.

Hévey: Jóváhagyta, de azt mondotta, hogy elsőrangú kérdés most — tehát akkor — a szervezés; az akció, az későbbi feladat, amelyre majd utasítást fogok kapni.

Elnök: Szóval először ütőképes fegyveres csoportokat szervezzen, ez az első feladat, mondotta Bozsik, utána jönnek a konkrét akciók.

Hévey: Igen.

Elnök: Ön ezeket a célkitűzéseket átbeszélte a fegyveres különítmény tagjaival is az összejövetelen?

Hévey: Átbeszéltem.

Elnök: Ők is helyeselték és benne vannak?

Hévey: Helyeselték és benne vannak.

Elnök: Ezek mind ilyen terrorista elemek, volt csendőrök, Osztenburg-különítményesek?

Hévey: Volt tisztek...

Elnök: Volt horthysta katonatisztek. — Tudta-e ön, hogy az összeesküvésnek ki a legfelsőbb vezetője?

Hévey: Kezdetben Bozsikot tartottam annak, mert Bozsik Pál közölte velem, hogy őt Mindszenty hercegprímás ezzel megbízta, de 1949 szeptemberében már Bozsik Pál közölte velem azt, hogy Grősz József kalocsai érsek az összeesküvésnek a legfelsőbb vezetője és irányítója. Ez már azután történt. hogy a katonai vonalat bekapcsoltam az összeesküvésbe.

Elnök: Miért kezdték önök a volt legimisták névsorának összeállítását és ellenőrzését?

Hévey: Erre én adtam utasítást 1949 decemberében tartott titkos értekezleten.

Elnök: Milyen céllal?

Hévey: Azzal a céllal, hogy a katonai vonalat kiszélesítsük és így szüksége mutatkozott annak, hogy a volt tagok névsorát revideáljuk és személyesen megbeszéljük, személyesen leellenőrizzük, hogy ki az, akire számítani tudunk.

Elnök: Ebben az összeesküvésben és a terrorcselekményekben?

Hévey: Igen és bekapcsoljuk őket. Ugy, hogy én adtam erre utasítást a Szent István bajtársi szövetség volt titkárnőjének, aki különben a csoportunkba is be volt szervezve, Wolff Aidának.

Elnök: Ő gyüjtse össze a régi névsorokat. És megkezdték volna az ellenőrzést?

Hévey: Igen, meg is kezdtük.

Elnök: Ön 1950 áprilisában tett jelentést Bozsiknak a fegyveres

különítmények szervezéséről, hogyan áll, milyen munkát végzett már?

Hévey: Igen.

Elnök: Volt-e ott még valaki jelen önön kívül az összesküvés tagjai közül?

Hévey: Igen.

Elnök: Kicsoda?

Hévey: Farkas Endre. Ő később jött, mint én...

Elnök: Ő később jött?

Hévey: Később jött és én távoztam el korábban.

Elnök: Tehát ő is hallotta az ön beszámolóját, annak egy részét?

Hévey: Igen, hallotta és helyeselte.

Elnök: Felvetődött-e az ő részéről bizonyos vállalkozás, hogy ezen a vonalon, a fegyveres csoportok szervezésében ő is közre tud működni?

Hévey: Igen, jelentette ugyanakkor Bozsiknak, hogy ő rendőrtiszti vonalon dolgozik és fegyveres csoportokat alakít. És említette ugyanakkor a cserkészeknek a szervezését is.

Elnök: (Farkas Endréhez) Farkas, tessék előlépni. Az első kérdésem: megfelel-e a valóságnak, hogy ön szervezte be vádlott társát, Héveyt?

Farkas: Bozsiknak a megbízásából jöttem Héveyhez, mintegy küldönceként, mert ő ismerte régen, jobban, mint én.

Elnök: Ön tartalmilag is közölte, hogy milyen célból kereste fel, vagy csak azt mondotta, hogy jöjjön el Bozsikhoz?

Farkas: Röviden vázoltam neki az összeesküvés célját...

Elnök: Ön ügyvédember, jogász. Helyesen nevezi akkor magát egyszerű küldöncnek, mikor őt rögtön beavatta, kapcsolta az összeesküvéshez?

Farkas: Én mondtam, hogy menjünk, Bozsik hívja, a részleteket majd megbeszéljük.

Elnök: Ha csak ennyit mondott volna, akkor küldönc lett volna, de ön azt mondja, hogy vázolta az összeesküvés célját is.

Farkas: Említettem, de nem részletesen...

Elnök: Szóval, a lényeget megmondta.

Farkas: Megmondtam.

Elnök (Héveyhez): Közölte önnel, tudta, hogy milyen ügyben keresik fel Bozsikot?

Hévey: Tudtam.

Elnök (Farkashoz): Akkor nem küldönc volt; beszervezésnek mondják ezt a szervezkedési bűncselekményeknél. — Ez volt az első kérdésem. A másik kérdésem: hallotta a vád-

lott-társának azt az állítását, hogy amikor ő 1950 áprilisában Bozsik Pál lakásán beszámolt az általa vezetett fegyveres terrorkülönítmények szervezési munkálatairól, akkor ön is helyeselte ezt; megfelel ez a valóságnak?

Farkas: A beszélgetésük végén értem oda, mint mondja is. Akkor éppen megnyugtatta Bozsikot, aki fegyveres erők igénybevételét forszírozta, hogy őneki kapcsolatai vannak a legitimista katonatisztekből álló illegális fegyveres csoportokkal, akiket aztán majd összeesküvés céljára fel tudunk használni.

Elnök: Ezt hallotta. Ezt helyeselte ön?

Farkas: Én ezt helyeseltem és megjegyeztem azt, hogy én meg a rendőröket fogom szervezni.

Elnök: Ön pedig vállalta, hogy volt horthysta rendőrtisztekből szervez egy ilyen csoportot és Héveyhez kapcsolja. Igen?

Farkas: Igen.

Elnök: Tessék megmondani, Hévey, hogy ki volt a fegyveres csoportnak, a fegyveres vonalnak legfőbb irányítója?...

Hévey: A fegyveres vonal legfőbb irányítója én, mint összekötő voltam.

Elnök: És a terrorcsoport vezetését, a konkrét fegyveres akciók végrehajtását kinek a kezébe tette ön le?

Hévey: Mészáros Iván csendőrezredes kezébe.

Elnök: Most tessék megmondani, hogy a kormánylistán az összeesküvés önt milyen funkcióba jelölte?

Hévey: Ez a probléma két ízben került Bozsik és köztem tárgyalásra. Az első látogatáskor közölte velem az illegális kormány néhány tagjának nevét.

Elnök: Igen.

Hévey: Igy például közölte, hogy Baranyai Lipótnak, a Nemzeti Bank volt elnökének pénzügyminisztersége még nem befejezett tény, de befejezett tényként közölte Apor Gábor báró, volt vatikáni követ külügyminiszterséget, Gáspár János egyetemi tanár népjóléti miniszterségét, és akkor ajánlotta fel nekem a kereskedelmi tárca vállalását. Ezt én elfogadtam. Másodízben pedig egy évvel később került ismét erre a sor, akkor, amikor említette, hogy Grősz József kalocsai érsek, aki az illegális szervezkedés legfőbb irányítója, véglegesen hozzájárult az illegális kormány névsorához.

Elnök: Igen, tehát jóváhagyta azt.

Hévey: Ebben azután a két tárcát, a kereskedelmi és az ipari tárcát összekapcsolták és ennek a tárcának személyem által való betöltéséhez járult hozzá az érsek.

Elnök: Igen. Ezt hagyta jóvá. Kérem, mondja meg, ha önt kereskedelmi és iparügyi miniszternek jelölte az összeesküvés, mi volt az összeesküvés célkitűzése az uralom átvétele után, az államosított üzemek tekintetében? Mit kívántak tenni ezekkel az üzemekkel?

Hévey: Az államosított üzemek, tehát a kereskedelmi vállalatok, ipari üzemek és bányák szempontjából is merültek fel kérdések. Az tudniillik, hogy ezeket a volt tulajdonosoknak visszaadjuk.

Elnök: Szóval, hogy a volt tulajdonosoknak és tőkéseknek visszaadják.

Hévey: De más, általam figyelembe ajánlott szempontok is felmerültek. Pl. a budapesti áru- és értéktőzsde amerikai mintára való átszervezése után annak megnyitása, azután Marshall-, vagy ehhez hasonló segély, vagy hitel biztosítása, a magyar ipar részére.

Elnök: Igen. Ezen a vonalon dolgozta ön kérem ki az ipar politikai célkitűzéseit. — Grősz József, tessék kérem idejönni. — (Grőszhöz:) Ön tehát tudta, hogy Hévey az önök szervezkedésében résztvesz. Jelentették az ő bekapcsolását?

Grősz: Jelentették.

Elnök: És jóváhagyta az ő miniszteri kinevezését?

Grősz: Igen.

Elnök: Ki tett önnek erről jelentést?

Grősz: Farkas.

Elnök: Tessék, Farkas, idejönni. (Farkashoz:) On tett erről is pontos jelentést Grősznek. Jellemezte őt kérem, Grősznek?

Farkas: Jellemeztem, hogy ő a programm kidolgozásán dolgozik. Egyben jellemeztem azt is, amit tudtam tőle, hogy fegyveres csoportokat szervez.

Elnök: (Grőszhöz): Tehát kérem, a fegyveres csoportokat is jelentették önnek?

Grősz: Igen.

Elnök: Azt is, hogy milyen rétegekből szervezik és azt is, hogy mire szervezik?

Grősz: Igen.

Elnök: Helyeselte ön a fegyveres különítmények szervezését? Jóváhagyta ezt?

Grősz: Igen.

Elnök: Az államügyész úr kíván kérdést intézni?

Ügyész: Igen. (Héveyhez): Ön vallott a terrorcsoportokról. Milyen elképzelésük volt a terrorcsoportoknak a felhasználásáról?

Hévey: A terrorcsoportok felhasználásáról az 1949 decemberi értekezleten beszéltünk. A terrorcsoportot Mészáros Iván irányította és szervezte. A terveket is ő készítette, mint csendőrezredes: tervet készített a szabotázscselekmények végrehajtására, a terrorcselekmények végrehajtására, így a minisztériumok megszállására, középületek, rádió megszállására...

Ügyész: Posta, telefon?

Hévey: A posta, telefonközpontok megszállására, továbbá tudomásommal és utasításomra a csendőrkerületek felállításának tervét is készítette. Az elképzelésünk az volt, hogy a hatalom átvétele után, miután a közigazgatást is kézbevesszük, akkor a Mészáros Iván által szervezett csendőrkerületek, illetve csendőrség útján, ugyanolyan körülmények között, mint ahogy 1919-ben történt, a Tanácsköztársaság bukása után, vonjuk felelősségre a munkásokat és dolgozó parasztokat.

Ügyész: Tehát lényegében arról volt szó, hogy az 1919-es Osztenburg-különítmény, terror-különítmény megismételte volna akkori tetteit.

Hévey: Igen, erről volt szó.

Ügyész: Volt-e tudomása önnek arról, hogy fegyverek tartását statáriális rendelet tilalmazza?

Hévey: Igen, volt tudomásom róla.

Ügyész: Több kérdésem nincs.

Elnök: A védő úrnak van kérdése?

Reznyák: Franciaországból, illetve Belgiumból való visszatérése után Magyarországon meddig, mely időpontig folytatott ön besugói tevékenységet?

Hévey: 1944 márciusáig.

Reznyák: Milyen tényezőknek tulajdonítja ön, hogy ilyen bűncselekmények elkövetésére vállalkozni tudott?

Hévey: Körülményeimnek tulajdonítom és azoknak, akiknek befolyása alatt álltam.

Reznyák: Milyen körülményekre gondol?

Hévey: Egyrészt papi nevelésem, papi családból származom, papi rokonságom van, másrészt azután az a körülmény, hogy külföldre szerettem volna kikerülni és legális úton, rendes, tiszta úton nem tudtam és így ilyen körülmények között kerültem ki.

Reznyák: Utolsó kérdésem: Megbánta-e cselekményét?

Hévey: Igen...

Elnök: Nincs további kérdés? (Nincs).

Elnök: Dr. Bozsik Pál, megértette kérem a vádat?
Bozsik: Megértettem.
Elnök: Bűnösnek érzi magát?
Bozsik: Bűnösnek érzem magam.
Elnök: Ön említette személyi adatai felvételénél, hogy internálva volt. Mikor volt internálva?
Bozsik: 1919 március végétől augusztus elejéig.
Elnök: Igen, tehát a Tanácsköztársaság idején. Miért internálták önt? Ellenforradalmár volt?
Bozsik: Mint ellenforradalmárt internáltak a Tanácsköztársaság idején.
Elnök: Mióta áll ön legitimista politikai alapon?
Bozsik: 1920-ban választottak meg kereszténypárti programmal képviselőnek a gyöngyösi kerületben és ekkor ehhez az irányzathoz csatlakoztam.
Elnök: Tehát évtizedek óta?
Bozsik: Igen, évtizedek óta királypárti voltam.
Elnök: Mondja kérem el röviden összefoglalva, hogy milyen politikai tevékenységet fejtett ki a múltban?
Bozsik: 1920-tól 1926-ig a gyöngyösi kerületet kereszténypárti programmal képviseltem. Ez alatt az idő alatt a kereszténypárt földmivelésügyi bizottságának voltam az elnöke. 1926 és 1945 között nem folytattam semmiféle politikai tevékenységet. 1945-től kezdve azonban arra törekedtem, hogy az én régi pártomat, a legitimista irányzatú pártot valamilyen módon újjászervezzem.
Elnök: Mikor került ön szorosabb kapcsolatba Mindszentyvel és ki ajánlotta önt Mindszentynek?
Bozsik: Püspököm, Shvoy Lajos ajánlott engem Mindszenty érsek figyelmébe.
Elnök: És ön mikor került közelebbi kapcsolatba Mindszentyvel?
Bozsik: 1946 február elején Shvoy püspök közbenjárására fogadott engem Mindszenty érsek és ekkor átbeszéltük az ő politikai programját, meggyőződésemet úgy, hogy ettől

kezdve én úgy éreztem, hogy egyik legbizalmasabb tanácsadója vagyok a hercegprímásnak.

Elnök: Önök rögtön ennél az első megbeszélésnél megállapították, hogy azonos politikai alapon állnak?

Bozsik: Igen, elnök úr.

Elnök: És azután szorosabb kapcsolatba került vele és ön volt az egyik politikai tanácsadója?

Bozsik: Igenis, elnök úr.

Elnök: Mikor bízta meg önt Mindszenty a legitimista szervezkedés megindításával?

Bozsik: 1948 júliusában és augusztusában háromszor folytattam tárgyalást a hercegprímással. Ő ekkor átadott nekem két politikai pártalapítási tervezetet, az egyiket az azóta elhúnyt Hencz Károly készítette, a másikat pedig Baranyai Jusztin.

Elnök: Baranyai Jusztin, aki szerepelt úgyebár vádlottként és elítélték a Mindszenty-perben?

Bozsik: Igenis, elnök úr. Most azt az utasítást adta nekem Mindszenty József, hogy én írásban mondjak kritikát erről a két tervezetről és a magam véleményét kifejtsem így pártalapítási szempontból. Ezt én írásban kidolgoztam, ő azután 1948 augusztus első felében fogadott engem és szóban is átbeszéltük ezt az ügyet és nézeteink mindenben találkoztak akkor is. Ebből az alkalomból ő nekem azt a megbizatást adta, hogy én törekedjem egy ilyen legitimista irányzatú párt számára programtervezetet kidolgozni, lépjek érintkezésbe megfelelő szakemberekkel, akiknek a gondolkozása azonos a miénkkel és így készítsek egy politikai párt számára programot.

Elnök: Ön ezt a megbizatást elvállalta?

Bozsik: Én elvállaltam.

Elnök: Hozzáfogott ön királypárti egyének beszervezéséhez és megbízásához, hogy megkezdjék a program elkészítését?

Bozsik: Igen.

Elnök: Erről a megbízásról tájékoztatta ön egyházi felettesét, Shvoy püspököt?

Bozsik: Őt is tájékoztattam titkára útján.

Elnök: Kapott tőle valami üzenetet, hogy jóváhagyta ezt a tevékenységet?

Bozsik: Később, 1949 februárjában audiencián is voltam nála, amikor ez szóba került. Ő akkor atyailag figyelmeztetett is, hogy legyek óvatos, nehogy a felfedezés veszélyének tegyem ki magamat.

Elnök: Igen, most kérem, mondja meg, hogyan kezdte ön meg az összeesküvés szervezését?

Bozsik: Kérem szépen, legfontosabb feladatomnak éreztem, hogy Farkas Endre ügyvéddel és Gyomlay László tanárral keressek érintkezést, mégpedig Gyomlay Lászlóval azért, mert hallottam tőle, hogy kapcsolatai vannak az USA budapesti követségéhez.

Elnök: Igen.

Bozsik: Őt tájékoztattam a hercegprímástól kapott megbízatásomról és ő vállalkozott arra, hogy ezt a kapocsolatot kimélyíti közöttünk. Farkas Endrének szintén 1949 tavaszán elmondottam a hercegprímástól kapott megbízatásomat és ő is legközelebbi munkatársammá szegődött és arra vállalkozott, hogy osztálytársával: Grősz József érsekkel veszi fel és tartja fenn a kapcsolatot ebben a tekintetben. Ez volt a két legfontosabb munkatársam.

Elnök: Most milyen további szakembereket és milyen konkrét céllal vontak be szervezkedésükbe?

Bozsik: 1948 szeptemberében belügyi vonalon érintkezést, illetőleg kapcsolatot kerestem Sótonyi Gáborral, azt hiszem, ő belügyminiszteri osztályfőnök... és őt tájékoztattam az én megbízatásomról és belügyi vonalon kértem, hogy csatlakozzék a mi irányzatunkhoz.

Elnök: Csatlakozott?

Bozsik: Igen.

Elnök: Milyen további szakemberek bevonásáról tud még?

Bozsik: 1949 tavaszán kultuszkérdések tekintetében Kósa Kálmán volt kultuszminisztériumi osztályfőnökkel, régi ismerősömmel kerestem kapcsolatot és őt is tájékoztattam ugyanazokról a szempontokról...

Elnök: Szóval őt is belevonta.

Bozsik: Ő is helyeselt és csatlakozott.

Elnök: További személyeket szervezett be személyesen?

Bozsik: Azután Czettler Jenőtől hallottam, hogy gazdasági kérdésekben kiváló szaktudással rendelkezik Hévey László, az ő volt tanítványa Farkas Endre ügyvéd révén Hévey Lászlóval találkozást kerestem. Ő engem meglátogatott. Ugyanazokat a szempontokat előadtam neki. Ipari és kereskedelmiügyi szakérdésekben ő csatlakozott az általam vezetett tevékenységhez.

Elnök: Felmerült ekkor, hogy fegyveres csoportokat is kell szervezni?

Bozsik: 1949 végén hallottam tőle.

Elnök: Ő javasolta?

Bozsik: Én csak arra emlékszem, hallottam tőle, hogy neki volt legitimista katonatisztekkel vannak kapcsolatai.

Elnök Ezek osztenburgisták voltak?

Bozsik: És vannak legitimista csoportjai is.

Elnök: Fegyveres csoportok?

Bozsik: Akik fegyverrel is rendelkeznek.

Elnök: Ön helyeselte ezt?

Bozsik: Én arra buzdítottam, hogy tartsa fenn ezekkel a csoportokkal a kapcsolatot.

Elnök: Ő fenn is tartotta és beszámolt időnként önnek, hogyan működnek, hogyan szervezik a fegyveres különítményeket?

Bozsik: Emlékszem, hogy 1950 elején egyszer Farkas Endre jelenlétében beszámolt erről a kérdésről és Farkassal együtt ezt helyeslően tudomásul vettük.

Elnök: Szó volt itt az előzők során arról, hogy önök megkezdték bizonyos közigazgatási kulcspoziciók betöltését is, illetőleg bizonyos személyek kijelölését ilyen kulcspoziciók betöltésére. Tessék erről is szólni.

Bozsik: Ez olyan módon merült fel, hogy az USA követségétől Gyomlay útján egy utasítás érkezett hozzánk, hogy jó volna szervezni egy magyarországi tanácsadó testületet a megalakítandó kormány mellé. Ebben a tekintetben én egyedül Szabó Gyula, volt hevesmegyei alispánnal beszéltem, aki vállalta Heves megyét. Régi barátom.

Elnök: Más közigazgatási területekre mások szerveztek egyéneket?

Bozsik: Farkas Endre Budapest főpolgármesteri tisztségére vállalta egy Takács István nevű orvos beszervezését.

Elnök: Őt is beszervezték. És így tovább, folyamatba tették a dolgot, ugyebár?
Nem kíván leülni?

Bozsik: Nem kívánok.

Elnök: Ön említette az előbb, hogy a budapesti amerikai követség kívánságára kezdték meg a tanácsadó testület szervezését. Mi lett volna ennek a tanácsadó testületnek a szerepe?

Bozsik: Mint Gyomlay közölte velünk — mert ő volt a közvetítő a követség és mi közöttünk —, ennek az lett volna a szerepe, hogy a nemzetgyűlés megválasztásáig pótolja a nemzetgyűlést és a kormány mellett mintegy tanácsadó szerv működjék.

Elnök: Tehát ennek a szervezését kezdték meg önök. Tessék

megmondani, hogy kikkel álltak önök az USA követségen kapcsolatban?

Bozsik: Gyomlay László előadása alapján tudok csak erre válaszolni. 1950 nyaráig csak Petrow követségi titkárral, akinek ő bizonyos iratokat átadott és bizonyos utasításokat kapott tőle. Később pedig Sherer követségi titkárral, az egész idő alatt pedig Pongrácz Alajos követségi tisztviselővel érintkezett.

Elnök: Kérem, tessék megmondani, ki tartotta önök közül az állandó kapcsolatot Grősszel?

Bozsik: Grősz Józseffel az állandó kapcsolatot az ő volt osztálytársa, Farkas Endre ügyvéd tartotta. Én egy ízben meglátogattam az érseket a Széher-úti kórházban, 1950 márciusában. De különben mindig Farkas Endre tartotta vele a kapcsolatot.

Elnök: Amikor ön Grősszel tárgyalt, szólott-e, beszámolt-e neki az összeesküvés amerikai kapcsolatáról?

Bozsik: Az összeesküvés amerikai kapcsolatáról beszámoltam. A hazai munkáról nem kellett beszámolnom, mert feltételeztem, hogy ezt tudja Farkas állandó jelentéseiből.

Elnök: Igen, Farkas is vallotta, hogy 2—3, illetőleg 6 hetenként, majd 1950 nyarától hetenként állandó érintkezésben volt Grősz Józseffel.

Bozsik: Mikor én betegágyánál meglátogattam az érseket, én mondottam neki, hogy az amerikai követség érdeklődik a mi tevékenységünk iránt és támogatást ígért a mi törekvéseinkhez.

Elnök: Ön dolgozta ki dr. Farkassal együtt az összeesküvés programmját, az úgynevezett jogfolytonossági elvet?

Bozsik: Igenis, elnök úr.

Elnök: Tessék tömören összefoglalni és előadni, hogy mit értettek az alatt, hogy „jogfolytonossági elv", homo regius, stb. Itt már szó volt erről, de ha önök dolgozták ki, akkor ön ezt autentikusan elő tudja adni.

Bozsik: Ennek első részében azt igyekeztem bebizonyítani, illetőleg igyekeztünk Farkassal, mert ő is tanácsadóként közreműködött, hogy a pragmatica sanctió, de iure ma is érvényben van, tehát Magyarország de iure ma is királyság. Ez lett volna az első gondolat.

A második tétel, amelyet törekedtem kifejteni, hogy ilyen közjogi ür esetén a magyar történelmi emlékek szerint a hercegprímás, illetőleg a kormányzó választása alkalmával hozott törvény szerint a helyettese az utána rangban követ-

kező főpap, tehát jelenleg a kalocsai érsek illetékes ilyen átmeneti államfői szerepre. Ezt törekedtem bebizonyítani. Azonban hozzátettük azt, hogy ennek érvényéhez az ENSZ-nek a hozzájárulása szükséges, nem a jogi méltóságból folyik ennek a szerepnek a betöltése.

Elnök: Tessék megmondani, hogy kaptak-e önök konkrét utasításokat a budapesti amerikai követségtől?

Bozsik: Néhány utasítást Gyomlay közvetítésével kaptam.

Elnök: Mik voltak ezek?

Bozsik: Ezek 1950-ben merültek fel. Az egyik az volt, hogy Gyomlay azt a hírt hozta, hogy a követségen egy közjogi tanulmányt óhajtanának a román és a szerb görögkeleti nemzeti egyház jogi helyzetéről Magyarországon.

Elnök: Ezt önök kidolgozták és átadták a követségnek. Milyen további kívánságokkal álltak elő?

Bozsik: A következő kívánság az volt, — közben Nagymagyarország régi határainak helyreállításával kecsegtettek —, hogy a nemzetiségi kérdést dolgozzuk fel.

Elnök: Tehát egy ilyen programmot is kidolgoztak, ezt is továbbították az amerikai követségnek?

Bozsik: Ezt is továbbítottuk azután. Farkas és Gyomlay adta be Sherer követségi titkárnak.

Elnök: További kívánságok, utasítások voltak-e a szervezkedés tekintetében amerikai részről?

Bozsik: Volt: ennek a tanácsadó szervezetnek a létesítése.

Elnök: Önök meg is kezdték a szervezést?

Bozsik: Igen, meg is kezdtük és volt azután még egy utasítás, a kormánykinevezési utasítás... A kormánykinevezési utasítást emlékezetem szerint már Petrow megkezdte és állandóan sürgető üzeneteket hozott ebben a tekintetben Gyomlay. Végre 1950 nyarán azt mondta, hogy egy álneves listát készítsünk és zárt borítékban legyen ehhez mellékelve az, hogy az álnevek kiket jelentenek. Ez az álneves lista és a mellézárt boríték fényképekkel Farkas jelenlétében el is készült. Én gépeltem le.

Elnök: Tehát önök ketten Farkassal tanácskozták meg. Közben Farkas járt Grőszhöz és vele is megtanácskozta a neveket és így készült el.

Bozsik: Igen.

Elnök: Így közös megegyezésével készült ez az első lista.

Bozsik: Igen.

Elnök: Ezt azután elvitte Farkas Grőszhöz?

Bozsik: Igen, ezt elvitte Farkas a kalocsai érsekhez, aki nem írta alá, de szóval jóváhagyta.

Elnök: Tehát jóváhagyta a kormánylistát? — Olti elnök felmutat egy írást. (Grősz Józsefhez): Ez az a kormánylista, amelyről ön szólt és amelyet ön jóváhagyott?

Grősz: Igen.

Elnök: Igy volt. Tessék helyetfoglalni. (Bozsikhoz): Tessék megmondani, kik szerepeltek az önök kormánylistáján. Ön miniszterelnökként szerepelt?

Bozsik: A beadott dolgozatoknál úgy a borítékban, mint a listán dr. Hungarus álnevem, illetőleg fedőnevem volt.

Elnök: A többiek is használtak ilyen fedőnevet?

Bozsik: Ez az álneves listán szerepelt, de azután meg volt az igazi nevekkel is.

Elnök: Tessék tovább folytatni.

Bozsik: Belügyminiszternek Sótonyi Kálmánt, ipari és kereskedelemügyi miniszternek Hévey Lászlót, kultuszminiszternek Kósa Kálmánt, földművelésügyi miniszternek Halács Ágostont, akit az előbb nem is említettem, szintén beszerveztem. Igazságügyminiszternek pedig Farkas Endrét. Ezek belföldön tartózkodtak. Három tárcára pedig külföldön tartózkodó egyéneket jelöltünk, mégpedig a külügyi tárcára, a pénzügyminiszteri tárcára és népjóléti tárcára Apor Gábort, Baranyai Lipótot és egy volt egyetemi tanárt, aki disszidált, Gáspár Jánost.

Elnök: Tessék most megmondani, hogy felvették-e ezek közül a külföldön tartózkodók közül valakivel a kapcsolatot?

Bozsik: Egy alkalommal, amikor a jogfolytonosságról szóló dolgozat rövidített kivonatát latin nyelven a követség közvetítésével elküldtem a Vatikánba Montini államtitkárhoz, akkor ehhez a levélhez mellékeltem Apor Gábor számára is egy magyarnyelvű levelet és ebben tájékoztattam tevékenységünkről. Arra kértem őt, hogy tegyen hasznos szolgálatot az általunk folytatott tevékenységnek.

Elnök: Közölte vele, hogy miniszternek jelölték a kormányba?

Bozsik: Ezt nem közöltem, hogy miniszternek jelöltük. Szó volt róla. Én csak kértem, mint nagytekintélyű külföldi diplomatát.

Elnök: Tehát tájékoztatta röviden, hogy mit mire és hogyan szervezkednek önök, milyen célból és kérte, hogy kapcsolódjon önökhöz?

Bozsik: Igen, külföldi kapcsolatait használja fel.

Elnök: Hogyan juttatta ki ezt a levelet?

Bozsik: Ezt a levelet úgy jutottam ki, hogy a jogfolytonosságról szóló alapelveket rövidített latin levélben leírtam Montini államtitkár számára. Ezt Gyomlay bevitte az USA követségéhez és ehhez a levélhez mellékeltem az Apor számára írt levelet.

Elnök: Tehát e szerint Montini vatikáni államtitkáron keresztül értesítést nyert arról, hogy a Vatikán tud az önök szervezkedéséről? Kiknek küldtek még külföldre tájékoztatást az önök szervezkedéséről?

Bozsik: Az amerikai követséghez ugyancsak két példányban adtam be Gyomlay útján.

Elnök: Milyen rendeltetéssel?

Bozsik: Azzal a rendeltetéssel, hogy az egyik az USA külügyi hivatalához, a másik pedig Spellman bíbornokhoz legyen elküldve, akiről tudtam, hogy érdeklődik a magyar ügyek iránt. Ehhez egy latin kísérőlevelet is mellékeltem és arra kértem a bíbornokot, hogy azt a közjogi tervezetet, alapprogramot juttassa el Habsburg Ottóhoz is.

Elnök: Igértek-e az amerikaiak önöknek dollárkölcsönt?

Bozsik: Amikor erről az álneves listáról jelentést tett Gyomlay a követségnek, akkor emlékezetem szerint 296 millió Marshall-segélyt helyeztek kilátásba az átmeneti kormány számára.

Elnök: Ki dolgozta ki az önök földművelésügyi programját?

Bozsik: Földművelésügyi programunkban két tevékenység is szerepelt. Az egyik tevékenység az volt, hogy Farkas Endre az ő veje útján kihozott egy belső ügyiratot a földművelésügyi minisztériumból, amelyben a hároméves terv bizalmas adatai voltak összefoglalva. Ezt abból a célból hozta ki, hogy a programösszeállításnál hasznosítsa. Később én ezt visszaadtam Farkas Endrének.

Elnök: Lefoglalták a nyomozás során. A földművelésügyi minisztériumból kicsempészett, ellopott bizalmas feljegyzés itt fekszik a tárgyi bizonyítékok között.

Bozsik: Ez volt az egyik vonal, a másik pedig: ugyancsak a Farkas Endrétől, az ő veje útján hallottam, hogy kiváló szakember földművelésügyi kérdésekben a volt országos Mezőgazdasági Kamarának a volt igazgatója, Halács Ágoston. Én kértem Farkas Endrét, hozzon engem összeköttetésbe Halács Ágostonnal. Ő ezt az összeköttetést meg is rendezte. Halács Ágoston jött hozzám és akkor sokat beszélgettünk a földművelésügyi programról.

Elnök: Közölte Haláccsal, hogy ön mit szervez?

Bozsik: Közöltem.
Elnök: Tehát bevonta őt?
Bozsik: És egyúttal a földművelésügy terén, gondoltam, vezető szerepre hivatott lenne.
Elnök: Ő vállalkozott erre?
Bozsik: Vállalkozott.
Elnök: Az ön megbízására kidolgozza a programot írásban?
Bozsik: Kidolgozta.
Elnök: És ezt át is adta?
Bozsik: Igen. Farkas Endre útján átadta.
Elnök: Tessék megtekinteni a program első oldala ez (elébetárja az iratot), szintén a nyomozás során lefoglalta a vádhatóság, tárgyi bizonyítékként csatolom II/1 alatt, a tárgyalási jegyzőkönyvhöz. Ez a program többek között a juttatott földek megváltási árával foglalkozik. Tehát mi volt az önök elgondolása a földreform kapcsán, a program célkitűzései szerint? Tessék röviden elmondani!
Bozsik: Csak az ő programját tudom elmondani. Programtervezetében a kulákságra támaszkodó átváltoztatását kívánta volna a földművelésügyi fejlődésnek, azután a földbirtokreform részleges likvidálásával gondolta volna a mezőgazdaság új átszervezését.
Elnök: Őt milyen pozicióra jelölték önök?
Bozsik: Nekem az volt a gondolatom, amikor találkoztam vele, hogy én ajánlani merném őt földművelésügyi miniszternek.
Elnök: Az is lett a végén a listán.
Bozsik: Igy is lett.
Elnök: Ő lett a földművelésügyi miniszter, tehát nyilván ő dolgozta ki az önök programját a földbirtokpolitika terén?
Bozsik: Igen, akkor az volt.
Elnök: Ön bizalmas naplót is vezetett, úgyebár saját kézzel írva. Az egyik oldal itt szerepel (felmutatja), tessék megnézni, ez az?
Bozsik: Igen ez az.
Elnök: Ön ebben reakciós, demokráciaellenes elveket vall, szögez le és Shvoy püspök 1948 V. 25-én tartott első bérmálása alkalmából bevezetést eszközölt ebbe a naplóba. Átnézte ő akkor ezt a naplót?
Bozsik: Nem nézte át, minden plébánosnak kötelessége úgynevezett Historia Domus-t vezetni, amelyet bérmáláskor ellenőriz a főpap.
Elnök: Önt megdicsérte ebben?

Bozsik: Igen, megdicsért.

Elnök: Milyen más szervezkedő csoportokkal létesített ön kapcsolatot? Pap Ervinnel, Romvárival tárgyalt?

Bozsik: Pap Ervin 1949 nyarán felkeresett engem és előadta egyéb gondolatai között, hogy katolikus vonalon is meg kellene indítani valamilyen szervezkedést és ő foglalkozik is ezzel a kérdéssel. Én nem tárgyaltam vele.

Elnök: Romvárival?

Bozsik: Romvárit egy Balázsi Sándor nevű kapcsolatom hozta el hozzám 1950 februárjában, mintegy három hónap mulva. Romvári azt jelentette nekem, hogy ő régi kereszténysszocialista titkár volt és a Beszkártisták között most is foglalkozik keresztény-szocialisták szervezésével.

Elnök: Ez egy olyan földalatti szervezkedés volt Romvári részéről?

Bozsik: Igen, de részleteket nem tudok, nem csatlakoztam ehhez a mozgalomhoz. Később azonban 1950 tavaszán Balázsi Sándor útján egy füzetet küldött ki nekem emlékül, vagy ajándékba Romvári, ez ellenforradalmi verseket tartalmazott.

Elnök: Igen, ezt is lefoglalták a nyomozás során, II/3 alatt csatoljuk a jegyzőkönyvhöz. Tessék megtekinteni, ez az? (Felmutatja a füzetet).

Bozsik: Igen, ez az.

Elnök: Tessék röviden összefoglalni, mi volt az önök szervezkedésének a célja?

Bozsik: A hercegprímástól kapott megbízatás alapján a kalocsai érsek legfőbb irányítása alatt álló összeesküvésnek én egyik vezetője voltam. Célunkul azt tűztük ki, hogy külső hatalmak, főleg az USA-nak a beavatkozása, valamint belső fegyveres erőknek megszervezése által előkészülünk a jelenlegi demokratikus rendszernek a megdöntésére és a közhatalomnak egy, a mi nézetünket képviselő kormányrendszernek való átadására. Legutolsó célunk lett volna azután a Habsburg-királyság restaurálása.

Elnök: Tehát ön tisztában volt vele és jóváhagyta, hogy Hévey fegyveres terroralakulatokat szervezzen?

Bozsik: Én tudomással birtam róla.

Elnök: Hévey! Tessék előlépni.

Hévey: Igen.

Elnök: Hol volt az a megbeszélés önök között?

Hévey: Mindjárt első találkozásunkkor, tehát 1949 júniusában kaptam Bozsik Páltól az utasítást és a megbízást.

Elnök: Hol volt ez?

Hévey: Lakásán, a remetekertvárosi plébánián.
Elnök: Ott volt a megbeszélés?
Bozsik: Igen, mindjárt az első találkozáson.
Elnök: A bíróság tagjainak kérdése a vádlotthoz nincs? (nincs).
A vádhatóság képviselőjének?
Ügyész: Egy kérdésem van. Ön arról tett vallomást, hogy Shvoy püspök ajánlására lett Mindszenty Józsefnek politikai munkatársa, majd pedig Mindszenty József megbízta önt azzal, hogy a szervezkedés kormányprogramját dolgozza ki. Így vallott ön.
Bozsik: Igen.
Ügyész: Mikor tett erről Shvoy püspöknek jelentést?
Bozsik: 1948 augusztus végén keresett fel engem Shvoy püspök titkára egy egyházi ügyben és ekkor én teljes részletességgel beszámoltam a hercegprímással azon év nyarán történt háromszori találkozásomról és a tőle kapott megbízatásról. Arra kértem a titkárt, hogy mindenről referáljon a püspök úrnak. Ő ezt el is intézte. Én azután következő év február elején egy másik ügyben a püspöknél audiencián voltam és szintén szóbakerült közöttünk ez az ügy. Részletesen nem beszéltünk róla, csak azt emelte ki, hogy legyek óvatos, mert könnyen leleplezhetnek.
Ügyész: Nincs további kérdésem.
Elnök: A védő úrnak van kérdése?
Dr. Szabady Gyula védő: Van kérdésem. (Vádlotthoz) Hosszú papi pályafutása alatt ön mint pap milyen funkciókat töltött be?
Bozsik: Már hogy milyen állásokat, ezt méltóztatott gondolni? 1906-ban szenteltek pappá, két évig káplánkodtam, ekkor az egri papnevelő intézetnek lettem tanulmányi felügyelője, később teológiai tanár lettem, a héber nyelvet és az ótestamentumot tanítottam először, később pedig az egyháztörténelmet és az egyházjogot. 1916-ban mint gyöngyösi születésűt, a gyöngyösiek plébánossá választottak és ott voltam 1932-ig, ekkor jöttem jelenlegi tartózkodási helyemre, Pesthidegkút-Remetekertvárosba, itt az egyházközséget Shvoy püspök utasítására megszerveztem és a legutóbbi időkig ennek voltam a plébánosa.
Dr. Szabadi: Kérem plébános úr, milyen világi tevékenységet folytatott a már említetteken kívül ezalatt az idő alatt?
Bozsik: Gyöngyösön egyik első törekvésem volt, hogy szövetkezetet alapítsak, akkor Hangya szövetkezetet lehetett alapítani. Ezt a Hangya szövetkezetet alapítottam meg és azt

hiszem az ország egyik legnagyobb fiókja volt a gyöngyösi. Ezt vezettem egész gyöngyösi tartózkodásom végéig.

Elnök: Nincsen további kérdése a védőnek?

Dr. Szabadi: Nincs.

Elnök: Van a vádlott-társaknak megjegyzése erre a vallomásra, vagy kívánnak-e kérdést intézni? (Nem).

Elnök: A mai tárgyalást berekesztem.

A TÁRGYALÁS MÁSODIK NAPJA

1951 JÚNIUS 23-AN.

Elnök: A demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésének bűntettével és egyéb bűncselekményekkel vádolt Grősz József és társai bűnügyében a folytatólagos tárgyalást megnyitom.

DR. PONGRACZ ALAJOS KIHALLGATASA

Elnök: Dr. Pongrácz Alajos, megértette a vádat?
Pongrácz: Megértettem.
Elnök: Bűnösnek érzi magát?
Pongrácz: Bűnösnek érzem magam.
Elnök: Mi az ön eredeti foglalkozása?
Pongrácz: Gimnáziumi tanár.
Elnök: Hogyan került ön kapcsolatba a horthysta vezérkari főnökség hírszerző osztályával?
Pongrácz: 1939-ben behívót kaptam és jelentkezésemkor tudtam meg, hogy dr. Egri Gyula tartalékos százados, tanárkollegám ajánlására kerültem be a vezérkari főnökség hírszerző osztályára.
Elnök: Tehát ön hírszerző tiszt lett a vezérkari főnökségnél.
Pongrácz: Igen.
Elnök: Ön kérem amerikai fogságba is került. Mikor?
Pongrácz: 1945 május 1-én.
Elnök: Mondja meg, kérem, hogy a hírszerző osztály szolgálatában végzett besúgói tevékenységéért a horthy-rendszertől milyen katonai kitüntetést kapott?
Pongrácz: 1940-ben Fogarasi Béla alezredes a vezérkari főnökség II. osztálya nyilvántartó alcsoportja akkori parancsnoka odaadó munkámért írásbeli dicséretben részesített.
Elnök: Mondja meg, hogy az amerikai fogságból hazatérve, ön milyen tevékenységet fejtett ki?
Pongrácz: Amerikai fogságból 1945 októberében tértem haza. Az igazolási eljárás lefolytatása után a vallás- és közoktatásügyi minisztérium a IX. kerületi Fáy András gimnázium-

hoz osztott be tanári szolgálattételre. Itt 1946 szeptember 30-ig teljesítettem tanári szolgálatot, akkor elbocsátottak.

Elnök: Ezért a besúgói tevékenységért. Nyilván ez az illetékesek tudomására jutott?

Pongrácz: Igen és azonkívül fasiszta multam miatt.

Elnök: Hogyan került ön a budapesti amerikai követség szolgálatába?

Pongrácz: Távoli rokonom, Lewis Revey sajtó és kulturális attasé útján kerültem be. Reveyvel én 1946 januárjában ismerkedtem meg sógoromnál. 1946 során ő kisebb feladatok elvégzésével bízott meg, így a sajtó és kulturális osztály fénykép és cikkanyagát rendeztem. Egyuttal bizonyos kulturális vonatkozású adatok beszerzésével is megbízott engem. Amikor 1946 szeptemberében B-listáztak, felkeres tem Reveyt és kértem, hogy nem tudna-e a sajtó és kulturális osztályon alkalmazni. Revey akkor ígéretet tett és 1946 december 9-én az amerikai követség sajtó és kulturális osztályának szolgálatába léptem.

Elnök: Közölte ön, mielőtt felvették az amerikai követségre, hogy ön a Horthy-rendszer vezérkari főnökségének hírszerző tisztje volt?

Pongrácz: Reveynek erről említést tettem, majd pedig amikor felvételemre került sor, egy kérdőívet töltöttem ki és azon a kérdőíven katonai szolgálatomat feltüntettem és azt is, hogy a vezérkari főnökség II. osztályán teljesítettem szolgálatot.

Elnök: Ön ezzel mintegy bizalmat akart magával szemben támasztani?

Pongrácz: Igen.

Elnök: Mondja el, hogyan kezdte meg hírszerző tevékenységét az amerikai követség számára?

Pongrácz: 1946-tól 1949 tavaszáig Revey sajtó és kulturális attasé volt közvetlen főnököm. Ő bízott meg főképpen kulturális vonatkozású adatoknak a beszerzésével. Mind bizalmasabb és bizalmasabb természetű adatok beszerzésével bízott meg Revey.

Elnök: Ön, mint régi szakképzett hírszerző tiszt, tudatában volt annak, hogy ezek az adatok bizalmas jellegűek és a hűtlenségi törvénybe ütköző adatok, tehát tiltott adatok ezek idegen hatalmak részére?

Pongrácz: Eleinte nem voltam tudatában, később azonban tudatára ébredtem annak, hogy az adatok ilyen természetűek. Ennek ellenére folytattam ezt a tevékenységemet.

Elnök: Tehát tudatában volt annak, hogy hírszerző tevékenységet folytat?

Pongrácz: Tudatában voltam.

Elnök: Mondja el névszerint, hogy az amerikai követség részéről kinek adott át ilyen adatokat? Tessék felsorolni sorban a neveket.

Pongrácz: Részleteket is tanácselnök úr?

Elnök: Részleteket nem, a tartalmi adatok nem tartoznak ide.

Pongrácz: Lewis Revey távozása után 1949-től, egészen őrizetbevételemig közvetlen főnököm Roof Tryon kultúrattasé volt, ennek ugyancsak szolgáltattam kulturális természetű és később politikai, gazdasági és katonai természetű adatokat. Kulturális természetű adatokat szolgáltattam 1950 elejétől Miss Tryon-nak és az amerikai követség titkárnőjének, Mary Eich-nek is. 1949 elejétől főképpen a magyar katolikus egyházra vonatkozó kormányintézkedéseket illető kérdésekre vonatkozóan szolgáltattam adatokat Toon, majd később Petrow követségi titkároknak, 1949 nyarán kerültem összeköttetésbe Griffin légügyi attaséval, akinek magyarországi repülőterekre vonatkozóan szolgáltattam adatokat. Griffin akkor utasított is engem további ilyentermészetű adatok beszerzésére.

Elnök: Ön tehát az amerikai követség katonai osztályával is közvetlen kapcsolatba került így?

Pongrácz: Igen.

Elnök: Mi módon jutott ön eme kémadatok birtokába?

Pongrácz: A kémadatokat részben a követségre bejáró személyektől kaptam, részben ismerőseimtől, barátaimtól halottam, részben pedig saját megfigyeléseim alapján szerzett adatokat juttattam el feletteseimnek, illetőleg a követség politikai és katonai osztályának.

Elnök: Tehát ön, mint volt képzett hírszerző tiszt, szabályszerű megfigyeléseket, hírgyüjtést is végzett?

Pongrácz: Végeztem, igen.

Elnök: Ezeket az adatokat adta át írásban és szóban?

Pongrácz: Igen, írásban és szóban.

Elnök: Hogyan került ön kapcsolatba Gyomlay Lászlóval?

Pongrácz: Gyomlay László nevét, mint ifjúsági íróét, már régen ismertem. Személyesen 1947 második felében ismerkedtem meg Gyomlay Lászlóval, aki kollégámhoz, Szentkirályi Józsefhez rendszeresen bejárt az amerikai követségre és neki bizalmas természetű adatokat szolgáltatott és vele tárgyalásokat folytatott. Szentkirályi 1948 áprilisában nyugatra

távozott és ezt követően Gyomlayval való kapcsolatom nem szakadt meg, mert Gyomlay továbbra is bejárt az amerikai követségre most már hozzám, folyóiratokért és ugyanakkor elbeszélgettünk, úgy, hogy a kapcsolatunk folyamatos volt.

Elnök: Az „elbeszélgetések" adatközlések voltak lényegében Gyomlay részéről?

Pongrácz: Részben az is.

Elnök: Azután milyen jellegű lett e kapcsolat?

Pongrácz: Ez a kapcsolat 1949-ben már a szabályos hírszerző kapcsolattá fejlődött. T. i. akkor bízott meg Toon és Petrow követségi titkár, hogy a magyar katolikus egyházra vonatkozó kormányintézkedések végrehajtását illetően szolgáltassak, vagy szerezzek be adatokat. Én tudván azt, hogy Gyomlaynak jó összeköttetései vannak, hozzá fordultam. Gyomlay ezeket az adatokat be is szerezte nekem, részben szóban, részben pedig írásban, amit én azután Toon, illetőleg Petrow követségi titkároknak továbbítottam.

Elnök: Hogyan szerzett ön arról tudomást, hogy Gyomlay a királypárti szervezkedésben benne van? Hogyan kapcsolta önt is ide?

Pongrácz: 1949 őszén Gyomlay egy elaborátumot hozott el a követségre. Ezt az elaborátumot Petrow követségi titkárnak akarta átadni, akivel ő már korábban személyes kapcsolatban állott. Különben is arról tudomásom volt, hogy Gyomlay Szentkirályi Józsefen keresztül a követség politikai osztályával is kapcsolatot tartott. Személyszerint nem tudom, hogy kivel. Ez az elaborátum a jogfolytonosság gyakorlati alkalmazhatóságáról szólott. Én nem olvastam a tanulmányt, Gyomlay azonban annak tartalmáról engem tájékoztatott. A lényege az volt, hogy a jogfolytonosság alapján az ősi magyar törvények szerint a király távollétében a hercegprímás, akadályoztatása esetén a kalocsai érsek jogosult az államfői hatalom gyakorlására. Az elaborátum szerzője dr. Hungarus volt. Ekkor még nem tudtam, hogy dr. Hungarus álnév alatt Bozsik Pál pesthidegkúti plébános értendő.

Elnök: Később ezt megtudta?

Pongrácz: Később ezt megtudtam.

Elnök: Miként számolt be ön Petrow követségi titkárnak a Grősz-féle összeesküvésről?

Pongrácz: Gyomlay 1949 elején tájékoztatott engem arról, hogy ő tagja egy illegális, legitimista összeesküvésnek, amelynek célja a hatalom átvétele. Én erről beszámoltam Petrow-

nak, noha tudtam azt, hogy Gyomlay és Petrow személyes kapcsolatban is állanak. Petrow megelégedetten vette tudomásul ennek a katolikus szervezkedésnek a tényét, kifejezte előttem azt, hogy a követség a cékitűzéseket helyesli és kilátásba helyezte a támogatást is. Egyúttal Petrow utasított engem arra, hogy az összeesküvéssel, vagy mondjuk szervezkedéssel — még csak arról volt szó — tartsam a kapcsolatot, továbbá utasított arra, hogy az összeesküvést felhasználva, adatokat szerezzek be.

Elnök: Mondja meg, mit tud ön Grősz államfői nyilatkozatáról?

Pongrácz: 1949 júniusában, június elején Gyomlay közölte velem azt, hogy az amerikaiak utasították az illegális szervezkedést, hogy Grősz kalocsai érsek egy nyilatkozatot írjon alá, amelyben kifejezésre juttatja azt, hogy az ősi magyar törvények alapján a király távollétében a hercegprímás, akadályoztatása esetén a kalocsai érsek jogosult az államfői hatalom gyakorlására, ő, mint kalocsai érsek, ezt az államfői hatalmat gyakorolni óhajtja és ki fogja nevezni átmeneti kormányát. Erre vonatkozólag azután Gyomlay egy fogalmazványt hozott be hozzám a követségre és megkért, hogy azt gépeljem le. Én azt a fogalmazványt 1950 július 5-i kelettel a követség fehér papírján két példányban legépeltem.

Elnök: Ott az amerikai követségen.

Pongrácz: Az amerikai követségen. Ezt a legépelt két példányt átadtam Gyomlaynak. Július végén Gyomlay feljött az amerikai követségre és megmutatta nekem a nyilatkozat első példányát, amelyet — amint mondotta — Grősz érsek az amerikaiak utasítására alá is írt.

Elnök: Ön megnézte ezt a nyilatkozatot?

Pongrácz: Megnéztem.

Elnök: Mi volt aláírva?

Pongrácz: Aláírva Josephus volt és előtte egy kis kereszt. A nyilatkozat bal alsó részén pedig két személy ellenjegyzését lehetett látni.

Elnök: Két tanu?

Pongrácz: Az volt föléje írva, hogy „ellenjegyezte".

Elnök: Nevekre emlékszik?

Pongrácz: Emlékszem.

Elnök: Kik voltak azok?

Pongrácz: Az egyik Kapisztrán Antal volt. Gyomlay közölte velem, hogy ez az ő álneve az illegális szervezkedésben, a

másik pedig dr. Farkas Endre volt, akiről Gyomlay azt mondotta nekem, hogy a saját nevét használja.

Elnök: Kinek adta ön aztán át, kinek adták át a Grősz József által aláírt államfői nyilatkozatot?

Pongrácz: Miután Gyomlay nekem megmutatta a nyilatkozatot, telefonon felhívtam Sherer követségi titkárt és bejelentettem neki, hogy Gyomlay beszélni szeretne vele. Sherer ekkor utasított bennünket, illetőleg utasított engem, hogy menjünk fel hozzá. Felmentünk a hivatali helyiségébe és én tolmácsoltam Sherernek Gyomlay szavait, aki kijelentette, hogy Grősz érsek a kapott utasításoknak megfelelően aláírta az államfői nyilatkozatot és azt ezennel átnyujtja.

Elnök: Mit mondott Sherer követségi titkár a nyilatkozat átvételekor?

Pongrácz: Sherer csak megelégedését fejezte ki, hogy az érsek a nyilatkozatot aláírta és kijelentette, hogy azt felettesének, Davis budapesti amerikai követnek fogja átnyujtani.

Elnök: A jogfolytonossági elaborátumot, amelyről az előbb szó volt, hová juttatták ki külföldre? Tud erről?

Pongrácz: Hogyne.

Elnök: Tessék elmondani.

Pongrácz: A jogfolytonossági elaborátum két példányban készült. Egyik példányát az amerikai külügyminisztériumnak címezték, a másik példányhoz pedig egy latinnyelvű levél volt mellékelve Spellman newyorki érsekhez. A levél arra kéri az érseket, hogy az elaborátumot áttanulmányozás után juttassa el Habsburg Ottónak.

Elnök: Tud ön arról, hogy Grősz kormányt is nevezett ki?

Pongrácz: Igen, tudok.

Elnök: Honnan tud erről? Tessék erre nyilatkozni!

Pongrácz: Gyomlai feljött a követségre és közölte velem, hogy Grősz érsek — amint már államfői nyilatkozatában is jelezte — kinevezte átmeneti kormányát és azt mondta nekem Gyomlay, hogy erről ő jelentést óhajt tenni Sherer követségi titkárnak. Megint felhívtam Sherert, közöltem vele, hogy Gyomlay van itt. Utasított, hogy menjünk fel hozzá és ott, jelenlétemben, az én tolmácsolásommal, Gyomlay bejelentette Sherernek, hogy Grősz érsek kinevezte átmeneti kormányát.

Elnök: Kérem, szóljon most arról, hogy milyen további utasításokat, óhajokat juttattak az amerikaiak az összeesküvés számára.

Pongrácz: Tudok arról, Gyomlay egyik találkozónkon, 1950

nyarán a bankutcai eszpresszóban közölte velem, hogy az amerikaiak kívánatosnak tartanának egy személyes találkozást Grősz érsek és az amerikai követség egyik beosztottja között.

Elnök: Ez egy óhaj volt. Milyen további ilyen óhajról, további utasításról tud, amit önök vittek, továbbítottak az összeesküvés részére? Ez volt az egyik. További?

Pongrácz: Kérem, még tudomásom van arról, hogy az összeesküvés egy fegyveres csoportot is szervezett.

Elnök: Erre utasítás volt, amerikai utasítás?

Pongrácz: Én Gyomlaytól hallottam, hogy van ilyen utasítás és folyamatban van ennek a fegyveres csoportnak a szervezése.

Elnök: És mit mondott Gyomlay? Mi a célja, miben jelölték meg az amerikaiak a fegyveres csoportoknak célját?

Pongrácz: A hatalomnak erőszakos eszközökkel való átvétele. Ezek után egy további cél természetesen a régi rendszer visszaállítása, a földbirtokreform visszacsinálása, a gyáraknak a tőkéseknek való visszajuttatása lett volna.

Elnök (Héveyhez): Hévey, tessék kérem idejönni. Megkapta ön ezt az amerikai utasítást?

Hévey: 1949 júniusában, amikor Bozsiknál első látogatásomat tettem, akkor ő utasított engem arra, hogy vegyem fel a kapcsolatot az Osztenburg-csendőrkülönítménnyel. Ugyanezen év június végén, 20-án, fel is vettem és bekapcsolódtam az összeesküvésbe.

Elnök: Mit közölt ön most már közvetlenül a fegyveres csoport tagjaival, mi a célja a fegyveres csoportok alakításának?

Hévey: Terrorkülönítmények alakítása és Mészáros Iván csendőrezredessel és társaival a kapcsolatnak a kimélyítése, felvétele. Mészáros Iványhoz ez az utasításom el is jutott Bozsik megbízásából és Mészáros Iván csendőrezredes közölte velem, hogy a hatalom átvételére vonatkozólag 1919-es módszerek szerint fognak eljárni. Mondotta nekem azt, amikor a terrorakcióknak az első irányvonalait, minisztériumok megszállását, középületek megszállását elmondtam neki, — mondotta nekem Mészáros Iván csendőrezredes —, hogy nyugodtan rábízhatom ezeknek a részleteknek a kidolgozását, mert hiszen neki, csendőreinek erre vonatkozólag már 1919-ből bőséges gyakorlatuk van. Elmondotta azt is, hogy a hatalom átvételében már akkor is köztudomásúlag

segédkeztek 1919-ben, a Tanácsköztársaság megbuktatásakor.

Elnök: Ő azt is mondotta, hogy megkezdi a részletek, a terrorakciók, az erőszakos megrohanások részleteinek, a középületek erőszakos fegyveres elfoglalásának, megrohanásának tervét kidolgozni, a konkrét terveket. Ezt vállalta?

Hévey: Ezt vállalta s azon kívül még a csendőrkerületek felállításának tervét is készítette. Ez a hatalom megszervezésével és a belső ideiglenes közigazgatás megszervezésével állt kapcsolatban.

Elnök: Önök erőszakkal, véres terrorral akarták megszerezni a hatalmat és eljárni a munkásokkal és a parasztokkal szemben.

Hévey: Igen.

Elnök: Ön referált Sherernek arról, hogy az összeesküvés már fegyveres terrorcsoportokat kezd szervezni?

Pongrácz: Erről nem referáltam, mert Gyomlay azt mondotta, hogy erről személyesen óhajt jelentést tenni.

Elnök: Mondja el, hogy az összeesküvés tagjai közül kikkel állott ön még közvetlen személyes kapcsolatban?

Pongrácz: Személyes, közvetlen kapcsolatban csak Székely Imrével állottam.

Elnök: Milyen körülmények között?

Pongrácz: Gyomlay őrizetbevétele előtt közölte velem, hogy ha vele bármi történnék, Székely Imre fogja a kapcsolatot felvenni. Én Székely Imrét látásból már ismertem, egyszer láttam Gyomlay társaságában. Gyomlayval előzőleg még megbeszéltük azt, hogyha Gyomlay találkozni óhajt velem, akkor egy közömbös tartalmú levelet ír. A levélben egy dátum szerepel, a dátum jelentette azt a napot, amelyen találkozni akar velem. A találkozás helye pedig mindig a bankutcai eszpresszó volt és délután 2 óra volt az időpont. Ilyen tartalmú levelet kaptam március 10-e körül. A levélen rajta volt Gyomlay illegális álnevének kezdőbetűje is. Március 19-ére hívott a bankutcai eszpresszóba. Meg is jelentem ott, de Gyomlay nem jött el. Vártam egy ideig, azután elmentem. Egy férfi csatlakozott az utcán hozzám, Székely Imre néven mutatkozott be. Akkor fel is ismertem őt. Székely közölte velem, hogy Gyomlayt az államvédelmi hatóság őrizetbe vette és kért, hogy ezt az amerikai követségen jelentsem.

Elnök: Közölte kérem ön az amerikai követséggel, hogy Gyomlayt letartóztatták?

Pongrácz: Én Revey kultúrattaséval közöltem és ő kért meg, hogy a közlést továbbítsam Sherernek.

Elnök: Ön a kémkedésen kívül egyéb bűncselekményt követett-e el?

Pongrácz: Igen.

Elnök: Milyent?

Pongrácz: Folyamatosan, körülbelül 1946-tól kezdve valutaüzérkedést folytattam. Fekete árfolyamon adtam el dollárt.

Elnök: Zugpiacon és folyamatosan.

Pongrácz: Igen, folyamatosan.

Elnök: Mettől meddig folytatta ezt kérem?

Pongrácz: Őrizetbevételemig.

Elnök: Őrizetbevételéig, folyamatosan, így ebből állandó illegális jövedelemre tett szert.

Pongrácz: Igen.

Elnök: Az államügyész úr kíván kérdéseket intézni a vádlotthoz?

Ügyész: Van kérdésem. Ön a vallomásában beszélt ezekről a fegyveres terroralakulatokról. Mit tud, mire készültek ezek a fegyveres terroralakulatok?

Pongrácz: Ezeknek a fegyveres terroralakulatoknak az volt a célja, hogy erőszakos eszközökkel szerezzék meg, kaparintsák meg a hatalmat. Ugy képzelték el a dolgot, hogy egyidőben, az ország különböző részein egyszerre robbantsák ki a felkelést, megtámadva a középületeket, az ÁVH központjait és ezzel remélték a hatalmat megszerezni, számítva arra, hogy az amerikaiaktól erre támogatást kapnak.

Ügyész: Szóval külföldi erőktől.

Pongrácz: Igen.

Ügyész: Nincs további kérdésem.

Elnök: A védő úrnak van kérdése?

Szecsői: Igen, volna. Amikor tudomására jutottak a közvetett adatok, amelyek kémjelentéseket tartalmaztak, miért nem hagyta abba ezt a tevékenységet, amikor tudta, hogy bűncselekményt követ el, mi volt ennek az indoka?

Pongrácz: Akkor már nem volt visszakozásom és részben ezzel a követségi pozíciómat óhajtottam megerősíteni.

Elnök: További kérdése nincs a védő úrnak? (Nincs!) A többi vádlott védőinek nincs kérdésük? (Nincs!) A vádlottársaknak nincs megjegyzésük a vádlott vallomására vagy kérdésük a vádlotthoz? (Nincs!) (Pongrácznak.) Foglaljon kérem helyet.

Elnök: Endrédy Vendel, megértette a vádat?

Endrédy: Igen, megértettem.

Elnök: Bűnösnek érzi magát?

Endrédy: Igen, bűnösnek érzem magam.

Elnök: Mikor lett ön a ciszterci rend tartományfőnöke?

Endrédy: 1939-ben, Werner Adolf halála után lettem a rend tartományfőnöke, zirci apát. Serédi Jusztinián akkori hercegprímás iktatott be az apáti tisztségembe.

Elnök: A Horthy-rendszer alatt milyen politikai tevékenységet fejtett ki ön és mi volt a politikai felfogása?

Endrédy: Számos világi tisztséget viseltem a Horthy-rendszer alatt, amelynek általában híve voltam, bár legitimista meggyőződésemnek megfelelően a monarchikus államformát ideálisabbnak tartottam. Tagja voltam a felsőháznak és Veszprém vármegye törvényhatósági bizottságának. Elnöke voltam az Emericana katolikus diákszövetségnek, amely az ifjúságot az elmúlt rendszer szellemében nevelte, és annak egyik jelentős ifjúsági bázisa volt. Ugyancsak elnöke voltam a ciszterci diákszövetségnek is, amelynek díszelnökei gróf Zichy János és gróf Klebelsberg Kunó kultuszminiszterek voltak.

Horthy Miklóssal több alkalommal beszéltem, például 1940-ben római utam után személyesen adtam át neki a pápa üdvözletét és köszönetét az Eucharisztikus Kongresszus alkalmával tanusított vendégszeretetéért. Jó viszonyban voltam számos politikussal, így különösen Teleki Pál és Kállay Miklós miniszterelnökkel, akik meglátogattak engem Zircen is.

Elnök: Velük személyes barátságban volt?

Endrédy: Igen, személyes barátság kapcsolt össze velük.

Elnök: Kérem, ön a Horthy-rendszertől milyen kitüntetést kapott?

Endrédy: 1942-ben kaptam meg a Magyar Érdemrend Középkeresztjét a csillaggal, a rendünk érdemeinek elismeréseként is. Ezt személyesen köszöntem meg Horthy Miklósnak.

Elnök: Ez egyben egy politikai elismerés volt Horthy részéről, ugyebár?

Endrédy: Igen.

Elnök: Kérem, szóljon arról, milyen volt a ciszterciek vagyoni helyzete a felszabadulás előtt.

Endrédy: A ciszterci rendnek 46.000 katasztrális hold földbirtoka, több ipari üzeme és gyára volt. Földbirtokunkon, ipari üzemeinkben és gyárainkban körülbelül 1500 ipari munkás és paraszt dolgozott. Legnagyobb birtokunkon, a 30.000 holdas előszállási uradalomban cselédeinknek és hozzátartozóiknak összlétszáma kb. 3200 volt. Megbízásomból azokban a nagyobb részvénytársaságokban, amelyekben rendünknek érdekeltségei voltak, Hagyó-Kovács Gyula rendtársam, az előszállási jószágkormányzó volt többhelyütt igazgatósági tag, így pl. a Magyar Általános Hitelbankban, a Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársaságban és másutt.

Elnök: Önök a jövedelmüket igyekeztek részvényekbe fektetni úgyebár ezidőtájt és így egyre jobban behatoltak a nagyiparba?

Endrédy: Igen.

Elnök: Mennyi volt összesen a földbirtokuk?

Endrédy: Összesen 46.000 katasztrális hold volt az egész terület.

Elnök: És az egész vagyonnak, az iparba, nagyiparba fektetett részvénytőkének és földbirtoknak az értéke összesen?

Endrédy: Az értéke összesen elérte a 40 millió aranypengőt a háború alatt. Ennek körülbelül háromnegyed része volt földbirtokban és negyedrésze volt egyéb, ipari érdekeltségben.

Elnök: A háború kitörésekor mennyi volt körülbelül a rend tisztajövedelme aranypengőben összesen, az iparral, mindennel együtt?

Endrédy: 1,200.000-nek gondolom az évi átlagos jövedelmet.

Elnök: A háború óta az 1940-es évek óta ez megemelkedett, úgyebár?

Endrédy: Igen, az utóbbi években megemelkedett. A legnagyobb számunk becslésem szerint kb. 3,000.000 pengő volt.

Elnök: Szóval a háborús évek alatt megháromszorozódott?

Endrédy: A háborúelőtti átlagnak a háromszorosát majdnem elérte.

Elnök: Kérem, ön, mint zirci apát kikkel állott üzleti és baráti kapcsolatban az ipari nagytőke oldaláról?

Endrédy: Egyrészt üzleti kapcsolatban, de ugyanakkor baráti viszonyban is voltam számos bankárral és földbirtokossal, így pl. báró Ullmann Györggyel, Perényi Istvánnal, Chorin Ferenccel, báró Kornfeld Móriccal és másokkal. Rajtuk keresztül rendünk vagyonát spekulációs vállalkozások révén növelni tudtuk.

Elnök: Kérem, milyen viszonyok között élt a cselédség a Hagyó-Kovács Gyula által vezetett 30.000 holdas ciszterci nagybirtokon?

Endrédy: Elismerem, hogy az előszállási uradalmunkban, amelyet kb. 20 éven keresztül Hagyó-Kovács Gyula jószágkormányzó vezetett, a cselédség igen rossz viszonyok között élt. Évi pénzjövedelmük 40 pengő volt. Kultúrához, tanuláshoz nem juthattak. Egy-egy szobában 5—6 személy lakott. Ugyanakkor pedig az előszállási birtok évi átlagban 800.000 pengőt adott le a rend kiadásainak fedezésére.

Elnök: Ezekkel a viszonyokkal foglalkozik Sándor András szociografus, aki „Híradás a pusztáról" c. könyvének 25-ik oldalán így jellemzi az önök nagy jövedelmet hozó egyházi nagybirtokának, az előszállási birtoknak a szociális viszonyait. Idézem, olvasom szóról-szóra: „A cselédházak sötétek, nedvesek, földesek és szinte teljesen ablaktalanok. 11 cselédházban 323 lélek lakott a felszabadulás pillanatában. A kocsmaház 4 lakószobájában összesen 18-an, az Oroszház öt lakószobájában 49-en. Ugyanilyen volt a helyzet a Dohányos-házban, a Juhász-házban, a Kanász-házban, a Sarki-házban, a Széles-házban és a Keskeny-házban egyaránt. A túlzsúfolt konyhákat trágyával kenték be, télen a kicsiny ablakokat is betapasztották. Elmaradottság, babona és nyomor. Ugyanezt lehetne elmondani a táplálkozásról is. A vitaminhiány sokszor katasztrófális méreteket öltött. Egész sor betegség — skorbut és pellegra — ütötte fel a fejét. A főtáplálék a kukorica volt. Húst csak igen ritkán ettek, gyümölcsöt meg soha. A cukorfogyasztás fejenként 10 dekát sem tett ki egy hónapban. 1943-ban minden száz élveszületésre 16 csecsemőhalálozás jutott." Éppen abban az évben, amikor önöknek megháromszorozódott a tiszta jövedelmük. Ki ellenőrizte ennek az előszállási uradalomnak a viszonyait a rend részéről?

Endrédy: A birtokot én ellenőriztem. Évenként egyszer végig-

jártam és Hagyó-Kovács Gyula munkájával mindig teljes mértékben meg voltam elégedve.

Elnök: Szóljon most ön arról, hogy milyen kapcsolatban állt a felszabadulás után szervezkedésért elítélt Mateovics Ferenccel?

Endrédy: Mateovics Ferencet a háború utáni években ismertem meg. 1948. elején megbíztam őt és Zoltán Pált — együtt a kettőt —, ők mind a ketten akkor Barankovics-párti képviselők voltak és tudtam róluk, hogy mindketten Mindszenty Józsefnek is és a legitimizmusnak is hívei. Megbíztam őket egy legitimista párt előkészítő munkálataival.

Elnök: Ők elvállalták ezt?

Endrédy: Elvállalták ezt a megbízást. Én ennek érdekében ajánlólevelet adtam nekik. Megbízásom úgy szólt, hogy az egész ország területén szervezzék meg egy legitimista párt illegális kereteit és egyházmegyénként válasszák ki a számunkra megbízható, a későbbiekben vezetésre szánt személyeket.

Elnök: Ez a két országgyűlési képviselő meg is kezdte a szervezést, ugyebár?

Endrédy: Megkezdte.

Elnök: Mondja, kihez kapcsolta ön Mateovicsot?

Endrédy: Először összehoztam őket Mindszenty Józseffel, később pedig Kotzakkal, az Egyesült Államok követségi tisztviselőjével, akivel akkor én már kémkapcsolatban álltam. Kotzakot telefonon magamhoz hívtam pesti rendházunkba, a Horánszky-utca 6. szám alatti rendházunkban lévő lakásomra és ott mutattam be neki a két legitimista politikust.

Elnök: Mi célból kapcsolta ön őket az amerikaiakhoz?

Endrédy: Céljaim kettősek voltak. Egyrészt azt akartam, hogy ők az amerikai követségtől is kapjanak irányítást politikai tevékenységük folytatásához, másrészt pedig hogy ők informálni tudják az amerikai követséget a belpolitikai viszonyokról. Zoltán Pál később nyugatra szökött. Mateovics Ferencet pedig szervezkedés miatt fegyházbüntetésre ítélték.

Elnök: Leleplezték és fegyházbüntetésre ítélték. A felszabadulás után milyen legitimista kapcsolatait támogatta ön anyagilag?

Endrédy: Legitimista kapcsolataim közül gróf Pálffy József ismert legitimista politikust disszidálása előtt 1947-ben 1000 dollárral támogattam. Pálffy ugyanis elmondta nekem, hogy nyugatra szándékozik szökni és személyesen akarja felvenni a kapcsolatot Habsburg Ottóval. Terve az volt, hogy a kül-

földi magyarok között legitimista szervezkedést kezdeményez azért, hogy a nyugati hatalmak beavatkozása után bekövetkező rendszerváltozás esetén a monarchiát lehessen visszaállítani Habsburg Ottó uralkodása alatt.

Elnök: Mit beszélt ön Mindszentyvel Rómába utazása előtt?

Endrédy: 1948 őszén római utazásom előtt Mindszenty József hercegprimás megbízott azzal, hogy tárgyaljak a Vatikánnal. Ismertem jól az ő beállítottságát, tudtam, hogy a célja az, hogy a Vatikán határozott utasítást adjon a magyar püspöki karnak, hogy ne kössön megegyezést az állammal. Ez volt a beszélgetésünk lényege.

Elnök: Ön milyen szellemben tájékoztatta a vatikáni köröket a hazai viszonyokról?

Endrédy: Először Angelo Rotta érseket, a volt budapesti pápai nunciust tájékoztattam részletesen a magyar belpolitikai viszonyokról és elismerem, hogy a népi demokráciával szembeni ellentétes beállítottságomnak megfelelően szándékosan kedvezőtlen képet rajzoltam a magyar viszonyokról.

Elnök: Tehát önnek Mindszentyvel együtt az volt a felfogása, hogy mindenképen akadályozni kell a magyar római katolikus egyház és az állam közötti megegyezést?

Endrédy: Igen, ez volt a beállítottságunk. Ennek megfelelően adtam le információmat.

Elnök: Tardini államtitkártól jött azután utasítás?

Endrédy: Jött, igen. Rotta érsek a tőlem kapott információs anyagot, amelyet én német nyelven közöltem vele, átadta egyrészt Tardini érseknek, a Vatikán helyettes államtitkárának, másrészt pedig Barletta prelátusnak, aki akkor a délkeleteurópai országok referense volt. Eme információk alapján Tardini érsek utasította a magyar püspöki kart, hogy a kormánnyal csak aktuális részletkérdésekről folytassanak tárgyalást, de ne kössenek olyan átfogó megegyezést, amely a katolikus klérust minden téren kötelezné a demokráciával való együttműködésre.

Elnök: A nyugaton tartózkodó fasiszták támogatásával kapcsolatban is folytatott ön a Vatikánban tárgyalást?

Endrédy: Igen, folytattam.

Elnök: Ki bízta meg önt, hogy erről is tárgyaljon a Vatikánnal?

Endrédy: Ugyancsak Mindszenty József megbízásából folytattam tárgyalásokat a Vatikánban a nyugati emigráció fokozottabb anyagi támogatása érdekében.

Elnök: Ezekben a nyugatra menekült csendőrökről, nyilasokról, stb. volt szó?

Endrédy: Nyilasok, csendőrök, katonatisztek és kompromittált tisztviselőkről volt szó.

Elnök: Milyen utasítást adott önnek, milyen szempontokat adott önnek Mindszenty, hogy milyen irányban igyekezzék a Vatikánt befolyásolni ezek támogatása érdekében?

Endrédy: Addig is kaptak támogatást a Vatikántól, de ez nem látszott kielégítő mértékűnek. A megbízás számomra az volt, hogy iparkodjak kieszközölni nagyobbmérvű támogatást ezen elemek számára. Tardini kilátásba is helyezte, hogy a támogatás mértékét a nyugatra szökött politikai menekültek számára fokozni fogják.

Elnök: Önök nyilván azért kívánták támogatni s együtt tartani ezeket a nyugatra szökött fasiszta elemeket, mert politikai bázist láttak bennük rendszerváltozás esetére. Kiket bízott meg a Vatikán ezeknek a nyugati fasiszta elemeknek a szervezésére, együtt tartására, anyagi támogatására?

Endrédy: Tardini érsek üzente velem Mindszenty Józsefnek, hogy három nyugatra szökött katolikus papot, Mihalovich Zsigmondot, Dér Iványt és Csertő Sándort fogják megbízni az emigráció anyagi támogatásának lebonyolításával. Az emigráció teljes anyagi megszervezésére pedig azokban a hetekben már Mihalovich Zsigmond, a budapesti Actio Catholica nyugatra szökött volt igazgatója és Apor Gábor, volt horthysta diplomata, megszervezték a Külföldi Magyarok Actio Catholicáját.

Elnök: Kérem, Apor is a Vatikánban tevékenykedik?

Endrédy: Igen. Apor is a Vatikánban tevékenykedik.

Elnök: Farkas, Grősz, tessék csak idejönni. Ez az a báró Apor, akit önök külügyminiszternek javasoltak kormányukba?

Grősz: Igen.

Farkas: Úgy van.

Elnök: Igaz. Tehát ő is a Vatikánban tevékenykedik, akkor nem vitás, hogy milyen szellemben. Tessék kérem helyetfoglalni. (Megtörténik).

Endrédy: Ennek a Külföldi Magyarok Actio Catholicájának egyik első feladata volt a nyugati emigráció feltérképezése. Kintjártamkor, 1948 decemberében már olyan anyagi fedezettel rendelkeztek, amely lehetővé tette 3000 politikai menekült rendszeres támogatását.

Elnök: Kérem, ön az imént Mihalovichról beszélt. Mihalovich Zsigmond azonos azzal a személlyel, aki összeesküvést szervezett és a kémkedésben résztvett. Távollétében el is ítélték, és ez elől a bírói eljárás elől szökött ki nyugatra?

Endrédy: Igen.

Elnök: Neki is szoros kapcsolata van a Vatikánnal?
Endrédy: Igen.
Elnök: Hazatérése után kivel közölte a Vatikán utasításait?
Endrédy: Hazatérésem másnapján mindjárt — ez valószínűleg december 19-én volt — a Vatikán üzeneteit részletesen közöltem Mindszenty Józseffel és közöltem egyúttal vele Tardini érseknek azt az utasítását is, hogy ő pedig az egészről tájékoztassa Grősz József kalocsai érseket.

Erre azért volt szükség, mert a Vatikán abban az időben már valószínűnek tartotta Mindszenty József letartóztatását demokráciaellenes tevékenysége miatt, s a Vatikánnak az volt a célja, hogy Mindszenty József letartóztatásakor Grősz József kalocsai érsek már pontosan ismerje a Vatikán álláspontját.

Grősz József érsekkel csak a Mindszenty-per után — emlékezetem szerint talán egy hónappal a per után —, közöltem személyesen a Vatikán üzeneteit és az volt a benyomásom, hogy ő akkor már ismerte a Vatikánnak az egyház és az állam közötti megegyezés megakadályozására irányuló álláspontját.

Elnök: Igen. Grősz József, tessék kérem idejönni. Emlékszik erre a közlésre?
Grősz: Emlékszem.
Elnök: Ön ekkor értesült a Vatikán utasításáról, avagy már előbb tudott erről?
Grősz: Már előbb tudtam róla. Lehet, hogy az apát úrnak is megmondtam, hogy a római táviratból, — amelyet Péterffy Gedeontól kaptunk, — és Mocsy Imre jezsuita páter üzenetéből már tudtam erről.
Elnök: Tudta a Vatikán konkrét utasítását ebben az esetben. Tessék helyetfoglalni. (Megtörténik.)
Kérem, Endrédy, ön vatikáni tárgyalásai alkalmával számított arra, hogy magyarországi jogellenes tevékenységéért és a vatikáni tevékenységéért esetleg letartóztatásba kerülhet?
Endrédy: Igen, kérem. Én is számítottam rá, s erre való felkészülésül római központunkban latin nyelven írt nyilatkozatot állítottam ki, amely szerint letartóztatásom esetén minden nyilatkozatom, vallomásom, aláírásom érvénytelennek tekintendő.

Ezt a nyilatkozatot ebben a formában rendem akkori generális apátjával, Edmondo Barnardini-vel folytatott megbeszélés alapján fogalmaztam és nála helyeztem letétbe.

Elnök: Illegális úton juttatott-e ki Rómába jelentéseket és hogyan, kiken keresztül?

Endrédy: Igen, juttattam ki. 1947-től kezdve folytatólagosan. egészen a letartóztatásomig rendszeres illegális kapcsolatban álltam Rómával, egyrészt az olasz követségen keresztül, másrészt meg burkolt kifejezésekkel megírt latinnyelvű rendes postai levelezés útján.

Elnök: Igen.

Endrédy: Ezekben állandóan tájékoztattam rendem római központjában lévő megbízottamat. Igy például rendszeresen informáltam őt részint az egyház és állam közti viszony alakulásáról s a szerzetesrendek feloszlatásával kapcsolatos adatokról, de másrészt mindig érinteni szoktam az általános politikai eseményeket is.

Elnök: Ezek bizalmas jellegű közlések voltak?

Endrédy: Ezek mind azok voltak. Jelentettem Rómának, hogy a püspöki kar tárgyalást kezdett az állammal és azt is, hogy megegyezést kötött. Erre a levelemre kaptam választ, amely szerint a püspöki karnak nem volt joga átfogó megegyezést kötni az állammal.

Elnök: Ön kérem, akkor a római köröket, vatikáni köröket, továbbra is negatív szellemben tájékoztatta?

Endrédy: Igen.

Elnök: Tessék most arról szólni, hogy más vonalon, például az amerikai követség vonalán adott-e jelentéseket, hírközléseket, adatközléseket?

Endrédy: Adtam.

Elnök: Kinek?

Endrédy: Már 1945-ben Baranyai Lipóton, a később Nyugatra távozott bankárismerősömön keresztül érintkezésbe léptem az amerikai misszióval, illetve annak egyik beosztottjával, Ecker-Rácz-cal. Vele többször folytattam bizalmas megbeszélést arról, hogy a nyugati hatalmak beavatkozása folytán létrejövő kormányban Baranyai Lipót vállalná-e a pénzügyminiszteri tárcát? Arról is szó volt közöttünk, hogy ez esetben az amerikai kormány Ecker-Ráczot küldené ki pénzügyi tanácsadóként a magyar kormány, illetve a pénzügyminiszter mellé. Ő többször kért tőlem bizalmas tájékoztatást részint a politikai viszonyokról, részint pedig gazdasági vonatkozású adatokról.

Elnök: Ön adott neki ilyen adatokat?

Endrédy: Adtam neki. Az én rendemre vonatkozó mezőgazdasági, erdőgazdasági és ipari üzemek háborús kárára vonatkozó adatokat írásban kiadtam neki.

Elnök: Önök mélyen be voltak épülve, ugyebár, a magyar ipari és mezőgazdasági életbe, mint az előbb érintette?

Endrédy: Igy van.

Elnök: Erre vonatkozó adatokat adott át neki?

Endrédy: Ő közölte velem, hogy a Magyarországot ért háborús károkról a magyar kormányszervektől megkapják a hivatalos adatszolgáltatást, tőlem olyan adatokat kíván kapni, amelyek azokban nem szerepelnek, amelyekkel azokat tehát kiegészítheti vagy legalább is ellenőrizheti.

Elnök: Ellenőrizheti. Kifejtette, hogy becses adatok ezek és igen jól tudják használni?

Endrédy: Igen.

Elnök: Azután ön 1947-től kapcsolatba került Kotzakkal.

Endrédy: Igen.

Elnök: Erről a kapcsolatról is tessék röviden megemlékezni.

Endrédy: Ecker-Ráczon kívül 1947 végén vagy 1948 elején kapcsolatba kerültem Kotzakkal, az Egyesül Államok már fentebb említett követségi tisztviselőjével. Ő ettől az időponttól kezdve, rendszeresen, körülbelül két-három hónaponként meglátogatott engem rendem pesti, Horánszky-utcai, később pedig budai, Ibrahim-utcai rendházban lévő lakásomon, egészen 1949 tavaszáig, amikor kémtevékenysége miatt az országból kiutasították. Elismerem, hogy Kotzaknak is ezen idő alatt folyamatosan szolgáltattam kémadatokat látogatásai alkalmával a magyar belpolitikai helyzetről.

Elnök: Itt van egy kérdésem. Ön a Horthy-rendszerben is szolgáltatott külföldi követségeknek ilyen bizalmas adatokat, vagy csak a felszabadulás után?

Endrédy: Akkor nem, csak a felszabadulás után.

Elnök: Most térjünk át a Papp Ervin-féle szervezkedésre. Ön mióta ismeri Papp Ervint és milyen kapcsolatba került vele?

Endrédy: Papp Ervint már a háború előtt is jól ismertem. Ciszterci diák és később erdélyi papnövendék volt. A háború után többször felkeresett engem. Bizalommal volt hozzám. Végső fokon én irányítottam az ő legális politikai tevékenységét a Független Kisgazdapártban, amelynek jobbszárnyához tartozott. A székesfőváros törvényhatósági bizottságának tagja volt.

Elismerem, hogy nemcsak a legális, hanem az ő illegális politikai tevékenységének is irányítója voltam. Igy különösen az általa vezetett Keresztény Néppárt nevű ille-

gális szervezkedésnek, amely buzdításomra rendszeresen előállított és terjesztett demokráciaellenes uszítóhangú röpiratokat, sajtótermékeket.

Elnök: Beszámolt önnek Papp Ervin arról, hogy mi ennek a szervezkedésnek a célja, mit akartak ők elérni?

Endrédy: Igen, ezt tudtam, mert 1949 szeptemberében személyesen adott át nekem egy jegyzőkönyvet, amely 1949 augusztus 29-én kelt és amely az előbb említett illegális Keresztény Néppárt megalakításáról szólt és ebből a jegyzőkönyvből világosan kitűnt, hogy a szervezkedés célja a demokratikus rendszer megdöntése és ezt van hivatva előkészíteni.

Elnök: Kérem, az ön kezébe adom, tessék megtekinteni, ez az a jegyzőkönyv, amelyről ön szól?

Endrédy (megnézi a felmutatott jegyzőkönyvet): Igen, ez az a jegyzőkönyv. Ezt adta át Papp Ervin személyesen és ez tartalmazza az illegális Keresztény Néppárt megalapítását.

Elnök: Tehát megállapítom és ismertetem. A jegyzőkönyv első oldala: „Felvétetett 1949 augusztus 29-én Pestszentlőrincen, Wlassics Gyula-utca 142. szám alatt, Schubert Antal lakásán. Jelen vannak: Papp Ervin, Romvári István" és — itt még egy csomó név van felsorolva.

Ez az a Romvári István, akiről már tegnap szó volt, hogy szintén szervezkedik. Itt azután le van írva a napirend, hogy mint folyt le. „Változtatni akarunk a helyzeten... stb.", részletesen ki van fejtve a program, amelyről Endrédy vádlott most szól.

Itt például felhívom a bíróság figyelmét a következő kitételre a jegyzőkönyv célkitűzései között: „bizonyos esetekben jogunk van mások életét is elvenni". — Tehát terrort, erőszakot alkalmazni.

Azután a jegyzőkönyv tartalmaz még ilyen rendelkezéseket is: „felhatalmazzuk Papp Ervint, hogy más csoportosulásokkal, amelyek hasonló célból alakultak, a kapcsolatot, ha azt helyesnek látja, Romvári Istvánnal egyetértésben felvegye". Az így alakult és működő tanács — itt most egy szervükről, a szervezkedés egyik állandó szervéről beszél a jegyzőkönyv — határozatainak az illegalitás ideje alatt mindegyik tagegyesület, szervezet önmagát és érdekeit alávetni köteles.

Tehát kérem, ő beszámolt és megmutatta ezt a jegyzőkönyvet is, amely részletesen tartalmazza az ő szervezke-

dési célkitűzéseit és szervezeti felépítését, az egyes hatásköröket a szervezkedésükön belüli szervek között.

Endrédy: Papp Ervin a jegyzőkönyvet nekem szeptemberben adta át, amikor nem volt időm elolvasni. Októberben újra felkeresett engem. Akkor közöltem vele, hogy a jegyzőkönyvet elolvastam s a szervezkedés alapgondolatait helyeslem.

Elnök: Kérem, ön a közvélemény — az ön szavait idézem, az eddigi vallomásaiból — „helyes tájékoztatása érdekében" milyen utasítást adott neki?

Endrédy: Decemberben Papp Ervin újra felkeresett és megkérdezte, mi legyen ennek a szervezkedésnek a konkrét feladata. Akkor én azt mondottam: szeretném, ha a közvéleményt helyes szellemben tájékoztatná. Ezalatt én demokráciaellenes propagandát értettem.

Elnök: Tehát ezt kérdezte öntől Papp Ervin? Olyan utasítást is kért, hogy most azonnal, miután megalakultak, miután szervezetet építenek ki, máris milyen konkrét lépéseket tegyenek?

Endrédy: Utasítást is kért.

Elnök: És ön úgy gondolta, hogy röglön röpiratokkal lehet megkezdeni ezt a munkát?

Endrédy: Ő precizirozta a kérdést, hogy mire gondolok én, illegális kiadványokra-e, mire én azt válaszoltam: nincs ellene kifogásom, amiből ő világosan megértette, hogy illegális sajtótermékek előállítására és terjesztésére gondolok.

Elnök: Be is mutatta ő ezeket az elkészített illegális sajtótermékeket?

Endrédy: Bemutatta.

Elnök: Ezek között egy újságot is?

Endrédy: Ettől az időponttól kezdve ők már rendszeresen állították elő és januárban már, illetve beszélgetésünk után kevés hét mulva személyesen felhozta hozzám az „Üzenet" című illegális újság első számát.

Elnök: Tessék, kérem, ezt is lefoglalták az eljárás folyamán és tárgyi bizonyítékként idecsatolták. Ez volt önnél?

Endrédy: (Megnézi a felmutatott iratot.) Ez, kérem szépen, az első száma.

Elnök: Ennek az első száma ez volt, kérem. Ezt sokszorosítógépen készítették. A sokszorosítógépet is lefoglalták és tárgyi bizonyítékként itt van.

Most ön helyesnek találta, hogy ilyen illegális újságot

készítsenek, vagy alkalmasabbnak tartott más „közvéleményt formáló eszközt?"

Endrédy: Az első időben én helyesnek tartottam az újságkiadást. A számokat átnéztem és a tartalmat helyeseltem, ezzel buzdítottam őket a további illegális tevékenységre. Később Papp Ervin említette nekem, hogy az újság előállítása egyrészt drága, másrészt bonyolult, terjesztése pedig veszélyes. Akkor tanácsoltam, térjenek át röpcédulák előállítására és terjesztésére, ez olcsóbb, egyszerűbb és kevésbbé veszélyes. Ettől az időponttól kezdve gyártották és terjesztették az illegális röpcédulákat.

Elnök: Papp Ervin önnek, mielőtt forgalombahozott egy-egy ilyen röpcédulát, bemutatta — általában?

Endrédy: Egy-kettőt bemutatott, mindegyiket nem mutatta.

Elnök: Ön helyeselte ezeknek a szellemét?

Endrédy: Tartalmukat helyeseltem...

Elnök: Kifejezett ellenállásra, szabotázsra, terrorakciókra felhívást tartalmaztak ezek a röpcédulák. Például itt is szerepel néhány (felmutatja az egyiknek a fotokópiáját). Ilyen szelleműek voltak. Ugyebár ezek?

Endrédy: Ezek közül megkaptam azt, amelyiknek bal felső sarkában ez a nemzetiszínű áthúzás van: „meddig tűrjük még némán..."

Elnök: Stb. kifejezés. Tehát ilyen szellemű. Aktív rombolásokra felhívó röpcédulák voltak ezek, amelyeket ők szétszórtak.

Endrédy: A városban telefonfülkékben, különböző helyeken szétszórták.

Elnök: Ön ezt alkalmasabbnak tartotta, mint az újságot, amit nehezebb előállítani, költségesebb és nem lehet annyi példányban előállítani?!

Endrédy: És veszedelmesebb a terjesztése.

Elnök: És a terjesztése is veszedelmesebb, mint a kisalakú röpcédulának.

Endrédy: Egyébként részletkérdésekkel nem tudtam foglalkozni, a konkrét vezetést Papp Ervinre bíztam.

Elnök: De az elvi irányítást ön végezte?

Endrédy: Én.

Elnök: A körleveleknek a politikai irányvonalát ön adta?

Endrédy: Igen.

Elnök: Ön bízta meg Papp Ervint, hogy a szerzetesrendek feloszlatásával kapcsolatban dolgozzon ki egy elaborátumot?

Endrédy: Igen. 1950. augusztusában megbíztam Papp Ervint azzal, hogy egy bizalmas jelentésben tájékoztasson engem a volt szerzetesek elhelyezkedési lehetőségeiről. Ezt a je-

lentést ő egy-két héten belül elkészítette. Ebben rágalmazó kitételek vannak a demokratikus intézményekről és a népi szervekről.

Elnök: Igen, kérem, szintén lefoglalták Papp Ervinnek ezt a bizalmas jelentését is; tessék megtekinteni, ez az, amit önhöz juttatott?

Endrédy: Igen, ennek a levélnek kíséretében, ez a hozzám eljuttatott jelentésnek egyik része. Ez az.

Elnök: Tessék, a VI/5-ös jelet viseli a jelen eljárásban. Volt-e önök között olyan megállapodás Papp Ervinnel, hogyha letartóztatásba kerülnének, hogyan viselkedjenek?

Endrédy: Megállapodtunk egymással abban, hogy letartóztatásunk esetén nem teszünk egymásról említést, illetve nem teszünk egymás ellen terhelő vallomást.

Elnök: Most kérem, térjünk át egy másik kérdéskörre, a szerzetesi illegációról beszéljünk. Milyen tevékenységet fejtett ki ön a szerzetesrendek feloszlatása után azok szervezetei további együttartására?

Endrédy: Elismerem, hogy 1950. év folyamán a ciszterci rend működési engedélyeinek megvonása kapcsán kiadott előzetes intézkedéseimet az a szilárd elhatározás jellemezte, hogy a törvény kijátszásával a feloszlatás után is megtartsuk szervezeti egységünket és felépítésünket. Ebben a szellemben 1950 október havában, tehát a feloszlató törvényrendelet megjelenése után latin nyelven egy 3 oldalas körlevelet írtam rendem tagjaihoz, amelyben meghatároztam, az ő feloszlatás utáni tevékenységüket és magatartásukat.

Elnök: Kérem, ez volt az a körlevél? (Átnyujtja.)

Endrédy (kezébe veszi): Igen, a latinnyelvű rész a körlevelem bevezető részét tartalmazza és a magyar fordítás pedig ugyanannak felel meg. Ez a körlevelem első oldala.

Elnök: E körlevél alapgondolatait, szempontjait ön honnan vette?

Endrédy: Körlevelem megírásában felhasználtam Grősz József kalocsai érseknek 1949 szeptemberében kiadott bizalmas körlevelét is, amelyben ő az apácarendek főnöknőit utasította arra, hogy az apácák vonuljanak illegalitásba, illetve adott esetben rejtőzzenek el a hatóságok elől. Ez a körlevél hozzájárult ahhoz, hogy később az apácák jelentős számban illegalitásba vonuljanak.

Elnök: Tehát a szempontokat, gondolatokat ön a saját körlevele részére onnan vette.

Endrédy: Igen, onnan.

Elnök: Grősz József, ön tegnap szólott erről az 1949 szeptember 15-én szétküldött, kiadott bizalmas utasításról.
Grősz: Igen.
Elnök: Ezt ön kiknek küldötte meg?
Grősz: Én a püspököknek adtam át és a szerzetesek részéről a továbbításra a pannonhalmi kormányzóapátot kértem meg. Ő továbbította azután.
Elnök: Igy jutott el azután a ciszterciekhez.
Endrédy: Ezt én bizalmas úton kaptam.
Elnök (Grőszhöz): Tessék leülni. — Adott-e ön szóbeli utasítást az illegális továbbműködésre a ciszterci rend tagjainak?
Endrédy: Ezt a körlevelemet nem tudtam kiadni, mert letartóztatásom megakadályozott ebben, de tartalmát, főbb irányelveit élő szóban már előzetesen közöltem rendtársaimmal, ezenkívül felhívtam figyelmüket arra — ezt a többi rendfőnöknek is tudomására adtam —, hogy igyekezzenek leplezni volt szerzetesi mivoltukat és iparkodjanak a hatóságok figyelmét magukról elterelni.
Elnök: Ilyen hasonló módon jártak el a többi szerzetesrendek vezetői is, mint ön?
Endrédy: Igen. 1950 nyarán tartott rendfőnöki értekezleteken én egyik kezdeményezője voltam azoknak az elveknek, amelyek a többi rendek illegális működését is meghatározták. Az előbb látott körlevelemnek főbb irányelveit az 1950 augusztusában és szeptember havában tartott rendfőnöki értekezleteken a többi rendfőnöknek is tudomására hoztam és ugyanakkor néhány rendfőnököt igyekeztem arra is rávenni, hogy azokat a papnövendékeket, akiknek egyházmegyébe való felvétele nehézségekbe ütközik, külföldre kellene kiszöktetni.
Elnök: Tessék megmondani, hogy ezeken a rendfőnöki értekezleteken ön mellett melyik szerzetesfőnök foglalt még el hasonló álláspontot és igyekezett a többi rendfőnököt arra befolyásolni, hogy vonuljanak illegalitásba, szervezetten tartsák együtt a szerzeteseket?
Endrédy (gondolkozva): Talán Csávossy pátert lehetne említeni.
Elnök: Ki az a Csávossy páter?
Endrédy: A jezsuiták rendfőnöke.
Elnök: Ő is hasonló szellemben nyilatkozott?
Endrédy: Ő is hasonló szellemben szólalt fel.
Elnök: Menjünk tovább. Mondja meg, hogy ön a cisztercieknek illegális együtt tartása érdekében a külföldre szöktetés módszeréhez folyamodott-e?
Endrédy: Igen. Másoknak is tanácsoltam és magam is meg-

tettem. 1950 augusztus második felében, huszadika körül Rómából illegális üzenetet kaptam, az olasz követségen keresztül jött levélben, hogy Lékai Imre Ányos ciszterci szerzetes pap szökjék ki. Ugyanakkor megbíztam Kiss Horváth Mihály Paszkál ciszterci papnövendékemet, hogy szervezze meg körülbelül 20 kispap kiszökését Rómába, ezeknek kinti elhelyezkedését már 1948 decemberében, római tartózkodásom alatt megtárgyaltam és előkészítettem.

Elnök: Tehát ön már akkor, vatikáni tartózkodása alkalmával megtette az első szervező lépéseket, hogy együtt tarthassa rendjének tagjait?

Endrédy: Igen.

Elnök: Így volt?

Endrédy: Igen. Akkor már tárgyalásokat folytattam és előkészítettem az ő elhelyezésüket és tovább tanulásukat.

Elnök: Tessék megmondani, hogyan szervezte meg ezeknek a ciszterciták a kiszökését?

Endrédy: Lékai Imrét összehoztam Kiss Horváth Mihállyal és minekutána ez megtörtént, 1950 szeptember 5-én 21 ciszterci szerzetes, mégpedig 19 papnövendék és 2 felszentelt pap illegálisan elhagyta az ország területét. A kiszökés céljára a rend pénzéből 21.000 forintot adtam át nekik.

Elnök: Igyekezett-e ön más rendfőnököket is a kiszöktetésre rábeszélni?

Endrédy: Azoknak a rendfőnököknek, ahol gondoltam, hogy nagyobb létszámú kispapjuk van és feltételeztem, hogy nehézségekbe ütközik az elhelyezkedésük, egyik-másiknak a figyelmét felhívtam arra, hogy amennyiben nem tudnak a kispapjaik egyházmegyékben megfelelően elhelyezkedni, szöktessék ki az országból őket.

Elnök: Milyen utasítást adott ön a szerzeteseknek sejtszerű illegális továbbműködésükre.

Endrédy: Az volt a szándékom — írásban még nem, de élőszóval már ilyenfajta intézkedéseket bejelentettem —, hogy négy-öt szerzetest, akik területileg egymáshoz közelfekvő helyeken jutnak majd állásba, egy-egy területi főnök tartsa össze.

Elnök: Ezek titkos területi megbízottak voltak?

Endrédy: Ez egy sejtszerű kapcsolat lett volna.

Elnök: Tehát az egész titkos, földalatti szervezet?

Endrédy: Igen.

Elnök: Térjünk rá most más kérdéskörre. A felszabadulás után, 1947-ben adott-e ön nagyobbarányú spekulációs üzlet kötésére utasítást az ön beosztottjának?

Endrédy: Adtam.

Elnök. Kinek és mit?

Endrédy: Hagyó-Kovács Gyula rendtársamnak, aki akkor rendem központi vagyonkezelője volt — azelőtt előszállási jószágkormányzó —, neki adtam megbízást, hogy azokból az illegális valutaösszegekből, amelyeket én külföldről illegális úton kaptam, ennek nélkülözhető részét értékállóan, lehetőleg spekulációs módon fektesse be. A konkrét meghatározást rábíztam.

Elnök: Ő volt a gazdasági szakember?

Endrédy: Ő volt, de az utasítást általánosságban mindig tőlem kapta.

Elnök: Hagyó-Kovács ismerte ezeknek az éveknek a feketepiaci lehetőségeit, fekete spekulációs üzleteit? Mik voltak ezek?

Endrédy: Ő a háború utáni években, különösen az inflációs években rendszeresen foglalkozott dollár, angol font és svájci frank értékesítésével.

Elnök: Tehát a feketepiaccal kapcsolatban volt?

Endrédy: Igen.

Elnök: Milyen üzletet bonyolított le az ön megbízása alapján?

Endrédy: A spekulációs üzletek közül emlékszem egy inzulin-ügyletre, amelyen körülbelül 60.000 forintot kerestünk.

Elnök: Inzulinnal?

Endrédy: Igen.

Elnök: Tudja, hogy azidőtájt az országban igen nagy volt az inzulin szükséglet és a cukorbetegek nagy tömegeit alig-alig tudtuk ellátni inzulinnal?

Endrédy: Igen.

Elnök: Igen komoly nehézségeket okozott.

Endrédy: Igen. Igy volt.

Elnök: Inzulinnal spekuláltak?! Menjünk tovább.

Endrédy: Egy másik ilyen spekulációs üzlet volt a bajai szeszgyár bérbevétele, amelyen szintén néhányezer forintot kerestünk.

Elnök: Ez 1948. évben volt?

Endrédy: Igen, 1948-ban.

Elnök: Most talán beszéljünk arról, amit ön az előbb említett, hogy ezeket a spekulációs üzleteket nagyrészt a külföldről csempészúton önhöz juttatott valutákból eszközölték.

Endrédy: Abból.

Elnök: A felszabadulás után hányezer dollár folyt be például csempészúton az ön kezéhez?

Endrédy: 1945-től kezdve egészen letartóztatásomig majdnem pontosan 33.000 dollárt kaptam.

Elnök: Kik csempészték önhöz ezeket az összegeket?

Endrédy: Már 1945 nyarán mintegy 2000 dollárt a fentebb említett amerikai katonai misszionak egyik beosztottja, Ecker-Rácz adott át nekem. 1946-ban ugyancsak 2000 dollárt juttatott el hozzám illegális úton a budapesti Actio Catholicának egyik általam nem ismert papja. 1946 végén, vagy 1947 elején Ausztrián keresztül kaptam római rendi központunktól 4000 dollárt. 1947-ben az azóta kivégzett kém, Chornoky Viktor csempészett be az Egyesült Államokból az ottani rendtársaimtól 10.000 dollárt. 1949-ben Rodolpho Mosca, az olasz kultúrattasé közvetített 15.000 dollárt, amelyből 5000 effektív dollárt személyesen vettem át az ő kezéből, 10.000 dollárt pedig másfél év alatt forintban átváltva kaptuk meg tőle több részletben.

Elnök: Tehát ezeket az összegeket önök egyrészt spekulációs üzletekbe fektették, más részét politikai célokra fordították, mint említette Pálffy...

Endrédy: Pálffyékon kívül Sipeki-Balás...

Elnök: ...és egyéb legitimista személyeket pénzeltek vele, részben pedig a szerzetesi illegációt is ebből kívánták finanszírozni.

Endrédy: Ebből kívántuk finanszírozni.

Elnök: Kapott-e ön effektív forintot külföldről, csempésztek-e önnek?

Endrédy: Kaptam. Ezen a 33.000 dolláron kívül kaptunk még körülbelül 300.000 forintot is több részletben. Ezek közül — elég pontosan tudom elmondani — az első ötven- vagy százezer forintot, amit 1949 legelején Zágon József vagy Zágon Endre győri kanonok juttatott el hozzám, aki Bécsen keresztül kapta egy csempész kezéből...

Elnök: Ez a Zágon kicsoda? Közelebbről tudja ön, hogy hol dolgozik jelenleg, illetve hol dolgozott?

Endrédy: Külföldön. Azt tudom, hogy a mult év őszén az Osservatore Romanóban olvastam, hogy akkor Rómában volt. 1950. nyarán 50.000 forintot juttatott el hozzám dr. Szalay Béla, aki ugyancsak Bécsből kapta a pénzt egy Bécsbe disszidált katolikus paptól, Lehnmayer Bélától, a kalocsai érsekség volt gazdasági intézőjétől, akivel ő illegális kapcsolatot tartott.

Elnök: Grősz József, tessék kérem idejönni. Ez az ön gazdasági szakembere volt?

Grősz: Igen.
Elnök: Hogyan került külföldre?
Grősz: Disszidált. Ez az az 50.000 forint, amit említettem.
Elnök: Amiről szó volt, igen. Ön tartotta vele tovább az illegális kapcsolatot és pénzeket juttatott be. Tessék kérem helyet foglalni. (Endrédyhez) Kérem, most még azt tessék megmondani, hogy hogyan, kiken keresztül, kiknek a segítségével használták fel, váltották be a külföldi valutákat.
Endrédy: A külföldi valutának egy részét az amerikai misszió már forintban — akkor még pengő volt, pengőben átváltva adta át. Amikor már a forint stabilizálódott volt, ettől kezdve körülbelül 6000 dollár körüli értéket a vallomásom elején említett hitelbanki bankár-kapcsolataimon, illetőleg azok környezetén: Ullmann György és Perényi István környezetén keresztül váltottunk át forintra. Ezt én magam tettem meg.
Elnök: Ön, sajátmaga?
Endrédy: Igen.
Elnök: Ön velük személyes jóviszonyban, baráti viszonyban volt?
Endrédy: Igen. A legnagyobb összeget — pontos számot nem tudnék mondani —, talán 6000—8000 dollárt az olasz követség fentebb említett kultúrattaséja, Rodolpho Mosca forintra váltva adott át azon a 10.000 dollár átváltásán kívül, amit már eleve úgy egyeztünk meg, hogy forintban kapunk meg. 6000 dollár körüli összeget Hagyó-Kovács Gyula rendtársamnak adtam át, azzal az utasítással, hogy ő azt akár váltsa át, akár pedig más módon, tehát spekuláns vállalkozásokkal, legjobb belátása szerint tartalékolja addig, amíg a rendnek a felhasználásra szüksége lesz. Ezt Hagyó-Kovács Gyula értékesítette az én megbízásomból.
Elnök: Tudta-e ön ezidőtájt, hogy tételes jogszabályok tiltják a valutával való üzérkedést, például a forint-stabilizációt alátámasztandó a 8400-as rendelet és hogy azidőtájt nap mint nap ítéltük el, lepleztük le a feketepiac valutaüzéreit, akik 15—20—100—200—300 dolláros tételekkel lepleződtek le, önök meg itt 10.000 dollárral üzérkedtek. Tudta ezt ön?
Endrédy: Tudtam.
Elnök: Az újságok meg a rádió közölte.
Endrédy: Tudtam erről.

4000 dollár körüli összeget, 3500—4000 dollár körüli összeget pedig 1950. tavaszán Molnár Nivárd nevű rendtár-

samnak adtam át és őt bíztam meg az értékesítéssel. Ez az értékesítési kísérlet meghiusult, mert megbízottunkat a rendőrség leleplezte. Ennek az ügyletnek a megbeszélését az előbb említett Molnár Nivárd, Hagyó-Kovács Gyula és én hármasban beszéltük meg.

Elnök: Mind a három szerzetes volt?

Endrédy: Mind a három.

Elnök: Menjünk most már más kérdésre, ennyi elég volt a valutaüzérkedésből. — Tessék megmondani, tárgyalt-e ön valakivel kormányalakításról?

Endrédy: Igen, tárgyaltam. 1950. elején, a hónapra már nem emlékszem, megbeszélést folytattam egy illegális kormány alakításáról.

Elnök: Kivel?

Endrédy: Felkeresett akkor a budai rendházban lévő lakásomon Friedrich István volt ellenforradalmi miniszterelnök és Payr Hugó legitimista politikus. Velük folytattam megbeszélést ebben a tárgyban.

Elnök: Miről volt itt szó? Kérem, röviden foglalja össze.

Endrédy: Friedrich István kifejtette előttem politikai nézeteit a jövőt illetően. Igen bizakodóan ítélte meg helyzetünket. Annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy egy, a nyugati hatalmak által kezdeményezett fegyveres beavatkozás folytán hamarosan rendszerváltozás lesz. Ismertette előttem ellenforradalmi kormányalakítási terveit is. Mondott személyi kombinációkat. Egyre emlékszem határozottan: Suhay volt horthysta altábornagy nevét említette, hogy ő az ő katonai tanácsadója.

Elnök: Grősz József, dr. Farkas, tessék kérem előlépni. (Grőszhöz) Ez az a Friedrich István, akit ön kinevezett miniszterelnökének, igen?

Grősz: Nem őt neveztem ki miniszterelnöknek, hanem Bozsik Pált.

Elnök: De aztán jóváhagyta?

Grősz: Akkor aztán ajánlottam én Friedrich Istvánt.

Elnök: (Farkashoz) Ez az a Suhay, aki az önök kormánylistáján a honvédelmi tárcát töltötte be, igen, így van?

Farkas: Igy.

Elnök: Államügyész úrnak van-e kérdése?

Ügyész: Nincs kérdésem.

Elnök: Nincs kérdés.

Elnök: Hagyó-Kovács Gyula. Megértette a vádat?

Hagyó: Megértettem.

Elnök: Bűnösnek érzi magát?

Hagyó: Bűnösnek érzem és bűnösnek vallom magam.

Elnök: Kérem hangosabban. Ha elfárad kérem, szünetet tartunk, vagy helyet foglalhat. Kérem milyen politikai és közéleti tevékenységet fejtett ki ön a multban?

Hagyó: Kérem, én Fejér vármegye törvényhatósági bizottságának és közigazgatási bizottságának és kisülésének voltam tagja és ugyancsak Fejér vármegye törvényhatósága részéről 1939-ben beküldettem a horthysta parlament felsőházába. Itt a felsőházban, mint mezőgazdasági szakember támogattam a horthysta kormány gazdasági politikáját. Éppen ezért Teleki Pál gróf akkori miniszterelnök 1940-ben be akart venni kormányába földmüvelésügyi miniszternek. Én a miniszteri tárcát rendem szabályai miatt nem tudtam elfogadni. Tagja voltam azonkívül az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek, mint az állattenyésztési szakosztály elnöke, majd tagja voltam az Országos Szociálpolitikai Tanácsnak és ennek végrehajtó bizottságának is. A Magyar Állami Termékek Kiviteli Szövetkezetének is elnöke voltam.

Elnök: Ön gazdasági szakember is ugyebár?

Hagyó: Kérem, én okleveles gazda is vagyok.

Elnök: Okleveles gazda is, igen. Milyen jelentősebb ipari üzemeknek volt ön az igazgatósági tagja?

Hagyó: Az 1938-as évektől kezdve rendem bekapcsolódott különböző nagyipari vállalatokba, ahol rendemnek érdekeit én képviseltem. Ezen a réven igazgatósági tagja voltam a Magyar Állami Hitelbanknak, a Hungária Gőzmalomnak, a Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársaságnak, az Egercsehi Kőszénbánya Részvénytársaságnak, a MAORT-gáznak és a Magyar Bauxit részvénytársaságnak.

Elnök: Önök ugyebár a rend jövedelmét, tiszta vagyonát igyekeztek az iparba és a banktőkébe befektetni?

Hagyó: Igen. 1938-tól kezdve, amikor rendünknek intézményeit rendbehoztuk, ami a rend fenntartásából fennmaradt, azt részint ipari üzemek létesítésére, részint pedig ipari üzemek vásárlására, vagy részvények vásárlására fordítottuk. Ugyannyira, hogy még ezeken kívül rendemnek tulajdonát képezte Kalocsán a kalocsai Margit Gőzmalom és Dunapentelén a Dunavidéki Gőzmalom 20 százaléka, továbbá az uradalom területén egy nagyobb étolaj és búzakeményítőgyár, Nagyvenden és Dunaföldváron a Dunaföldvári Kendergyárnak kb. 45 százaléka. Ezek voltak az ipari érdekeltségeink, ezenkívül rendemnek vagyoni állománya volt 46.000 katasztrális hold mező és erdőgazdasági ingatlan. Ebből...

Elnök: Ebből melyik a legnagyobb egység?

Hagyó: A legnagyobb egységét én kezeltem 30.000 katasztrális holdat, Előszálláson, mint jószágkormányzó.

Elnök: Kérem, mennyire becsülték örök aranypengőben a rend egész vagyonát, az ipari tőkéjét és mezőgazdasági vagyonát?

Hagyó: Az ipari tőke és a mezőgazdasági vagyon becsülhető volt akkor összesen 40 millió aranypengőre.

Elnök Kérem, a háború kitörése előtt mennyi volt a rend összes tiszta jövedelme ezekből a vállalkozásokból?

Hagyó: A kezelésem alatt álló birtokon, ezt a 30.000 holdat ismerem, csak annak az összjövedelme egymillió pengő körül mozgott.

Elnök: Ez a jövedelem a 40-es években emelkedett?

Hagyó: Igen. 38-tól kezdve felemelkedett többmillióra. Sőt 1943—44-ben meghaladta a hárommilliót.

Elnök: Szóval megháromszorozódott.

Hagyó: Igen.

Elnök: Háborús nyereség jellegű volt,

Hagyó: Igen.

Elnök: Kikkel állt az ipari nagytőkések közül személyes és baráti kapcsolatban?

Hagyó: Összeköttetésbe kerültem Vida Jenővel, Chorin Ferenccel, Ullmann György báróval, Perényi Istvánnal és Kornfeld Móric báróval, akikkel szorosabb baráti viszonyt is építettem ki. Ullmannal és Perényivel 1945. után is fenntartottam a kapcsolatot.

Elnök: Igyekezett ön rendfőnökét, Endrédyt is kapcsolni ezekhez az ipari vezérekhez.

Hagyó: 1939-ben, amikor apátommá választották Endrédy Vendelt, ezen a terrénumon teljesen járatlan volt. Egymásután ismertettem meg őt ezekkel a bankemberekkel, akikkel azután Endrédy apát szintén szoros baráti kapcsolatot épített ki. Mind a ketten láttuk, apátom is, én is, hogy ezekkel a nagytőkésekkel való kapcsolatunk révén rendünk komoly spekulációs lehetőségekhez jutott.

Elnök: Kérem, most szóljon arról, hogy a felszabadulás után önnek milyen megbizatása, funkciója volt a ciszterci renden belül?

Hagyó: A felszabadulás után, 1945. július elején én feljöttem Budapestre, a Horánszky-utcai házunkba. Ott apátom megbízott azzal, hogy a birtokreformmal kapcsolatos, úgynevezett „mentési munkálatokat" bonyolítsam le, továbbá, még 1945—46-ban az erdőkitermelés megmaradt a tulajdonos birtokában, tehát szervezzem meg a kitermelést és foglalkozzam gazdasági jellegű kérdésekkel, foglalkozzam spekulációs kérdésekkel, sőt foglalkozzam valutáris kérdésekkel is.

Elnök: Szóval ön lett a központi vagyonkezelő?

Hagyó: Én lettem a központi vagyonkezelő.

Elnök: Beszéljünk akkor az önök spekulációs üzleteiről a felszabadulás után.

Hagyó: A felszabadulás után, 1947-ben és 1948-ban különböző forrásokból mintegy kétmillió forint állt rendelkezésünkre. Ebből én 215.000 forinttal bekapcsolódtam egy novoinzulin-értékesítési ügyletbe, amely 60.000 forint hasznot hozott. 70.000 forinttal a Somogyi-féle bajai szeszgyár 1947—48-as szeszkampányába kapcsolódtam be, amely 30.000 forint nyereséggel zárt és 1947. első felében a veszprémi püspökséggel együtt közösen megvásároltuk a Kerma nevű papírárugyárat, amelybe rendem részéről 400.000 forintot vittem be. 1948-ban vállalatvezetőt kapott a gyár, láttuk, hogy államosítás fenyegeti, ezért a püspökséggel együtt megkíséreltük, hogy az államosítást parírozzuk. de ez nem sikerült.

Elnök: Szóval a nép tulajdonába vették.

Hagyó: Igen.

Elnök: Kérem, ön az imént említette, hogy valutaüzleteket is folytatott. Kinek a megbízásából?

Hagyó: Apátom megbízásából, egyenes utasítására, tudtával és beleegyezésével, 1945. június elejétől kezdődőleg.

Elnök: Most mondja el sorjában, hogy Endrédytől milyen valutaösszegeket vett át és milyen rendeltetéssel?

Hagyó: Endrédy tudtával és beleegyezésével 1945-ben, még a pengő-korszakban, ami rendem fenntartására nem volt szükséges pengőösszeg, hogy azt konzerváljam, különböző valutákat vásároltam, mégpedig dollárt, svájci frankot és angol fontot. 1947. májusában, vagy júniusában apátom utasítására egyösszegben 6000 dollárt értékesítettem zugforgalomban, tudniillik apátom utasított engem arra, hogy Chornoky Viktor, a kivégzett amerikai kémnek Andrásy-úti ügyvédi irodáját keressem fel, mert az ő részére amerikai rendházunkból, Springbankben van egy rendházunk, küldemény érkezett. Én elmentem, átvettem a küldeményt, amely le volt zárva s átadtam apátomnak. Apátom előttem felbontotta: 10.000 dollár volt benne. Ebből a 10.000 dollárból 4000 dollárt átadott titkárának és ebből kapott 1000 dollárt Pálffy József gróf, aki később disszidált. Apátom 6000 dollárt átadott nekem azzal, hogy értékesítsem zugforgalomban s a kapott forintösszeget adjam át neki. Eszerint jártam is el.

Elnök: Kin keresztül értékesítette?

Hagyó: Tőzsdei ügynökökkel.

Elnök: Szóval ezidőtájt ön közvetlen kapcsolatban állott a tőzsdével, a feketepiaccal?

Hagyó: Igen, a tőzsdével és még a pénzintézetekkel is, mint a legnagyobb pénzintézetnek igazgatósági tagja, a Magyar Általános Hitelbanknak, de tőzsdei ügynökökkel is állandó kapcsolatban voltam.

Elnök: De ezek zugforgalomban lettek értékesítve?

Hagyó: Igen, zugforgalomban lettek értékesítve.

Elnök: Ezután kérem, milyen további ilyen ügyletekről tud?

Hagyó: Volt kérem, még 1950. májusában, amikor Molnár Iván nevű rendtársam keresett fel azzal, hogy apátomtól azt a megbízást kapta, hogy 3700 dollárt, amely egy Mária nevű kalocsai nővérnél volt elrejtve, zugforgalomban értékesítse. Ő közölte velem az értékesítés módját, én ezt tudomásul vettem, azután elment tőlem, megpróbálta értékesíteni, az emberét letartóztatták és a 3700 dollár a rendőrség kezére került.

Elnök (Endrédyhez): Tessék idejönni. Hallotta ezt a vallomást?

Endrédy: Hallottam.

Elnök: Igy volt minden?

Endrédy: Teljesen megfelel minden a valóságnak.

Elnök: Megállapítom, hogy ön úgyanazt vallotta imént a kihall-

gatása során. (Hagyó-Kovácshoz): Kérem, Hagyó-Kovács, ön nem tudta, hogy tilos valutával üzérkedni, a tételes jogszabályok tiltják ezt?

Hagyó-Kovács: Tudtam, hogy törvénybe ütköző cselekedet.

Elnök: Tudta, hogy súlyosan büntetik a népköztársaság törvényei?

Hagyó-Kovács: Tudtam.

Elnök: Tudta, hogy a fekete üzéreket sorra leplezik le és megbüntetik?

Hagyó-Kovács: Mindezt tudtam.

Elnök: Egészen szokatlan nagyarányú ez az üzérkedés tízezrekkel.

Hagyó-Kovács: Ismertem a dolgot, ismertem, hogy törvénybe ütköző cselekedetet viszek véghez, de végrehajtottam... Sajnálom, de végrehajtottam.

Elnök (Endrédyhez): Tessék helyet foglalni.
Ön említette, hogy a cisztercita nagybirtok előszállási nagybirtokának jószágkormányzója volt.

Hagyó-Kovács: Ugy van, az voltam.

Elnök: Mikor lett ennek a jószágkormányzója?

Hagyó-Kovács: 1924-ben vettem át az uradalom önálló vezetését mint jószágkormányzó. Ettől kezdve voltam egészen a felszabadulásig.

Elnök: Mikor került a birtokra?

Hagyó-Kovács: 1917-ben kaptam meg a gazdasági oklevelemet Óváron, mindjárt odakerültem a birtokra, mint másodjószágkormányzó.

Elnök: Milyen megtorló intézkedéseket alkalmaztak 1919-ben a Tanácsköztársaság megdöntése után, a fehér terror milyen intézkedéseket alkalmazott a birtokon.

Hagyó-Kovács: 1919-ben mint másod-jószágkormányzó voltam ott, de tudomásom volt arról, hogy Simig Lajos nevű gazdatisztem egyik cselédünket, Szenczi Jánost, Vukics József gazdatisztünk egyik fiatal aratónkat, Vadócz Györgyöt átadta a csendőrségnek és leinternáltatta, sőt arról is tudtam, vagy tudtunk, hogy a munkások közül is, a Tanácsköztársaság alatt tanusított magatartásukért többeket letartóztattak és elhurcoltak.

Elnök: Térjünk most rá azoknak a viszonyoknak a felderítésére, amelyek az ön által vezetett előszállási nagybirtokon uralkodtak. Tessék vázolni, hogy milyen viszonyok uralkodtak

ott. A cselédségnek milyen volt a helyzete, lakásaikban az egészségügyi viszonyok milyenek voltak? Tessék erről beszélni.

Hagyó-Kovács: 1924-ben vettem át az uradalom önálló vezetését. Tényleg úgy én, mint gazdatiszti karom a cselédséggel szemben népellenesen és antiszociálisan viselkedett.

Elnök: Tűrtek, vagy jöttek kérelemmel, hogy alacsonyabb a bér? A harmincas években volt önöknél valami bérmozgalom az aratással kapcsolatban?

Hagyó-Kovács: Volt. Tudniillik a cselédségen kívül helybeli 600 pár aratómunkásunk volt, akik a részesaratáson kívül az időközi napszámmunkákat is végezték. Én akkor olyan alacsonyra szabtam meg a napszámbért, a harmincas években, télen egy pengő volt, nyáron pedig egynyolcvan.

Elnök: És a vadászaton?

Hagyó-Kovács: Vadászaton 80 fillér.

Elnök: Ez megfelel a valóságnak.

Hagyó-Kovács: Egy bérmozgalmat indítottak. Küldöttségük engem felkeresett. Húszszázalékos béremelést kértek. Én ma is sajnálom, de kérésüket nem teljesítettem, visszautasítottam.

Elnök: Kiutasította őket?

Hagyó-Kovács: Visszautasítottam.

Elnök: Milyenek voltak a lakásviszonyok ezen a birtokon, a cselédség lakásviszonyai?

Hagyó-Kovács: A lakásviszonyok bizony rosszak voltak. Tudniillik a túlnyomó többsége a lakásoknak még a tizenkilencedik században épült, éspedig vályogból. A falakat vályogból, szigetelés nélkül építették, tehát ezek között még vizenyősek is voltak.

Elnök: Hogy voltak elhelyezve ebben a cselédek?

Hagyó-Kovács: Minden két családnak volt külön szobája, külön kamrája, de közös konyhájuk volt.

Voltak nyolctagú családok is egy szobában, úgyhogy ezek úgy segítettek magukon, hogy a családfő, vagy az idősebb gyermek kiment az istállóba aludni. Nyolcnak borzasztó volt. Igy van kérem.

Elnök: Az előbb ismertettünk egy szociográfiai munkát, amely leírta, milyenek voltak itt a lakásviszonyok. Ilyen lakásviszonyok mellett azután milyenek voltak az egészségügyi viszonyok?

Hagyó-Kovács: Az egészségügyi viszonyok ennek megfelelően gyenge lábon álltak, rosszak voltak, tbc.-megbetegedés gyakran fordult elő.

Elnök: Gyakori volt a tüdőbetegség?

Hagyó-Kovács: Igen. Ugyhogy az 1942-es úgynevezett tüdőszűrő vizsgálaton a gyermekeknek túlnyomó többsége tbc.-fertőzést mutatott, sőt baj volt még a csecsemőhalandóság terén — azt is megmondom. T. i. én láttam, hogy ezen tudnék segíteni szülőotthonnal és nem volt az egész uradalom területén egyetlen szülőotthon sem.

Elnök: Ugyanakkor milliókat fektettek banktőkébe, bankrészvényeket, ipari részvényeket vettek.

Nézzük, hogy mi volt a jövedelme a cselédeknek, például mit kaptak pengőben? Endrédy említette az előbb, hogy készpénzben mennyi volt a fizetése egy cselédnek.

Hagyó-Kovács: Készpénzben nem kapott többet a teljes kommenciós cseléd 40 pengőnél.

Elnök: Mennyi időre?

Hagyó-Kovács: Egy teljes esztendőre. Szóval negyedévenként 10—10 pengőt.

Elnök: Ez az egész család részére? Ez teljes kommenció volt?

Hagyó-Kovács: Nem kérem, ez készpénzben volt.

Elnök: Tessék megmondani, voltak-e, dolgoztak-e önöknél olyanok, akik csak félkommenciót, vagy negyedkommenciót kaptak?

Hagyó-Kovács: Hogyne kérem. A nősök kaptak teljes kommenciót. Ennek egyrésze naturáliákból állt, de nem kapták meg nagyon sokan, csak a negyed, fél, vagy háromnegyed kommenciót, a fiatalok és a nőtlenek...

Elnök: Eszerint, aki például negyed kommenciót kapott, az készpénzben csak 10 pengőt kapott egész évre?

Hagyó-Kovács: Nem kérem. Ezek gyerekek voltak, a naturális járulékuk magasabb volt, kevesebbet kaptak tehát pénzbeli járulékban.

Elnök: Voltak tehát egész kommenciósok, fél és negyed kommenciósok.

Hagyó-Kovács: Igy van. Sőt voltak azok a katonaságot kiszolgáltak, akik teljes munkabírásúak voltak, ezek sem kapták meg nősülésükig a teljes kommenciót.

Elnök: Hogy bántak az önök beosztottjai, az intézők a cselédekkel. Durva hangon, ütlegelések voltak?

Hagyó-Kovács: Voltak, sőt bevallom, egyik alkalommal magam is három cselédet megpofoztam és tény az, hogy a gazda-

tisztjeim is durván, gorombán bántak a cselédekkel, amiről én tudtam és ezeket helybenhagytam.

Elnök: A munkaidő mennyi ideig tartott?

Hagyó-Kovács: A munkaidő látástól — így szoktuk mondani — vakulásig. Ez annyit jelent, hogy nyáron hajnali 3 órától este 9—10 óráig.

Elnök: Ön említette, hogy nem volt ennek a 30.000 holdas nagybirtoknak egyetlen egy szülőotthona sem.

Hagyó-Kovács: Nem volt, kérem.

Elnök: Az imént ebből a szociográfiai munkából idéztük, hogy 100 csecsemőre 16 elpusztulás, 16 csecsemőhalálozás esett.

Hagyó-Kovács: Magas volt a csecsemőhalálozás.

Elnök: Könyvtár például volt?

Hagyó-Kovács: Az sem volt.

Elnök: Az sem volt az egész birtokon?

Hagyó-Kovács: Nem volt az egész birtokon. Már a cselédség számára nem volt könyvtár.

Elnök: Az önök részére volt, a vezetőség részére?

Hagyó-Kovács: A vezetőség részére, gazdasági jellegű könyvek.

Elnök: Önnek mi volt az álláspontja a földreformmal kapcsolatban a felszabadulás után?

Hagyó-Kovács: A felszabadulás után a földreformmal kapcsolatos álláspontomat én Mindszenty József hercegprímáshoz írt memorandumomban foglaltam össze. Tudniillik Mindszenty hercegprímás 1946 szeptemberében leküldött hozzám egy memorandumot, amely a földbirtokreform kérdésével foglalkozott, azzal, hogy tanulmányozzam és szóljak hozzá. Én december folyamán adtam be a felterjesztésemet szintén memorandum formájában. A hozzám névtelenül jött memorandum lényege ez volt: „Az 1945-ben végrehajtott földreform teljes egészében likvidálandó, tehát vissza kell venni a földet és át kell adni a régi tulajdonosainak." Én a memorandumban rámutattam arra, hogy teljes lehetetlenség ezt megcsinálni, sem politikai, sem egyházi szempontból nem szabad, ellenben az úgynevezett részleges likvidálás mellett foglaltam állást.

Elnök: Tehát Mindszenty memoranduma egy teljes földreformlikvidálást akart, vissza teljesen a birtokot, a volt nagybirtokosoknak, a földbirtokosoknak?

Hagyó-Kovács: Így van.

Elnök: Ön intette Mindszentyt, hogy ez nem politikus, részlegesen kell visszaadni. Lényegében kulákokra és volt földbirtokosokra akarta alapítani a mezőgazdasági termelést az az önök rendszerében.

Hagyó-Kovács: Inkább középbirtokra, nem kulákokra.

Elnök: Szóval a kuláknál is nagyobb birtokra?

Hagyó-Kovács: Igen.

Elnök: Kérem, ez a memorandum szerepelt a Mindszenty-perben is?

Hagyó-Kovács: Igen.

Elnök: A Mindszenty-per idején hol tartózkodott?

Hagyó-Kovács: A Mindszenty-per idején, mivel én tudtam, hogy szerepel a vádiratban, az első nap itt voltam Budapesten. Az első napi tárgyalást megvártam. Mivel erre nem hívtak meg és nem vezettek elő, és a tárgyaláson résztvett Baranyai Jusztinnak öccsétől, Baranyai Lajostól úgy értesültem este, hogy Mindszenty kihallgatása véget ért, másnap vonatra ültem, Borsod megyébe, a pátriámba utaztam, de ott, megvallom, a rendőrségen nem jelentkeztem.

Elnök: Szóval nem jelentette be magát, egy ideig bejelentetlenül maradt?

Hagyó-Kovács: Igen.

Elnök: Az erdőbirtokok teljes visszaadását javasolta?

Hagyó-Kovács: Igen.

Elnök: Önöknek mennyi volt?

Hagyó-Kovács: 12.000 hold.

Elnök: (Grősz Józsefhez) Kérem, Grősz József, önöknek menynyi volt az erdőbirtokuk?

Grősz: Kb. 35.000 hold.

Elnök: A kalocsai érseknek 35.000 holdja volt. (Hagyó-Kovácshoz) Ön tehát vissza akarta adni a régi tulajdonosoknak?

Hagyó-Kovács: Igen.

Elnök: Most szóljon arról, Hagyó-Kovács, hogy mit tud ön Endrédy titkos külföldi levelezéséről?

Hagyó-Kovács: Kérem, Endrédy apát úr 1949 — gondolom — második felében közölte velem, hogy egy volt diákja, Ipolyi Keller Tamás révén kapcsolatot létesített az olasz követségen, Mosca nevezetű követségi kultúrattaséval, aki vállalta azt, hogy az olasz követség futárpostájával, az ő leveleit eljuttatja római központunkhoz, viszont a Rómából érkező leveleket eljuttatja apátomhoz. Később az apátom megismertetett magával személyesen Ipolyi Kellerrel. Az apátom levelei Szücs Balázs magyarszármazású ciszterci tának szóltak, aki ott a generális apát úr helyettese mellett mint ügyvezető titkár teljesített szolgálatot.

Hayó-Kovács: Apátom az olasz követséghez való közvetlen kapcsolathoz, hogy feltűnést ne keltsen, Ipolyi Kellert használta fel, szóval, Ipolyi Kellernek adta át a leveleket, az vitte el az olasz követségre. De amikor Ipolyi Kellerrel nem tudott összeköttetést kapni, akkor hozzám küldte azzal, hogy jutassam el azt Ipolyi Keller lakására. Emlékezetem szerint három ilyen levél érkezett hozzám, 1950 első felében. Kettő nyitottan jött, tudniillik ennek egyrésze belső rendi ügyekkel foglalkozott, amit apátommal közösen beszéltünk át. Mondjuk, ezt látnom kellett, hogy mit ír apátom, ezért küldte nyitottan, én ezt átolvastam, de láttam, hogy voltaképpen más adatokat is küldött apátom.

Hogy mik voltak, nem tudom, és amikor elolvastam, lezártam és úgy küldtem tovább Ipolyi Kellernek. Egy harmadik levél pedig teljesen zártan érkezett hozzám. Amint megérkezett, én egy fiatal teológus rendtársammal Ipolyi Keller lakására továbbítottam, tudniillik közel laktunk egymáshoz.

Elnök: Tessék arról szólni, hogy a szerzetesrendek feloszlatása után mi volt az ön funkciója?

Hagyó-Kovács: A szerzetesrendek feloszlatásával kapcsolatban a püspöki kar részéről megalakult szociális bizottságnak voltam vezetője. Ez a bizottság a kormány részéről megalakult bizottsággal közvetlen tárgyalásokat folytatott. Ilymódon mi azután beszámoltunk a rendfőnököknek értekezleteken, úgyhogy én augusztus 25. és október 25. között minden egyes értekezleten résztvettem. A beszámolónkat — kérem — látszólag elfogadták, több pontban megegyeztünk a kormány megfelelő bizottságával. Ilyen volt, kérem, az az illegalitás kérdése; hogy szüntessék meg az illegalitást. A szerzetesek elfogadták látszólag, de abszolute semmit sem csináltak. Ugyancsak ilyen kérdés volt, hogy állami vonalon jelentkezzenek munkára, illetve hivatalba.

Elnök: Ezeken a szerzetesi értekezleteken, hogyan tárgyalták a szerzetesek további illegális együtt-tartását?

Hagyó-Kovács: Tárgyaltuk, mégpedig abban a formában, ahogyan gondolom — Endrédy Vendel, az apátom és Csávossy jezsuita rendfőnök is felszólalt az egyik értekezleten, ahol — ha jól emlékszem — a bencés apát, Sárközy Pál is felszólalt, t. i., hogy szerzetesi fogadalmaink továbbra is érvényben maradnak. A kapcsolat tartása szempontjából a legfontosabb volt az engedelmességi fogadalom. Az engedelmességi fogadalom fennmaradásának szükségességéből

következik, hogy a szerzetesek kötelesek rendfőnökeikkel továbbra is tartani a kapcsolatot.

Elnök: Tehát önök ezeken az értekezleteken arra az elhatározásra jutottak, hogy a szerzeteseket szervezetten továbbra is együtt tartják? Volt ott arról szó, hogy területi megbízottak lesznek és azoknak engedelmeskedni kell az egyes szerzeteseknek?

Hagyó-Kovács: Mondjuk, ennyire kifejezetten erről nem volt szó, de implicite bennefoglaltatik az álláspontban, hogy úgy oldják meg az összetartást az egyes rendfőnökök, amint célravezetőnek találják.

Elnök: A püspökök közül vettek részt ezeken az értekezleteken?

Hagyó-Kovács: Résztvettek.

Elnök: Kicsoda?

Hagyó-Kovács: Hamvas Endre csanádi püspök úr két alkalommal, Grősz kalocsai érsek úr egy alkalommal.

Elnök: Mit tud ön a hamis szerzetes-igazolványok intézményes kiadásáról?

Hagyó-Kovács: Ha jól emlékszem — de úgy is van — a szeptember 29-i értekezleten, a mi beszámolónk után — a rendi értekezleten elsősorban mindig mi számoltunk be arról, mit végeztünk a kormány megfelelő bizottságával —, ezután felállt Csávossy jezsuita rendfőnök és olyan példát hozott fel, hogy kiadott egy rendtársának egy bizonyítványt, mely szerint az kilépett a rendből. Ezzel neki az volt a célja, hogy az illetőnek a lakáshelyén, vagy a munkavállaló helyén illegalitását fedezze, ugyanakkor kiadta neki a celebretet, amellyel azt igazolta, hogy a rendnek tagja marad. Kétségtelen, hogy az első igazolvány hamis volt. Ezen az értekezleten ott volt Hamvas Endre csanádi püspök úr is, ellene ő sem és más sem tett semmit.

Elnök: Mit tud az Endrédy által külföldre csempészett szerzetesekről?

Hagyó-Kovács: Október elején értesültem budapesti rendtársaim révén arról, hogy Endrédy fiatal zirci teológusaink közül huszonötöt külföldre szöktetett. Itt értesültem erről.

Elnök: Még egy kérdést tennék fel önnek. A vádirat terhére rója népellenes cselekményei során, hogy ott teliszóratták a birtok egyik tavát villákkal és egyéb vasakkal, hogy ne fürödhessenek benne a cselédség gyermekei.

Hagyó-Kovács: Ez megtörtént, szabad lenne a következőkben elmondanom.

Elnök: Tessék erről röviden szólni.

Hagyó-Kovács: Kérem, 1935 május végének egyik reggelén Dr. Zalay Kálmán intéző telefonon azt közölte velem, hogy a Retyege-tó nevezetű halastavat az éjjel halászták. Kérdezte mit csináljon. Azt az utasítást adtam neki, találjon ki valami módot, amely alkalmas arra, hogy megakadályozza a tóba való bejárást, akár fürdés, akár halászás céljaira. Ő pár nap mulva újból telefonon felhívott és azt mondotta, hogy utasításomat arra vonatkozólag, hogy a tóba való bejárást akár fürdőzés, akár pedig halászás céljából megakadályozza, úgy vitte keresztül, hogy törött vasvillákat — amelyeket rövid nyélre szögezett rá, — négy darabot, két vagy három alkalommal a zsilip két oldalára beveretett a tó fenekére.

Elnök: Ott, ahol be lehetett járni?

Hagyó-Kovács: Ott.

Elnök: A bejárati helyeken tehát nyársakat helyeztek el.

Hagyó-Kovács: A jelentést azzal vettem tudomásul, hogy az ő részéről jó ötlet volt.

Elnök: Nem lett volna helyesebb ötlet, ha kiírják, hogy tilos a fürdés?

Hagyó-Kovács: Ki volt írva, az nem számított semmit. Ugyhogy valamit kellett tenni, csak talán nem ilyet kellett volna.

Elnök: Ezeknek a nyársaknak a vízbe helyezéséből nem lett valami baj?

Hagyó-Kovács: Sajnos, egy halálos szerencsétlenség lett a következménye. T. i. következett a pünkösd napja. Pünkösd napján délután jelentette nekem ugyancsak Zalay intéző, hogy a gyerekek mégis csak megfürödtek a halastóban és egyik aratómunkásunk 12 éves gyermekének hasába fúródott a villa, keresztülment a hasfalon és a belét is megsértette. Azt kérte, hogy a csendőröket küldjem ki. Megmondottam, hogy a csendőrökkel rögtön beszélek, de megnyugtattam, rajta leszek, hogy ne legyen súlyosabb következménye a dolognak.

Elnök: Nem is lett bűnvádi eljárás?

Hagyó-Kovács: Nem lett. Ugy intéztem el. A csendőrőrsparancsnok Gerencsérről volt nálam, akinek azt mondottam, vizsgálják meg az ügyet és tegyenek nekem jelentést a részletekről. Tényleg este bejött hozzám, jelentést tett. Arra kértem, simítsák el a dolgot és tényleg elsimították.

Elnök: Önnek tett jelentést?

Hagyó-Kovács: Nekem tett jelentést aztán.

Elnök: Neki a felettesének kellett volna! Ilyen szoros volt a kapcsolat?

Hagyó-Kovács: Ilyen szoros volt a kapcsolat. Bizonyos kedvezményeket kaptak az uradalomtól.

Elnök: Milyen kedvezményeket?

Hagyó-Kovács: Az őrsparancsnok kapott egy hold kukoricaföldet, a legénység két holdat.

Elnök: Szóval így kezükben volt a csendőrség?

Hagyó-Kovács: Kérésünket amennyire a világon lehetett, feltétlenül teljesítették.

Elnök: Igen, és jelentéseket szoktak önnek tenni. A bír.óság tagjainak van-e kérdésük a vádlotthoz? (Nincs.) A vádhatóság képviselőinek?

Ügyész: Nincs kérdésem.

Elnök: A vádlott védőjének?

Zarubay: Igen, van kérdésem.

Elnök: Tessék.

Zarubay: Nem gondolt arra, amikor jószágkormányzó lett, hogy milyen körülmények között élnek ott?
Cselekményét megbánta valamikor?

Hagyó-Kovács: Meg. Nagyon megbántam.

Elnök: Megbánta, kérem. Kérem, a vádlottársaknak van-e kérdésük, vagy megjegyzésük erre a vallomásra? (Nincs.) Tessék kérem, egy pillanatra, Endrédy Vendel jöjjön ide. (Endrédyhez:) Hallotta ezt a vallomást? Igy történt?

Endrédy: Igy.

Elnök: Igy történt.

Endrédy: Az utolsót nem tudom, mert én akkor még nem voltam zirci apát.

Elnök: Egyébként az önre vonatkozó vallomás is pontosan megfelel?

Endrédy: Megfelel a valóságnak.

Elnök: Megfelel a valóságnak. Tessék kérem helyet foglalni.

Elnök: Csellár István, megértette a vádat?

Csellár: Igen kérem, megértettem a vádat.

Elnök: Bűnösnek érzi magát?

Csellár: Igenis, bűnösnek érzem magamat.

Elnök: Melyik szerzetesrendnek volt ön tartományfőnöke?

Csellár: Én a magyarországi pálosrendnek voltam a tartományfőnöke, rendfőnöki megbízotti jogkörrel.

Elnök: Mikor lépett ön a Pálosrendbe?

Csellár: Én kulák családból származom, ahol klerikális nevelésben volt részem. Középiskoláimat a váci piarista szerzeteseknél végeztem, majd utána egy évig szülőfalumban, Vácksisújfalun voltam jegyzőgyakornok. 1933-ban katonai szolgálatot teljesítettem, ahonnan hadapródőrmesterként szereltem le és később tábori lelkészi átminősítést kaptam. 1935-ben nyertem felvételt a magyarországi Pálos-rendbe, ahová Zembrzusky Mihály vett fel, aki akkor újoncmesterem és házfőnököm is volt.

1940-ben szentelték pappá, majd ebben az évben áthelyezték a budapesti Szikla-kolostor házgondnokává. Később Pécsett lettem helyettes újoncmester, majd 1943-ban Zembrzusky utódaként a rend újoncmestere és a pécsi házunk helyettes házfőnöke. A felszabadulás után, 1946-ban áthelyeztek a budapesti házba.

Elnök: Tessék kérem röviden arról szólani, hogy a Pálos-rendet mikor telepítették vissza Magyarországra és kik voltak a Pálos-rend főtámogatói nálunk.

Csellár: A Pálos-rendet Magyarországra 1934-ben telepítették vissza. Támogatói voltak az akkori hercegprímás, Serédi Jusztinián, gróf Zichy Gyula kalocsai érsek, Pfeiffer Gyula volt horthysta államtitkár. Igy jutott a rend többmilliós Mányoki-úti vagyonához, valamint a soltvadkerti 52 holdas szőlőbirtokához. Befolyással bírt a rendben a nyilas, hirhedt államtitkár, Endre László, pálosszentkúti házunkban.

továbbá tőkések, így a pécsi Zsolnay-gyár tőkés tulajdonosai, valamint földbirtokosok, így Somsich Eszter földbirtokos is és mások. A rend ezek alapján csaknem teljesen kiszolgálta a Horthy-rendszert.

Elnök: Tartottak önöknél a Szikla-kápolnában politikai jellegű miséket?

Csellár: A Szikla-kápolnában rendszeresen tartottunk Ottó-miséket, valamint tartottunk a nyilas-éra alatt Szálasi-miséket, amelyekre egyenruhás nyilas csoportok is jártak. Ezzel kapcsolatosan kell megemlítenem, hogy a rendnek volt egy „Fehér barát" című lapja, amely fasiszta beállítottságú volt, a szerkesztője Géresi Ágoston, aki kapcsolatot tartott a Gestapóval. Ebben a lapban volt egy rovat „Oroszországi levelek" címmel. Ebben a rovatban folyamatos cikkeket közöltek, amelyekben népszerűsítették és propagálták a háborút és a Szovjetunió ellen uszítottak. Ebbe a lapba én magam is írtam cikkeket.

Elnök: Igen. Kérem, tessék most arról nyilatkozni, hogy a felszabadulás után, az úgynevezett fatimai ájtatosságokat milyen célból rendezték önök, a rend miért rendezte ezeket?

Csellár: A rend felhasználta a vallásos hívők hiszékenységét politikai tüntetésekre és az ájtatosságokat anyagi haszonszerzésre, üzlet biztosítására. Így már a felszabadulás előtt is volt egy ilyen akciónk, a Normafánál kápolnaépítés ürügye alatt gyüjtést rendeztünk és az összeget...

Elnök: Nagyobb összegek folytak be?

Csellár: Jelentős összeg folyt be.

Elnök: Na és kérem, felépítették a kápolnát?

Csellár: A kápolnát nem építettük fel...

Elnök: Mire fordították a pénzt?

Csellár: ... borüzletet bonyolítottunk...

Elnök: Milyen üzletet?

Csellár: Borüzletet bonyolítottunk le az így összegyüjtött összegből. Továbbá politikai tüntetésekre is szerveztünk ájtatosságokat, az úgynevezett fatimai ájtatosságok címmel.

Elnök: Igen. Hol rendezték ezeket?

Csellár: Ezt a budai gellérthegyi Szikla-templomban.

Elnök: Mit kíván még ezzel kapcsolatban mondani?

Csellár: Ezeket 1947 május 13-tól rendeztük meg. Ennek a vezetője Mindszenty József hercegprímás volt.

Elnök: Szóval ő jóváhagyta ezeket a tüntető jellegű politikai ájtatosságokat?

Csellár: Ő is résztvett ezeken az ájtatosságokon.

Elnök: Részt is vett.

Csellár: Beszédet mondott 1947 május 13-án és október 13-án. A bevezető és a befejező ájtatosságokat beszédével ő vezette és rekesztette be. Ugyanígy a következő évben is beszédet mondott a megkezdett ájtatosságon, aminek a folyománya az lett, hogy a következő hónapban a már közismertté vált gellérthegyi népellenes politikai tüntetést szerveztük meg a Szikla-kápolnában fatimai ájtatosság címén.

Mindszenty József vezetésével rendeztük meg Pálosszentkúton a Mária-napokat is ugyanezzel a jelleggel és címmel.

Elnök: Ő támogatta önöket mindezekben az akciókban?

Csellár: Mindszenty József szívesen vett részt a pálosok körében és elismeréssel nyilatkozott a Pálos-rend működéséről. Így 1948-ban a tavaszi napokon a börzsönyi Mária-napokon tartott beszédében, valamint 1948 nyarán a központi szemináriumi ünnepségen tartott beszédében mint példaképekre hivatkozott elismeréssel a Pálos-rendre. Ezt, amikor a kolostorban járt, szóbelileg és személyesen kifejezte előttünk is.

Elnök: Kérem, most tessék arról szólni, milyen üzleti manipulációkban vettek részt az utóbbi években a Pálos-rend tagjai?

Csellár: A rend tagjai erkölcstelen üzleti manipulációkat folytattak és üzleteket kötöttek.

Elnök: Néhányat tessék felsorolni.

Csellár: Így a rendnek volt borkereskedése, volt kocsmája.

Elnök: Kocsmája? Hol?

Csellár: A Havas-utcában, itt Budapesten.

Olti: A Pálos-rendnek kocsmája a Havas-utcában. És mi lett ezzel a kocsmával?

Csellár: Ezt a kocsmát a Pálos-rend volt vezetője, elődöm, Zembrzusky Mihály egyik barátnőjének, Zács Erzsébetnek szerelme viszonzásaként odaajándékozta.

Elnök: A rendnek a kocsmáját?

Csellár: A rendnek a kocsmáját.

Elnök: Kérem, ezt a Zembrzuskyt ismételten említette ön. Ki

ez a Zembrzusky, néhány szóval tessék jellemezni és hol van ma?

Csellár: Zembrzusky Mihály a rendnek volt a tartományfőnöke, az én elődöm. A rendet felhasználta különböző szélhámosságokra és üzleti csalásokra, hamis kiutalásokra. Így hamis szénkiutalásokat eszközölt és ezek révén több vagonos szén-feketézést, csalárd fa-üzleteket kötött.

Elnök: Hol van most ez a Zembrzusky?

Csellár: Zembrzusky Mihályt a magyar kormány 1948 júliusában kémkedésért kiutasította az országból és akkor Zembrzusky Mihály Rómába költözött, ahol a Vatikánban egy fontos hivatal vezetését bízták rá, amit ő velem levélben közölt és közölte azt is, hogy itt a vatikáni működése során szoros kapcsolatot tart a disszidált magyarokkal, így megemlítette többek között Mihalovics Zsigmondot és Héder László szervita volt tartományfőnököt is.

Elnök: Tehát ez a Zembrzusky jelenleg a Vatikánban működik, az egyik fontos hivatalnak a vezetője.

Csellár: Igen.

Elnök: És önök továbbra is kapcsolatban maradtak vele csempész úton, illegális úton.

Csellár: Zembrzusky engem kiutasítása előtt megbízott a rend vezetésével. Én ettől kezdve Zembrzuskyval illegális úton kapcsolatban állottam. Zembrzusky számomra a Vatikánból az olasz követségen keresztül Angyán Fülöp szervita tartományfőnök közvetítésével illegális leveleket küldött és én a Vatikánba Zembrzusky címére ugyanezen az úton Angyán Fülöp közvetítésével mintegy tíz levelet, Giotto Vince olasz állampolgár közvetítésével pedig mintegy hét levelet küldöttem ki az olasz követségen keresztül a Vatikánba Zembrzuskynak. Ezeknek a leveleknek a tartalma: dollárküldemények, dollárra vonatkozó intézkedések, a rend ügyeire vonatkozó közlések, politikai jellegű hírközlések voltak.

Elnök: Igen.

Csellár: Zembrzuskytól ezen az illegális úton valutákat is kaptam mintegy öt alkalommal, összesen ötezer dollárt.

Elnök: És mit csinált ön ezekkel a valutákkal?

Csellár: Ezeket a valutákat én zugárfolyamon beváltottam, az így nyert összegnek egyrészét Zembrzusky utasítása szerint személyeknek fizettem ki, másrészét pedig felhasználtam a rend népellenes működésére.

Elnök: Kérem, tessék most arról nyilatkozni, hogy ön Pécsről miért került fel Budapestre és mikor?

Csellár: Pécsről engem 1946 februárjában egy női szerelmem miatt, amely már akkor közismertté kezdett válni, áthelyeztek a Szikla-kolostorba.

Elnök: Budapestre?

Csellár: Budapestre.

Elnök: Itt milyen beosztást kapott?

Csellár: Itt helyettes házfőnök lettem. E viszonyomat tudta Zembrzusky és ő ennek ellenére még megbízott engem a helyettes tartományfőnök teendőinek ellátásával is.

Elnök: Szóval önt tulajdonképen az áthelyezés kapcsán még elő is léptették?

Csellár: Az áthelyezés kapcsán, igen.

Elnök: Még fontosabb pozicióba került a Pálos-rendben.

Csellár: Nagyobb, szélesebb körű poziciót nyertem a rendben.

Elnök: És ön ezzel az asszonnyal, akivel kapcsolatban volt Pécsett, továbbra is fenntartotta a kapcsolatot itt Pestről is?

Csellár: Az ismert nővel való viszonyomat továbbra is még egy ideig fönntartottam, sőt az ő részére a Szikla-kápolna perselyéből havonta több összegben, mintegy 3600 forint pénzsegélyt is, adományt is juttattam.

Elnök: Pénzsegélyt a templom perselyéből?

Csellár: Igen.

Elnök: Beszéljünk most arról, hogy a gellérthegyi Szikla-kolostorban milyen fasiszta bűnözőket rejtegettek önök?

Csellár: A rend klauzuráit felhasználtuk népellenes bűnözőknek sorozatos bujtatására. Igy bujtattuk a Szikla-kolostorban Bessenyey bajai bankigazgatót, bujtattuk Sulkovszky Henrik herceget, volt horthysta rádiós katonatisztet. Bújtattuk továbbá Karácsonyi Guido népellenes bűnöst. Bújtattuk Szijjártó Henriket, a körözött népellenes bűnöst.

Elnök: Hamis bejelentőlappal voltak ellátva? Kérem tessék csak megnézni, leíoglalták az eljárás során, ezek azok? (Átnyujtja.)

Csellár (megnézi): Igen kérem, igen, ezek.

Elnök: Azután kérem Tóth Illést bujtatták szintén a Szikla-kápolnában?

Csellár: Tóth Illést, aki gyilkosságai miatt bújkált, kulák kocsmáros volt, őt is bujtattuk a Szikla-kolostorban.

Elnök: Ő volt ugyebár a Vezér helyettese a terrorbandában?
Csellár: Igen, Pálosszentkúton.
Elnök: Őt is hamis bejelentőlappal?
Csellár: Őt is hamis bejelentőlappal bújtattuk.
Elnök: Ez volt a hamis bejelentőlapja? (Átnyujtja.)
Csellár (megnézi): Igen, ez az ő hamis bejelentőlapja.
Elnök: Igen. Tessék most röviden arról nyilatkozni, kiket szöktettek önök nyugatra, kit segítettek nyugatra szökni a Szikla-kápolnában bujkálók közül?
Csellár: A Szikla-kápolnában bujkálók közül külföldre szökött Sulkovszky herceg, valamint Vér Imre, volt kisgazdapárti képviselőről van tudomásom.
Elnök: Ön milyen szerzetestársainak a kiszökését segítette elő és pénzelte?
Csellár: Én szerzetestársaim között külföldre szöktetést szerveztem. Ebben engem elirányított Endrédy Vendel, akiről tudtam, hogy csoportosan szöktette ki teológusait külföldre, továbbá az egyik rendfőnöki értekezleten tudomásunkra hozta, hogy vatikáni utasítás alapján az ujoncok 11 héttel korábban tehetnek fogadalmat, ami a disszidálás siettetésére szolgált. A Vatikánból utasítást kaptam Endrédy Vendelen keresztül a gyilkosságai miatt bujkáló Vezér Ferenc rendtag kiszöktetésére is.
Elnök: Ki küldte ezt az utasítást?
Csellár: Ezt az utasítást a Vatikánból Zembrzusky Mihály küldte.
Elnök (Endrédyhez): Endrédy! Tessék idejönni! (Endrédy szembesítésre Csellár vádlott mellé áll.) Adott ön valóban át Vezér külföldre szöktetésére üzenetet a Vatikánból?
Endrédy: Engem Rómában szállásomon keresett fel Zembrzyusky és megkért, hogy két üzenetet továbbitsak Csellár István Jenőhöz.
Elnök: Két üzenetet? Melyik volt az egyik?
Endrédy: Az első egy „OZ Király-utca" jelzéssel.
Elnök: Ez mit jelent?
Endrédy: Azt nem tudom.
Elnök (Csellárhoz): Ön megkapta ezt az üzenetet?
Csellár: Igen.
Elnök: Megértette, hogy mit jelent?
Csellár: Azt megértettem, hogy mit jelent.
Elnök: Mit jelent?

Csellár: Ez az „Oz Király-utca" rejtjeles üzenet, amely Óriás Zoltánnéval kapcsolatos valutakiajánlási ügyünkre vonatkozott.

Elnök: És mi volt a második üzenet?

Endrédy: A második üzenet az volt, hogy páter Vezér Ferenc szökjék ki Rómába. Elhelyezése biztosítva van.

Elnök: (Csellárhoz) Igy kapta meg ezt az üzenetet?

Csellár: Igen.

Elnök: Zembrzusky tudta, hogy Vezér gyilkos?

Csellár: Zembrzusky tudta.

Elnök: Mért nem akarta korábban kiszöktetni?

Csellár: Azért, mert korábban maga is rejtegette.

Elnök: Tudta, hogy ez az ember már évek óta bujkál?

Csellár: Igen.

Elnök: (Endrédyhez) Tessék leülni. (Csellárhoz) Milyen utasítást adott ki rendtársainak, akiket pénzzel segített, kiket segített pénzzel és milyen utasítást adott nekik a sikeres szökés után arra nézve, hogy milyen üzenetet adjanak önnek?

Csellár: Én a rend tagjai közül Bolvári, Rauch és Vincze teológusoknak külföldre való szökését terveztem meg. Több alkalommal tárgyaltam velük.

Elnök: És anyagi segítséget is adott?

Csellár: Anyagi segítséget is adtam számukra.

Elnök: Mennyit?

Csellár: Összesen mintegy 35 000 forintot. Ezt az összeget én az illegális úton Vatikánból küldött dollárokból fedeztem.

Elnök: Valutaüzérkedésből. Milyen utasítást adott?

Csellár: Utasítottam őket arra, hogy szereljék fel magukat hamis bejelentőlappal a hatóságok előtt való igazolásra, valamint utasítottam őket arra, hogyha Bécsbe érkeznek, engem azonnal táviratilag értesítsenek.

Elnök: Hogyan?

Csellár: A szövegben ez álljon: „Az újszülött megérkezett".

Elnök: Az újszülött megérkezett — ez volt a rejtjeles távirat?!

Csellár: Rejtjeles távirat volt. Ezt megelőzőleg elláttam őket igazolványokkal is.

Elnök: Milyen igazolvánnyal?

Csellár: Mivel ők már korábban illegalitásban voltak, adtam

számukra egy kisalakú, fehér kartonra gépelt latinszövegű igazolványt, amelyet aláírtam és a rend pecsétjével is elláttam. Továbbá, a disszidálás céljára adtam számukra egy vászonra gépelt igazolványt, amelyet szintén aláírtam és a rend pecsétjével elláttam azzal, hogy ezt ők így könnyen a ruhájukba tudják rejteni.

Elnök: Ezekről szól ön? Ilyen igazolványokat? (Felmutatja.)

Csellár: Igen.

Elnök: Ezeket intézményesen gyártották?

Csellár: A disszidálók részére intézményesen állítottuk ki.

Elnök: És ezt a ruhába kellett varrni?

Csellár: Igen.

Elnök: A bélés alá?

Csellár: Igen. Ez könnyen rejthető volt.

Elnök: Azért, hogy külföldön felhasználják, fényképpel ellátva, az ön aláírásával és rendi pecséttel, rendfőnöki pecsétjével ellátva.

Csellár: Azzal a céllal, hogy ezzel a külföldön tudják a hatóságok előtt magukat igazolni. Továbbá utasítottam őket arra is, hogy még Bécsből vegyék fel a Vatikánban működő Zambrzuskyval a kapcsolatot és sürgessenek nála további dollárküldeményeket. Közöltem velük, hogy erre azért van szükség, mert további szöktetéseket akarok még szervezni és ezeknek az anyagi támogatására szükségem van valutákra, pénzre.

Elnök: Milyen irányítást kapott ön a rend illegális működésére vonatkozóan a rendfőnöki értekezleteken?

Csellár: A rendfőnöki értekezleteknek a célja már megalakulásukkor, de különösen 1950. nyarán az volt, hogy közöljenek velünk instrukciókat, módozatokat, amelyekkel az állam és az egyház között várt megegyezést fogjuk kijátszani és ezek elősegítenek bennünket az illegális működésünkben kifejtett népellenes, rendszerellenes munkálkodásunkban.

Elnök: Ezeken a rendi értekezleteken kik voltak a fő hangadói az illegalitásba vonuló szerzetesek szervezett együtt-tartásának?

Csellár: A szerzetesfőnökök közül itt irányító volt Endrédy Vendel zirci apát, aki egy alkalommal közölte velünk, hogy a Vatikán utasítása az, hogy a szerzetes főnököket biztosítani kell a várt rendszerváltozásig. Ennek alapján, mint ahogyan közölte az értekezlet végén, ő maga már ki is nevezett egy titkos utódot a rend fiatal tagjai közül.

Elnök: (Endrédyhez) Endrédy! Tessék idejönni. Igy volt ez kérem?

Endrédy: (Csellár mellé lép.) Az utasítást én Rómából kaptam.

Elnök: De ön közölte az értekezlettel?

Endrédy: Én mondtam nekik, hogy irányítást kaptam.

Elnök: (Csellárhoz) Ön ennek az irányításnak alapján adott ki a pálos-renden belül illegális, titkos köriratot?

Csellár: Én a renden belül a rendfőnöki értekezleteken nyert utasítást, valamint a főpapoktól is nyert utasítások alapján megszerveztem a rend illegális működését. Igy hamis pénztárkönyv vezetését rendeltem el, továbbá elrejtettem a rend értékeit és hamis, illegális központi pénztárt létesítettem illegális működésünk anyagi fedezéséhez. Utasítottam a rendtagokat, hogy hamis bejelentőkkel szereljék fel magukat.

Elnök: Hamis rendbeli pecséttel látták el ezeket a rendőri bejelentőket?

Csellár: Mi magunk biankó nyomtatványra hamisítottunk rendőri bejelentőlapokat. Továbbá utasítottam őket, hogy szereljék fel magukat polgári ruhával, amit én fedeztem, támogattam anyagilag. Utasítottam őket arra is, hogy az ő hamis bejelentőlapjaik alapján polgári foglalkozást igyekezzenek a maguk számára biztosítani illegális működésünk fedezésére. Ehhez én magam is adtam ki számukra latinnyelvű, hamis igazolványt, amelyet én egy fehér, kisalakú kartonra gépeltettem és aláírtam, pecséttel elláttam és a rendtagok között kiosztottam, illegális működésünkben való igazoláshoz, azzal a céllal, hogy felvegyék a kapcsolatot a plébánosokkal, továbbá így a vallásos hívők körében anyagi támogatást biztosíthassanak máguknak, és ennek segítségével, mint az „üldözött barátok", illegális, demokráciaellenes működésüket kifejthessék.

Elnök: Adott-e ki ön titkos köriratot?

Csellár: 1950. szeptember 15-i dátummal kiadtam egy illegális körlevelet a rendtagok részére, amelyben utasításokat adtam, szervezeti, működési és fegyelmi szempontból a rendtagok számára, azzal, hogy időnként működésükről jelentéseket adjanak volt főnökeik részére, továbbá utasítottam őket arra, hogy az illegális pénzalapunkba az ő keresetüknek tíz százalékát beküldjék...

Elnök: Fizessék be.

Csellár: Igen.

Elnök: Ez volt az a körirat, amelyről itt ön szól? (Elébetárja).

Csellár: Igen kérem, ez volt az általam kiadott illegális körirat.

Elnök: Ennek szempontjait ön a rendi értekezleteken kapta?

Csellár: Szempontokat ott kaptam.

Elnök: Utasította, hogy előljáróját minél előbb felkeresni tartozik, személyesen vagy írásban és utasítást kérjen tőle, előljárójának rendszeresen írásban beszámolni tartozik; tehát a szervezetet, a rend szervezetét titokban, föld alatt, illegálisan továbbra is fenn kívánták tartani.

Csellár: Igyekeztem fenntartani és a kapcsolatokat így biztosítani. Ezt a köriratot én sokszorosíttattam Szabó László rendtaggal és kiosztottam a rendtagoknak.

Elnök: Külföldre nem küldötte ezt ki?

Csellár: Ezt az illegális köriratot le is fordíttattam latin nyelvre és illegális úton a Vatikánba Zembrzusky címére is megküldöttem.

Elnök: Most arról tessék szólni, hogy szerzetestársai közül a gellérthegyi Szikla-kápolnában kik rejtegettek fegyvert és milyeneket?

Csellár: A gellérthegyi Szikla-kápolnában rejtegettünk fegyvereket. Így tudomásom van arról, hogy Pasnik Kázmér rendtagnak volt fegyvere, amelyet rejtegetett. Én is kaptam tőle már 1945-ben egy 6.35-ös kaliberű Browning-pisztolyt és 25 darab töltényt is kaptam hozzá. Ezt a pisztolyt én 1948. június 13-ig rejtegettem. Ezen a napon átadtam Zembrzuskynak további rejtegetésre azért, mert féltem egy házkutatástól.

Elnök: Miért félt ezidőtájt házkutatástól?

Csellár: Azért, mert ezen a napon — mint már az előbb vallottam — szerveztük meg a közismertté vált gellérthegyi népellenes tüntetést „fatimai ájtatosságok" címén.

Elnök: Ezért félt.

Csellár: Kaptam még egy másik fegyvert is.

Elnök: Melyiket?

Csellár: Hasonlót, 1949 nyarán, Knebel Kornél ügyvédtől és tíz darab töltényt. Ezt én 1950 nyaráig rejtegettem, amikor átadtam Zács Erzsébet ismerősömnek, további rejtegetésre, mert féltem, hogy megtalálják nálam.

Elnök: Ön tudta, hogy tilos dolog engedély nélkül fegyvert tartani?

Csellár: Tudtam, hogy tilos dolog, azért igyekeztem elrejteni másoknál.

Elnök: Volt-e az ön rendtársának, szerzetestársának, Vezér Ferencnek fegyvere?

Csellár: Tudomásom van arról is, hogy pálosszentkúti tartózkodása idején Vezér Ferenc is rendelkezett fegyverrel.

Elnök: Mit tud ön az ő gyilkosságáról, gyilkosságairól?

Csellár: Vezér Ferenc, mint soviniszta szellemű ember és népellenes ember vált ismertté. Szovjetellenes usztó volt. Az ő templomi működése révén itt, a szikla templomban már így ismerte meg, mint soviniszta és szovjetellenest, a hallgatóság is. Kapcsolatot tartott főurakkal, így őrgróf Pallavicinivel, nyilas elemekkel, a hírhedt nyilas államtitkárral, Endre Lászlóval is kapcsolatba és befolyása alá került. 1944 nyarán Pálosszentkútra került, mint az ottani ház megbízott vezetője. Itt a felszabadítás ideje után, 1944 végén, a felszabadító szovjet katonák ellen kulákokból és más egyénekből úgynevezett polgárőrséget szervezett. Ez a polgárőrség a szentkúti tanyákban több szovjet katonát meggyilkolt. Vezér is személyesen résztvett ezekben és egy alkalommal ő maga személyesen gyilkolt meg a kolostorban egy szovjet katonát.

Elnök: Ön honnan tud ezekről a dolgokról?

Csellár: És első alkalommal Bolyos Ákos rendtagtól értesültem 1945 áprilisában, amikor én Szentkúton jártam, Pálosszentkúton. Majd ugyanez évben Vezér maga mondta el ezeket nekem, 1945 nyarán pécsi házunkban, ahol ő bujdosott. Vezér elmondta, hogy ő polgárőrséget szervezett kulákokból és más elemekből, ezeket felfegyverezte és ezekkel együttesen — mint ahogyan ő elmondta — a pálosszentkúti tanyákban több szovjet katonát „elintéztem".

Elnök: „Elintéztem"! Igen.

Csellár: Elmondotta továbbá azt is nekem, hogy egy alkalommal a szentkúti ház folyosóján dulakodás közben meggyilkolt egy szovjet katonát.

Elnök: Megtámadta és dulakodott vele, meggyilkolta.

Csellár: Meggyilkolta. Majd később...

Elnök: Ez a Vezér ezekért a cselekményeiért bujkálni kényszerült, úgye, keresték, körözték a hatóságok...

Csellár: Igen.

Elnök: Bujkált. Mennyi időn keresztül bujkált?

Csellár: Sajtókörözést adtak ki ellene és így bujkált Vezér. 1946-tól egészen letartóztatásáig.

Elnök: Egészen a letartóztatásáig, közel hat éven át bujkált. Kérem, van önnek tudomása arról, hogy kik segítették bujkálásában ezt a gyilkos Vezért?

Csellár: Bujkálásában segítették a rend vezetői és a rendtagok. Így én magam is segítettem Vezért az ő bujkálásában a rend kolostoraiban az ország más helyein is.

Elnök: Hogyan?

Csellár: Támogattam őt pénzzel, anyagilag segítettem, azután hamis iratokat, igazolványokat adtam számára, hamis rendőri bejelentőkkel láttam őt el, meglátogattam, felkerestem őt rejtekhelyein, így például a törökbálinti rejtekhelyén, vagy a Richterné nevű barátnőjénél való rejtekhelyén is felkerestem és meglátogattam a bujdosó Vezér Ferencet.

Elnök: Igen, állandó kapcsolatai voltak, hiszen van önhöz intézett levél is befoglalva az iratok között. Önön kívül kik segítették még ezt a gyilkos Vezért a bujkálásban?

Csellár: Így utasítottam Szabó rendtagot is, hogy hasonlóképpen keresse fel rejtekhelyein Vezér Ferencet és támogassa őt anyagilag. Pétery József váci püspök is hozzájárult az ő rejtegetéséhez. Pétery több alkalommal járt a pálosszentkúti házunkban, ahol hivatalos vizsgálatot is eszközölt és ezek során olvasta a pálosszentkúti ház eseménynaplóját, amelyet Vezér maga vezetett, amelyből értesült a gyilkosságokról és Vezér szovjetellenes uszításairól.

Elnök: Megvan ez a napló, majd fogjuk ismertetni egyes részeit.

Csellár: Ebben utalások vannak az elkövetett gyilkosságokra. Pétery egyházmegyéjéhez tartozott a szentkúti ház is és így Vezér, mint lelkész, és ő hozzájárult ahhoz, hogy a bujdosó Vezér Ferenc helyett Pálosszentkúton a lelkész Rába Lukács legyen.

Elnök: Bajnán, itt Pest környékén is bujdosott kérem. Ott ki segítette?

Csellár: Mindszenty József.

Elnök: Ez az ő egyházterületéhez tartozott?

Csellár: Ez az ő egyházterületéhez tartozik, az ő segítségével bujtattuk, mivel ő tudomással bírt Vezér gyilkosságairól és Rába közbenjárására jurisdictióval is ellátta. Az ő

segítségével és tudtával bujtattuk őt Bajnán és Péliföld-Szentkereszten.

Elnök: Kérem, ön előbb törökbálinti bujkálását említette meg Vezérnek, ki segítette őt ottani bujkálásában?

Csellár: Törökbálinti bujkálásában Shvoy székesfehérvári püspök adott a bujkáló Vezér számára egyházmegyei jurisdictiót. Én 1949-ben, 1949 nyarán megbeszélést folytattam Vezér Ferenc bujtatása ügyében a törökbálinti keresztesnővérek helyettes főnöknőjével.

Elnök: Kérem, Grősz József, egy pillanatra tessék idejönni. (Grőszhöz.) Ön tegnap említette, hogy jurisdictiót adott saját egyházmegyéjében Vezérnek. Ugyebár, papi működésre, először szóban.

Grősz: Igen, először szóban, Szabó László kérésére, később azután Vezér kérésére írásban.

Elnök (Csellárhoz): Tud ön erről?

Csellár: Igy volt ez.

Elnök: Az államügyész úrnak van kérdése?

Ügyész: Van.

Elnök: Tessék.

Ügyész: Ön beszélt a vallomásában a fatimai ájtatosságokról. Mondja meg nekem, hogy mit észleltek a valóságban, milyen tényeket észleltek ennél az úgynevezett fatimai csodánál?

Csellár: A fatimai csodánál, itt a budapesti Szikla-templomban ezen a címen megrendezett ünnepségeknél csodákat nem észleltünk.

Ügyész: Milyen tényeket állítottak ezzel szemben?

Csellár: Ezzel szemben az ájtatosság jellege maga háborúsuszító volt.

Ügyész: Ez semmi kapcsolatban nem volt azokkal a tényekkel, amelyeket észleltek ennél az úgynevezett fatimai csodánál?

Csellár: Az eredeti fatimai csodánál publikáltak csodás tényeket és közléseket is adtak és pedig arra vonatkozólag, hogyha nem tér meg a nép, egy háború fog bekövetkezni, egy súlyos háború.

Ügyész: Szóval tehát ennek a lényege az volt, hogy háborúval fenyegettek. Lényegében visszaéltek itt a hívők ájtatos érzésével, magyarán megmondva: becsapták a híveket. A következő kérdésem: ön itt vallomása során kétféle igazolványokat említett, amelyeket ön állított ki. Melyek voltak ezek

az igazolványok, hogyan nézett ki az egyik, hogyan nézett ki a másik?

Csellár: Kétféle igazolványt állítottam ki. Az egyiket illegális működésünkhöz, a másikat pedig külföldre való szökésünkhöz és szöktetésünkhöz.

Ügyész: Mi a különbség a kettő között?

Csellár: A kettő között alaki különbség volt, amennyiben az egyiket, a papírt, fehér kartonra gépeltettem, kis alakban, a másikat pedig vászonra gépeltettem, amely a külföldre való szöktetéshez készült.

Elnök: Kérem, tessék, itt vannak ezek az igazolványok, ugyebár, itt van az egyik és itt vannak a vászonigazolványok. (felmutatja)

Csellár: Igen, kérem, ezek. Felismerem bennük.

Elnök: Ezek azok a kétféle igazolványok, amelyeket ön kiállított. Itt van mindjárt a legfelső, amely Vezéré volt. Olvassa csak fel, milyen szöveggel. Tessék latinul felolvasni és azután fordítsa le.

Csellár: (latinul felolvassa) Saját aláírásommal.

Elnök: Mit jelent ez magyarul?

Csellár: (fordítja) Ennek az igazolványnak a magyar szövege: „A jelen igazolvánnyal bizonyítjuk, hogy Vezér Szaléziánus Ferenc, pálosrendi pap, semmiféle egyházi büntetés alatt, semmiféle egyházi cezura alatt nem áll, sem rossz hírben nem áll, őt tehát szabadon lehet a misézéshez bocsátani."

Ügyész: Ön tudta, az imént vallotta Vezérről, hogy gyilkosságot követett el. Hát az önnek nem áll rossz hírben, akiről tudja, hogy gyilkos?

Csellár: Igen, tudtam.

Elnök: Az ő erkölcsi züllöséről beszélt. Az sem rossz hír?

Csellár: De, erről is tudtam.

Elnök: Tehát ez, ebből a szempontból is hamis igazolvány.

Ügyész: Ön állított ki saját személyére is ilyen igazolványt?

Csellár: Mindkét formában kiállítottam és kiállíttattam a magam részére is ilyen igazolványokat.

Ügyész: Azokat ki írta alá?

Csellár: Én magam írtam alá és egyben ellenjegyeztettem az egyiket budapesti házfőnökhelyettesemmel, a másikat pedig mint tartományi főnökhelyettessel, Bolyos Ákossal.

Ügyész: Ezek ellenjegyezték ezeket az igazolványokat?

Csellár: Igen.

Ügyész: Ön vallott arról, hogy a botrányos és nyilvánosságra került szerelmi ügyei miatt helyezték el Pécsről. Emiatt kellett önnek Pécsről eljönnie, mert nyilvánosságra jutott ottani szerelmi viszonya. Később azt vallotta, hogy barátnőjét, a perselypénzből még támogatta Budapestről is, tehát ezt a viszonyt ön tovább folytatta. A rendtársai tudtak erről?

Csellár: Rendtársaim tudtak erről a viszonyomról.

Ügyész: Nem kifogásolták ezt?

Csellár: Nem kifogásolták.

Ügyész: De hát miért?

Csellár: Mert nekik is volt barátnőjük.

Ügyész: Ezért nem merték kifogásolni?

Csellár: Ezért nem, mert ők maguk is ilyen bűnösök voltak.

Ügyész: Nincs további kérdésem.

Elnök: A védő úrnak van-e kérdése?

Dr. Barabás: Van kérdésem.

Elnök: Tessék.

Dr. Barabás: Ön azt állította, hogy a rendfőnöki értekezleten Csávossy és más főpapok bizonyos utasításokat közöltek önnel. Mondja meg, hogy ezeken kívül vádlotttársai közül, vagy mások közül még kinek, vagy kiknek a befolyása irányította önt cselekedeteiben?

Csellár: Irányított engem a Vatikánban működő Zembrzusky, a rendfőnöki értekezletek és irányítást kaptam a főpapok közül Grősz József kalocsai érsektől is.

Dr. Barabás: A kapott utasítások olyan nyomatékosak voltak, azokat az ön meggyőződése szerint teljesítenie kellett?

Csellár: Nyomatékosak voltak, én magam is meg voltam győződve ezeknek követéséről, hogy helyesek és az adott helyzetben így kellett nekem eljárnom, mert tekintélyek adták nekem ezt az utasítást. És én magam is így győződtem meg ezekről és így akartam teljesíteni.

Elnök: Ezek feltétlenül kötelező parancsok voltak önre nézve, vagy pedig az ön meggyőződése is ez volt, hogy ez helyes, így kell eljárnia és ezért hajtotta végre?

Csellár: Nem voltak feltétlenül kötelező utasítások, hanem én a saját meggyőződésem alapján teljesítettem és követtem ezeket az utasításokat.

Elnök: Tessék tovább kérdezni.

Dr. Barabás: Megbánta ön ezeket a cselekedeteit?

Csellár: Én kérem minden cselekedetemet teljesen megbántam.

Dr. Barabás: Tudja ön, hogy mit jelent a megbánás?

Csellár: Igen.
Barabás: Köszönöm.
Elnök: További kérdése a védelemnek?
Joannovich: (jelentkezik).
Elnök: Tessék Joannovich védő úr.
Joannovich: Kérem, védő kartársam, előbbi kérdésébe kívánok bekapcsolódni. Azt szeretném öntől, mint tartományi rendfőnöktől megkérdezni, hogy azok a nagyrészt ilyen üzenetek formájában a pápai udvarból önökhöz eljutott értesítések, feltéve természetesen, hogy önök előtt hiteles személyek útján jutottak önhöz, ezeket az egyházi fegyelem alapján, vagy pedig a szerzetesi szabályzatok alapján, tehát ezeket az értesítéseket, üzeneteket önök olyan utasításoknak tekintették-e, amelyeket teljesíteniök is kell?
Csellár: Az egyházi fegyelem és a rendi szabályzat értelmében nem kellett ezt nekem feltétlenül ilyennek tekintenem. En, mivel tekintélyektől jött, ezeket így értékeltem. De mint az előbb is vallottam, az én meggyőződésem is hozzájárult ehhez, hogy én ezeket követtem is, teljesítettem.
Joannovich: Ha a püspökétől jön önhöz egy utasítás, szóbeli utasítás a püspöki titkár útján, mit tesz ezzel az utasítással, mert hiszen, ha jól értettem, ha a pápai udvar utasítását nem kell követnünk, akkor ezt sem kell tulajdonképpen követnünk, a kisebb fórumnak az utasítását.
Csellár: A pápai utasításokat tulajdonképpen követnem kellett azért, mert előző rendfőnököm volt, aki engem utasított.
Elnök: Tessék idefigyelni egy pillanatra: nem tesznek önök különbséget ilyen utasítások, rendelkezések, szabályok között aszerint, hogy mire vonatkoznak?
Csellár: Különbséget teszünk.
Elnök: Na látja. Itt illegális szervezeti utasítások voltak ezek, nem hit- és erkölcsbeli utasítások vagy rendelkezések, vagy tanítások.
Csellár: Nem.
Elnök: Azokra önök azt mondják, hogy kötelezőek. De itt nem erről van szó. Itt egy tisztán földalatti szervezkedésről van szó. Ha ilyen utasítás, sugalmazás, vagy javaslat jön önhöz, azt köteles ön teljesíteni? Lelkiismereti kötelessége ez?
Csellár: Nem vagyok köteles.
Elnök: Nem. Ezt mondja az önök morálja is, különböztet. Tessék tovább kérdezni.
Nincs további kérdés? (Nincs.)' A vádlott társaknak van kérdésük, megjegyzésük erre a vallomásra? (Nincs.)

VEZÉR FERENC KIHALLGATASA

Elnök: Vezér Ferenc, megértette a vádat?
Vezér Ferenc: Igen, a vádat megértettem.
Elnök: Bűnösnek érzi magát?
Vezér: Igen, én bűnös vagyok.
Elnök: Miben érzi magát bűnösnek?
Vezér: Azért vagyok bűnös, mert 1944 őszén, amikor a Szovjet Hadsereg bevonult Pálosszentkútra, én ott, Pálosszentkúton, egy ú. n. polgárőrséget szerveztem és ezt én vezettem. Ez a polgárőrség az én utasításomra azután megölt kb. 30 szovjet katonát és elismerem azt is, hogy én is megöltem egy szovjet katonát.
Elnök: Tehát ezekben a bűncselekményekben ön bűnösnek érzi magát?
Vezér: Igen, bűnösnek.
Elnök: Kérem, ön a felszabadulás után hosszú időn át bujkált?
Vezér: Igen, hosszú ideig.
Elnök: Kik segítették önt ebben a hosszú, több mint félévtizedes bujkálásában?
Vezér: Hogy ilyen sokáig tudtam bujdosni, azt annak a körülménynek köszönhetem, hogy a magyar katolikus anyaszentegyháznak a vezetői, Mindszenty József hercegprímás és Grősz József kalocsai érsek, akik tudták azt, hogy én milyen bűnöket követtem el Pálosszentkúton, felkaroltak engemet és segítettek.
Elnök: Erről majd még részletesen beszélünk. Most kezdjük el az ön vallomását részletesebben az élettörténetével. Hol, mint végezte el az iskoláit?
Vezér: 12 éves koromban Esztergom-táborban a szalézi fiúnevelő intézetbe kerültem. Innen jártam Esztergomba a bencésekhez. 1934-ben leérettségiztem. 1935-ben elmentem Pécsre és belépten a pálos-rendbe és itt nevelkedtem 1940-ig, amikor pappá szenteltek. Tehát fiatalságomat és életemet szerzetesi intézetekben és kolostorokban töltöttem.
Elnök: Tehát 12 éves korától szerzetesi nevelésben részesült?
Vezér: Igen.

Elnök: Most szóljon arról, hogy ön Endre Lászlóval milyen viszonyban volt és milyen megbízást kapott tőle? Kapott tőle valamilyen megbízást?

Vezér: Kaptam.

Elnök: Erről szóljon, kérem.

Vezér: Én Endre Lászlót nagyon tiszteltem és becsültem, mert őt én nagy embernek gondoltam és tartottam. A pálosszentkúti kolostornak a létesítéséhez ugyanis az Endre-család nagyobb anyagi hozzájárulással járult hozzá. Ugyancsak a fenntartásához is állandóan hozzásegítették a rendet.

Elnök: Ők voltak a földbirtokos család ott helyben?

Vezér: Ott van nekik a birtokuk. És ezért a pálosszentkúti pálosok és az Endre-család között ilyen szorosabb viszony fejlődött ki. Különösen baráti kapcsolat fejlődött ki, azután páter Bolyos Ákos házfőnök és Endre László között, a nyilas alispán között. Én Endre Lászlóhoz, páter Bolyos Ákossal, 1944. október 9-én mentem el reggel, mert ő már délután keresett minket és ekkor felkerestük a kastélyában. Ekkor Endre lázasan csomagolt, mert a szovjet hadsereg előretört és ettől ő menekülni volt kénytelen. Endre ekkor megkért bennünket, hogy a vagyonát őrizzük meg és figyeljük meg, hogy ki mit visz el vagyontárgyaiból a szegényparasztok közül és ezt igyekezzünk visszaszerezni.

Elnök: Földbirtokának a felszerelését, úgy-e?

Vezér: Igen. Ezt tegyük el a kolostorban, ott rejtsük el és majd ha visszajön, akkor adjuk neki vissza. Mi ezt természetesen megígértük Endre Lászlónak. Utána én megkérdeztem Endre Lászlót, hogy tájékoztasson engemet, hogy milyen is a hadi helyzet most, kb meddig lesz a szovjet hadsereg Szentkúton, meddig tartózkodik ott.

Elnök: Ő mit mondott erre?

Vezér: Ő azt mondotta, hogy egy pár hétig lesz ott, mert tudomása van arról, hogy a Dunántúlon most képezték át és képezik át a fasiszta magyar és német hadsereget és innen fog kiindulni a nagy ellentámadás és ebben már a csodafegyverek is szerepelni fognak. Igy tehát rövid ideig tart a megszállás.

Elnök: Ön őt hiteles embernek, országos nevű politikusnak tartotta és ön ezt komolyan vette?

Vezér: Igen, én nagyon komolyan vettem, úgyhogy még 1945-ben is, március-áprilisban is bíztam abban, hogy még visszajönnek a fasiszta csapatok.

Elnök: Szóval Endre László határozottan mondotta, hogy ők visszajönnek, csak addig a pár hétig tartsanak ki?

Vezér: Igen.

Elnök: Na, most, milyen hatással volt önre a biztatás. Endre Lászlónak a biztatása.

Vezér: Nagyon nagy hatással volt rám, mert mint mondottam, nagy embernek tartottam.

Elnök: Az ő biztatása alapján szervezte ön ezt a terrorkülönítményt?

Vezér: Igen. Az ő biztatása nagy lökés volt. A végső lökést ő adta meg. De nagy hatással volt rám a nevelésem is.

Így november végén megszerveztem a polgárőrséget, mint mondottam, ezekből a népellenes elemekből.

Elnök: Kulákokból, kocsmárosokból, stb.

Vezér: Igen.

Elnök: Hány tagja volt ennek a terrorkülönítménynek?

Vezér: Ennek körülbelül huszonöt-harminc tagja volt, folytatólagosan nem egyszerre.

Elnök: Milyen célt tűzött ki eléjük?

Vezér: Célul tűztem ki eléjük, hogy minél több szovjet katonát meg kell ölni. Ezért összejöveteleinken állandóan erre utasítottam őket és megparancsoltam nekik, hogy nekem ezekről a gyilkosságokról be is számoljanak.

Elnök: És ők nem rettentek először vissza az ilyen célkitűzésektől?

Vezér: Nem rettentek vissza, mert mint pap is igyekeztem felhasználni az én célomnak a templomot, ahol a szószéken állandóan uszítottam és lázítottam a szovjet katonák ellen. Kifejtettem azt előttük, hogy szovjet katonát megölni, nem bűn. Tehát, aki megöl szovjet katonát, bátran jöjjön hozzám és én fel fogom oldozni bűnétől.

Elnök: És jöttek is gyónni?

Vezér: Jöttek is, rendszerint meg is gyóntak és én feloldoztam őket.

Elnök: Hány gyilkosságot követett el a terrorcsapata?

Vezér: Ez a terrorcsapat körülbelül harminc szovjet katonát ölt meg.

Elnök: Igen. És önnek mindig beszámoltak?

Vezér: Igen, mindig beszámoltak és rendszerint meg is gyóntak.

Elnök: Adott-e ön kérem az ilyen általános utasításokon túlmenően konkrét gyilkosságok elkövetésére utasítást?

Vezér: Igen, adtam. Egy szovjet katonának a meggyilkolására adtam konkrét utasítást.

Elnök: Mikor volt az, részletesen mondja el?

Vezér: Ez 1944. december 31-én történt. Ekkor ugyanis feltűnt a pálosszentkúti tanyavilágban egy középtermetű, szélesvállu szovjet katona, akit a nép köznyelven csak Miskának nevezett. Utasítottam Hajagos Tóth Mátyást és Kiss Szabó Jánost, hogy tartsák szemmel, fogják meg, öljék meg.

Elnök: Szóval önök orvul rátörtek a Szovjet Hadsereg katonáira és gyilkolták őket. Ez a polgárőrség még az ön utasításai alapján milyen további gyilkosságokat követett el, sorolja fel. Nem kell mind a harmincat, néhányat, amire emlékszik.

Vezér: Tóth Illés, az én helyettesem, kulák kocsmáros, a következő gyilkosságokról számolt be nekem. 1945 január közepe felé a vasúti töltés mellett Fekete Jánossal megtámadott, megölt és elásott egy szovjet katonát. Ugyancsak januárban elmentek a bugaci erdőbe, többedmagával, hogy onnan lovat lopjanak. Tudniillik ott voltak a Szovjet Hadsereg lovai. Én is megkértem, hogy nekem is hozzanak egy lovat.

Elnök: Magának is lopjanak?

Vezér: Igen. Lovat azonban nem tudtak hozni, hanem jelentették, hogy ott is megöltek egy szovjet katonát. Január végén a csengelei malomból hazafelé jövet Hajagós-Tóth Mátyással szintén megöltek egy szovjet katonát és ezt bedobták a nádasba.

Elnök: A meggyilkolt katonák fegyvereit is átvették és felhasználták. És nem féltek önök attól, hogy megtalálják ezeknek a meggyilkolt katonáknak a holttetemeit?

Vezér: Én tudtam azt, hogy ezzel a gyilkossággal nagy bűnt követek el és ezért nagyon óvatosan dolgoztam, mindig azt mondtam embereimnek, hogy a holttesteket jó mélyre ássák el és minden bűnjelet tüntessenek el. Figyelmeztettem őket, hogy ha van náluk valami, amit elvettek a szovjet katonáktól, azt égessék el, ássák el, nehogy a figyelmet ez felhívja a gyilkosságra. Kioktattam őket arra is, hogy a sírok fölé ültessenek fákat.

Elnök: Igen.

Vezér: Vagy tegyenek oda más tárgyakat, például kosarakat, kivágot fákat, így az egész nem lesz feltűnő.

Elnök: Régi fasiszta módszer. Nézzük tovább. Petrus Gyula milyen gyilkosságokat követett el?

Vezér: Petrus Gyula hat gyilkosságot követett el, ezt nekem jelentette.

Elnök: Mit nevezett ön „oroszvadászatnak?"

Vezér: Oroszvadászatnak neveztem én azt az akciót, amikor fegyveres embereimmel éjszakánként a tanyavilágot jártuk és kutattunk szovjet katonák után, hogy ezeket megölhessük. Ilyen akcióban, nagyon sokszor résztvettem én is. Többször lövöldöztem a szovjet katonákra, így a vasúti töltés mellett körülbelül négy-ötször. Az országút mellett is. Azonkívül orvul megtámadtunk februárban Hajagos-Tóth Mátyással és Tóth Istvánnal, Tóth Illés kocsmájánál négy szovjet katonát, akikre lövöldöztünk.

Elnök: Ön rendszeresen fegyverrel járt?

Vezér: Rendszeresen fegyverrel jártam, a fehér reverendára manlichert vettem és így jártam a tanyavilágban nappal is, éjjel is.

Elnök: Sajátkezűleg is gyilkolt?

Vezér: Igen, én sajátkezüleg is.

Elnök: Mondja el kérem, hogyan volt ez?

Vezér: 1944-ben történt. December közepe volt.

Az egyik napon, úgy 11 óra körül becsengettek a kolostorba, ahol ketten tartózkodtunk Könyves Lajos testvérrel. A csengetésre mind a ketten kimentunk a folyósóra. Az ajtónyitásra egy középtermetű szovjet katona lépett be. A katonán csizma volt, köpeny volt rajta és úgy hiszem, hogy tányérsapka volt a fején, de erre már határozottan nem tudok visszaemlékezni. Erre én rátámadtam a katonára, ütlegelni kezdtem őt, majd a könyvtárszobánál a kezét hátracsavartam és jobb öklömmel óriási ütöttem a nyakszirtjére. A katona az ütéstől elájult. Erre testemmel nekinyomtam a falnak és akkor elraboltam tőle a pisztolyát és fejbelőttem a katonát. A katona a lövéstől lezuhant a földre, egyet-kettőt sóhajtott még és meghalt.

Elnök: És mit csináltak utána a holttesttel?

Vezér: Utána a holttestet Könyves Lajos testvérrel, aki ott volt a gyilkosságnál megfogtuk és elvittük a fürdőszobába. En megfogtam elől a hónalját, Könyves pedig a lábát és így hátrafelé menve vittem oda. Ott a fürdőszobában a fal mellé lefektettük, úgy, hogy a feje befelé volt a fal felé.

Elnök: Könyves mit szólt ehhez?

Vezér: Könyves megijedt és szaladt kifelé. En rákiáltottam erre: „Mi az suszter, megijedtél?!" — és parancsoltam, hogy jöjjön segíteni.

Elnök: És azután mi történt?

Vezér: Ezután... En a gyilkosságot fehér reverendában követtem el, mert mindig fehér reverendában voltam és a reve-

rendám véres lett a katona vérétől. Ezt igyekeztem kimosni, de láttam, hogy ez hosszadalmas lesz. Ledobtam a reverendát és civilben mostam fel a vért.

Elnök: Hova tették önök ezt a holttestet?

Vezér: Este sötétedéskor kiástam a gödröt a kertben, a galambduc mellett.

Elnök: Kivel?

Vezér: Könyves Lajos testvérrel kiástuk a gödröt és kivittük a holttestet, úgy, ahogy előbb vittük a fürdőszobába: én vittem elől a hónalját fogva, ő pedig a lábát. Bedobtuk a gödörbe és ráhúztuk a földet, hogy így a friss ásásnak a nyomát eltüntessem.

Elnök: Mint a többi esetekben csinálta a terrorcsapatokkal.

Vezér: ...és volt ott nádkosár, azt is rádobáltam.

Elnök: Ottmaradt ez a holttest?

Vezér: Ez a holttest ottmaradt egészen 1945. április 11-ig.

Elnök: És akkor mi történt?

Vezér: Engem a kiskunfélegyházi rendőrség állandó uszításaimért a demokrácia ellen, letartóztatott április 11-én.

Ekkor találkoztam — amikor mentem befelé — Tóth Illéssel, aki Endrének a földjén szántott. Megkértem a rendőrt, hogy engedje meg, hogy beszélgessek Tóth Illéssel. A rendőr megengedte. Ekkor megkértem őt, hogy páter Bolyos Ákossal ezt a holtestet tegyék át innen a köztemetőbe és ott a román katona sírjába ássák el, mert azt elvitte a bátyja még a tél folyamán.

Elnök: A vádlottnak ezt az előadását megerősíti a nyomozás során, a helyszíni szemlén felvett fényképek. Exhumálták ezeket a holttesteket és le van fényképezve maga az áldozat is.

Menjünk tovább.

Mikor és hogyan kezdett ön bujkálni?

Vezér: Először 1945 június 14-én kezdtem bujkálni. Tudniilik ekkor a népbíróság páter Bolyos Ákos mesterkedése, megvesztegetése révén felmentett engem.

Elnök: Melyik népbíróság?

Vezér: A kecskeméti népbíróság. Az ügyész azonban fellebbezett és ettől való félelmemben elmenekültem és eljöttem Budapestre páter Besnyő Gyulához, akinek jelentettem, hogy mi van. Páter Besnyő Gyula azt mondotta: ne féljek, mert két hét mulva itt lesznek az angolok, nem kell félni és akkor elküldött vidékre bujkálni. Aztán 1945 vége felé kinevezett a budapesti ház gondnokává s a pécsi ház

gondnokává, hogy így rejtve legyek. Ekkor aztán január végén visszamentem Pálosszentkútra, mert úgy tudtam, hogy elcsitult az ügyem. Itt voltam 1946 július közepéig.

Elnök: A pálos-rend vezetői nem tudtak az ön gyilkosságairól?

Vezér: A pálos-rend vezetőinek én rendszeresen beszámoltam az én gyilkosságaimról.

Elnök: Kiknek?

Vezér: Először Páter Besnyő Gyulának számoltam be, aki akkor volt a tartományfőnök.

Elnök: Igen.

Vezér: Páter Besnyő Gyulának 1945 márciusában beszámoltam, amikor Pestre élelmet hoztam a pálosoknak. Páter Besnyő Gyulának ekkor elmondottam azt, hogy Szentkúton egy úgynevezett polgárőrséget szerveztem, s ez a polgárőrség utasításomra nagyon sok szovjet katonát megölt és hogy az én kezem is véres egy szovjet katona vérétől.

Elnök: És ő mit szólt ehhez?

Vezér: Ő megdicsért és azt mondotta, hogy valóban pálosmunkát végeztél.

Elnök: Igen.

Vezér: És utasított, hogy még többet gyilkoljunk meg. Ugyanez évben beszámoltam később a provinciálisnak, Páter Csellár Jenőnek Pécsett. Ebben az évben azután a pálosok mind megtudták Magyarországon az én pálosszentkúti bűneimet.

Elnök: Ezt úgy terjesztették, mint pálosrendi dicsőséget?

Vezér: Igen. Csellár is, meg én is.

Elnök: Tessék kijönni, Csellár. (Csellárhoz) Jelentette ezt önnek Vezér?

Csellár: Igen, 1945 nyarán, amikor Pécsett bujkált, közölte velem az ő gyilkosságát.

Elnök: Igen, üljön le, kérem. (Vezérhez) Bujkálása idején még milyen egyéb támogatást kapott a rend vezetőitől?

Vezér: A rend vezetői igyekeztek engem mindenképen elrejteni a hatóság szeme elől. Ezért különösen saját kolostoraikban rejtegettek. Így nagyon sokat bujdostam a budapesti kolostorban.

Elnök: Melyikben?

Vezér: A Szikla-templomban.

Elnök: A gellérthegyi Szikla-templomban.

Vezér: Aztán voltam a pécsi kolostorban is és a soltvadkerti pálos-telepen is rejtőzködtem. A rend támogatásával és segítségével azonban eljutottam más rendházakba és apáca-

kolostorokba is. Igy 1946 őszén eljutottam Péliföldszentkeresztre a szaléziakhoz és itt bujkáltam.

1946 és 1947 telén Esztergomban, a Szent József otthon apácazárdájában rejtőzködtem. 1947 tavaszán a kőbányai lengyel szaléziaknál az óhegyi templomban voltam. 1949-ben a tartományfőnök kisegített engem Törökbálintra, ahol a keresztesnővérek zárdájában rejtőzködtem.

Elnök: Ki támogatta, ki engedte meg önnek, hogy itt rejtőzködhessék?

Vezér: Itt a tartományi főnöknő engedte meg.

Elnök: Ön itt egyházi funkciót is végzett?

Vezér: Igen. Gyóntattam és miséztem rendszeresen.

Elnök: Önnek volt jurisdictiója erre a területre?

Vezér: Shvoy Lajos székesfehérvári püspök adott, mert páter Csellár megkérte és adott nekem.

Elnök: Igy történt, Csellár? Tessék csak kérem idejönni! Hogy intézte el, hogy Törökbálinton jurisdictiót kaphasson Vezér?

Csellár: 1949 tavaszán megbeszélést folytattam a törökbálinti keresztesnővérek helyettes főnöknőjével Vezér bujtatása ügyében és a keresztesnővérek eszközölték ki Shvoy püspök úrnál a jurisdictiót. Én ennek alapján írásban kértem Vezér nevére, amit címemre Shvoy püspök meg is küldött és ezt . . .

Elnök: És ön tájékoztatást adott arról, hogy miért bujkál a hatóságok elől Vezér?

Csellár: Az apácával közöltem, hogy kockázatos, mivel körözés alatt áll Vezér. Kockázatos az ő rejtegetése, gyilkosság miatt vádolták.

Elnök: És azért egyenesen önnek küldték a jurisdictiót.

Csellár: Mert ezt én kértem a címemre.

Elnök: Az ön címére, mert ő bujkált, őneki nem tudták eljuttatni.

Csellár: Igen.

Elnök: Foglaljon helyet. (Vezérhez.) Hát a pálos-rend generálisa tudott-e arról, hogy ön milyen bűncselekményeket követett el?

Vezér: A pálos-rend generálisa, páter Markievics Péter szintén tudta az én pálosszentkúti bűneimet. Erről 1945 decemberében először páter Bolyos Ákos és páter Rába Lukács számolt be.

Elnök: És ön személyesen?

Vezér: Személyesen 1947 októberében, amikor Magyarországon vizitálta a kolostorokat.

Elnök: És mit szólt ő erre?

Vezér: Megdicsért ő is engem és azt mondta, amit páter Besnyő, hogy pálosmunkát végeztem és hogy rejtsenek el a hatóság elől. Azt akarta, hogy meneküljek nyugatra. Én azonban nem fogadtam el ezt az ajánlatot és ezért kinevezett a budapesti ház gondnokává.

Elnök: Szóval előléptette?

Vezér: Igen.

Elnök: Hol van ez a budapesti ház?

Vezér: A Szikla-templomban.

Elnök: Igen. Szóval a Szikla-templomba került így jutalomképpen.

Vezér: Igen.

Elnök: És ön kérem tagja volt a rend tanácsának is?

Vezér: Igen. Amikor a generális megtudta, hogy Pálosszentkúton mit cselekedtem, 1946 januárjában kinevezett a rend tartományi tanácstagjává és ugyanekkor kinevezett a pálosszentkúti ház főnökévé is.

Elnök: Igen.

Vezér: A tanácsban azután én egészen 1947-ig résztvettem. A tanácsnak a rendeltetése az volt, hogy minden fontosabb pálosügyben döntsön.

Elnök (felmutat egy iratot): Kérem, ez az a kinevezés?

Vezér (megnézi): Igen, ez a Markievics Pétertől kapott kinevezésem. Itt van a komisszárius és itt a házfőnök kinevezése is.

Elnök: Ön említette, hogy önnek ismételten felajánlották, hogy szökjék ki. Először a generális.

Vezér: Igen.

Elnök: Azután kitől kapott még ilyen felhívást, hogy szökjék ki?

Vezér: Páter Zembrzusky Mihálytól. Ő többször felszólított arra, hogy menjek nyugatra. Sőt, amikor őt kiutasította a magyar kormány, akkor páter Csellár révén többször üzent, hogy menjek nyugatra. Én azonban mindig visszautasítottam ezt...

Elnök: Miért?

Vezér: Én tudniillik rendszerváltozást vártam a közeljövőben és azt hittem, így is meg tudom menteni az életemet. És ezért nem akartam elmenni.

Elnök: Kapott ön ilyen utasítást többször?

Vezér: Igen, kaptam többszörösen.

Elnök: Endrédy, tessék kérem idejönni. Zembrzuskytól hozott ön ilyen üzenetet?

Endrédy: Hoztam, igen.

Elnök: Csellár, tessék kérem idejönni. Összefoglaljuk kérem ezt mégegyszer. (Vezérhez) Zembrzusky tudott az ön gyilkosságairól?

Vezér: Igen, tudott, én neki mindenről beszámoltam és ő is megdícsért.

Elnök: Mindenről beszámolt, és azután kiutasították öt, mint kémet és Rómába ment a Vatikánba. Ott kapott tőle üzenetet?

Endrédy: Igen, római lakásomon.

Elnök: Ami mégegyszer hogy szólt?

Endrédy: Feljött hozzám a római lakásomra, és azt mondotta, adjak át két üzenetet páter Csellár Jenőnek, amelyek közül a második üzenet az volt, hogy Vezér Ferenc szökjék ki Rómába, elhelyezése biztosítva van.

Elnök: Ön ezt átadta Csellárnak?

Endrédy: Átadtam, pár héten belül átadtam.

Elnök: Hol adta át ezt az üzenetet?

Endrédy: Az Ibrahim-utcai rendházban levő lakásomon.

Elnök: Hogy került oda Csellár?

Endrédy: Én telefonon kérettem fel.

Elnök (Csellárhoz): Igy volt, Csellár? Ön megkapta azt az üzenetet?

Csellár: Én az Ibrahim-utcai lakáson megkaptam.

Elnök: Zembrzusky vatikáni üzenetét, utasítását közölte ön Vezérrel?

Csellár: Én közöltem vele és ajánlottam neki, hogy menjen külföldre, én lépéseket teszek...

Elnök: Rómában biztosítva van a hely, Zembrzusky várja.

Csellár: Már hogy Zembrzusky biztosította...

Elnök: És ő mit mondott erre?

Csellár: Ő az első pillanatban vállalta, később lemondotta, hogy nem megy.

Elnök: Hát most megmondta az indokot, hogy miért. Tessék foglaljanak helyet.
(Vezérhez): Hogyan képzelte ön a rendszerváltozást és mit várt tőle?

Vezér: A rendszerváltozást én úgy képzeltem, hogy kitör a háború és ebben a nyugatiak fognak győzni.

Elnök: Győznek és bejönnek Magyarországra és visszaállítják a régi rendet, visszaadják az egyháznak a birtokait, ezt várta?

Vezér: Ezt vártam.

Elnök: És ön majd kitüntetést kap mindezekért a gyilkosságokért, ezért maradt itt?

Vezér: Igen.

Elnök: Most nézzük kérem, itt van például az ön vádlottársa Grősz József, ő is már elmondotta, hogy támogatta önt. Milyen támogatást kapott tőle?

Vezér: Grősz József kalocsai érsektől jurisdictiót kaptam a gyóntatáshoz, azonkívül kaptam tőle felmentést a misézés civil helyen végzéséhez és breviárium elmondása alól. Ugyanis azután 1949. szeptemberében páter Csellár utasítására Soltvadkertre kerültem és itt mint páter Lelkes Pascal rejtőzködtem a Pálos-telepen álnéven. Akkor itt volt egy kápolna, amelyben nekem gyóntatnom és miséznem kellett volna.

Elnök: Illetve lehetett volna, ha kap erre az egyházi főhatóságtól engedélyt.

Vezér: Engedélyt és ezt...

Elnök: Melyik egyházfőnek a területéhez tartozik ez?

Vezér: Grősz József kalocsai érsekhez. Igy kerültem a kalocsai egyházmegyéhez. Engedélyt azonban én nem kérhettem, mert álnéven voltam és irataim nem voltak.

Elnök: Ki kérte az engedélyt?

Vezér: Páter Csellár Jenő utasítására páter Szabó László. Ő elment szeptemberben Grősz József érsek úrhoz és elmondotta neki, hogy én Pálosszentkúton több szovjet katonát meggyilkoltattam embereimmel és magam is gyilkos vagyok, és ezért bujkálok most Soltvadkerten. Az érsek meghallgatta a kérést és megadta, először csak szóbelileg, később pedig Tóth Ferenc plébános révén Soltvadkertre elküldötte írásban is az engedélyt.

Elnök: Milyen névre szólt az engedély?

Vezér: Erre határozottan már nem emlékszem tanácselnök úr.

Elnök: Szóval ön engedélyt kapott, hogy az egyházi előírt breviáriumot ne kelljen naponta elvégezni?

Vezér: Ezt később, 1950-ben kaptam.

Elnök: Kitől?

Vezér: Szintén Grősz József kalocsai érsektől.

Elnök: Milyen más támogatásban részesült még ön a többéves bujkálása alatt?

Vezér: A pálos-rend vezetői azonkívül, hogy bujtattak, igyekeztek az illegalitásom napjait megkönnyíteni. Igy rendszeresen elláttak pénzzel. Ezt a pénzt a perselypénzből vették, amelyet a hívek vallási célból adtak a rendnek. Azonkívül kaptam hamis iratokat, amellyel megkönnyítették a rejtőz-

ködésemet. Igy P. Csellár Jenő utasította P. Szabó Lászlót, hogy adjon nekem egy hamis bejelentőt. Szabó László egy Szijjártó Ferenc névre kitöltött bejelentőt adott nekem, hogy ezzel, ha kell, tudjam magamat igazolni. Később, 1949 szeptemberében Pécsett lelkigyakorlatokon P. Csellár Jenő utasította fráter Lelkes Pascalt, hogy adja át nekem az ő bejelentőlapját. Ő át is adta, és ezzel rejtőzködtem Soltvadkerten. Később, 1950-ben szintén P. Csellár utasította a kolostorban rejtőzködő Horváth István, volt horthysta repülőtisztet és P. Rauch Attilát, hogy készítsenek számomra ilyen hamis bejelentőlapokat.

Elnök: És készítettek?

Vezér: Igen és megkaptam őket. P. Csellártól azután kaptam én egy latinszövegű igazolványt, amelyet vászonra gépeltek.

Elnök: (Felmutat egy igazolványt) Erről beszél?

Vezér: Igen, ez az.

Elnök: Megkapta ezt?

Vezér: Igen. Ez igazolja, hogy pap vagyok és mint pap egyházi büntetésem nincs. Ezt azért kaptam...

Elnök: És rossz hírben sem áll.

Vezér: Igen. Ezt...

Elnök: (Közbevág) A gyilkosságot nem tekintették bűnnek és rossz hírnek. Ezt önnek a kabátja bélésébe kellett varrnia?

Vezér: Igen.

Elnök: És ha az egyházi felettesnél jelentkezik valaha, kibontja és megmutatja?

Vezér: Igen. Ilyet kapott akkor P. Rauch Attila és Bolvári Pál és Vince.

Elnök: Ön egy másik népelenes bűnössel, aki szintén bujkált, Karácsonyi Guido plébánossal is érintkezett a bujkálásai során. Ő milyen engedélyt szerzett az ön részére? Ez a Karácsonyi volt a szegedi somogyitelepi plébános?

Vezér: Karácsonyi Guido szerzett számomra gyóntatási engedélyt Szegeden.

Elnök: Kitől?

Vezér: Hamvas Endre, csanádi püspök úrtól.

Elnök: Milyen területre nézve?

Vezér: A szegedi egyházmegye területére.

Elnök: Megkapta ön ezt az engedélyt?

Vezér: Irásban nem kaptam meg, csak szóbelileg.

Elnök: És ez elég volt arra, hogy ön mint pap fungáljon a megye területén?

Vezér: Igen, de nem dolgoztam.

Elnök: Szóval ez biztonsági lehetőség volt arra, hogy erre a területre is átmehessen ön!? Hogy volt ez? Levelet írt?

Vezér: Én Karácsonyi Guidót befogadtam 1946-ban, február közepe táján, a pálosszentkúti kolostorba, amíg főnök voltam és ott hónapokon át rejtegettem. Ekkor Karácsonyi megkért engem, hogy menjek fel a püspökhöz és kérjem meg a püspököt, hogy helyezze ott valahová egyházi beosztásba, ahol dolgozhatna is, de mégis rejtve volna a hatóság szeme elől. Én elmentem a csanádi püspök úrhoz, Hamvashoz...

Elnök: Személyesen?

Vezér: Személyesen.

Elnök: Hol kereste fel?

Vezér: A püspöki palotában, Szegeden.

Elnök: Mikor?

Vezér: Áprilisban. Ekkor átadtam a levelet, amelyet Karácsonyi küldött. Azután kikérdezett ő Karácsonyi egészségi és idegállapota felől.

Elnök: Tehát Hamvas püspök akkor tudta, hogy az ő papja ott bujkál magánál?

Vezér: Igen. Megköszönte és kérte, hogy továbbra is rejtegessem Karácsonyit, addig, amíg ő nem jelzi, hogy elmehet valahová.

Elnök: Mit mondott ez a Karácsonyi, mennyire ítélték el?

Vezér: Tizenkét évi fegyházra ítélte a népbíróság. Ekkor a püspök megkérdezte, hogy én hogy vagyok? Akkor elmondottam a püspök úrnak, hogy én bizony nehéz helyzetben vagyok, mert 1944. és 1945. telén a polgárőreimmel több szovjet katonát megölettem Pálosszentkúton...

Elnök: És most már nyomoznak ebben az ügyben!

Vezér: ...és én is gyilkos vagyok — ekkor azt ajánlotta a püspök, hogy meneküljek el.

Elnök: Meneküljön el, — azt ajánlotta? — Pétery József is segítette önt?

Vezér: Igen, Pétery József is tudott az én pálosszentkúti bűneimről és segített. 1946-ban ugyanis Pétery József váci püspök májusban eljött Pálosszentkútra, ahol bérmált. Ekkor bemutatta neki... Vedres apát úr Karácsonyi Guidót, akivel szívélyesen elbeszélgetett a püspök.

Elnök: Tudta azokról, hogy bujdosók?

Vezér: Igen, mindent tudott róluk. Ezután a püspök Karácsonyi szobájában öltözött át a bérmáláshoz. Ekkor odamentem a püspökhöz és röviden utaltam az én gyilkosságaimra és

bűnelmre. De nem tartottam hosszabb beszámolót, mert tudtam azt, hogy Vedres Béla apátplébános már 1945-ben beszámolt a püspöknek mint az esperesi kerület vezetője. A bérmálás után a püspök ismét ott volt Karácsonyi szobájában és könyvvizsgálatot tartott. A könyvvizsgálat során a *historia domusban* igen éles, népellenes, Szovjetunió-ellenes kijelentéseket talált, amelyeket Karácsonyi...

Elnök: Ebben a nyomozás során lefoglalt naplóban?

Vezér: Igen, és voltak benne utalások a gyilkosságra is. A püspök ekkor mindkettőnket odahivatott és nyomatékosan figyelmeztetett, hogy vigyázzunk és máskor ilyet ne írjunk, mert az egész rendnek baja történik.

Elnök: Szóval, veszélyes dolog ez, az egész Pálos-rendnek ebből baja lehet. Miért figyelmeztette ő Karácsonyi Guidót, mi köze volt neki ehhez a naplóhoz?

Vezér: Karácsonyit megkértem, mivel jobb stílusa van, hogy írja helyettem a naplót és Karácsonyi vezette a naplót.

Elnök: Maga kevésbbé ért a napló írásához?

Vezér: Igen.

Elnök: Miután ez megtörtént, önnek adott bizonyos egyházi, papi működési lehetőségeket Pétery püspök az ő egyházmegyéjében?

Vezér: Igen. 1946—47—48 folyamán három ízben is tartottam népmissziót a váci egyházmegye területén. Kisnémediben tartottam 1947 novemberében, Tápiósápon 1947 decemberében és Szolnokon...

Elnök: Szolnok városában?

Vezér: ... Igen, a MÁV-telepen, 1948 márciusban.

Elnök: És mindezt Pétery püspök engedélyével?

Vezér: Igen, Pétery püspök adta meg az Actio Catholica révén. Ilyenkor a püspöknek beszámoltak a plébánosok.

Elnök: Milyen szellemben vezette ön ezeket a missziókat?

Vezér: Ezeket a missziókat teljesen a reakciónak a szellemében vezettem...

Elnök: Szóval az ön politikai beállítottságának megfelelően. És utána eltűnt megint?

Vezér: Igen.

Elnök: Az egyházi személyeken kívül világi személyek segítettek-e önnek a bujkálásban?

Vezér: Igen, az egyházi személyeken kívül rejtegettek engem az én szeretőim is.

Elnök: Szeretői?!

Vezér: Igen. Én, mint pap t. i. nagyon bűnös és erkölcstelen életet éltem.
Elnök: És ezt tűrték a rend tagjai?
Vezér: A rend tagjai tűrték, mert ők is hasonló életmódot folytattak. Így P. Zembrzusky Mihály, aki rendfőnök volt és tartományi főnök több ideig, például kocsmát nyitott a szeretőjének.
Vezér: Ezt maguk tudták?
Vezér: Tudtuk. Ugyancsak a későbbi provinciális, P. Csellár Jenő botrányos életének eredménye Pécsett az lett, hogy több kispap kilépett a rendből a teológián.
Elnök: Erről már volt szó. Ekkor áthelyezték, de őt is előléptették Pesten, a Szikla-kápolnába?!
Vezér: Igen. És ugyancsak a pálos-rendben többen vannak ilyen kapcsolatban.
Elnök: Erről is volt szó. Nem fogunk bele ezekbe a dolgokba. Önnek volt itt valami kapcsolata?
Vezér: Igen, meg kívánom említeni, hogy 1948. tavaszán egy budapesti leánnyal szexuális kapcsolatot tartottam fenn. Ezt a leányt azzal szédítettem meg, ...
Elnök: Nem tudta magáról, hogy pap?
Vezér: ... tudta. Én azt mondottam, hogy ki fogok lépni a rendből és elveszem feleségül — és mivel másállapotba került és én illegalitásban voltam, rávettem arra, hogy más férfihoz menjen nőül. Nőül ment és megszülte a gyermeket.
Elnök: Elég, már nem is beszélünk többet.
Kapott ön ezidőben valami okmányt?
Vezér: 1950-ben kaptam a pápától egy külön áldást.
Elnök: Külön áldást a pápától?
Vezér: Igen.
Elnök: És erről hogyan értesült?
Vezér: Páter Csellár Jenő küldötte el nekem Soltvadkertre, páter Pascal névre.
Elnök: Megírta önnek?
Vezér: Elküldte postán, levélben.
Elnök: Már micsodát?
Vezér: A pápai áldást. Elküldte az okmányt.
Elnök: Okiratot szoktak erről kiállítani?
Vezér: Igen, okiratot kaptam.
Elnök: Külön az ön nevére szólt?
Vezér: Igen. Az én nevemre szólt, páter Vezér Ferenc nevére.
Elnök: És ezt hogyan kapta meg?
Vezér: Rómában páter Zembrzusky Mihály, volt provinciálisunk

a pápának beszámolt a mi személyi és más ügyekről. És hogyan, hogyan nem, nem tudom, elküldte Magyarországra és innen páter Csellár Jenő elküldte nekem Soltvadkertre.

Elnök: Csellár, tessék kérem kijönni. Igaz ez?

Csellár: Igen, 1950. januárjában Vezér, Bolyos és én kaptunk Rómától, a Vatikántól „különleges pápai áldással" címmel okiratokat, külön névre szóló okiratokat.

Elnök: Különleges pápai áldás volt?

Csellár: Igen. Egy díszes okirat volt ez, körbe díszítve és ebbe rendi, pálos motívumok is voltak beleiktatva.

Elnök: Ezt az okmányt Zembrzusky Mihály küldte önnek?

Csellár: Igen.

Elnök: S ön aztán továbbította?

Csellár: Igen, Soltvadkertre, ott bujkált Vezér, megküldtem számára ezt az okmányt és közöltem vele, hogy Zembrzusky küldte.

Elnök: Ugy látszik, ennek a Zembrzuskynak komoly befolyása van. Ez gyakori áldás vagy rendkívüli kitüntetés?

Csellár: Rendkívüli kitüntetés.

Elnök: Szóval rendkívüli kitüntetés számba megy. Önnek is így küldték. (Csellárhoz.) Tessék, ön üljön le. A bíróság tagjainak van kérdésük? (Nincs.) A vádhatóság képviselőjének?

Ügyész: Nincs.

Elnök: A védő úrnak van kérdése?

Dr. Fodor ügyvéd: A vádlott hivatkozott Endre László befolyására, akinek hatása alatt sokmindent, illetve cselekményei jórészét elkövette. Ezenkívül, kérdezem, voltak-e még olyan befolyások, amelyek késztethettek ezekre a cselekményekre? Említette, hogy soviniszta és fasiszta túlzó gondolkodású volt. Olvasott talán ilyen irányú könyveket is?

Vezér: Igen, ilyen könyveket sokat olvastam, mert mint pálos szerzetes, nem volt szabad másokat olvasnom, mint az előírt könyveket és ezek rendszerint ilyenek voltak.

Fodor: Megbánta-e ezeket a cselekményeket?

Vezér: Igen, én megbántam már régen. Sajnos, ma nem tudom jóvátenni.

Elnök: További kérdése nincs a védő úrnak?

Fodor: Nincs.

Elnök: A többi vádlott védőjének van-e kérdése? (Nincs.) A vádlottaknak van-e kérdésük, vagy megjegyzésük erre a vallomásra? (Nincs.)

A TÁRGYALÁS HARMADIK NAPJA

1951 JÚNIUS 25-ÉN.

Olti Vilmos tanácselnök: Grősz József és társai ügyében a folytatólagos tárgyalást megnyitom.

A tanuk kihallgatása következik. Kérem dr. Takács István tanút vezessék elő.

Dr. Takács István tanú kihallgatása.

Elnök: Dr. Takács István, önt tanúként hallgatja ki a bíróság. Maga a Horthy-idők alatt milyen politikai tevékenységet fejtett ki?

Takács: 1920-ban beléptem a Keresztény Nemzeti Pártba, amelynek programjával megválasztottak Kőbányán városatyának. Ebből a Pártból rövidesen Friedrich István volt ellenforradalmi miniszterelnök vezetésével kiléptünk néhányan és Friedrich megalakította a Keresztény Ellenzéki Pártot, amelynek programjával 1936-ig tagja voltam a fővárosi törvényhatósági bizottságnak. 1936-ban kibuktam a községi választásoknál és utána a párt is megszűnt.

Elnök: Mikor és hol ismerkedett ön meg Farkas Endre vádlottal?

Takács: Farkas Endrét 1946-ban a Katolikus Kör Molnár-utcai helyiségében ismertem meg. A Körnek én 1948-tól a feloszlatásáig alelnöke voltam és én és ő is résztvettünk rendszeresen a heti összejöveteleken. Itt ismerkedtem meg vele és közöttünk szívélyes barátság fejlődött ki.

Elnök: Eszerint ön ismeri Farkas politikai nézeteit és tud az ő törvényellenes tevékenységéről?

Takács: Politikai nézeteit ismerem. Én őt meggyőződéses legitimistának ismerem. A ma fennálló népi demokratikus rendszernek ellensége, és tudtam azt is, hogy egy legitimista szervezkedésben résztvesz és annak vezetője.

Elnök: Ezt honnan tudta ön?

Takács: Még a Katolikus Körben ezek után a vacsorák után többször beszélgettem vele és ő egy alkalommal megpendítette a mai rendszer megdöntésének és a Habsburg restaurációnak a lehetőségét.

Elnök: És utána?

Takács: Amikor a Katolikus Kör megszűnt, akkor rövidebb ideig nem találkoztunk, míg 1949 legvégén vagy 1950 legelején felkeresett a rendelőmben fogainak gyógykezelése céljából, majd ezt követőleg 1950 nyarán, nyara elején, vagy a tavasz végén egyszer ismét feljött hozzám és rövid beszélgetés után konkréten előadta, hogy egy legitimista összeesküvést szerveztek a rendszer megdöntésére és a hatalom átvételére és ezzel kapcsolatban engem akartak Budapest főváros főpolgármesterévé tenni.

Elnök: Mivel indokolta, hogy önt a főváros közigazgatásának élére akarják állítani?

Takács: Az én tiltakozásom, illetőleg húzódozásom után, hogy én orvos vagyok, nem vagyok közigazgatási ember, avval érvelt, hogy közel húsz évig voltam városatya és így bizonyára van annyi praxisom a városi ügyekben, hogy ezt a tisztséget betölthetném. Végül is megegyeztünk abban, hogy polgármesterséget vállalok a rendszer megdöntése után.

Elnök: Ezek szerint bekapcsolta önt is Farkas? Milyen további feladatokat adott önnek Farkas?

Takács: Amikor bekapcsolt, felszólított, hogy gondoskodjam olyan személyekről, akik a közigazgatásban a vezető funkcionáriusi tisztségeket betölthetik. Én ezt neki megígértem és azt is megígértem neki, hogy ezirányú kívánságának megfelelően a lépéseket meg fogom tenni.

Elnök: És tett ilyen lépéseket?

Takács: Igen, ő ezután kérdezett engem, hogy tudnék-e valakit főkapitánynak, aki a rendőrtisztek fegyveres alakulatait megszervezi a rendszer megdöntésére. Én megneveztem neki, dr. Pintér Arnold régi barátomat, volt rendőrfőtanácsost ajánlottam neki, akit ő is ismert a Katolikus Körből. Neki Pintér személye megfelelt és utasítást adott, hogy Pintért a szervezkedésbe kapcsoljam be és beszéljem meg a nekem adott utasítást. Körülbelül három hét mulva Pintér engem felkeresett lakásomon és közöltem vele azt az utasítást, amit Farkastól kaptam.

Elnök: Ön végrehajtotta az utasítást?

Takács: Igen, Pintér beleegyezett abba, hogy a rendőrtiszteket megszervezi.

Elnök: Vállalta, hogy megszervezi a rendőrtiszteket. Jelentette ezt ön Farkasnak?

Takács: Én ezt jelentettem egy alkalommal Farkasnak, amikor ismét feljött hozzám, hogy Pintér a főkapitányságot vállalja, valamint azt is, hogy a rendőrtisztek fegyveres csoportjait a rendszer megdöntésére megszervezi és adott esetben huszonnégy órán belül akcióba állítja őket. Ezt Farkas helyeslőleg tudomásul vette.

Elnök: Beszélt-e önnek Farkas más személyekről, akik szintén részvesznek ebben az összeesküvésben?

Takács: Én feltettem a kérdést Farkasnak, hogy kik a szervezői az összeesküvésnek és kik lesznek az új kormány tagjai a rendszer megdöntése után, ő azonban személyeket nem nevezett meg, hanem azt közölte, hogy evvel én ne törődjek, mert ez az egész szervezkedés Mindszenty vonal, amely mögött főpapok állanak, a kormány tagjai Mindszenty intencióinak megfelelően legitimista kormányzati programmal fognak működni. Ezt én tudomásul vettem.

Elnök: Szerzett ön tudomást más úton arról, hogy milyen személyek vannak még ebben az összeesküvésben? Nem Farkastól, más úton, következtetés útján jutott-e valami eredményre?

Takács: Friedrich Istvánnal én gyakran találkoztam és egy ilyen találkozás alkalmával közölte velem, hogy a rendszer megdöntése után a kalocsai érsek, Grősz József lesz az ideiglenes államfő, és ő, Friedrich, reméli, hogy mult érdemei, 1919-es érdemei alapján ő fogja megkapni a miniszterelnöki kinevezést. És még akkor megkért engem arra, hogy amennyiben majd a kalocsai érsek kezébe le kell tennie az esküt, mielőtt még a miniszterelnöki kinevezést megkapja, legyek én az egyik tanuja.

Elnök (Farkashoz): Tessék felállni és idejönni. Megértette ezt a vallomást?

Farkas: Megértettem. Személyemmel kapcsolatban a vallomás megfelel a valóságnak.

Elnök: Tessék helyetfoglalni. A bíróság tagjainak van kérdésük a tanuhoz? (Nincs.) Az ügyész úrnak? (Ügyész: nincs.) A védő uraknak kérdésük nincs? (Nincs.) A többi vádlottnak nincs kérdése, megjegyzése? (Nincs.) (Tanuhoz.) Köszönöm, elmehet.

Dr. Halács Ágoston tanu kihallgatása.

Elnök: Dr. Halács Ágoston. Önt tanuként hallgatja ki a bíróság. Mondja el, hogyan került ön kapcsolatba dr. Farkassal?

Halács: Farkas Endre 1949 nyarán a veje, Kovács György útján üzenetet küldött hozzám, hogy én őt keressem fel, mert gazdasági szakkérdésekben óhajtanak velem tárgyalni. Ennek alapján néhány nap mulva felkerestem Farkas Endrét a lakásán. A kölcsönös bemutatkozás után először személyi viszonyaim iránt érdeklődött, vallásomat kérdezte, majd politikai magatartásom, állásfoglalásom után érdeklődött. Majd miután válaszaimból meggyőződött arról, hogy jobboldali beállítottságú vagyok, átterelte a beszélgetést földbirtokpolitikai kérdésekre. Felhívtam figyelmét arra, hogy én még 1945-ben írtam egy nagyobb tanulmányt, körülbelül 100 oldalas terjedelemben, amelyben lefektettem a földbirtok-politikára vonatkozó, az 1945-ös földbirtokreformra vonatkozó álláspontomat. Őt ez érdekelte és arra kért engem, hogy ezt a tanulmányt juttassam el hozzá.

Elnök: Ön eljuttatta?

Halács: Ezt eljuttattam hozzá s néhány hét mulva magához kéretett.

Elnök: Mi történt akkor?

Halács: Ekkor ő közölte velem, hogy megkapta tanulmányomat, megnyerte tetszését és közölte egyúttal azt is, hogy ezt a tanulmányt ő már továbbította is Bozsik Pálnak.

Elnök: Ön kapcsolatba jutott Bozsik Pállal?

Halács: Ezután jutottam kapcsolatba vele. Farkas Endre akkor még tájékoztatott engem arról, hogy voltaképpen egy szervezkedésről van szó, amelynek ő és Bozsik a kezdeményezői és a szervezkedés már folyamatban is van. Megemlítette, hogy ennek a szervezkedésnek célja a népi demokrácia megdöntése és a Habsburg-dinasztia visszaállítása, a monarchia visszaállítása. Azt is megemlítette tájékozásul, hogy ők ennek a célnak az elérése érdekében, illetve ezt a célt részben amerikai erőkre, részben jugoszláv erőkre, részben nyugaton lévő különböző magyar emigráns fegyveres csoportokra támaszkodva, azonkívül pedig itthon szervezendő reakciós ellenállási csoportokra...

Elnök: Szóval erőszakkal, terror-eszközökkel, fegyverrel akarják megdönteni a Népköztársaságot?

Halács: Erről tájékoztatott engem, hogy ilyen eszközökkel kí-

ványják ezt a célt elérni. Azt is közölte aztán tájékozásul még, hogy a szervezkedés mögött magasabb egyházi személyek is vannak.

Elnök: Neveket is közölt?

Halács: Ő csak egyetlen nevet említett, azt mondván, hogy a szervezkedés legfőbb irányítója Grősz József kalocsai érsek. Még azt is hozzáfűzte, hogy őt Grősz Józsefhez szoros baráti kapcsolat fűzi, mert ők régi iskolatársak voltak.

Elnök: Adott-e önnek valami konkrét megbízást e megbeszélés során Farkas? — bizonyos személyeknek összegyüjtése vonalán?

Halács: Igen. Farkas azt mondta nekem, hogy neki további gazdasági szakemberekre lenne szüksége és arra kért engem, hogy régi gazdatiszt ismerőseim köréből jobb gazdákat, jobb szakembereket ajánljak neki és ezeknek címeit közöljem vele.

Elnök: Min volt a hangsúly? A jó szakemberségen vagy az azonos politikai nézeten?

Halács: Kérem, ő inkább azt hangsúlyozta ennek során, hogy jó katolikusok és természetesen jobboldali beállítottságúak legyenek, és hozzáfűzte, hogy ezeket ő szintén be kívánná vonni a szervezkedésbe és esetleg a hatalom átvétele után magasabb állásokba kívánná juttatni.

Elnök: Hogyan került ön közvetlen kapcsolatba Bozsikkal?

Halács: Most kezdődött tulajdonképpen a közvetlen kapcsolatom Bozsikkal, ugyanis Farkas Endre tájékoztatott a továbbiakban arról, hogy ebben a szervezkedésben Bozsiknak az a szerepe, hogy a hatalom átvétele utáni kormánynak a programmját dolgozza ki. Ennek a kormányprogrammnak a kidolgozásába Bozsik szakágazatonként különböző szakembereket vesz igénybe, az én tanulmányom alapján úgy látja, hogy az én szakértelmemet jól tudnák használni a földmüvelésügyi programm kidolgozásánál. Ezért Bozsik velem megismerkedni óhajtana és Farkas arra kért, hogy látogassam meg Bozsikot.

Elnök: Megadta a címét?

Halács: Megadta a címét, sőt vállalta, hogy előkészíti ezt a látogatást, úgyhogy ő maga állapította meg, melyik napon, közelebbről, melyik időpontban keressem fel Bozsikot. Arra is vállalkozott, hogy Bozsiknál előkészíti, hogy Bozsik már tudni fog jövetelemről.

Elnök: Megtörtént ez?

Halács: Megtörtént. Az általa megállapított időpontban felkeres-

tem Bozsikot, aki már várt engem. Közölte is rögtön, hogy ő már tájékozva volt jövetelemről. Megkapta tanulmányomat, megnyerte tetszését. Farkas tájékoztatta őt személyemről és politikai beállítottságomról is s ezek után ő is a szervezkedés ügyét kezdte ismertetni.

Elnök: Úgy beszélt már önnel, mint aki be van kapcsolva, be van építve a szervezkedésbe?

Halács: Miután Farkas nyomán tájékozást nyertem és olyan részletes tájékoztatást adott Farkas, úgylátszik, feltételezte, hogy a részletekkel én már tisztában vagyok. Ő csak a saját szerepét vázolta, újból hangsúlyozta ugyanazt, amit Farkas is mondott: hogy őneki az a szerepe, hogy a hatalom átvétele utáni kormány részére a kormányprogrammot dolgozza ki, ő ebben szakembereket fog igénybevenni és a földre vonatkozó programm tekintetében engem fog igénybevenni.

Elnök: Igen. Átbeszélte önnel a földbirtokpolitikai programm főbb elveit?

Halács: Átbeszélte. Megjelölte, melyek azok a főbb elvek, amelyeket ők érvényesíteni kívánnának és a beszélgetés után arra kért, hogy ezeknek az elveknek a figyelembevételével készítsek el írásban egy, a földművelésügyre vonatkozó tervezetet és azt Farkas útján juttassam el azután neki.

Elnök: Mi volt a lényege? Ön egyetértett Bozsikkal az alapelvekben?

Halács: Nagyjában igen.

Elnök: Egyetértett. Ön el is készítette ezt tervezetet?

Halács: Én elkészítettem kívánságához képest.

Elnök: Mi volt ennek a lényege? Röviden tessék összefoglalni.

Halács: Ennek egész röviden lényege az volt, hogy a feudális nagybirtokok visszaállítandók lennének. Ebből a célból a kiosztott földek visszaveendők.

Elnök: A szegényparasztságtól visszaveendők?

Halács: A szegényparasztságtól visszaveendők a földek, illetőleg a kiosztottan maradt földek után a kisparasztság kártérítést kell fizessen a kárt szenvedett nagybirtokosok részére.

További elvi célkitűzése volt ennek a programmnak a szövetkezeti gazdálkodás felszámolása és ennek helyébe az egyéni tőkés gazdálkodás visszaállítása.

Elnök: Igen. Kérem, jelölték önt az összeesküvés kormányába?

Halács: Kérem, Bozsik közölte velem, hogy ők azt tervezik, hogy az én hozzáértésemnél fogva a hatalom átvétele utáni

kormányban a földművelésügyi miniszteri tárcát vállaljam és kérdezte tőlem, hogy én erre vállalkoznék-e?

Elnök: Ön vállalkozott?

Halács: Igen, erre vállalkoztam.

Elnök: A bíróság tagjainak van kérdésük a tanúhoz? (nincs), államügyész úrnak! (Nincs). A védő uraknak? (Nincs). (Farkashoz) Igy volt ez kérem?

Farkas: Igen kérem, azzal a kiegészítéssel, hogy azt a másik elaborátumot, amelyről említést tett, azt Halács Ágoston elhozta és Bozsikhoz eljuttattam.

Elnök: A többi vádlottnak nincs megjegyzése? (Nincs). Tessék kérem elhagyni a termet.

Dr. Szabó Gyula tanú kihallgatása.

Elnök: Dr. Szabó Gyula. Tanuként hallgatja ki önt a megyei bíróság. Hogyan került ön ismeretségbe Bozsik Pál vádlottal?

Szabó: Dr Bozsik Pált diákkorom óta ismerem. Tanulmányaim befejezése után közigazgatási pályára mentem. 1925-ben szolgabíróvá való választásomnál mint törvényhatósági bizottsági tag ő támogatott. Igy ismeretségünk régi keletű. 1941-től Heves vármegye főjegyzője, 1943-tól pedig alispánja voltam, 1944 októberéig.

Elnök On ellen népbírósági eljárás is volt folyamatban.

Szabó. Igen.

Elnök: Es elitélték?

Szabó. Igen 1945-ben a népbíróság alispánságom idején elkövetett háborús vétségeim miatt börtönbüntetésre ítélt.

Elnök: Kitöltötte büntetését?

Szabó: Kitöltöttem büntetésemet és kiszabadulásom után felkerestem kérem dr. Bozsik Pált és kértem, hogy valamelyes elhelyezkedésemben legyen segítségemre.

Elnök: Hol kereste fel?

Szabó: A lakásán. A remetekertvárosi lakásán. Kilátásba helyezte, hogy meglátogat a lakásomon is. Igy ismeretségünk ezzel felújult.

Elnök: Hogyan került ön kapcsolatba az összeesküvéssel? Hogyan kapcsolta önt be Bozsik ebbe az összeesküvésbe?

Szabó: 1950. szeptemberében üzenetet küldött értem, hogy keressem őt fel a remetekertvárosi lakásán. Én a kérésnek eleget tettem, és ez alkalommal bizalmasan politikai kérdésekről beszélgettünk. Ő ismerte a multamat, tudta bünte-

tésemet és közölte velem, hogy a fennálló államrend ellen irányuló összeesküvést szervez, amely amerikai fegyveres segítséggel rövidesen átveszi a hatalmat. És éppen ezért már most foglalkozik egy államapparátus kiépítésével és a közigazgatási szervezettel. A közigazgatásban — mint mondotta — a hatalom átvétele után olyan személyek kapnak pozíciót, akik megbízhatók az összeesküvés szempontjából.

Elnök: Igen. Önt is ilyennek tartotta, mint volt Horthysta alispánt?

Szabó: Igen.

Elnök: Miről volt ezután még szó?

Szabó: Azt mondotta, hogy a vármegyék élére kormánybiztosok fognak kerülni. Ezek olyan személyek lesznek, akik az összeesküvés szempontjából teljesen megbízhatók. A hatalom átvétele után a Horthy-rendszer volt vezető pozíciót betöltő tisztviselői tagjai lesznek a parlamentnek, amely esetleg szenátus elnevezés alatt fog működni.

A szenátus-tervezet — mint mondotta — az amerikai követségtől származik. Ugy emlékszem, azt mondotta, hogy ott ismeretségi köre van.

Elnök: Elmondotta, hogy mik a célkitűzéseik, hogyan akarnak uralomra jutni?

Szabó: Az összeesküvés céljául azt mondotta, hogy amerikai, továbbá az Ausztriában és Jugoszláviában lévő fegyveres magyar csapatok segítségével a cél a népi demokrácia megdöntése és a Habsburg-uralom visszaállítása.

Elnök: Igen. Szóval fegyverekkel, erőszakkal dönteni meg a Népköztársaságot?

Szabó: Igen. A legitimista összeesküvés szervezésével és az államapparátus kiépítésével pedig Mindszenty József hercegprímás politikai célkitűzései alapján foglalkozzunk.

Elnök: Ön helyeselte ezt a szervezkedést?

Szabó: Igen.

Elnök: Bízott önre valamely funkciót?

Szabó: Igen. Felszólított, hogy az államhatalom átvétele után a közigazgatásban vállaljam el Heves vármegye kormánybiztosi tisztét és közigazgatásának megszervezését.

Elnök: Ön elvállalta?

Szabó: Én erre azt feleltem, hogy a hatalom átvétele után alispánságot vállalok.

Elnök: Tehát ön ezt elvállalta. Megbízta-e önt azzal, hogy köz-

igazgatási embereket, megfelelő megbízható embereket az összeesküvés részére toborozzon?

Szabó: Beszéltünk a nagyobb, vezető pozicióban alkalmasakról. Én felsoroltam azokat a tisztviselőket, akik a Horthy-rendszerben megyei viszonylatban nagyobb igazgatási ágak vezetői voltak, mint olyanokat, akik alkalmasak a dr. Bozsik Pál által megjelölt, a hatalom átvétele utáni feladatok megoldására és teljesítésére.

Elnök: Igen. Tehát Bozsik előkészítette az összeesküvés részére a hatalom átvétele esetére a közigazgatási apparátust is így?

Szabó: Igen.

Elnök: Ismer ön valakit még ebből az összeesküvésből személy szerint?

Szabó: 1950 szeptemberében, amikor dr. Bozsik Pál lakásán voltam, találkoztam ott dr. Sótonyi Gábor és dr. Kósa-Kálmán volt miniszteri osztályfőnökökkel.

Elnök: Igen. Sótonyi melyik minisztériumban volt?

Szabó: A belügyminisztériumban. Dr. Kósa Kálmán pedig a kultuszminisztériumban teljesített szolgálatot. Ezekkel ugyanakkor négyszemközti beszélgetést folytatott.

Elnök: A bíróság tagjainak kérdése a tanúhoz nincs((Nincs). A vád képviselőjének? (Nincs). A védelemnek? (Nincs). A vádlottak közül? (Nincs).

(Tanúhoz): Köszönöm kérem, eltávozhat.

Payr Hugó tanú kihallgatása.

Elnök: Payr Hugó. Tanúként hallgatja ki önt a bíróság. Foglalkozása?

Payr: Volt gyárigazgató.

Elnök: Mióta foglalkozik ön aktíve politikával?

Payr: Személy szerint és intenzíven a magyar politikai életbe 1924-ben kapcsolódtam be, amikor Bethlen István akkori miniszterelnök megbízásából a fővárosi Egységes Pártnak a központi titkára lettem.

Elnök: Meddig volt ön titkára az Egységes Pártnak?

Payr: 1934-ig, tíz évig.

Elnök: És utána.

Payr: De időközben megválasztottak egységespárti programmal először törvényhatósági bizottsági tagnak, azután pedig országgyűlési képviselőnek. Az Egységes Pártból 1934-ben kiléptem, Griger Miklóssal megalapítottam a legitimista

pártot, az 1935-ös választáson már ennek a pártnak a programjával nyertem mandátumot.

Elnök: Tehát másodszor is mandátumot nyert?

Payr: Igen. 1939-ig voltam képviselő, akkor kibuktam. Törvényhatósági bizottsági tagságom 1950 februárjában szűnt meg, amikor a tanácsokat állították be a törvényhatóságok helyébe.

Elnök: Mióta ismeri ön Friedrich Istvánt?

Payr: Friedrich István volt ellenforradalmi miniszterelnököt még 1910 óta ismerem.

Elnök: És mióta vannak szoros barátságban?

Payr: Amikor képviselőtársak lettünk, 1930-ban, akkor szorosabban és intenzívebben összebarátkoztunk, de a második világháború alatt nem találkoztunk egymással. Ellenben 1949 január vagy februártól kezdve én őt hetenkint meglátogattam a lakásán.

Elnök: És ilyenkor miről tárgyaltak?

Payr: Eleinte az aktuális politikai kérdésekről, a népi demokráciának a rendeleteiről, én megvilágítottam neki az egyszámlarendszert és az ilyen gazdasági problémákat...

Elnök: És később? Ez eleinte volt.

Payr: 1949-nek úgy augusztus—szeptemberében felvetődött a rendszer megdöntésének a kérdése.

Elnök: Hogyan?

Payr: Abban mindketten megegyeztünk, mindkettőnknek a véleménye megegyezett, hogy a rendszer megdöntéséhez csak egy külső erőhatalmi tényezőnek a fegyveres beavatkozása...

Elnök: Szóval erőszakkal?

Payr: Csak így lehetséges.

Elnök: Ebben megegyeztek Friedrichel?

Payr: Igen, ez a véleményünk közös volt.

Elnök: És mit tárgyaltak még?

Payr: Friedrich a beszélgetések során konkrét formában vetette fel azt az ő régebbi tervét, vágyát, kívánságát, hogyha egy rendszerváltozás bekövetkezik, akkor egy átmeneti kormánynak megint ő legyen a miniszterelnöke, úgy, amint az 1919-ben volt a Tanácsköztársaság bukásakor. Friedrich remélte, hogy az ő ellenforradalmi működése révén, az ő ellenforradalmi érdemei révén, — ha szabad ezt a szót használnom — a megszálló hatalmaknak a katonai parancsnoksága megint őt fogja megbízni kormányalakítással.

Elnök: És az ilyen tárgyalások során ő milyen programról beszélt?

Payr: Ő részletesen kidolgozta programját.

Elnök: Részletesen kidolgozta?

Payr: Részletesen kidolgozta. És a programjában...

Elnök: Mi volt a lényege ennek a programnak?

Payr: Elvi álláspontja volt, hogy ő rendszerét és kormányát legitimista kormányzati program alapján fogja felépíteni. Ő össze akart hivatni egy nemzetgyűlést minél előbb. A nemzetgyűléssel ki akarta mondatni a királyság helyreállítását és meg akarta szavaztatni Ottónak a trónraléptetését. Ezenkívül természetesen vissza akarta állítani a kapitalista gazdálkodási rendet. Ennek velejárója: a földet vissza akarta adni a földbirtokosoknak, az ipari vagyont pedig a gyártulajdonosoknak.

Elnök: Ez önnek is szimpatikus volt, mint volt gyárosnak?

Payr: Ez a polgári mentalitás.

Elnök: A csendőrséggel mi volt a teendő?

Payr: Éppen arra gondolok, hogyha még azt mondom, hogy a csendőrségnek és a rendőrségnek az eredeti formában való visszaállítását is...

Elnök: Tehát eredeti formában a rendőrséget — úgy érti, hogy a régi csendőrséget, rendőrséget.

Payr: ... akkor a jellegzetességeket elmondtam ebből a programmból.

Elnök: Ismerte ön Mindszentyt?

Payr: Mindszenty József hercegprímást ismertem, vele elég jó és bizalmas viszonyban állottam. Én 1947—48-ban néhányszor felkerestem őt Esztergomban és ilyenkor az ő kérdésére és kérésére bizonyos politikai kérdésekről intim információkat adtam, amelyeket ő mindig nagyon megköszönt és szívesen vett.

Elnök: Azt már meg sem kérdezem, hogy milyen értelemben, nyilvánvalóan olyan értelemben, amilyen programot ön az előbb vázolt. Ilyen értelemben tájékoztatta?

Payr: Ilyen értelemben.

Elnök: Grősz Józseffel hogyan került ön kapcsolatba?

Payr: Grősz József kalocsai érseket is ismerem és azt hiszem, szabad mondanom, hogy vele is elég bizalmas viszonyban állottam. Grősz Józsefet Mindszenty elítéltetése után 1949 februárban ismertem meg, amikor bemutatkozásom alkalmával hangsúlyoztam előtte legitimista beállítottságomat, és beszámoltam neki Mindszentyvel való kapcsolatomról.

Beszámoltam neki arról is, hogy én a prímásnak bizonyos információkat szolgáltattam.

Elnök: Ön az ő egyik politikai tanácsadója és bizalmas, meghitt informátora, ugye? Ilyen értelemben tájékoztatta ön Grőszt?

Payr: Igen.

Elnök: Felajánlotta Grősznek is a szolgálatait?

Payr: Igen. Én kilátásba helyeztem az érsek úrnak is azt, hogy a politikai eseményekről, amelyeket ő nem ismerhet, tájékoztatni fogom és ismertetni fogom...

Elnök: És ő mit szólt ehhez, elfogadta ezt?

Payr: Ez nem volt egy megállapodás formájában, de nagyon szívesen fogadott és tudomásul vette.

Elnök: És ön aztán megkezdte őt tájékoztatni?

Payr: Elnök úr kérem szépen, aztán többször le is utaztam hozzá Kalocsára. Eleinte egyházpolitikai és papi kérdések forogtak szóban...

Elnök: És később?

Payr: ... de azután én ugyanilyen alkalmakkor őt tájékoztattam a politikai helyzetről, eseményekről és olyan hírekről, amelyeket ő esetleg csak hetek mulva tudhatott volna meg...

Elnök: Írásban is. Itt van, a nyomozás lefoglalt néhány ilyen jelentést, bizalmas tájékoztatást öntől. Ez például az ön sajátkezű tájékoztatása. (Elébe tárja.)

Payr: Én tájékoztattam élőszóval, de nagyon sok dolgot elküldtem neki írásban is.

Elnök: Na, tessék csak megnézni. Ez egy ilyen jelentés. Tessék megnézni.

Payr: (Megtekinti.) Kérem szépen ez az írás az enyém.

Elnök: Igen. Itt van gépelt is. (Elébe tárja.)

Payr: (Megtekinti.) Igenis, ez is azok közül való, amiket én neki... ezek a levelek azok közül valók, amiket én neki elküldöttem.

Elnök: Ön őt szintén ilyen szellemben tájékoztatta, mint amilyen programmal dolgoztak önök Friedrichel?

Payr: Inkább hírek voltak és az eseményekről való beszámolók voltak, de természetes, hogy a szelleme nem változott meg.

Elnök: Ezért van itt rögtön a fejlécen: „Bizalmas! Csak az érsek úr tájékoztatására" több helyen és a „Bizalmas" aláhúzva.

Payr: Igen.

Elnök: Friedrich tudott az ön bizalmas kapcsolatáról Grőszszel?

Payr: Igen, én Friedrich Istvánnak elmondottam, hogy a kalocsai érsekkel tárgyalásokat folytatok és vele többször találkozom és beszélek.

Elnök: No és erre Friedrich adott önnek valamilyen utasítást Grősszel kapcsolatban?

Payr: Friedrich felhasználta ezt az alkalmat és megkért engem arra, illetve felszólított engem arra, hogy a kalocsai érsekkel közöljem és tájékoztassam az ő kormányalakítási tervéről és egyéb, ezzel kapcsolatos elgondolásokról

Elnök: Milyen elgondolások voltak ezek?

Payr: Én akkor Friedrichnek a felkérésére — úgy emlékszem 1949 november, vagy decemberében történt — leutaztam Kalocsára és akkor hosszabb, talán kétórás, négyszemközti megbeszélésem volt az érsekkel. E megbeszélés alatt én őt tájékoztattam Friedrich legitimista kormányalakítási szándékáról. Elmondottam, hogy Friedrich István, a volt ellenforradalmi miniszterelnök nekem nagyon jó barátom, elmondottam, hogy Friedrichnek az a meggyőződése, hogy a harmadik világháború kirobbantása napok vagy hetek kérdése, szóval közvetlenül küszöbön áll. Friedrich meg van győződve arról, hogy ez esetben amerikai és jugoszláv katonai egységek fognak bevonulni az országba, hogy azok itt a rendszert megdöntsék. És Friedrich — így mondtam tovább — számít arra, hogy ő az amerikaiak előtt hivatkozni tud az 1919-es ellenforradalmi tevékenységére, kormányának működésére és hogy ez alapon újból kormányt fog tudni alakítani.

Kérem szépen én ezzel még nem fejeztem be. Az első tárgyalást befejeztem, de ezt követően legalább 8—10-szer, talán 12-szer is alkalmam volt Grősznek elmondani a Friedrich tervnek alakulásait, fejleményeit, formáit, részleteit.

Ezek közül azt hiszem fontosságánál fogva egyet kell kiemelnem. Ez kérem szépen az előzetes eskü letevésére vonatkozó tárgyalás.

Elnök: Miféle eskü ez kérem?

Payr: Friedrich Istvánnak az volt a terve, hogy ő letesz egy esküt Grősz Józsefnek a kezébe, előzetes esküt.

Elnök: Igen, előzetes esküt. Meg is szövegezték ezt?

Payr: Mi ezt Friedrichhel együtt megszövegeztük. Ezzel az volt Friedrichnek a célja, hogy először önmagát leköti a feladat mellett, de másodszor le akarta kötni Grősz József kalocsai érseket is, saját maga mellett.

Elnök: Vagyis másszóval biztosítani akarta a kormányban a miniszterelnöki pozíciót?

Payr: Biztosítani akarta, hogy Grősz József mellette és csak ő mellette álljon.

Elnök: Milyen az eskü szövege? El tudná mondani?

Payr: Pontosan, szószerint nem.

Elnök: Tartalmilag, lényegileg.

Payr: A lényegre természetesen visszaemlékszem. A lényeg az, hogy én, Friedrich István, esküszöm, hogy ha az állami főhatalom a kezembe kerül, minden erőmmel és törekvésemmel azon leszek, hogy az országot ősi alkotmányához és törvényeihez visszavezessem és az ezeréves magyar királyságot törvényes királyával az élen helyreállítsam. Ez volt a lényege.

Elnök: Igen, ez volt a lényege. Grősz mit szólt ezekhez?

Payr: Ezt az eskü-szöveget én Grősznek a Tárogató-úti apácazárdában terjesztettem elő.

Elnök: Igen.

Payr: Ő 1950 augusztusában az állami és egyházi tárgyalások idején egy pár napig ott szállt meg. Ott alkalmam volt vele megint hosszabb beszélgetést folytatni. Előterjesztettem és ő akkor ezt tudomásul is vette.

Elnök: Ő helyeselte?

Payr: Igen, ő helyeselte.

Elnök: Most arról szóljon, hogy Grősz önt hogy kapcsolta be dr. Farkashoz?

Payr: Kalocsai látogatásom alkalmával egészen váratlanul az érsek úr azt a kérdést vetette fel, hogy ismerem-e Farkas Endre ügyvédet. Miután a nevet sohasem hallottam, nemmel válaszoltam. Erre ő nagyon dicsérőleg emlékezett meg Farkas ügyvéd úrról, és azt mondotta, hogy igen örülnék, ha maguk ketten megismerkednének egymással.

Elnök: Igen.

Payr: Akkor az az érzésem volt, hogy nem tudtam konkretizálni és megfogni, de az az érzésem volt, hogy Grősz azért akar minket kapcsolatba hozni, mert valami hasonló dologról beszélt talán Farkassal is.

Elnök: Nyilván valami célja volt ezzel.

Payr: Farkas talán valami bizalmi embere, akivel talán engem akar ellenőrizni, szóval valamilyen hasonló dolog volt az érzésem. Mindazonáltal természetesen az érseknek a felszólítását utasításnak vettem. Farkas Endre ügyvédet Dessewffy-utcai lakásán egy vagy két hét mulva felkerestem és vele

Grőszre való hivatkozással érintkezésbe léptem és azután erről a találkozóról Grősznek beszámoltam.

Elnök: Igen. Tessék kérem Grősz József idejönni. Farkas doktor tessék idejönni. Igy volt kérem?

Grősz: Lényegében így volt.

Farkas: Igy volt... Előttem nyilatkozott Grősz érsek úr, hogy az ő megbízásából jött és sejtettem, hogy tud a mi összeesküvésünkről.

Elnök: Igen, na jó kérem. Tessék foglaljon helyet. Ön is foglaljon helyet. (Payrhoz:) Ismerte ön Endrédy Vendelt?

Payr: Endrédy Vendel zirci apátot? A feloszlatott ciszterci-rendnek az apátja, a rendfőnöke volt. Én őt 1946 óta ismerem. 1946—47-ben, mint Mindszenty politikai tanácsadójához többször elmentem. Öneki a magyar politikai pártok erőviszonyairól és belső életéről adtam információt. Én akkor ezeket ismertem, mert a PDP-nek vezetőségi tagja voltam. Friedrich azt is tudta, hogy Endrédyvel ilyen viszonyban vagyok, ismeretségi viszonyban vagyok és 1950 februárjában megkért engem, hogy hozzam össze őket.

Elnök: Tehát ön összekapcsolta őket?

Payr: Friedrichnek az a terve volt, hogy Endrédyt és a mögötte álló egyházi köröket, egyházi vezetőket is megkéri az ő miniszterelnökségének a támogatására.

Elnök: Igen.

Payr: Kérem, én az Ibrahim-utcai ciszterci rendház első emeletén mutattam be Endrédy Vendel zirci apátnak Friedrich Istvánt. Ez alkalommal a dolgozó szobában bizalmas megbeszélés zajlott le az én jelenlétemben. Friedrich kérem tájékoztatta Endrédyt az ő terveiről, kormányalakítási szándékáról, programmjáról is, sőt személyi kombinációkról is.

Elnök: Emlékszik valami névre?

Payr: Emlékszem Suhaynak a nevére egész határozottan. Mikor Friedrich előadását befejezte, akkor egy konkrét kéréssel fordult Endrédyhez és azt mondotta neki, legyen olyan szíves, személyileg támogassa őt és állítsa mögéje a klérust, a katholikus klérust is. Endrédy kérem erre ígéretet tett és támogatást, segítséget helyezett kilátásba.

Elnök: Igen. Eszerint Grősz is és Endrédy is Friedrichet kívánta miniszterelnöknek?

Payr: A leghatározottabban, számtalan beszélgetés alapján állíthatom. És számtalan részletet tudnék erre felhozni.

Elnök: Igen, ők sem tagadják kérem. Van kérdése a bíróságnak? (Nincs). A vádhatóságnak?

Ügyész: Nincs.

Elnök: A védelemnek? Tessék kérem Joannovich ügyvéd úr.

Joannovich: Ön azt mondotta, hogy az ön információi alapján szerzett a kalocsai érsek tudomást olyan eseményekről, amelyekről, ha ön nem informálta volna, csak hetek múlva vett volna tudomást. Kérem, éppen ezért az ön megállapítása szerint az érsek annyira el volt zárkózva a világtól, hogyha ön nincs, semmiről sem értesült volna?

Payr: Azt nem mondom, hogy ő semmiről sem értesült volna, de az bizonyos, hogy azokat a dolgokat, amelyeket én vele közöltem, nehezen tudhatta volna meg.

Elnök: Ön elsősorban belpolitikai vonatkozású dolgokról tájékoztatta, erre-arra járva, ezt szolgálta az ön ismeretségi hálózata. Összegyüjtötte ezeket az adatokat.

Payr: Politikusoktól hallottam. Amiket ő nem hallhatott, mert nem jött össze velük.

Elnök: És azután ment és közölte, bizonyos céltudattal és tendenciával?

Payr: Igen.

Elnök: Ebben van a dolog lényege. Van további kérdés? (Nincs). A vádlottaknak kérdése, megjegyzése? (Nincs). Nincs további kérdés, megjegyzés. Köszönöm, ön eltávozhat. Székely Imre tanút kérem.

Székely Imre tanú kihallgatása.

Elnök: Székely Imre. Tanúként hallgatja ki önt a bíróság. Ismeri ön Pongrácz Alajos vádlottat?

Székely: Igen.

Elnök: Mióta?

Székely: Személyesen 1951 március 14-én találkoztam vele.

Elnök: Milyen körülmények között?

Székely: Előzőleg már tudtam róla, hogy van egy ilyen nevű, de egyízben, 1950 nyarán láttam még, amikor Gyomlayval, együtt a Szabadság-téren ment és később értesültem arról, hogy ez azonos Pongrácz Alajossal, aki az amerikai követségnek magyar származású alkalmazottja.

Elnök: Gyomlay mit mondott el önnek Pongráczcal való kapcsolatairól?

Székely: 1949 tavaszán volt, amikor Gyomlay beszélt arról, hogy egy illegális legitimista összeesküvés van tervezés alatt és

ezzel kapcsolatban ő az amerikai követséggel állandó összeköttetésben állott. Akkor említette meg, hogy állandóan bejár a követséghez és az amerikai diplomaták között a tárgyalásoknál gyakran jelen van Pongrácz Alajos is.

Elnök: Tudott arról ön, hogy ő kémtevékenységet folytatott?

Székely: Gyomlay azt még megemlítette, hogy Pongrácz kémtevékenységet folytat.

Elnök: Miért beszélt minderről önnek Gyomlay?

Székely: Meleg barátság fejlődött ki közöttünk, közel négy év óta ismertem már őt és mivel ismerte nézeteimet és tudta, hogy antidemokratikus magatartást tanúsítok és elveket is vallok, teljesen bizalmába fogadott.

Elnök: Ön nem értett egyet a népi demokráciával?

Székely: Nem értettem egyet.

Elnök: Ön aztán hogyan kapcsolódott 1949 tavaszától a Grősz által vezetett összeesküvésbe?

Székely: 1949 tavaszán részint kémadatokat tartalmazó jelentéseket adtam át Gyomlaynak abból a célból, hogy azokat a követség részére továbbítsa. Ezeket az adatokat a Nemzeti Bank birtokomban lévő negyedévi mérlegjelentéséből vettem, ezek szigorú államtitkot képeztek és abszolúte bizalmasak voltak. Ezeket a jelentéseket azután átadtam Gyomlaynak azzal, hogy továbbítsa azokat a követség részére.

Elnök: És önnek hogyan jutottak birtokába ezek az adatok?

Székely: Ezek nálam voltak, mint a Magyar Nemzeti Bank könyvelőség akkori másodosztályhelyettesénél.

Elnök: Szóval ön, mint a Magyar Nemzeti Bank tisztviselője jutott ezekhez. Ezek szigorúan bizalmas adatok voltak és így juttatta tovább az amerikai követségre.

Székely: Átadtam ezeket Gyomlaynak, hogy továbbítsa a követség részére és ezeket azután később, mint Gyomlay megemlítette, Pongrácz révén adta tovább.

Elnök: Milyen szerepet vitt ön ebben az összeesküvésben? Rejtegetett ön bizonyos iratokat?

Székely: Továbbá volt az is, hogy, nem emlékszem pontosan a dátumra, december elején Gyomlay egyszer azzal jött, hogy fontos másolatok vannak nála, amelyeket azonban nem akar Esztergomba magával vinni. Én ezt helyeseltem, hogy teljesen helytelen lenne, ilyen fontos dolgokat magával vigyen.

Elnök: Miért Esztergomba?

Székely: Mert ott lakott. Nem akarta vasúton vinni, én is helyeseltem, hogy az teljesen helytelen, hogy kompromittáló

iratokat magával vigyen, és amikor megkért arra, hogy ezeket rejtsem el, készségesen vállalkoztam erre.

Elnök: És ő átadta?

Székely: Igen.

Elnök: És ön beletekintett?

Székely: Igen, én beletekintettem. Ezek közül pontosan emlékszem az államfői nyilatkozatra, amely másodpéldány volt és azt tartalmazta, hogy Grősz József érsek úr hajlandó változás esetén, hatalomátvétel esetén az ideiglenes államfői tisztséget átvenni.

Elnök: Megmutatta magának Gyomlay úgye?

Székely: Láttam, magam is, igen és a kezemben volt az irat.

Elnök: Hová lettek ezek az iratok?

Székely: Ezeket az iratokat azután, amikor értesültünk arról, hogy Bozsik Pált letartóztatták, s főként a letartóztatás körülményeit megtudtuk, hogy milyen alapos volt a házkutatás, akkor rendkívül megijedtem és mondtam Gyomlaynak, hogy borzasztó kellemetlen lenne, ha kézbe kerülnének ezek az iratok. Akkor azután Gyomlay azt az utasítást adta nekem, hogy ezeket az iratokat semmisítsem meg, amit meg is tettem.

Elnök: Tud ön arról, hogy az összeesküvők milyen utasításokat kaptak az amerikai követségről?

Székely: Gyomlay, miután teljes bizalmába fogadott, állandóan informált engem arról, hogy tárgyalásokat folytat a követséggel, a követségtől utasításokat, tanácsokat kap, továbbá ő is állandóan az összeesküvés helyzetéről tájékoztatja a követséget. Ezek között az utasítások között, amire emlékszem, döntő volt az államfői nyilatkozat, amely, mint már említettem, a kezemben is volt, eredeti aláírással, még pedig egyházi Josephus aláírással, 1950 június 5-i kelettel, továbbá két aláírás volt rajta még baloldalt, azt nem tudtam, hogy kik.

Elnök: Tanuk?

Székely: Nyilván tanuk lehettek, mert a balsarokban volt az aláírásuk. Továbbá tudom még azt, hogy utasítást kapott Gyomlay arranézve, hogy egy kormányt nevezzen ki az érsek és továbbá még azt is tudom, hogy miután állandó anyagi nehézségek voltak, Gyomlay a múlt év nyarán Spellman newyorki érsekhez egy levelet, kérvényt írt, amelyet átadott a követségnek továbbítás végett. Hogy aztán mi lett ennek a további sorsa, azt nem tudom.

Elnök: Kérem, szóljon most arról, hogy mikor és hogyan teremtett ön személyes kapcsolatot Pongráczal?

Székely: Mielőtt Gyomlayt letartóztatták volna, engem bízott meg azzal, hogyha bekövetkeznék ez a tény, akkor a követség felé a kapcsolatot én vegyem fel. Mégpedig akkor megmondta, hogyha letartóztatnák, akkor utasítást adott Esztergomban lakó és vele rokonságban lévő Gajcsi Bélának, aki szintén benne volt politikailag is, szóval részéről megbízható volt, utasítást adott, hogy engem haladéktalanul értesítsen a letartóztatás tényéről.

Elnök: Ez megtörtént?

Székely: Nem, ez nem történt meg. Továbbá még arra is utasított engem, hogy abban az esetben, ha bekövetkeznék a letartóztatás, akkor Pongrácz Alajost értesítsem. Ekkor kaptam meg Pongrácznak a pontos címét, továbbá még azt is, hogy milyen körülmények között, milyen formában értesíthetem Pongráczot.

Elnök: Ezt tessék elmondani.

Székely: Ez a következő volt. Azt mondotta: az a megegyezés közöttünk, hogy bármilyen semleges szövegű lapot ír, a lényeg az, hogy a szövegben szerepeljen egy keltezés, továbbá egy A-betű jelzésként, ami annyit jelent, hogy a következő, illetőleg a levélben megjelölt napon Pongrácz délután 2 órakor a bankutcai eszpresszóban lesz.

Elnök: Tehát akármilyen szövegben egy nagy A-betű lesz, ez annyit jelent, hogy találkoznak.

Székely: Igen, én ezt a szöveget írtam: „Nagyon rõstellem, hogy apró-cseprő adósságomat nem fizettem ki, tehát arra kérlek, hogy március 14-én szeretném ezt visszafizetni" — a levél felső részébe tettem egy A-betűt. Azonban Gyomlay akkor rögtön figyelmeztetett arra, hogy vigyázzak a Pongrácczal történő tárgyalásnál, mert Pongrácz nem tud mindenről, tehát vele ne mélyedjek alaposabb tárgyalásba.

Elnök: Ez régi módszer a szervezkedésnél, hogy nem tud mindenki mindenről, csak a vezetők. Létrejött önök között a találkozás?

Székely: Március 14-én délután létre is jött. Délután én beültem már jóval 2 óra előtt a bankutcai eszpresszóba, azonban nem voltam egészen biztos Pongrácz személyében. Én láttam — mint az előbb említettem — a nyár folyamán egyszer Pongráczot Gyomlayval a Szabadság-téren keresztül menni, azonban nem voltam biztos. 2 órakor bejött egy hozzá hasonló úr, aki leült, de nem mertem megszólítani

őt, mert nem voltam egészen biztos. Gyanús volt az, hogy egy borítékban lévő amerikai folyóiratot lapozgatott és többízben megnézte 2 óra után az óráját, de nem mertem akkor szólni neki. Körülbelül negyed óráig vártam.

Elnök: Kissé hangosabban!

Székely: Negyedóráig láthatóan türelmetlenül ült és negyedóra után azután felkelt és fizetett. Én akkor utána mentem és vártam, hogy merrefelé megy. Amikor láttam, hogy befordul a Kiss Ernő-utcába, a Bank és a Postatakarékpénztár között, akkor már biztos voltam, hogy ez azonos és odamentem hozzá. Bemutatkoztam és megkérdeztem a nevét. Ő is bemutatkozott. Láthattam, hogy Pongrácczal azonos. Akkor közöltem vele Gyomlay letartóztatásának tényét. Ő láthatóan meghökkenve és ijedten vette ezt tudomásul.

Elnök: Meghökkenve?

Székely: Meghökkenve. Én kértem őt akkor, hogy hozzon össze egy belső valakivel, egy amerikaival, akivel szerettem volna nyiltan beszélni. Azonban ő nekem akkor azt a tanácsot adta, miután lehetséges az, hogy már minket is figyelnek, nem tartja észszerűnek, hogy én bekapcsolódjak, illetve, hogy bemenjek a követségre vele, tehát azt mondta, hogy a legokosabb lesz, ha én lemegyek Esztergomba és a családtól iparkodom részleteket megtudni a letartóztatás körülményeiről.

Elnök: És ön erre mit csinált?

Székely: Meg is egyeztünk ebben és egyúttal meg is beszéltünk egy következő találkozási napot. Időközben azután én beszéltem a család egyik tagjával, Esztergomban is jártam és megtudtam a letartóztatás körülményeit. Akkor már egész biztos voltam abban, hogy ez a letartóztatás ezzel az összeesküvéssel kapcsolatos.

Elnök: Mi történt azután?

Székely: Azután közöltem vele, hogy egész biztosra veszem, hogy ez azonos a vonallal, szóval ezzel a legitimista vonallal és újból kértem őt, hogy legyen szíves hozzon össze egy belső emberrel.

Elnök: Követségi belső emberrel?

Székely: Követségi belső emberrel. Ő azonban azt mondta, hogy a követségen, azt az utasítást adták neki, hogy semmi körülmények között ne vegyek fel közvetlen kapcsolatot vele, hanem továbbra is mi ketten maradjunk mint összekötők és próbáljak újabb részleteket megtudni Esztergom-

ból. Ekkor egy újabb találkozót beszéltünk meg. Azonban ez a találkozó nem jöhetett létre.

Elnök: Miért nem?

Székely: Mert időközben engem letartóztattak.

Elnök: A bíróság tagjainak, a vádhatóságnak, a védő uraknak van kérdésük a tanuhoz? (Nincs.) (Pongrácz hoz:) Pongrácz tessék ide jönni. Hallotta kérem ezt a vallomást, úgyebár?

Pongrácz: Hallottam Tanácselnök úr.

Elnök: Van rá észrevétele?

Pongrácz: Nincs.

Elnök: Megfelel a valóságnak?

Pongrácz: Megfelel a valóságnak.

Elnök: Igy történt minden?

Pongrácz: Igy, igen,

Elnök: Tessék, foglaljon Pongrácz helyet.

A vádlottaknak van megjegyzésük, kérdésük a tanúhoz? (Nincs.) Eltávozhat. Köszönöm.

Balázsi Sándor tanú kihallgatása

Elnök: Balázsi Sándor. Tanúként hallgatja önt ki a budapesti megyei bíróság.

Milyen szerepe volt önnek a Grősz-féle összeesküvésben?

Balázsi: Egyike voltam az összeesküvésben résztvevőknek és mint ilyen, vezetője voltam a MÁV-nál egy földalatti szervezkedésnek és tudtommal ez a szervezkedés az összeesküvésnek egy szerves kiegészítőrésze volt.

Elnök: Mikor és ki kapcsolta önt be a Grősz-féle összeesküvésbe?

Balázsi: Engem a baráti látogatások alkalmával maga személyesen dr. Bozsik Pál Remetekertváros prépostplébánosa.

Elnök: Melyik évben?

Balázsi: 1948 esztendejében.

Elnök: Tessék erről szólni!

Balázsi: Nála tett látogatásaim egyikén dr. Bozsik Pál elmondotta bizalmas beszélgetés közben, hogy ő tulajdonképen Mindszenty József bizalmasa — hogy saját szavával interpretáljam és elmondjam — politikai letéteményese volt és mint ilyen nekem azután tudomásom van róla, elmondta, hogy feladata, hogy Mindszenty József letartóztatása után Mindszentynek a legitimista politikáját folytassa tovább. Később azután a beszélgetések során közölte velem azt is,

hogy a vezető egyházi köröknek, sőt legfőbb vonalon Mindszenty helyettesének és utódjának, Grősz József érsek úrnak a tudtával és beleegyezésével végzi ebbeli illegális tevékenységét.

Elnök: A szervezkedést?

Balázsi: Most azután még ezzel kapcsolatban emlékezem rá, eszmetársulás révén említette, hogy ő, közvetlenül az amerikai diplomáciával összeköttetésben van. Amikor azután már többízben voltam a plébánián vendégeként, akkor azután láttam, tisztán kezdett kialakulni, hogy tulajdonképpen dr. Bozsik Pál prépost plébános úr egy nagy illegális szervezkedést folytat. Ebbe azután engem is bekapcsolt.

Elnök: És mit mondott, mi a célja ennek a szervezkedésnek?

Balázsi: Ennek a szervezkedésnek? Bizalmasan közölte, hogy a Magyar Népköztársaságnak erőszakos úton való megdöntése, a hatalom átvétele, de egy időben azután, miután legitimista a célkitűzés, a monarchia helyreállítása, mégpedig idegen állam, vagyis fegyveres hatalom közbejöttével. Ez esetben Bozsik Pál — mint később közölte — az amerikai fegyveres haderő fegyveres közbelépésével Jugoszláviában és a Nyugaton meghúzódó idegen fegyveres alakulatok támogatásával.

Elnök: Fegyverrel? Fegyveres erőszakos támadással? Terror-alakulatokkal?

Balázsi: Azzal gondolták megoldani. De egyúttal még céluk az volt azután, hogy a nagytőkéseknek vissza is kell juttatni majd a gyárakat, a földbirtokosoknak pedig vissza kell adni a földjeiket.

Balázs: Szükséges még tisztelettel elnök úr megemlítenem, mert emlékezem rá határozottan, hogy ezzel kapcsolatban a következőket közölte vele: mi az összeesküvés részesei tartsuk kötelességünknek azt, hogy a rendszer megváltoztatását segítsük az általa előre kigondolt vonalon.

Elnök: Önnek MÁV-vonalon milyen utasításokat, milyen elgondolásokat adott?

Balázsi: Nekem kérem, tudva rólam azt, hogy szakvasutas vagyok...

Elnök: Régi vasútas ön?

Balázsi: Negyven éve. Tudva rólam azt, hogy vasutas vagyok, volt MÁV állomásfőnök, felszólított, hogy a MÁV kebelén belül valami illegális szervezkedést hajtsak végre. Ő aztán ezt többször hangsúlyozta, majd aztán felszólított, végre

1949 őszén meg is szerveztem én ezt a vasúti illegális szervezkedést.

Elnök: Hogyan?

Balázsi: Kérem szépen, két ismerősöm volt nekem vasutas. Az egyik dr. Pécsi Pál, Józsefváros állomásfőnöke, a másik Vályi Kálmán, a Kisgazdapárt vasúti csoportjának volt az egyik vezetője.

Ezt a kettőt felszólítottam a szervezkedés végrehajtására, figyelmeztetve, hogy a magasabb egyházi körök által irányított összeesküvésbe szervezem be őket. Ők ezt magukévá tették, hogy az összeesküvésben tevékenyen fognak résztvenni.

Elnök: Maguk valamennyien azonos alapon álltak? Ők is gyűlölték a népi demokráciát?

Balázsi: Ők személyesen ismerték Mindszenty Józsefet, el is vállalták és megfelelő antidemokratikus vasutasokkal létre is hozták ezt a szervezkedést.

Elnök: Miután létrejött ez a földalatti csoport a vasutasok között, milyen kártevő tevékenységet hajtottak végre?

Balázsi: Az általam vezetett földalatti vasúti mozgalom a beszervezett emberek útján kártékony, szabotázs-tevékenységeket hajtott végre. Megemlítendő és igen veszedelmes volt elsősorban a vonatkisiklások, töménytelen árurongálások, a különféle vonalakon pedig forgalmi akadályoknak a létrehozatala. Ezeken belül egyes szállítmányokat, kocsirakományokat, egész szerelvénnyel, szerszámokkal megrakott árukat a rendeltetési címzett célállomástól egész más állomásra . . .

Elnök: Ellenkező irányba?

Balázsi: . . . Irányítottunk.

Elnök: És hogy nem lettek ebből fegyelmi vizsgálatok?

Balázsi: Kérem szépen, ők, Pécsi és Vályi az ő magasabb összeköttetésüknél fogva, mert lévén ténylegesek, falaztak.

Elnök: Értem. Szóval mindig azon a vonalon követték el kártevő tevékenységüket, ahol a felettesek is be voltak szervezve.

Balázsi: Igy ezt eltussolták, nem lehetett felelősségre vonni az elkövetőket.

Elnök: A normák körül is volt valami kártevés Pécsiék részéről?

Balázsi: Tulajdonképpen ők átvették és irányították ezt az egész szervezkedést, mint végrehajtók. Maga Pécsi, mint állomásfőnök a beszervezett embere útján, normatiszt volt az il-

lető, ennek meg egyenes utasítást adott arra, hogy a normákat, a dolgozók normáit és munkateljesítményüket hamisítsák meg.

Elnök: Miért?

Balázsi: Ezzel ez a szervezkedés azt akarta elérni, hogy a becsületesen dolgozóknak a munkakedvét elvegye és izgassa őket.

Elnök: Mondja kérem, Vályi Kálmánt letartóztatták?

Balázsi: Vályi Kálmánt letartóztatták. Ő 1950 szeptemberében egy hídalkatrészre rakott súlyos szállítmánynál a szabályzat be nem tartásával elszabotálta ennek a nehéz szállítmánynak a biztosítását.

Miáltal bekövetkezett a kisiklás. A hatóságok akkor leleplezték, és úgy tudom, akkor őt el is fogták.

Elnök: Tett ön jelentést erről a MÁV-vonalon történt szervezkedésről és a végrehajtott kártevő tevékenységről Bozsiknak?

Balázsi: Minden esetben. Én mint ennek a szervezetnek vezetője, az összes szabotázstevékenységekről, szabálytalanságokról, károkról, amelyek a MÁV-nak adódtak, minden esetben, amikor csak felmentem Bozsik Pál prépost plébániájára, mint jó ismerős, lereferáltam és elmondottam mindent, aki kérem szépen barátilag rögtön tudomásul is vette és megelégedését fejezte ki.

Elnök: Milyen egyéb utasítást kapott ön Bozsiktól?

Balázsi: Úgy emlékszem, hogy 1950 nyár elején egyik látogatásom alkalmával közölte velem, hogy egy külföldi összekötője — nem jegyezte meg és nem mondta meg soha azt, hogy ki az illető —, de ez esetben csak annyit jelzett, hogy az illető a budapesti amerikai követségnek egyik akkreditált diplomatája. Ez aztán azt az utasítást és felszólítást adta neki, hogy a magyarországi nemzetiségi kérdésben dolgozzon ki egy elaborátumot. És ezt ő aztán, mint velem bizalmasan közölte, igen nagy örömmel fogadta, mondván, hogy ebben aztán fel tudja tüntetni, ki tudja domborítani egy feudális nagy Magyarország helyreállításának politikai szükségességét.

Elnök: Önnek miért mondta ezt el? Foglalkozott ilyen kérdésekkel?

Balázsi: Azért, mert tudta rólam, hogy én, mint vasutas, Felvidéken voltam azelőtt tíz esztendeig, mint állomásfőnök és ismerem a Szlovákiát Magyarországgal összekötő összes vasúti hálózatot.

Elnök: Értem. Szóval a vasúthálózat teherbírása, stb. ilyen kérdésekben.

Balázsi: Nem elégedett meg, amikor elmondottam, hanem azt mondotta, foglaljam jelentés formájába írásba.

Elnök: Én ön írásbafoglalta?

Balázsi: Még aznap délután megcsináltam, három oldalra, sajátkezűleg, tintával írva. Másnap aztán felvittem a prépost úrhoz és neki átadtam, aki köszönettel át is vette.

Elnök: Most a következő kérdésről beszéljünk. Tud-e ön arról, hogy az illegális vasutascsoporton kívül más csoportokkal is rendelkezett?

Balázsi: Az általam vezetett vasúti illegális csoporton kívül csak egyről tudok, Romvári Istvánéról.

Elnök: Erről mit tud, kérem, röviden említse meg.

Balázsi: Romvári István megkért és egy előzetes megbeszélés után összekapcsoltam dr. Bozsik Pál prépostot Romvári Istvánnal, felvittem, kétszer találkoztak. A kétszeri találkozáson én is jelen voltam, végighallgattam őket és ennek a találkozásnak az eredménye az volt, hogy Romvári magasabb egyházi köröknek a támogatását akarta kapni. Bozsik Pál ezt hallotta, rögtön megmondotta, hogy: támogatom. Később, tavasz végén megint feljött hozzám Romvári és egy ívnagyságú, géppel sokszorosított demokráciaellenes, sőt gúnyolódó és elég pimasz hangú verseket adott át...

Elnök: Ismerjük, ez is le van foglalva.

Balázsi: És ezt aztán ideadta nekem, hogy vigyem fel Bozsik prépostnak. Én másnap aztán elvittem, azzal az üzenetel, hogy ezt a Romvári által megszervezett és vezetett reakciósok viszik és terjesztik az országban...

Balázsi: Én aztán ezt másnap délelőtt fel is vittem, kezébe adtam, és ezzel elintéztem a rámbízott feladatot Romvárival.

Elnök: Egyéb kérdése a bíróságnak a tanúhoz nincs? (Nincs.) A vádhatóságnak? (Nincs.) A védő uraknak? (Nincs.) A vádlotaknak megjegyzésük erre a vallomásra, vagy kérdésük a tanúhoz? (Nincs.) Elbocsátom.

Papp Ervin tanu kihallgatása

Elnök: Papp Ervin. Tanúként hallgatja ki önt a megyei bíróság. Ön most letartóztatásban van?

Papp: Igen.

Elnök: Miért?

Papp: Vezetője voltam egy népi demokráciaellenes szervezkedésnek, amelynek tagjait röpcédulaterjesztés közben lefogták és így leleplezték a szervezkedést.

Elnök: A jelenlegi per vádlottai közül kivel volt kapcsolatban?

Papp: (Habozik).

Elnök: Tessék megnézni, nyugodtan végig mindegyiket. (Papp végignézi a vádlottakat). Mutasson rá azokra, akikkel volt kapcsolata?

Papp: Az illegális szervezkedésemmel kapcsolatban szoros kapcsolatban állottam Endrédy Vendel zirci apáttal. Ő volt a szervezkedésem felső kapcsolata és irányítója, ezenkívül illegális kapcsolatban voltam még dr. Bozsik Pál préposttal is.

Elnök: Tessék most arról szólni, hogy mikor és hogyan alakult meg ez a szervezkedés és mi volt a célja?

Papp: 1949 júniusában találkoztam Romvári István BSZKRT-alkalmazottal, akiről tudtam azt, hogy korábban keresztényszocialista szervező volt. Ismertem Romvári politikai beállítottságát és tudtam azt, hogy épp annyira ellensége a népi demokráciának, mint én. Romvárival több megbeszélést folytattunk. A megbeszélések során megállapodtunk abban, hogy illegális szervezkedést kezdünk. Megállapodtunk abban is, hogy az illegális szervezkedés megalakulása több személy jelenlétében fog majd végbemenni és megállapodtunk végül abban, hogy az illegális szervezkedés felső kapcsolata Endrédy Vendel zirci apát lesz és én vállaltam azt a feladatot, hogy az illegális szervezkedés programmját, célját Endrédy Vendellel ismertetem.

Elnök: Miért gondolt ön tulajdonképpen Endrédy Vendelre?

Papp: Endrédyre azért gondoltam, mert 1935 óta, kis gimnazista korom óta tanárom, majd igazgatóm volt, tehát azóta jól ismertem.

Elnök: És ön ismerte az ő politikai felfogását is?

Papp: Endrédy Vendel politikai felfogását ismertem.

Elnök: És önöknek azonos volt a politikai felfogásuk?

Papp: Tudomásom volt arról, hogy Endrédy Vendel politikai felfogása az enyémmel azonos.

Elnök: Tessék most szólni, hogy ezt a tervet hogyan hajtották végre?

Papp: 1949 augusztus 29-én Schuber Antal pestszentlőrinci lakásán titkos értekezletet tartottunk több személy jelenlétében és az én vezetésemmel „Keresztény Néppárt" néven il-

legális szervezetet alakítottunk. Az alakuló titkos értekezleten jegyzőkönyvet vettünk fel.

Elnök: Ez volt az a jegyzőkönyv? (Felmutat egy fotokópiát).

Papp: (megnézi): Igen, ez volt az a jegyzőkönyv.

Elnök: Ez a jegyzőkönyv, amelyben lefektették önök szervezkedésük célját is, úgyebár?

Papp: Igen.

Elnök: Ennek egyes részeit már ismertettük. Ön ezt a jegyzőkönyvet átadta valakinek?

Papp: Igen.

Elnök: Kinek?

Papp: 1949 szeptemberében adtam át Endrédy Vendel zirci apátnak sajátkezűleg az Ibrahim-utcai budai ciszterci rendház fogadószobájában.

Elnök: Ezt ő maga is beismerte. Tessék most arról szólni, hogy milyen célkitűzéssel szervezkedtek önök?

Papp: Az illegális szervezkedés — a népi demokratikus rend aláásására, aláaknázására szervezkedtünk — a rendszer gyengítését célozta. Pontokba foglaltuk szervezkedésünk céljait, ezek között az illegális propagandatevékenység és az ehhez szükséges anyagiak megszerzése szerepelt. Ugyancsak szerepelt más illegális szervezetekkel való kapcsolatfelvétel: kapcsolat felvétele a Vatikánnal, ezenkívül végül szerepelt a szervezési probléma, területi, üzemi és katonai szervezkedés.

Elnök: Katonai szervezkedés is?

Papp: Igen.

Elnök: Önök erőszakkal akartak a Népköztársaság ellen támadni? Erőhatalommal, erőszakkal, terroreszközökkel akarták megragadni a hatalmat?

Papp: Igen.

Elnök: Mindez, mint már Endrédy kihallgatásánál ismertettük, benne foglaltatik a jegyzőkönyvben.

Papp: Benne.

Elnök: Ön ezt áttanulmányozta, önök átbeszélték ezt a programot és az eszközöket és ő egyetértett vele?

Papp: Helyeselte az abban foglaltakat és egyetértett vele.

Elnök: Adott-e önnek tanácsot, útmutatást arra, hogyan kezdjék meg máris a földalatti tevékenységet?

Papp: 1949 decemberében beszéltem először konkrét tevékenységről Endrédy Vendellel, aki közölte, hogy ez a keret, tehát ez az illegális pártkeret, a szervezkedés kerete alkalmat ad a népi demokráciaellenes munkára, konkréten illegális pro-

pagandaanyag, illegális lap előállítására és terjesztésére. Ezt az illegális szervezkedést 1949 decemberétől kezdve rendszeresen folytattuk őrizetbevételünkig. Őrizetbevételünkig rendszeresen adtunk ki illegális újságot. Az illegális újság tartalmát én állítottam össze és a helyettesem, Antal János vezetésével egy csoport állította elő az illegális szervezkedésünk sokszorosítógépén.

Elnök: A sokszorosítógépet lefoglalták a nyomozati eljárás során, amikor felderítették ezt a szervezkedést. Mi volt az újság címe?

Papp: „Üzenet" volt az illegális lap címe.

Elnök: Egy példánya itt van, második évfolyam 1. szám, 1950 március. (Átadja a vádlottnak.)

Papp: Igen, ez az.

Elnök: Önök az újságpéldányokat is bemutatták Endrédynek?

Papp: Az újság példányait rendszeresen bemutattam Endrédy Vendelnek. Az illegális lap első számának megjelenése előtt Endrédy Vendelnek sajátkezűleg mutattam be az első számot. Endrédy elolvasta, helyeselte az abban foglaltakat és engedélyt adott az illegális lap terjesztésére.

Elnök: Utána megjelent a lap?

Papp: Utána kezdtük meg az illegális lap rendszeres terjesztését.

Elnök: Adott önöknek utasítást illegális röpiratok terjesztésére?

Papp: Kaptunk utasítást Endrédy Vendeltől illegális röpiratok terjesztésére.

Elnök: Mi volt az ő álláspontja, újság, vagy röpirat? Melyik alkalmasabb az illegális tevékenységre?

Papp: Először az illegális újság, majd pedig a röpirat.

Elnök: És röpiratokat is készítettek?

Papp: Rendszeresen készítettünk röpiratokat. A röpiratokat a szervezkedés tagjai terjesztették, külön erre kiképzett csoport terjesztette többezer példányban Budapesten és környékén. Különböző alkalmakra állítottunk elő ilyen röpcédulákat. Nagyobb ünnepek alkalmából is, például 1950 május 1-re, azután a DISZ-kongresszusra is állítottunk elő. Az volt a cél, hogy az ünnepi alkalmakat megzavarjuk ezzel...

Elnök: Egyrészt, másrészt, amikor nagyobb tömegek voltak együtt, akkor szórni ezeket a röplapokat?!

Papp: Igen.

Elnök: A röplapokat is bemutatták Endrédy Vendelnek?

Papp: A röplapokon kívül minden kiadványunkat rendszeresen bemutattuk Endrédy Vendelnek és ő engedélyezte azok meg-

jelenését. A röpiratok közül többet eljuttattam Endrédyhez, aki közölte velem, hogy olvasta ezeket, helyesli az abban foglaltakat és esetenként engedélyt adott a terjesztésre.

Elnök: Van itt néhány röpirat, amelyet lefoglaltak a büntető eljárás során. Egyesek versben vannak. Verses röpiratokat is terjesztettek?

Papp: Vannak.

Elnök: Tessék megtekinteni, hogy ezek azok többek között? (Mutat néhány fotokópiát.)

Papp: (nézegeti) Igen, ezek is a terjesztett röpcédulákból valók.

Elnök: És kiképzett brigádok terjesztették?

Papp: Erre külön kiképzett csoportok terjesztették.

Elnök: Az illegális röpiratok terjesztésén, illegális újság nyomásán és forgalombahozásán kívül — eljutottak már a második évfolyamig — milyen egyéb akciókat terveztek?

Papp: Illegális újság és röpiratok előállításán és terjesztésén kívül még egy kiadványt adtunk ki „Szemben az árral" címmel, ez 19 oldalas kiadvány volt, tartalmazta Schuber Antal demokráciaellenes, lázító tartalmú verseit és az én azonos szellemű kommentárjaimat. Ezt is bemutattuk Endrédy Vendelnek, olvasta, ez különösebben megnyerte tetszését.

Elnök: Terrorakciókat terveztek-e önök a közeljövőben?

Papp: Terrorakciók lebonyolítását is terveztük az illegális sajtótevékenységen kívül. Ilyen volt a Gellért-hegyi Szabadság-szobor felrobbantása, egy kommunista pártház felgyújtása és a Nemzeti Bank egy szállítmányának elrablása.

Elnök: Igen. E tekintetben kivel tárgyaltak?

Papp: E tekintetben helyettesemmel tárgyaltam.

Elnök: Azután szó volt valami vegyszerről is önök között, amivel gyujtogatási akciókat terveztek?

Papp: A terrorakciókkal kapcsolatban Przibislawsky Ferenc, aki egyszer ígért valamit, drapériák felgyújtására...

Elnök: Most tömören foglalja össze, hogy Endrédy Vendelnek az önök szervezetében milyen irányító tevékenysége volt?

Papp: Endrédy Vendel illegális politikai működésem tartama alatt, de már korábban, legális politikai működésem alatt is tanácsadóm, irányítóm volt, vele mindvégig szoros kapcsolatban voltam. 1945-től kezdve ő volt az, aki engedélyt adott, hogy mint papnövendék, a Független Kisgazdapártban funkciót vállaljak és törvényhatósági mandátumot. Ugyancsak ő volt, aki az érseki helynökség felé is iga-

zolt, mint olyan teológust, aki az ő irányításával politizáltam. Az őtőle kapott irányításnak megfelelően a Független Kisgazdapártban ilyen politikai irányban dolgoztam. Endrédy a királyság visszaállításának volt híve, az ő irányítása nyomán magam is ebben az irányban dolgoztam a Kisgazdapárt jobbszárnyán, mindenkor a lehetőséghez képest a népi demokratikus fejlődéssel szemben.

Elnök: Kérem, a szervezkedés kapcsán mit hangsúlyozott állandóan ön előtt Endrédy?

Papp: Endrédy két dolgott hangsúlyozott a szervezkedés kapcsán. Az egyik a fokozott munka, a másik pedig a fokozott óvatosság.

Elnök: Óvatosság.

Papp: Megegyeztünk Endrédy Vendellel még abban, hogy esetleges őrizetbevételünkkor illegális tevékenységünkről egymásra terhelő vallomást nem teszünk.

Elnök: Tehát ha önök közül valamelyiket őrizetbe veszik, a másikra nem tesznek terhelő vallomást. Ebben egyeztek meg. Igen. (Endrédy Vendelhez): Endrédy Vendel, tessék kérem kijönni. Hallotta, kérem, ezt a vallomást?

Endrédy: Hallottam.

Elnök: Kíván észrevételt tenni? Megfelel a valóságnak?

Endrédy: Megfelel a valóságnak, nem kívánok észrevételt tenni.

Elnök: Lényegében ön is ezt vallotta a kihallgatás során. Tessék, Endrédy, foglaljon helyet. A bíróság tagjainak van-e kérdése? (Nincsen.) A vádhatóságnak van-e kérdése? (Nincsen.) A védelemnek?

Melléky Kornél: Igen. (Papphoz.) Azt mondotta, hogy az „Uzenet" című illegális lapot terjesztés előtt bemutatták Endrédynek. Kérdem, hogy a további számokat ebből a lapból terjesztés előtt vagy már a terjesztés folyamán mutatták-e be?

Papp: Mindenkor a terjesztés előtt juttattam el Endrédy Vendelhez és engedélyt adott a lap rendszeres terjesztésére.

Melléky: A röplapok tekintetében ugyancsak előzetesen kértek engedélyt?

Papp: A röplapokra azért tértünk át, mert Endrédy utasított, hogy most a röplapok terjesztését kezdjük meg...

Melléky: Nem ez a kérdésem.

Papp: ... és előzetesen mutattuk be a röpcédulákat és ismét tőle nyertünk engedélyt a terjesztésre.

Melléky: Minden egyes röplapra?

Papp: A röplapokat előzetesen mutattuk be.

Elnök: És az ujságokból minden példányt?

Papp: Minden példányt előzetesen...

Elnök: Nincsen további kérdés. A vádlottak részéről megjegyzés, kérdés nincs? (Nincs.) Köszönöm. (Tanuhoz.) Eltávozhat.

Levelet kézbesítettek címemre. „Ugy érzem, kötelességem irni, — irja Medveczky Antalné dolgozó asszony Rákoscsabáról, — hogy minden dolgozóhoz eljusson az igazság erről a briganti gyilkos Bozsik Pálról, akit személyesen ismertem, 1919-ben, Gyöngyösön, pap volt. Ökölbeszorul a kezem, ha arra gondolok, hogy a forradalom bukása után mit müvelt Gyöngyösön az elvtársakkal. Nemecz János elvtársat — városparancsnokunk volt — elfogatta, piros szalagot köttetett rá, és a városháza erkélyéről gúnyosan mutogatták a kulákoknak és köpködték. Végül Egerbe hurcoltatta Bozsik és felakasztatta. Sima elvtársnőt ló farkához köttette és úgy kínozták a városon végig, a hús cafatokban lógott a testéről, az embertelen kínzásokba belehalt. Donaváry János elvtársat és még több elvtársat agyonlövetett Gyöngyösön, sok elvtársat elhurcoltak ismeretlen helyre, akik soha nem tértek vissza. Engem is elhurcoltak, három napig kínoztak és nagynehezen sikerült megmenekülnöm a halál torkából. Kérem többi dolgozó asszonytársam nevében, hogy az igazság keze a legkeményebben sujtson le rá, bűnhödjön elvtársaim haláláért. Medveczky Antalné dolgozó asszony, Rákoscsaba, Kisfaludy-utca 35." *(Bozsikhoz):* Bozsik, emlékszik, kérem ezekre a gyöngyösi eseményekre?

Bozsik: Medveczky Antalnénak a nevére nem emlékszem...

Elnök: És a többire, — nem Medveczkynére, — de a többire?

Bozsik: Kérem, azt vagyok bátor mondani, hogy a gyüjtőfogházból szabadultam ki és háromnapi gyaloglás után értem haza.

Elnök: Ne menjünk bele a részletekbe, ez nincs vád tárgyává téve.

Bozsik: Ebédutáni időben érkeztem meg és aznap délután — anélkül, hogy bárkivel érintkezhettem volna, — a bevonuló románok hét kommunistát agyonlőttek.

Elnök: Ez nincs vád tárgyává téve, úgy hogy ezen túlmenően nem foglalkozunk a dologgal. Tessék helyet foglalni.

Kökényessy Artur tanú kihallgatása.

Elnök: Kökényessy Artur, tanuként hallgatja önt ki a bíróság. Mondja el kérem, hogy a királypárti szervezkedők, így ön is, milyen cselekményeket folytattak annak érdekében, hogy a Habsburg-dinasztiát visszahozzák Magyarországra?

Kökényessy: Mielőtt rátérnék tevékenységemre, meg kell említenem azt, hogy én osztrák katonaiskolában nevelkedtem. Az osztrák császári és királyi hadseregben teljesítettem szolgálatot, mint főhadnagy és mint ilyen, én az osztrák-magyar monarchia, valamint a legitimizmus híve voltam, és mindazon kormányrendszer ellen, amely nem legitimista alapon állt, mind a Magyar Népköztársaság, mind a népi demokrácia ellensége voltam. A 30-as években bekapcsolódtam az Osztenburg Gyula ezredes vezetése alatt álló legitimista katonai szervezkedésbe, amelynek tagjai az Osztenburg zászlóalj tisztjei voltak, és az osztrák-magyar monarchia visszaállítására, valamint a Habsburg-dinasztia hazahozatalára, uralomra juttatására törekedtünk

Elnök: Ön itt végzett valamely funkciót?

Kökényessy: Itten 1941 óta Osztenburg ezredes segédtisztje voltam.

Elnök: Segédtisztje, igen. Most kérem ki lett azután ezeknek a különítményeseknek a vezetőjük?

Kökényessy: Osztenburg halála után, 1944-ben Mészáros Iván nyugalmazott csendőrezredes vette át az osztenburgisták vezetését, akinek szintén segédtisztje lettem.

Elnök: Segédtisztje lett, igen. Tehát Mészáros Iván volt az osztenburgisták vezetője. Igen?

Kökényessy: Igen.

Elnök: Milyen tevékenységet fejtettek ki önök a felszabadulás után?

Kökényessy: A felszabadulás után illegálisan tovább folytattuk a katonai szervezkedést Mészáros Iván csendőrezredes vezetése alatt és még erősebben szembeszálltunk a mai kialakuló, illetve erősödő népi demokráciával.

Elnök: Igen. Milyen gyakran jöttek össze, tartottak titkos összejöveteleket?

Kökényessy: Mészáros Iván vezetése alatt rendszeresen illegálisan tartottunk összejöveteleket és megbeszéléseket a szervezet többi tagjaival különböző kávéházakban. Ekkor — minden alkalomkor — a népi demokrácia megdöntése, valamint a Habsburg-dinasztia uralomra juttatása, valamint a

szervezetünk kiszélesítése és más illegális szervezetekhez való csatlakozása volt beszédünk tárgya.

Elnök: Igen. Hát sikerült önöknek más ilyen földalatti szervezkedésekkel is kapcsolatot teremteni?

Kökényessy: Igenis, sikerült.

Elnök: Tessék erről beszélni.

Kökényessy: 1949 júliusában, a legitimista Szent István Bajtársi Szövetség volt titkárnője, Wolf Aida meghívott a lakására, ahol már a legitimista szervezet több tagja jelen volt, és így jelen volt Hévey László nyugalmazott miniszteri osztályfőnök is, aki közölte velünk, hogy Bozsik Pál prépost plébános vezetése alatt egy földalatti összeesküvés folyik, valamint azt is, hogy ő szerinte hamarosan háború lesz, amelyet az angolszászok fognak megnyerni.

Elnök: Igen. Beszámolt arról, hogy már a kormánylistát is összeállították?

Kökényessy: Igenis Hévey közölte velem, hogy Bozsik az összeesküvőkből egy kormánylistát állított össze, amelynek tagjaiként Hévey László, mint iparügyi miniszter, Bozsik Pál mint miniszterelnök szerepelt, valamint azt is, hogy az összeesküvés feje, Grősz Pál az állam vezetője lesz.

Elnök: Grősz József!

Kökényessy: Grősz József.

Elnök: Grősz érsek?

Kökényessy: Igen.

Elnök: Hát kérem, volt-e arról szó, hogy önöket is bekapcsolják, hogyan kapcsolják be, mi célra?

Kökényessy: Igenis.

Elnök: Tessék erről szólni, a katonai csoportról.

Kökényessy: Hévey közölte velem, hogy Bozsik Pálnak említette Osztenburg katonai szervezetét és ő örömét fejezte ki efölött és bennünket az összeesküvés céljaira felhasznál azon célból, hogy terrorakciókat és szabotázscselekményeket kövessünk el.

Elnök: Terrorakciókat és szabotázscselekményeket?

Kökényessy: Igenis.

Elnök: Mi volt azután az ön további teendője, kérem? Mészáros Iván csendőrezredes mit szólt ezekhez?

Kökényessy: Én a Hévey által elmondottakat Mészáros Iván csendőrezredesnek jelentettem, aki azt tudomásul vette és elhatároztuk, hogy csatlakozunk a Bozsik-féle összeesküvéshez.

Elnök: Igen. Hát most kérem részletesen tessék arról szólni, hogy az önök fegyveres csoportja milyen feladatokat kapott az összeesküvők részéről.

Kökényessy: Igen. Bozsiktól Héveyn keresztül azt az utasítást kaptuk, hogy az Osztenburg-féle katonai szervezetet szélesítsük ki és fegyvereket szerezzünk, hogy ha Magyarországot a nyugati államok, például Amerika, vagy Jugoszlávia megtámadnák, akkor mi, a népi demokrácia kormányrendszerét megdöntsük, terrorakciókat hajtsunk végre, valamint diverziós cselekményeket kövessünk el a kormány vezető férfiai, valamint egyéb közéleti férfiak ellen is. Azonkívül szálljuk meg a fő objektumokat, úgy mint a minisztériumokat, kaszárnyákat, a telefont, a rádiót, stb.

Elnök: Ezek voltak tehát a célkitűzések az önök részére. A fegyveres csoport részére?

Kökényessy: Igenis.

Elnök: Volt szó arról, hogy külön katonai terrorcsoportot is szerveznek?

Kökényessy: Igen. Hévey közvetlenül utasított engem arra, hogy szervezzünk Mészáros Iván ezredessel együtt terrorcsoportot, amely alkalmas terrorcselekmények elvégzésére.

Elnök: Igen. Ki vállalta ez a részt?

Kökényessy: Ezt a részt én elvállaltam, valamint jelentettem Mészáros Iván ezredesnek, aki szintén elvállalta és jóváhagyta a Bozsik-féle tervet.

Elnök: Igen. Tehát így hivatásos katonatisztek fogtak hozzá, hogy kidolgozzák a konkrét terrorcselekmények katonai tervét.

Kökényessy: Igenis.

Elnök: Hogy hogyan, mikor, merre, milyen felállással, milyen eszközökkel hajtanak végre terrorakciókat.

Kökényessy: Igenis.

Elnök: Hát hogyan hajtották végre kérem Bozsik utasításait? Most tessék erről beszélni, a fegyverekről.

Kökényessy: Bozsik utasítása után az összeesküvéshez újabb elemeket, újabb egyéneket szerveztünk be. Én a magam részéről Tóth Elemér nyugalmazott huszárszázadost szerveztem be, valamint szereztünk fegyvereket is, körülbelül 50 darabot, puskákból, revolverekből, töltényekből állottak, amelyeket mi a terrorakciók véghezvitelére fel akartunk használni.

Elnök: Egyéb akciókat is terveztek fegyverkészletüknek a kiszélesítésére?

Kökényessy: Igenis. Kidolgoztunk egy tervet a fegyverraktárak

megszállására, valamint azok őrségének lefegyverzésére, hogy a mi tagjainkat mi fel tudjuk fegyverezni.

Elnök: Tehát önök a birtokukban lévő fegyverekkel akartak megrohanni egy raktárat. Igen?

Kökényessy: Kérem szépen, nemcsak ezen fegyverekkel, hanem a volt csendőröknél fellelhető, valamint más egyéneknél is feltalálható fegyverekkel fel akartunk egy terrorcsapatot állítani, mellyel mi valamelyik katonai fegyvertárat megtámadjuk, az őrséget lefegyverezzük, ahonnan — mint jelentettem az előbb — a mi tagjainkat felfegyverezzük.

Elnök: Ennek a konkrét tervnek a kidolgozásához is hozzáfogtak?

Kökényessy: Igenis.

Elnök: Ehhez is hozzáfogtak. És igyekeztek volt katonatisztekből olyanokat is beszervezni, akiknek fegyverük volt?

Kökényessy: Fegyverük volt, megbízható legitimisták.

Elnök: Kérdése van a bíróságnak? (Nincs.) A vádhatóságnak? (Nincs.) A védelemnek? (Nincs.) (Héveyhez):

Tessék kérem idejönni. Hallotta, kérem ezt a vallomást, amely az ön cselekményeit is érinti. Megfelel a valóságnak?

Hévey: Mindenben megfelel a valóságnak.

Elnök: Megállapítom, hogy Hévey is így vallott, lényegében ezt adta elő a kihallgatás során. Tessék, foglaljon helyet. — További kérdés nincsen? (Nincs.) (Tanúhoz) Eltávozhat.

Przibislawsky Ferenc tanú kihallgatása.

Elnök: Przibislawsky Ferenc, önt tanuként hallgatja ki a bíróság. Mondja el, mit tud ön Hévey szervezkedési cselekményeiről?

Przibislawsky: Hévey az ő és Bozsik által irányított szervezkedés aktív résztvevője volt.

Elnök: Honnan tudja ezt?

Przibislawsky: Én ezt onnan tudom, hogy én is a Hévey által vezetett legitimista katonai terrorcsoport aktív tagja voltam.

Elnök: Hogyan ismerte ön meg Héveyt?

Przibislawsky: Hévey Lászlót 1941-ben ismertem meg a Szent István bajtársi szövetségben.

Elnök: Tessék az önök kapcsolatáról beszélni. Gyakrabban összejöttek önök azután?

Przibislawsky: Én amikor 1945-ben nyugatról hazajöttem, fel-

kerestem Hévey Lászlót, aki egy legitimista illegális szervezkedésnek a vezetője volt. Ez alkalommal többször összejöttünk, minden hónap első szombatján, különböző vendéglőkben, így a Keszey-étteremben, az Erzsébet királynéban, a Zöldfában, a Mátyás-pincében.

Elnök: Magánlakásokban is szoktak összejönni?

Przibislawsky: Magánlakásokban is szoktunk.

Elnök: Ott is szoktak összejönni. — Most tessék beszélni arról, hogyan alakultak ki azután ezek a cselekmények?

Przibislawsky: Ezeken az összejöveteleken a fennálló rendszernek a megváltoztatását és a királyság visszaállítását...

Elnök: Ki irányította ezeket?

Przibislawsky: Ezeket az értekezleteket dr. Hévey László irányította.

Elnök: Hévey László. És mit mondott, mi a célja ennek a szervezkedésnek?

Przibislawsky: Célja a szervezkedés kiterjesztése, más illegális szervezetekkel a kapcsolat felvétele és a hatalomnak átvétele.

Elnök: És sikerült önöknek más ilyen földalatti csoportokkal is felvenni a kapcsolatot?

Przibislawsky: Igen, sikerült, 1949. június első felében. Ekkor meghívást kaptam Wolff Aidától, hogy keressem fel őt a lakásán.

Elnök: Kik voltak ott jelen?

Przibislawsky: A lakásán jelen volt, amikor megérkeztem dr. Hévey László, Osztrovics Mihály, Kökényessy Arthur, Kálló Aurél és Kunéry Istvánné.

Elnök: Itt miről volt szó?

Przibislawsky: Itt Hévey bejelentette, hogy sikerült kapcsolatot teremtenie a Grősz—Bozsik-féle összeesküvéssel és személyes kapcsolatban áll Bozsik Pál prépost plébánossal, az összeesküvés vezetőjével.

Elnök: És még mit közölt?

Przibislawsky: Közölte azt, hogy az összeesküvés tagjai legitimistákból, azonkívül volt közalkalmazottakból, katonákból, csendőrökből, valamint kulákokból állanak. Felhívott bennünket, hogy csatlakozzunk ehhez az összeesküvéshez, hogy minél nagyobb erőt képviselhessen.

Elnök: Így az önök illegális csoportja elhatározta, hogy csatlakoznak együttesen?

Przibislawsky: Igen, mi elhatároztuk, hogy egyhangúan csatlakozunk.

Elnök: Milyen úton akarták maguk átvenni a hatalmat?

Przibislawsky: A hatalmat — mint ahogyan azt Hévey nekünk mondotta — amerikai intervenciós csapatok, valamint nyugaton lévő és Jugoszláviában Oszlányi Kornél által vezetett fegyveres magyar fasiszta csapatok...

Elnök: Ki ez az Oszlányi?

Przibislawsky: Ez a Jugoszláviában lévő magyar csapatoknak a vezetője.

Elnök: Milyen foglalkozású ember ez?

Przibislawsky: Tábornok.

Elnök: Tábornok, fasiszta tábornok. Az ő fegyveres támogatásukkal akarták önök...

Przibislawsky: Az ő fegyveres támogatásával, valamint terrorral kívántuk támogatni...

Elnök: Szóval terrorral, fegyverrel akarták megragadni a hatalmat?

Przibislawsky: Ugyanazon módszerrel, mint 1919-ben az Osztenburg-zászlóalj.

Elnök: Ezt kifejezésre is juttatták?

Przibislawsky: Igen.

Elnök: Milyen utasításokat, feladatokat kaptak maguk azután az összeesküvésbe bekapcsolódva?

Przibislawsky: Amikor az összeesküvésbe bekapcsolódtunk, Hévey kijelentette, hogy mi leszünk az összeesküvés legitimista katonai fegyveres terrorcsoportja. Utasítást adott, hogy a nálunk lévő fegyverekkel készítsünk elő egy terrortámadást egy közeli lőszerraktár ellen fegyverek szerzése céljából. Nálam is volt otthon fegyver a spájz alatt lebetonozva, 27 darab puska, 24 revolver.

Elnök: Lebetonozva 27 puska, 24 revolver és még?

Przibislawsky: Azonkívül több kard és szurony és ehhez tartozó körülbelül 100 doboz töltény. Ezeket a fegyvereket az Államvédelmi Hatóság őrizetbevételemkor tartott házkutatás során őrizetbe vette.

Elnök: Mit kívántak önök, milyen közvetlen akciót végrehajtani ezekkel a fegyverekkel?

Przibislawsky: Ezekkel a fegyverekkel mi terrorcselekményeket akartunk végrehajtani közlekedési vonalak, ipari gócpontok, kereskedelmi épületek, középületek ellen.

Elnök: És hogyan akartak további fegyvereket szerezni?

Przibislawsky: További fegyvereket akartunk szerezni úgy, hogy egy lőszerraktárt meg fogunk rohanni ezekkel a fegyverekkel, amelyek a birtokunkban vannak.

Elnök: Szóval a birtokukban lévő és itt lefoglalt fegyverekkel megrohannak egy lőszerraktárt, legyilkolják az őrséget...

Przibislawsky: Legyilkoljuk az őrséget és újabb fegyvereket...

Elnök: Ujabb fegyvereket és lőszert bírnak beszerezni. Ez volt a terv. Hozzá is fogtak ennek a tervnek konkrét kidolgozásához?

Przibislawsky: Hozzáfogtunk.

Elnök: Hozzáfogtak. Kérem, tud-e ön arról, hogy egy névsor összeállítására is megbízást kapott a csoportjuk egyik tagja?

Przibislawsky: Igen, Hévey 1949 július első felében Wolff Aidánál tartott értekezleten utasítást adott Wolff Aidának, hogy a szervezkedés kiszélesítése céljából állítson össze egy névsort a volt legitimistákról és vizsgálja azokat felül megbízhatóság szempontjából.

Elnök: Bozsik tudott ezekről az előkészületekről?

Przibislawsky: Bozsik tudott ezekről az előkészületekről, mert az értekezlet befejezésekor Hévey közölte, hogy az összekapcsolásról, valamint a fegyverekről jelentést fog tenni Bozsik Pál prépost plébánosnak. 1949 decemberében a Wolff Aidánál tartott értekezleten pedig beszámolt arról, hogy Bozsik Pál ezeket a fegyvereket örömmel fogadta és nagy jelentőséget tulajdonított az összeesküvés szempontjából. Ugyankkor utasítást adott további fegyverekre és a szervezkedés kiszélesítésére.

Elnök: Kökényesy pedig miről számolt be?

Przibislawsky: Kökényesy pedig ugyanezen az értekezleten beszámolt arról, hogy osztenburgisták vállalták a fegyveres terrorcsoport vezetését és előkészítenek egy ilyen terrortámadást, fegyverraktár megrohanására irányuló tervet.

Elnök: Igy kapcsolták össze az egyes csoportokat?

Przibislawsky: Igen.

Elnök: Kérdése a bíróságnak van? (Nincs.) A vádhatóságnak? (Nincs.) A védelemnek? (Nincs.) A vádlottak közül kérem kérdése van-e valakinek? (Nincs.) (Héveyhez): Önnek sincs kérdése? (Nincs.)

Dr. Gombos Károly tanúkihallgatása.

Elnök: Dr. Gombos Károly tanuként hallgatja önt ki a bíróság. Mi az ön foglalkozása?

Gombos: Kanonok.

Kérem, ön a kalocsai érsekségen működött, úgyebár? Milyen funkcióban?

Gombos: 1944 májusától 1950 március 1-ig, mint Grősz érsek úrnak irodaigazgatója.

Elnök: Igen.

Gombos: Azóta, mint főszékesegyházi kanonok működtem.

Elnök: Főszékesegyházi kanonokként. Hát kérem itt ebben a perben különböző valutaüzelmekről volt szó. Mit tud ön ezekről? Ön mint a kalocsai érsekség igazgatója, irodaigazgatója, befolyt-e ezekbe a cselekményekbe közvetlenül?

Gombos: Igen.

Elnök: Tessék akkor ezekről vallani.

Gombos: Az érsek úr a fennálló törvényeket és rendelkezéseket kijátszva, a birtokában lévő nagyobb összegű valutákkal különböző manipulációkat hajtott végre. Ezt onnan tudom, mert ezekben a valutaüzelmekben az ő utasítására mint érseki irodaigazgató én is résztvettem. 1946 elejétől körülbelül 1949 márciusáig.

Elnök: Ön ez alatt az idő alatt körülbelül mennyit hozott kérem sajátkezűleg, mit vett át?

Gombos: Körülbelül két-háromezer dollárt.

Elnök: Ön két-háromezer dollárt vett át Grősz érsektől ez idő alatt. És honnan szerezte Grősz ezeket a valutákat?

Gombos: Az ő elmondásából tudom, hogy a valutákat illegális úton Rómából és Kanadából kapta. Továbbá más, előttem ismeretlen helyekről, ezekről azonban konkrétumot nem közölt velem. Azt az érsek úrtól tudom, hogy 1946-ban Mindszenty József hozott számára nagyobb összegű valutákat Rómából.

Elnök: Kapott ön kérem Endrédy Vendeltől is?

Gombos: Én személyesen igen.

Elnök: Erről is tessék szólni.

Gombos: 1949 tavaszán kaptam Endrédy Vendel volt zirci apáttól valutát, amelyet a kalocsai érsekség számára kaptam.

Elnök: Hol adta át ő?

Gombos: A budapesti Horánszky-utcai ciszterci rendházban.

Elnök: Kérem milyen célokra fordították önök a birtokukban lévő valutákat?

Gombos: Ezeket a valutákat a népi demokrácia különböző ellenségeinek a támogatására használtuk fel. Részben pedig elrejtettem őket.

Elnök: Tessék kérem szólni, milyen ellenséges elemeket, reakciós elemeket támogattak ezekből a dollárokból?

Gombos: Az érsek úr utasítására a nálam levő valuta-összegekből illegalitásban élő fasiszta papokat támogattunk.

Elnök: Igen.

Gombos: Ilyen volt például a háborús bűnös Iványi Endre, aki a hatósági eljárás elől 1947. óta bújkált.

Elnök: Igen. Miért kellett neki bújkálnia?

Gombos: Azért, mert a Kalocsai Néplapban háborús uszító cikkeket írt.

Elnök: Igen. És kié volt ez a Kalocsai Néplap?

Gombos: A Kalocsai Néplap az érsekségnek félhivatalos lapja volt.

Elnök: Itt van például egy ilyen ujságpéldány, az első lapnak a fotókópiája. Tessék, kérem megnézni. Ez az a lap, amelyről ön szólt?

Gombos: Ez az kérem.

Elnök: Ezekben írta nevezett a fasiszta uszító cikkeket. Kérem milyen támogatást adtak önök ennek a bujkáló bűnözőnek?

Gombos: Az érsek úr utasított engem, tegyek meg mindent az illegalitásban élő Iványi bujtatására.

Elnök: Igen. És mit tett?

Gombos: Ezért az ő tudtával és helyeslésével a bujkáló Iványit én rejtettem el.

Elnök: Hol?

Gombos: Először a máriabesnyői Óra-üdülőben, majd Budapesten, az úgynevezett „Magyar Szentföldön".

Elnök: Igen.

Gombos: Ahol Iványi Hegyi-Hugyik Pál, majd pedig P. Miklós néven élt illegalitásban.

Elnök: És ön minderről beszámolt Grősz érseknek, ő tudott mindenről?

Gombos: Igen.

Elnök: Hát kérem, azután mire fordították még az ilyen dollár összegeket?

Gombos: Azután kaptunk valutákat, úgynevezett mise-intenciók címén.

Elnök: Hogyan, honnan?

Gombos: Én az érsek úrtól.

Elnök: Mi az a mise-intenció?

Gombos: Ugynevezett mise-szándék. Egy szentmisének az ára.

Elnök: Mennyi egy szentmisének az ára?

Gombos: Ha valutáról volt szó, akkor egy dollár.

Elnök: Egy mise egy dollár. Na és kérem mi történt

aztán, hogy számolták el ezeket a mise intenciós dollárokat?

Gombos: Ezeket megbeszéltük az érsek úrral, hogy a dollárokat megőrizzük az érsekség számára. Ezért mivel egy mise egy dollár volt, a papoknak dollár helyett fekete árfolyamon misénként tizenöt forintot fizettünk ki. Így a dollár megmaradt.

Elnök: Igen. Értem. Hát azután milyen más dollárokról tud ön még, vagy egyéb valutáról?

Gombos: Az érsek úr által nekem adott és még fel nem használt valutából a lakásomon rejtegettem 863 dollárt és egy darab svájci e zerfrankost. Továbbá a breviáriumban, egy szentkép hátulján, papírral leragasztva száz dollárt.

Elnök: Ez az ön breviáriuma? (Felmutatja) Ez a szentkép is (Mindkettőt átnyujtja) Tessék megmutatni, hogyan ragasztotta le.

Gombos: Az enyém.

Elnök: És ott a végén van az a szentkép, amelyről szól. Tessék felmutatni a bíróságnak. (Gombos felmutatja) És hogyan ragasztotta abba bele?

Gombos (mutatja): Ez az.

Elnök: Milyen szentkép ez?

Gombos: A máriagyüdi kegytemplomot ábrázolja...

Elnök: És ön ragasztotta le ennek a hátulját és alája tették ezt a két darab 50 dollárost? (Felmutatja)

Gombos: Igen. Csak nem én ragasztottam le, hanem megbizásomból egy volt apáca.

Elnök: Igen, mindegy. És így rejtegette a breviáriumban?

Gombos: Igen.

Elnök: Ebből szokott naponta imádkozni?

Gombos: Igen.

Elnök: Itt van kérem a többi valuta is, amelyről szó volt, ebben a vaskazettában. Hát kérem mit tud ön a nagy nemzeti értéket képező, történelmi műkincsnek minősülő kalocsai kodexnek a külföldre csempészéséről?

Gombos: Az érsek úrral megbeszéltem, hogy eladjuk és kicsempésztetjük nyugatra a nagy nemzeti értéket képviselő, történelmi műkincset, az úgynevezett kalocsai kodexet. Ennek a kodexnek az eladása állami tilalom alatt állt.

Elnök: Természetesen.

Gombos: De egyházjogi törvényeink szerint sem lehetett volna eladni.

Elnök: Nem lehetett volna?

Gombos: Nem, a szentszék tudta nélkül.
Elnök: És megszerezték önök a Szentszék engedélyét ehhez?
Gombos: Nem.
Elnök: Szóval az állami törvényeket és az egyházi törvényeket is megszegték, amikor eladták és kicsempészték az országból?
Gombos: Igen.
Elnök: Tessék kérem szólni, hová, kinek adták el, hová jutott külföldre ez a nagyértékű kodex?
Gombos: 1949. májusában felkeresett engem a kalocsai érseknél régi ismerősöm, dr. Szalay Béla, volt horthysta miniszteri tanácsos és elmondotta nekem, hogy a Svájcban élő Faragó nevű disszidens antiquárius megvásárolná a kalocsai kodexet 475 ezer forintért. Azt is elmondotta nekem Szalay, hogy a vételárat futár útján nyugatról illegálisan forintban, különböző részletekben kapjuk, amelyeket én ő tőle fogok majd átvenni.
Elnök: Szóval a kodexet is csempészúton viszik ki külföldre és az érte adott pénzt is csempészúton hozzák be az országba. Ez volt a megállapodás?
Gombos: Igen.
Elnök: Tessék kérem tovább szólni, mi történt ezután?
Gombos: Megállapodásom előtt közöltem Szalaival, hogy ezt az illegális üzletet megbeszélem az érsek úrral.
Elnök: És megbeszélte vele?
Gombos: Igen. Az érsek urat tájékoztattam a Szalaival folytatott megbeszélésemről a kalocsai kodexért felkínált 475 ezer forintos vételárról.
Elnök: Igen. És Grősz érseknek mi volt az álláspontja?
Gombos: Az érsek úr a kodex eladásához és nyugatra csempészéséhez hozzájárult, helyeselte azt.
Elnök: (Grőszhöz) Tessék kérem egy pillanatra idejönni és megmondani. (Grősz odamegy) Igy volt ez?
Grősz: Lényegében így volt.
Elnök: Igen. Tessék helyet foglalni. (Gomboshoz:) Hát mi történt azután ezen a vonalon még a továbbiakban?
Gombos: 1949. júniusában azután át is adtam a kodexet Szalaynak és ő azt illegálisan nyugatra juttatta.
Elnök: Igen. És mi történt az értejáró, kialkudott pénzzel?
Gombos: Röviddel az átadás után különböző részletekben, utoljára 1949 végén, összesen körülbelül 180 ezer forintot vettem át Szalaytól a kodex vételára fejében.

Elnök: Igen. És a többivel mi lett?

Gombos: Közben már megbeszéltük az érsek úrral, hogy a kodex árának nyugaton lévő, nyugaton még hátralévő részletét, azt valutában elhelyezzük a bécsi Pázmáneumban Lepold Antal rektornál, mert már abban az időben vártuk a háború közeli kitörését és biztosabbnak véltük, ha pénzünk nem bankban, hanem megbízható magánszemélynél van letétben.

Elnök: Tehát akkor a többi pénzt kinthagyták valutában Bécsben a Pázmáneumban. Igen?

Gombos: Igen.

Elnök: Milyen egyéb értékeit, nemzeti műkincseit adták önök még el a kalocsai érsekségnek?

Gombos: 1949 végén Szalay Béla nyugatról illegálisan újra egy ajánlatot közvetített, nagyobbszámú, úgynevezett ősnyomtatványok vételére, amelyek a kalocsai érsekség könyvtárában voltak.

Elnök: Ezek nemzetközileg nyilvántartott, rendkívül értékes ősnyomtatványok voltak, igen?

Gombos: Igen.

Elnök: Tessék szólni kérem: ezeket hogyan adták el?

Gombos: Megbeszéltem az érsek úrral ezeknek az ősnyomtatványoknak is az eladását és a külföldre csempészését.

Elnök: Igen.

Gombos: Ezután egy Szalay Béla által átadott lista alapján az érsekség könyvtárából kivettem 9 vagy 10 ősnyomtatványt, ezeket átadtam Szalaynak, hogy csempéssze ki őket nyugatra.

Elnök: Igen. És megtörtént a kicsempészés?

Gombos: Igen.

Elnök: Mennyiben állapodtak meg? Megállapodtak az ősnyomtatványok árában is?

Gombos: Semmiféle vételárban nem állapodtunk meg.

Elnök: Vagy ennyire megbíztak ebben a külföldi antiquariusban? Így herdálták a nemzeti vagyont?

Gombos: Nem ismertük az értékét...

Elnök: Tudták, hogy rendkívül értékes nyomtatvány?

Gombos: Tudtuk.

Elnök: És nem volt önöknél erről nyilvántartás vezetve a könyvtárban?

Gombos: De igen, volt.

Elnök: És nem féltek, hogy felfedezik?

Gombos: Én egyidejűleg a megfelelő kartotéklapokat is kiemel-

tem a kartotékszobából, a lakásomon elrejtettem, nehogy éppen ezek alapján kiderüljön ezeknek a történelmi műkincseknek a hiánya.

Elnök: Értem. Szóval ilyen hamisítással, csalárd úton jártak el, csalárd módon. Na most kérem, a kormány kibocsátott 1949. évben egy rendeletet, amely szerint a kulturális értéket képviselő tárgyakat, műkincseket be kellett jelenteni éppen azért, hogy az ilyen külföldre csempészéseket, vagy veszendőbemenését e kincseknek megakadályozza. Önöknél is járt kint egy bizottság a közoktatásügyi minisztériumból. Tud ön erről?

Gombos: Igen.

Elnök: Tudott erről. Tehát ők tudtak, mert az egész világon tudtak arról, hogy ezek a kódexek, ez a kódex, a kalocsai kódex hol van. Keresték ők önöknél a kalocsai kódexet?

Gombos: Igen. Keresték.

Elnök: Keresték. És önök elő tudták mutatni?

Gombos: Nem.

Elnök: Mert már akkor külföldre kicsempészték. És mit mondtak önök a bizottságnak?

Gombos: A könyvtáros tárgyalt a bizottsággal.

Elnök: És az érsek úr megbízásából milyen választ adott? Mert itt a jegyzőkönyv.

Gombos: Igen. Azt a választ — emlékezetem szerint —, hogy 1941-ben a megboldogult Zichy érsek úr magához vette és azóta nem láttuk.

Elnök: Itt van a jegyzőkönyv, ismertetem: „Felvétetett 1949. november hó 17-én a kalocsai érseki palota titkári helyiségében, alulírottak jelenlétében..." itt fel vannak sorolva a bizotság tagjai és többek között a következő kijelentés szerepel ebben a jegyzőkönyvben: „Kérdésünkre megállapítást nyert, hogy a kalocsai kódex holléte bizonytalan, amit gróf Zichy Gyula érsek vett magához annakidején, több más kódex-szel együtt". Az érsek úr megbízásából aláírta dr. Udvardy József könyvtáros és a vallás- és közoktatásügyi minisztérium kiküldöttei. Tessék kérem, itt van az eredeti jegyzőkönyv. (Olti tanácselnök megmutatja a tanunak a jegyzőkönyvet.) Szóval, itt is tudatosan valótlant állítottak a bizottság előtt.

Gombos: Igen.

Elnök: Milyen egyéb visszaéléseket, csalásokat követtek el önök a nép államával szemben, a kongruák bejelentése kapcsán?

Gombos: Az érsek úr utasítására a kalocsai egyházmegye pap-

ságának juttatott államsegély, vagyis kongrua igénylése és kezelése körül a csalások és visszaélések egész sorát követtük el.

Elnök: Mi módon?

Gombos: Körülbelül 1945 nyarától folyamatosan és folytatólagosan végzett csalásokkal tetemes összeggel károsítottuk meg a népi demokráciát.

Elnök: Hogyan hajtották ezt végre, hogyan hamisítottak a bejelentéseknél?

Gombos: Az érsek úrral megbeszélve a kultuszminisztériumba felterjesztett kongrua-jegyzékbe beírtunk olyan papokat, akik már meghaltak, vagy jugoszláv területen éltek, vagy nyugatra szöktek. Azután becsaptuk az alsópapságot is...

Elnök: Hogyan?

Gombos: ... nevükkel visszaélve, az ő tudtukon kívül jogtalanul igényeltünk és kaptunk... egyáltalában kongruát.

Elnök: Szóval, olyan személyek részére, akiket egyáltalában nem illetett volna meg — például a szerzeteseket —, akik önöknél dolgoztak, vagy magasabb állásra — tud olyanról, akit magasabb állásra jelentettek be, mint amilyenben ő valóban működött s ennek megfelelően nagyobb kongruát kapott az államtól? És önök ilyen esetben mit csináltak?

Gombos: A többletet, a differenciát visszatartottuk.

Elnök: Visszatartották anélkül, hogy ők tudták volna, tehát őket is megcsalták ilyen módon. Mikor ezekről tárgyaltak Grősz Józseffel, az érsek úr mit mondott? Nem voltak aggályai, hogy ez mégsem egészen helyes és a tételes törvények is tiltják az ilyen dolgokat?

Gombos: Nem voltak aggályaink, mert csalásainknál a mi vezérelvünk is az volt, amit az érsek úr szájából magam is többször hallottam, hogy „ezekben" nem szabad semmit bennük hagyni.

Elnök: Ezekben nem szabad semmit benne hagyni. Mit értettek ez alatt? A dolgozó magyar nép államát?

Gombos: Igen.

Elnök: Menjünk kérem tovább. Mit tud ön arról, hogy Grősz a gyilkos Vezér Ferenc pálosszerzetest hogyan támogatta szökésében, bujkálásában?

Gombos: Tudok róla, mert 1949. őszén felkeresett engem a kalocsai érsekségen Szabó Sándor László volt pálos-szerzetes és közölte velem, hogy az érsek úrhoz megy rendi elöljárójának, Csellár Jenőnek a megbízásából egy igen fontos és kényes ügyben.

Elnök: Megmondotta, hogy mi az a kényes ügy?

Gombos: Megmondotta.
Elnök: Hogyan?
Gombos: ... mert anélkül, hogy kérdeztem volna, elmondotta, hogy Vezér Ferenc nevű rendtársa Lelkes Pascal néven rejtőzik Soltvadkert környékén, mert szovjet katonákat gyilkolt 1945-ben.
Elnök: Soltvadkert az önök egyházmegyéjéhez tartozik?
Gombos: Igen.
Elnök: Nos, miért jött ő?
Gombos: Ő azért jött, hogy az érsek úrtól jurisdictiót kérjen Vezér Ferenc számára, hogy a kalocsai egyházmegyében papi funkciókat végezhessen.
Elnök: És megkapta?
Gombos: Úgy tudom, igen.
Elnök: Igen, így vallotta Grősz is, hogy megkapta. Először szóban, azután írásban is. Mit tud arról, hogy az említetteken kívül milyen más ilyen bujkáló fasiszta papokat segített bujkálásában és az elrejtőzésében Grősz József?
Gombos: Tudomásom van arról, hogy aktív támogatást nyújtott Mihályfi János volt foktői plébánosnak, aki ugyancsak a Kalocsai Néplapban háborús uszító cikkeket írt és a hatósági eljárás megkezdése előtt előbb illegalitásba ment, majd 1947. elején nyugatra szökött. Mihályfi azt kérte az érsek úrtól, hogy helyezze őt el egy, a nyugati határszélhez közel eső egyházmegyében.
Elnök: Neki joga volt elhelyezni egy más egyházmegye területére?
Gombos: Ha megkéri az illető püspököt.
Elnök: És megkérte?
Gombos: Igen, mert tudomásom szerint Mihályfi Jánosnak ajánlólevelet adott az illető...
Elnök: Melyikbe?
Gombos: Először a veszprémi egyházmegyébe.
Elnök: Szóval az egyik nyugati egyházmegyéhez, az egyházmegye püspökéhez adott. És ki is szökött?
Gombos: Igen, ki is szökött.
Elnök. A bíróságnak további kérdése nincs. A vádhatóságnak? (Nincs.) A védelemnek? (Nincs.) Kérem Grősz Józsefet, tessék idejönni! Hallotta, kérem, ezt a vallomást? Megfelel lényegében az igazságnak?
Grősz József: Lényegében megfelel.
Elnök: Ön is ugyanezt mondotta előbb. Tessék helyet foglalni. A többi vádlottnak kérdése, megjegyzése van erre a vallomásra? (Nincs.) (A tanuhoz.) Elbocsátom.

Ipolyi-Keller Tamás tanú kihallgatása

Elnök: Ipolyi-Keller Tamás, önt tanuként hallgatja ki a bíróság. Milyen kapcsolatban volt ön Endrédy Vendel ciszter rendfőnökkel?

Ipolyi-Keller: Endrédy Vendel zirci apátot mint középiskolai tanuló ismertem meg. Ő két éven át volt nekem tanárom. Kapcsolatunk 1949. elején vált szorossá, amikor egy alkalommal Endrédy Vendel felkeresett engem a lakásomon.

Elnök: Miért kereste önt fel Endrédy?

Ipolyi-Keller: Beszélgetett velem és azt mondta, hogy Rómában volt és onnan hozott nekem üdvözleteket.

Elnök: Kitől?

Ipolyi-Keller: Az ott élő és disszidált magyar arisztokrata ismerőseimtől. Elmondta a beszélgetés kapcsán, hogy találkozott Rómában gróf Czirákynéval, akitől értesült a köztem és Franco Bellia budapesti olasz követségi tanácsos közötti jóviszonyról. Felkért engem, hogy kapcsoljam őt össze Belliá-val.

Elnök: Ön hajlandónak mutatkozott? Ön Bellia-t felkereste. Összekapcsolta vele?

Ipolyi-Keller: Nem kérem, mert időközben Bellia-t visszarendelték Olaszországba.

Elnök: Kért akkor öntől egyebet, mást Endrédy?

Ipolyi-Keller: Nem kért.

Elnök: Azután a végén mégis egyik olasz diplomatával összekapcsolta Endrédyt.

Ipolyi-Keller: Igen, kérem. 1949. szeptemberében egy kispapot küldött a lakásomra azzal az üzenettel, hogy őt sürgős ügyben keressem fel az Ibrahim-úti rendházban.

Elnök: És ön felkereste?

Ipolyi-Keller: Én a jelzett helyen felkerestem és megbeszéléseink során felszólított, hogy kapcsoljam őt össze Mosca olasz követségi kultúrattaséval.

Elnök: És ön ezt teljesítette.

Ipolyi-Keller: 1949. novemberében történt meg, hogy Mosca kíséretemben az olasz követség gépkocsiján kiment az Ibrahim-úti rendházba és ott találkozott Endrédyvel.

Elnök: Ön is jelen volt a találkozásnál?

Ipolyi-Keller: A találkozásnál jelen voltam, de a tárgyaláson nem voltam jelen.

Elnök: Ön hol tartózkodott közben?

Ipolyi-Keller: Endrédy fogadószobájában.

Elnök: Ön addig a fogadószobában volt, úgyhogy ők négyszemközt tárgyaltak Moscával. És mit tud azután Endrédy és Mosca kapcsolatáról?

Ipolyi-Keller: Mosca, amikor elment Endrédytől, én még egy darab ideig Endrédynél maradtam és Endrédy közölte velem, hogy Mosca vállalkozott a közte és Róma közötti illegális út létesítésére és tartására. Közölte velem azt is, hogy a jövőben ő ezen az úton rendszeresen fogja tájékoztatni a rend római központját.

Elnök: Tehát a budapesti olasz követségen keresztül? Ennek futárcsomagjával, stb.? Tessék továbbmondani.

Ipolyi-Keller: Endrédy akkor felszólított engem, hogy vállaljak további szerepet a Mosca-féle illegális tevékenységben és legyek összekötő közte és Mosca között.

Elnök: Tehát így ön lett az összekötő.

Ipolyi: Erre én vállalkoztam.

Elnök: Tessék, kérem, most arról szólni, hogy ezt az összekötői tisztet hogyan töltötte ön be?

Ipolyi: 1949 novemberében adta át Endrédy nekem az első illegális levélküldeményt, amely egy nyitott levélből és egy levelezőlapból állt, azzal a kéréssel, hogy továbbítsam ezt Moscához. A levélnek a tartalmát részben ismertette velem, rendi ügyekről írt benne és kérte, hogy a levelet rendes postai úton válaszolják meg, hogy ő is meggyőződhessen a kiérkeztéről. A későbbiek során átadott leveleket Endrédy lezárva adta át nekem és így juttattam el Moscához. Azután, kérem, 1950. év elején Hagyó-Kovács Gyulának, a ciszterci rend volt jószágkormányzójának is adtam át egy Rómából érkezett levélküldeményt, ugyanakkor az ő címére is volt egy levél Rómából. Körülbelül ebben az időben vettem át tőle egy levelet Moscához való továbbításra.

Elnök: Tehát Hagyó-Kovács is ezen a vonalon, az olasz követség vonalán levelezett Rómával.

Ipolyi: Hagyó-Kovács Gyulától különben más alkalommal is átvettem Endrédy által irányított illegális levélküldeményeket, mert Endrédy engem felhatalmazott arra, hogy úgy Hagyó-Kovács Gyulának, mint az ő személyi titkárának, Losonczi Tibornak, átadhatok, illetve tőlük átvehetek illegális levélküldeményeket, mert ők ebbe az útba be lettek avatva.

Elnök: Kinek voltak ezek címezve nagyobbrészt?

Ipolyi: Ezek a levelek mind Szűcs Balázsnak voltak címezve,

aki Rómában a ciszterci rend megbízottja és az ottani helyettes generális apátnak közvetlen munkatársa volt.

Elnök: Elmondotta önnek Endrédy, miért kell ezen a törvénytelen úton kicsempészni ezeket a leveleket külföldre, miért nem adja fel rendes postai úton?

Ipolyi: Ő azt mondotta, ezek a levelek bizalmas adatokat tartalmaznak a magyarországi helyzetről, közölte velem azt is, hogy ezekben a levelekben a magyarországi helyzetről közöl adatokat a Vatikánnal. És ugyanakkor ezen a Mosca által megteremtett úton vár a saját tevékenységére vonatkozó utasításokat Rómából.

Elnök: Igen. Tehát bizalmas adatokat közöltek ezekben a levelekben, azért kellett ez az illegális út. Hát kérem ezeken a bizalmas adatokon kívül, ezek kijuttatásán kívül adott önnek Endrédy egyéb utasítást, vagy Hagyó-Kovács?

Ipolyi: Az én közvetítői tevékenységem során Endrédy megbízott engem azzal, hogy a Moscához Rómából érkező pénzküldeményeket átvegyem és hozzá továbbítsam. Az első ilyen pénzküldeményt 1950 tavaszán vettem át Moscától és személyesen vittem el Endrédynek a Horánszki-utcai rendházba.

Elnök: Milyen pénz volt ez?

Ipolyi: Kérem, becsomagolt csomagot adtam át, nem tudom, hogy milyen pénz volt benne.

Elnök: De azt tudta, hogy pénz van benne, külföldről érkezett a budapesti olasz követségen keresztül.

Ipolyi: Több alkalommal adtam át ilyen pénzescsomagokat. Azokról részben tudtam, hogy forint van bennük, mert Endrédy közölte velem. Egy alkalommal a lakásomon keresett fel egy előttem ismeretlen férfi és egy pénzküldeményt adott át azzal, hogy Rómából Bécsen keresztül küldik Budapestre a ciszterciek részére. Én ezt a pénzküldeményt Hagyó-Kovács Gyulának adtam át a Horánszki-utcai rendházban. Hagyó-Kovács különben más alkalmakkor is jelen volt, amikor én Endrédynek pénzküldeményt adtam át.

Elnök: Igen. És közölték ők, hogy miféle valuták, pénzek ezek, hogyan jönnek be, honnan jönnek, szerzett ön erről tudomást?

Ipolyi: Endrédy egyszer megbeszéléseink kapcsán mondotta, hogy ezeknek a pénzeknek, amelyek az olasz követségen keresztül érkeznek, az egyik forrása az ő Egyesült Államokban lévő Springbanki apátságuk, amelyet ők a holland ciszterektől vásároltak és az apátság jól jövedelmez. A springbanki dollárküldeményeket Rómába irányítják. Ezek felett

a dollárösszegek felett Szücs Balázs az elosztás szempontjából korlátlanul rendelkezett. Ezekből juttatott Moscán keresztül a budapesti ciszterekneк.

Elnök: Ön kapott valami jutalmat ezekért az illegális, törvénytelen szolgálatokért?

Ipolyi: Több alkalommal ajánlott fel Endrédy anyagi támogatást, kétszer kaptam IKA-csomagot, egyszer háromszáz forintot. Nagyobb pénzösszeget azért nem fogadtam el, mert feleségem földjeinek részbeni eladásából és más vagyontárgyak értékesítésből éltem.

Elnök: Nem volt rászorulva, nem fogadott el tőle, nem volt rá szüksége?

Ipolyi: Nem volt rá szükségem.

Elnök: Tud-e ön arról, hogy Endrédy Vendel külföldre szöktetett szerzeteseket?

Ipolyi: Igen, kérem, tudok. 1950 októberében a Központi Papnevelde körfolyosóján találkoztam Endrédy Vendellel. Ő panaszkodott nekem, hogy nincs híre a Zircről nyugatra szököt zirci teológusokról. Kérdésemre elmondotta, hogy Zircről kispapokat szöktetett ki nyugatra Monostori Bánk hittudományi főiskolai tanár vezetésével. Felkért, hogy próbáljak ezeknek a sorsáról információt szerezni.

Elnök: Hol?

Ipolyi: Azt rámbízta és megállapodtunk abban, hogy ha valamit megtudok, akkor Hagyó-Kovács Gyula révén eljuttatom ezt az információt Zircre.

Elnök: On hol kísérelt megtudni valamit ezekről a szökésekről?

Ipolyi: A Moscát helyettesítő D'Alessandrótól.

Elnök: Ki ez a D'Alessandró?

Ipolyi: Amikor Mosca elment, ő lett helyettesítésével megbízva . . .

Elnök: A budapesti olasz követségen.

Ipolyi: Igen.

Elnök: Tehát az olasz követség egyik diplomatája?

Ipolyi: Úgy tudom, hogy előadója a nyelvóráknak.

Elnök: Szóval egyik alkalmazottja, beosztottja a követségnek?

Ipolyi: Igen.

Elnök: Mit tudott még őtőle?

Ipolyi Néha elmentem hozzá és előadtam neki Endrédy nevében Endrédy kérését és ő azt mondotta, hogy Mosca révén ismeri Endrédy ügyeit és készségesen áll rendelkezésére Endrédynek ebben a dologban. Tudomása szerint, ahogy ő elmondotta, a kispapok közül néhányan kijutottak nyugatra.

de többen a magyar határvédelmi szervek őrizetébe kerültek. Ezt én közöltem Hagyó-Kovács Gyulával is. Néhány nappal később ugyanerre a tárgyra vonatkozóan találkoztam Endrédyvel, aki közölte, hogy tudomása szerint a kispapok közül néhányan nyugatra érkeztek és ezt a hírt ő Szűcs Balázstól kapta.

Elnök: Ő megkapta az értesítést, hogy megérkeztek Rómába?

Ipolyi: Igen, megkapta.

Elnök: Kérem Endrédy, tessék kijönni. (Endrédyhez): Megértette ezt a vallomást, megfelel ez a valóságnak?

Endrédy: Dátumokra nem emlékszem, több hónapot is tudnék tévedni. A ténybeli elmondás teljesen megfelel egy apró részlet kivételével.

Elnök: Melyik az?

Endrédy: Springbanket nem megvettük, hanem megkaptuk kezelésre.

Elnök: Mi ez a Springbank?

Endrédy: Ez egy ciszterci monostor.

Elnök: Szóval nem pénzért vették meg, hanem önökre bízták. Ezt kívánja kiigazítani. A többi mind megfelel a valóságnak.

Endrédy: A többi megfelel a valóságnak.

Elnök: Ön ezt nem vitatja, ön így tudta. (Endrédyhez.) Tessék kérem helyet foglalni.

Endrédy: (Leül.)

Elnök: A tanuhoz a bíróságnak van kérdése? (Nincs.) A vádhatóságnak? (Nincs.) A védelemnek? (Nincs kérdése.) A vádlottaknak kérdése, megjegyzése? (Nincs.) A többi vádlotthoz? (Nincs.) Elbocsátom önt, eltávozhat.

Dr. Dorner Aurél tanú kihallgatása

Elnök: Dr. Dorner Aurél. Önt tanúként hallgatja ki a bíróság. Tessék szólni arról, hogy tud-e ön valamit dr. Pongrácz Alajos tevékenységéről?

Dorner: Dr. Pongrácz Alajos az amerikai követség tisztviselője, a Magyar Népköztársaság ellen kémkedett.

Elnök: Ezt ön honnan tudja?

Dorner: Ezt onnan tudom, hogy 1947 óta én is beszervezett embere voltam Pongrácz Alajosnak és részére különböző hír-

anyagokat, azonkívül az ország pénzügyi helyzetére vonatkozó titkos adatokat gyüjtöttem.

Elnök: Ő tudta, hogy ön a Magyar Nemzeti Bank tisztviselője?

Dorner: Ő tudta ,hogy én a Magyar Nemzeti Bank tisztviselője vagyok.

Elnök: Ő mondotta, hogy hivatali helyén, közszolgálati állásában önre bízott adatokat, titkokat adjon át?

Dorner: Igen, ő mondotta.

Elnök: Megmondotta, hogy milyen célra kellenek neki ezek a titkos, bizalmas adatok?

Dorner: A későbbiek során megmondotta, hogy mire kell, az amerikai követség részére kellenek ezek a titkos adatok.

Elnök: Volt önnek más kapcsolata is ezen a kémkapcsolaton kívül Pongráczcal?

Dorner: Nem volt más kapcsolatom.

Elnök: Dollárügyekkel nem foglalkozott?

Dorner: Baráti kapcsolat volt és azonkívül érdeklődött nálam, hogy van-e módom dollárt illegális módon zúgforgalomban értékesíteni?

Elnök: Volt módja?

Dorner: Volt módom. Ezt én közöltem. Erre utasítást adott, hogy különböző dollár összegeket zúgforgalomban értékesítsek.

Elnök: Szóval a kémkapcsolaton kívül volt valutaüzér kapcsolata is?

Dorner: Igen volt.

Elnök: Kezdjük ott, hogy hogyan került ön egyáltalán kapcsolatba Pongráczcal?

Dorner: Dr. Pongrácz Alajost 1933-ban ismertem meg, mint karpaszományos az első honvéd tüzérosztálynál.

Elnök: Együtt szolgáltak?

Dorner: Ő későbbi évfolyamban szolgált. Miután leszereltem, két-három héttel azelőtt vonult be.

Dorner: Ezek után 1946-ig, vagyis a felszabadulásig nem találkoztam Pongrácz Alajossal. 1946 tavaszán a Szabadságtéren találkoztam össze vele. Ez egy véletlen találkozás volt. Pongrácz Alajos felismert engem, odajött hozzám és emlékeztetett arra, hogy egy tüzérosztálynál szolgáltunk, mint karpaszományosok, majd a további beszélgetés kapcsán elmondotta, hogy népellenes, fasiszta magatartása miatt, tanári állásából elbocsátották, rövidre rá az amerikai követség sajtó, illetve bulletin osztályán nyert állást,

mint vezető tisztviselő. Elmesélte a továbbiak folyamán azt, hogy különböző képes sajtó-propaganda lapokkal rendelkezik és amennyiben engem érdekel, menjek fel hozzá és rendelkezésemre bocsát ezekből a sajtó-propaganda lapokból, volt a „Life", azután az „Amerika" c. folyóirat azonkívül az „Amerikai légihaderő" és más egyéb civil, és katonai propaganda lap, azonkívül közölte velem azt is, hogy a sajtóbulletin, rádió-sajtóbulletin is az ő osztályukon készül, ebből is tud rendszeresen részemre juttatni.

Elnök: Ön felment hozzá?

Dorner: Én az ő meghívását elfogadtam és felmentem Pongrácz-hoz. Azonban rádöbbentem arra, hogy Pongrácz Alajos ezt csak ürügyül használta fel, hogy bevonjon engem az ő bűnös üzelmeibe, nem elégedett meg azzal, hogy én felmentem hozzá, hanem mind sűrűbben keresett fel engem hivatalomban.

Elnök: A Magyar Nemzeti Bankban?

Dorner: A Magyar Nemzeti Bankban és pénzügyi vonatkozású titkos adatok iránt érdeklődött, majd 1947-ben nyiltan beszervezett.

Elnök: Nyiltan beszervezte?

Dorner: Nyiltan beszervezett.

Elnök: És ön aztán adta neki az adatokat?

Dorner: Igen.

Elnök: Tisztában volt ön is . . .?

Dorner: Igen.

Elnök: Ő akkor már nyilt kártyával játszott? Milyen adatokat szerzett meg és adott át?

Dorner: Én a Magyar Nemzeti Bank tisztviselője voltam . . .

Elnök: Csak általánosságban jelölte meg az adatokat, nem szükséges konkrét, abszolut számokat mondani.

Dorner: Én adatokat adtam az új pénz kibocsátásával kapcsolatban, azután adatokat adtam neki a Magyar Népköztársaság titkos pénzügyi intézkedéseivel kapcsolatban, azután adatokat adtam neki a Magyar Népköztársaság állandó pénzügyi helyzetéről.

Elnök: Pénzmennyiség, stb. Ilyen vonatkozásban?

Dorner: Igen. Ezek általában mindig titkosak. Azonkívül Pongrácz Alajos többízben felszólított arra, hogy különböző dollárösszeget értékesítsek számára, zugforgalomban.

Elnök: Miért zugforgalomban?

Dorner: Arra kért, hogy zugforgalomban, illegális úton értékesítsem, mert így sokkal több pénzt lehet szerezni.

Elnök: Feketeáron?

Dorner: Igen.

Elnök: És ön ezt vállalta?

Dorner: Én ezt vállaltam. És többízben is váltottam be neki zúgárfolyamon.

Elnök: Ez folyamatosan ment?

Dorner: Ez folyamatosan ment, kb. 1947 tavaszától, kb. 1951 márciusáig.

Elnök: És ön is nyerészkedett valamit ezeken?

Dorner: Nyerészkedtem rajta anélkül, hogy Pongrácz Alajos tudott volna valamit róla.

Elnök: Tud-e még valamit Pongrácz Alajos bűnös tevékenységéről?

Dorner: Ezenkívül én még arany-ékszereket is értékesítettem neki.

Elnök: Pongrácz részére?

Dorner: Pongrácz részére, arany-ékszereket, szintén zúgforgalomban. Az ellenértéket fizettem neki. Más bűnös tevékenységéről nincs tudomásom.

Elnök: (Pongrácz hoz) Tessék ide kijönni. (Megtörténik) (Pongrácz hoz) Hallotta ön ezt a vallomást?!

Pongrácz: Hallottam, tanácselnök úr.

Elnök: Mit szól hozzá, megfelel a valóságnak?

Pongrácz: Megfelel a valóságnak.

Elnök: Lényegében ön is ezt vallotta.

Pongrácz: Ezt vallottam.

Elnök: (Pongrácz hoz) Foglaljon helyet. (Megtörténik) A bíróság tagjainak van-e kérdésük a tanuhoz? (Nincs) A vádhatóságnak? (Nincs) A védelemnek? (Nincs) A többi vádlottaknak kérdésük, megjegyzésük nincs? (Nincs) Elbocsátom önt, eltávozhat.

Iványi Endre tanú kihallgatása

Elnök: Iványi Endre, tanúként hallgatja ki önt a bíróság. Mikor ismerte meg Grősz Józsefet?

Iványi: Grősz Józsefet 1943 márciusában ismertem meg, amikor kalocsai érsekké nevezték ki. Abban az időben én a „Kalocsai Néplap"-nak voltam szerkesztője.

Elnök: Milyen politikai beállítottságú volt ön annakidején és

milyen szellemben vezette a kalocsai érsekségnek ezt a lapját, a „Kalocsai Néplap"-ot?

Iványi: Az egyházi iskolákban érintkezésbe jutottam olyan személyekkel, akik soviniszta és antiszemita felfogásúak voltak. Később ebben a szellemben folytattam magam is népellenes politikai tevékenységet.

Elnök: Ön volt ennek a lapnak a szerkesztője, amelyben Endre Lászlót dicsőítő fasiszta cikkek, Hitlert, a Führert dicsőítő cikkek szerepelnek és egyéb, háborúra uszító cikkek?

Iványi: Igen, én teljes mértékben magamévá tettem a fasiszta hitleri Németország és a Horthy-Magyarország háborús politikáját. Ugy a „Kalocsai Néplap"-ban, mint az egyházi szószékeken keresztül uszítottam a háború továbbfolytatására, valamint faji és felekezeti gyűlöletre. Uszítottam a Szovjetunió ellen is, és a fasizmus győzelméért a németek oldalán.

Elnök: Grősz tudott erről a tevékenységéről?

Iványi: Igen, tudott. Grősz József a kalocsai egyházmegye vezetője volt, aki ismert népellenes tevékenységű...

Elnök: A felszabadulás után önnel szemben indult meg eljárás?

Iványi: Nem.

Elnök: Miért nem?

Iványi: Mert bujkáltam.

Elnök: Bujkált. Kérem, szóljon arról, hogyan kezdett el bujkálni?

Iványi: 1947 szeptember végén a hadifogságból hazatérőben levelet írtam Grősz Józsefnek, aki ismerte az én háborúelőtti népellenes tevékenységemet és aki Gombos Károly irodaigazgatóján keresztül üzent szüleimnek, hogy ne menjek vissza Kalocsára, mert — mint háborús bűnöst — bíróság elé fognak állítani. Én megkaptam az üzenetet és Budapestre utaztam fel, ahol felvettem a kapcsolatot Grősz Józseffel, aki a Mária-kongresszus alkalmával tartózkodott akkor a fővárosban.

Elnök: Szóval ön személyesen felvette vele a kapcsolatot?

Iványi: Igen.

Elnök: Hol?

Iványi: A Szentimreherceg-úti Margit Intézetben levő lakásán.

Elnök: Ekkor milyen utasítást adott Grősz?

Iványi: Közölte velem azt az üzenetet, amelyet szüleimnek küldött Gombos Károly útján, hozzátéve, hogy a lapnál három volt munkatársamat, dr. Belon Gellértet, dr. Szörényi Andort és dr. Kerner Istvánt a lapnál kifejtett népellenes tevé-

kenységük miatt, mint háborús bűnösöket, elítélték. Figyelmeztetett engem, hogy menjek illegalitásba, mert elfognak, bíróság elé fognak állítani. Az ő figyelmeztetésére azonnal illegalitásba vonultam és attól kezdve az ő, valamint utasítására több hozzá közelálló egyházi személynek támogatásával, valamint a kalocsai érsekségtől 1949 elején kapott hamis okmánnyal bujkáltam egészen őrizetbevételemig.

Elnök: Álnéven?

Iványi: Igen.

Elnök: Milyen álnéven?

Iványi: Hegyi Pál.

Elnök Tudott Grősz is arról, hogy Hegyi Pál néven bujkált?

Iványi: Igen.

Elnök: Merre bujkált és kik segítettek Grősz utasítására a törvény előli bujkálásban?

Iványi: Főképen szerzetes-rendházakban, köztük leghosszabb ideig a hüvösvölgyi Ferences-rendházban és múzeumban bujkáltam, amelynek vezetője, Majsay János, rejtekhelyemen kívül gondoskodott élelmezésemről is. A Ferences-rendházban egyébként más olyan személyeket is rejtegetett Majsay, akik hozzám hasonlóan valamilyen népellenes tevékenységért bujkáltak.

Elnök: Igen, volt itt már róla szó. Röviden tessék megmondani, kik voltak ezek?

Iványi: Névszerint csak Raffay Imre hittanárt ismertem, aki ugyancsak kalocsai egyházmegyei pap volt és ugyancsak hamis iratokkal rejtőzött ott. A Ferences-múzeumba egyébként bejártak olyan személyek is, akik ellenségei voltak a fennálló demokratikus rendszernek. Megismertem többek között Ruzsenszky Károly volt bankfőtisztviselőt, Fábry Dániel altábornagyot és Hecskó Jánost, a Postatakarék volt igazgatóját. Többször bejárt oda Bárd János, kalocsai kanonok is. Ezeken az összejöveteleken megbeszéléseket folytattak, amelyeknek kezdeményezője és irányítója a rendház főnöke, Majsay János volt, s ahol igen sokat beszéltek a közeli rendszerváltozásról.

Elnök: Szóval ez egy ilyen tipikus fasiszta gyülekezőhely volt, ahol a levitézlett rend emberei —, például Fábry tábornok — jöttek össze és bujkáltak az olyan népellenes bűncselekményeket elkövetett személyek, mint ön.

Iványi: Az ő utasítására még támogatott bujkálásomban Gombos Károly irodaigazgató és Bárd János kalocsai kanonok is.

Elnök: Tessék most arról szólni, milyen anyagi támogatást kapott ön Grősz Józseftől?

Iványi: Grősz Józseftől bujkálásom egész ideje alatt nagyobb pénzösszegeket kaptam és két udvari papján keresztül időnként szintén nagyobbösszegű pénzt adott. Havonként rendszeresen is kaptam, de nagyon keveset. Bárd János pedig nagyobbösszegű dollárt küldött nekem. A tőle kapott anyagi támogatásból tartottam fenn magam egész bujkálásom alatt.

Elnök: (Grősz Józsefhez) Kérem Grősz József, tessék idejönni. Hallotta kérem ezt a vallomást?

Grősz: Igen.

Elnök: Megfelel a valóságnak?

Grősz: Amit velem kapcsolatban mondott, megfelel a valóságnak.

Elnök: Tessék kérem helyetfoglalni. A tanuhoz van kérdése a bíróságnak? (Nincs) A vádhatóságnak? (Nincs) A védelemnek? (Nincs) A többi vádlottnak nincs? (Nincs) A tanu eltávozhatik.

Szabó Sándor László tanu kihallgatása

Elnök: Szabó Sándor. Önt a bíróság tanúként hallgatja ki. Mióta tagja ön a Pálos-rendnek és milyen funkciót töltött be?

Szabó: 19 éves lelkészi és plébánosi működés után 1943-ban léptem be a Pálos-rendbe. 1945-től 1951-ig mint a rend tartományfőnöke működtem. Működési helyem mindvégig a budapesti Szikla-kolostorban volt. A Szikla-templomnál maradtam a rend feloszlatása után, mert Hamvas püspök átvett az egyházmegyébe és a Szikla-templomhoz osztott be lelkésznek, amelynek igazgatóhelyettese lettem.

Elnök: Tessék most arról szólni, hogyan készítették elő a rendtagok illegalitásba vonulását, szervezett együttartását?

Szabó: Csellár Jenő tartományfőnökömtől utasítására már 1950 januárjától kezdve én hamis pénztárnaplót vezettem. 1950 júniusában pedig elrejtettük kompromittáló irataink at és értékeinket. Csellár Jenő utasítására a rendtagok különféle hamis bejelentőket szereztek, sőt Vezér Ferenc és még néhányan ilyen rendőri bejelentőt maguk is készítettek, úgy, hogy a bejelentőkre ráhamisították a rendőrségi pecsétet.

Elnök: Hamis rendőrségi pecsétet készítettek?

Szabó: Igen. Frank László és Bolvári Pál Csellár Jenő tartományfőnök utasítására szerkesztett egy illegális egyházi igazolványt. Ebből minden egyes pap kapott. 1950 szeptember 15-én pedig Csellár Jenő megírta titkos körlevelét, amelyben az illegalitás idejére szóló utasítások voltak. Ezt a megszerkesztett körlevelet én sokszorosítottam.

Elnök: (Felmutatja): Ez volt az kérem?

Szabó: *(Megnézi):* Igen, ez volt az.

Elnök: Kérem, tessék most arról szólni, hogy Pétery püspök hogyan támogatta a rendtagok illegális működését?

Szabó: Pétery püspök támogatott bennünket. Én Csellár Jenő tartományfőnökömtől utasítására 1950 novemberében kiutaztam Vácra Pétery József püspök úrhoz. Kértem én őt Csellár utasítására, hogy a pálosszentkúti kolostor jövedelmének egy részét az illegális kassza javára engedje át. Ezt Pétery meg is tette. Támogatott bennünket továbbra azáltal is, hogy a Vácról megszökött Vince Tihamért pappá szentelte és ezáltal lehetővé tette számára, hogy az illegalitásban könnyebben tudjon működni, vagy pedig nyugatra szökhessék.

Elnök: Igen.

Szabó: Azonkívül pedig támogatott még azzal is, hogy Arató László nevű teológusunkat felvette az ő papi szemináriumába, és az ott mint pálos-szerzetes tanulhatott tovább. A tartás díját mi az illegális alapból fizettük.

Elnök: Igen.

Szabó: Ezen alkalommal én elmondottam Pétery püspök úrnak, hogy Csellár Jenő tartományfőnökünk egy disszidálást szervezett, és pedig Bolvári Rauch és Vince szerzetes társaim személyében.

Elnök: Őket akarták kiszöktetni?

Szabó: Igen.

Elnök: Tessék arról szólni, hogy hogyan.

Szabó: Ellátta őket illegális igazolványokkal, azonkívül pedig hamis bejelentőkkel és nagyobb összegű pénzt adott nekik

Elnök: Igen.

Szabó: Ők meg is indultak a nyugatra való disszidálásban, de a határnál lebuktak.

Elnök: És ezt ön így elmondotta Péterynek?

Szabó: Ezt így elmondtam, de Pétery tudott róla.

Elnök: Tudott róla és mit mondott?

Szabó: És azt mondotta: jobban kellett volna vigyázni. Más egyéb megjegyzése nem volt.

Elnök: Jobban kellett volna vigyázni. Hová irányította Csellár ezeket a külföldre szökő szerzeteseket?

Szabó: A külföldre szökő szerzetestársaimat Csellár főnököm Rómába irányította Zembrzusky Mihályhoz, aki a Vatikánban az egyik fontos hivatalnak a vezetője volt.

Elnök: Hát mit tud ön erről a Zembrzuskyról? Milyen kapcsolatot tartottak a pálosok vele és ki volt ez, hogy-mint működött itt Magyarországon?

Szabó: Zembrzusky Mihály 1934-től 1948-ig rövidebb megszakítással a magyarországi Pálos-rendnek volt a tartományfőnöke és mint ilyen . . .

Elnök: Furcsa dolgai voltak itt neki kérem?

Szabó: Szélhámoskodott.

Elnok: Szélhámoskodott. Igen.

Szabó: Ez pedig megnyilatkozott abban, hogy a rend reverendáját felhasználta különféle feketézésekre és különféle üzleti ügyek lebonyolítására.

Elnök: Például?

Szabó: Például hamis kiutalással szénnel feketézett, azonkívül voltak különféle laügyletei, amelyekért rendőrségi eljárás is történt ellene. De azonkívül felhasználta még Zembrzusky a hívek jóhiszeműségét is.

Elnök: Hogyan?

Szabó: Haszonlesésből.

Elnök: De hogyan? Konkréten?

Szabó: Éspedig úgy kérem, hogy megszervezte 1948-ban az úgynevezett fatimai ájtatosságot, ami a rendnek kb. 30.000 forint jövedelmet hozott, egyben pedig alkalmat adott arra, hogy a rend beállítottságának megfelelően 1948 június 13-án az ismert demokráciaellenes gellérthegyi tüntetést megrendezzük. Az egész fatimai ájtatosságnál mi csodáról beszéltünk. Pedig tulajdonképpen annyi történt, hogy a portugáliai Fatimában 1917 május 13-a után két kislány és egy kisfiú arról beszéltek, hogy ők csodát láttak. Erre a hiszékeny emberek tömegei vonultak minden hónap 13-án . . .

Elnök: Arra a helyre?

Szabó: . . . a gyermekek által megjelölt helyre.

Elnök: Szóval senki sem látott soha csodát.

Szabó: Az emberek látták a három gyermeket, azonkívül egy alkalommal, október 13-án egy napfogyatkozást, de ez nem csoda.

Elnök: Úgy van. Ez természeti tünemény.

Szabó: Mindennek dacára mi ezt használtuk fel arra, higy bizonyos haszonlesésből ilyen ájtatosságot rendezünk, azonkívül pedig a mi felfogásunknak megfelelő hangulatot keltsünk.

Elnök: Szóval becsapták a híveket.

Szabó: Be.

Elnök: Hát mi lett kérem ezzel a Zembrzuskyval azután?

Szabó: Zembrzusky azután a felszabadulás után jóideig illegalitásban volt. 1948 júliusában azonban a magyar kormány kémkedés miatt kiutasította az országból.

Elnök: Igen. És akkor hová ment?

Szabó: Ekkor Rómába ment, és ott a Vatikán egyik fontos hivatalának a vezetését vette át.

Elnök: És önök továbbra is kapcsolatban maradtak vele?

Szabó: Igen. Mielőtt kiment volna, kinevezte utódjává Csellár István Jenőt tartományfőnöknek és Csellár állandó illegális kapcsolatot tartott Zembrzuskyval. Az illegális kapcsolat levelezésből állott, részben és ezt lebonyolította az olasz követségen keresztül Angyán Fülöp, volt szervita tartományfőnökön át. És azonkívül valutáris ügy is volt.

Elnök: Valuta is, olasz követség is, ugyanaz a vonal?

Szabó: Ugyanaz a vonal, és pedig úgy, hogy Zembrzusky több alkalommal nagyobb összegű dollárt küldött Csellárnak. Csellár ezeket a dollárokat zúgforgalomban értékesítette.

Elnök: És mire használták fel a dollárokat?

Szabó: A dollárokat felhasználtuk arra, hogy részben a Zembrzusky által megjelölt személyeknek a Zembrzusky által megjelölt mennyiségben fizessünk ki magyar pénzt, azonkívül pedig felhasználtuk arra, hogy a disszidálásoknak a költségeit fedezzük, azonkívül pedig a kolostoraínkban bujkáló különféle elemeket támogattuk vele.

Elnök: Ön itt a gellérthegyi Szikla-kolostorban lakott?

Szabó: A gellérthegyi Szikla-kolostorban.

Elnök: Akkor szóljon most kérem arról, hogy milyen bűntetteseket és egyéb bujkáló elemeket, a törvény elől szökésben lévő körözött egyéneket bujtattak önök ott az elmult években?

Szabó: Igen.

Elnök: Röviden csak.

Szabó: A gellérthegyi Szikla-templomban ilyen körözött népellenes tevékenységet kifejtett embereket bujtattunk, és pedig egész sorozatban. Például Sulkovszky Alfréd horthysta tisztet.

Elnök: Volt herceg?

Szabó: Igen. És Bessenyei Miklós volt bajai bankigazgatót. De itt rejtettük hosszabb időn keresztül a gyilkosságokat elkövető Vezér Ferenc rendtársunkat is.

Elnök: Igen.

Szabó: Ezeket a kolostor klauzurájában rejtettük el, sőt volt még olyan is, akit a rend ruhájába öltöztettünk be, például Markovics László szökésben lévő orvost.

Elnök: Civil embert a rend ruhájában?

Szabó: Civil embert, igen.

Elnök: Reverendában.

Szabó: Azért, hogy így könnyebben tudjon a hatóság elől reverendában elmenekülni.

Elnök: Hát kérem most szóljon arról, hogy kik bujtatták Vezért?

Szabó: Vezért, mivel ő szovjet katonákat gyilkolt meg, Csellár Jenő tarotmányfőnök bujtatta úgy a kolostorainkban, mind pedig különféle helyeken az országban. De támogattuk Vezérnek bujtatásában Csellárt, a többi rendtagok is, így többek között magam is. Csellár Vezérnek adott különféle hamis bejelentőket, azután egyházi igazolványokat és pénzzel is támogatta őt. Csellár utasítására magam is felkerestem több alkalommal Vezért és ilyenkor pénzt is adtam neki, de egy alkalommal Csellár utasítására hamis bejelentőt is szereztem az ő számára.

Elnök: Hamis bejelentővel, hamis igazolványokkal. Itt van például az ő hamis vászonigazolványa. (Felmutatja) Tud ezekről a vászonigazolványokról?

Szabó: (Megnézi) Tudok igen.

Elnök: Tud. Honnan értesült ön Vezér gyilkosságairól?

Szabó: 1945 márciusában lent jártam Pálosszentkúton és itt a kolostorban a rendtagok beszéltek nekem arról, hogy a Szovjet Hadsereg bevonulása után Vezér Ferenc kulákokból és hozzájuk hasonló elemekből fegyveres polgárőrséget szervezett, amelynek tagjai szovjet katonákat gyilkoltak meg, éspedig Vezér részvételével és közreműködésével. De beszélt erről maga Vezér is 1945 nyarán, fent, a sziklakolostorban, Budapesten.

Elnök: Ön a saját fülével hallotta?

Szabó: Egy alkalommal. Minden egyes alkalommal hallottam az összesről, de azonkívül egy alkalommal nekem még azt is elmondotta, hogy a kolostor folyosóján, a kolostorba be-

lépő szovjet katonák közül egyet fegyverével meggyilkolt és ezt a kolostor kertjében temették el.

Elnök: Hát, kérem, most arról tessék szólani, hogy ön járt-e el Grősz érseknél Vezér további bujtatása, szöktetése érdekében?

Szabó: Igen.

Elnök: Erről tessék szólani. Mikor, hogyan, mit közölt ön Grősszel és mit tudott elérni, milyen támogatást tudott tőle szerezni a gyilkos Vezér részére?

Szabó: Csellár tartományfőnököm 1949 máciusában azt az utasítást adta, hogy keressem fel Grősz József kalocsai érsek urat a budapesti központi szemináriumban és kérjek tőle egy kápolna felállításához engedélyt. A kápolnát a soltvadkerti szőlőnk épületében akartuk felállítani és pedig azért, hogy a szovjet katonák meggyilkolása miatt ekkor már körözött Vezér Ferencet el tudjuk rejteni. Én az utasításnak megfelelően elmentem Grősz érsek úrhoz a Prohászka-utcai központi szemináriumba és itt kértem őt Csellár megbízásából, hogy a kápolna felállításához adjon engedélyt. De ugyanakkor közöltem vele azt is, hogy az egyik páterünket, Vezér Ferencet népellenes uszításai és szovjet katonák meggyilkolása miatt körözi a hatóság és hogy ezt a Vezér Ferencet szeretné Csellár tartományfőnököm ide leküldeni lelkésznek.

Elnök: Kapott ön más alkalommal is ilyen utasítást Csellártól?

Szabó: Igen, kaptam. 1949 szeptember elején arra utasított engem a tartományfőnököm, hogy utazzak le Grősz érsek úrhoz Kalocsára és a Soltvadkerten bujkáló Vezér részére Lelkes Paskál névre kérjek egyházmegyei jurisdictiót. En leutaztam Grősz érsek úrhoz ebben az ügyben. Az érseki aulában először Gombos Károly irodaigazgató úrhoz mentem. Megmondtam neki, hogy Vezér Ferenc részére jurisdictiót kérek, de megmondtam azt is, hogy ez a Vezér Ferenc a szovjet katonák meggyilkolása miatt hamis néven, hamis adatokkal, Lelkes Paskálként működik a Soltvadkerten felállított kápolnában, a jurisdictiót tehát így kérem tőle. Gombos úr engem az érsek úrhoz küldött fel, aki odahaza volt.

Elnök: És ön mindjárt akkor közvetlen tárgyalásba bocsátkozott Grősszel?

Szabó: Felmentem Grősz érsek úrhoz és elmondtam neki, hogy

Csellár tartományfőnököm megbízásából jurisdictiót kérek Vezér Ferenc részére és elmondottam néki is, hogy ez a Vezér Ferenc a szovjet katonák meggyilkolása és uszító beszédei miatt körözés alatt áll.

Elnök: És ezért bujkál.

Szabó: Ezért bujkál, hamis irattal Lelkes Paskál néven.

Elnök: És ön erre a névre, Lelkes Paskál névre kérte a jurisdictiót.

Szabó: Igen, erre a névre.

Elnök: És erre is kapta meg?

Szabó: Megkaptam akkor szóbelileg, majd pedig később az érsek úr ezt írásban is kiküldte.

Elnök: Szóval megadta az engedélyt?

Szabó: Megadta az engedélyt. Én akkor hazamentem Soltvadkertre és Vezér Ferenccel közöltem az eredményt.

Elnök: (Grőszhöz) Grősz József, így volt ez kérem, személyesen kétszer is tárgyalt ön?

Grősz: Személyesen kétszer tárgyaltam. Nem egészen pontosan, tudniillik a kápolna felállítására az engedélyt nem ezen a címen, hanem az ott dolgozó testvérek számára, hogy legyen közel szentmise...

Elnök: Tehát az első találkozás ennyiben eltér. A második?

Grősz: Az első és a második tárgyaláson nem így, ebben a formában mondta, hogy szovjet katonák meggyilkolása, hanem meggyilkolásának gyanuja miatt.

Elnök: Hiszen a körözés alatt még gyanu merül fel, azt körözik, aki szökésben van és bűncselekmény elkövetésével gyanusítják. Szóval így volt, hogy szovjet katonák megölésének gyanuja miatt körözik és uszító magatartása, beszédei miatt. Így van? Így jogászibb a megfogalmazása, de lényegileg ugyanaz. — A bíróság tagjainak van a tanuhoz kérdésük? (Nincs) A vádhatóság képviselőjének? (Nincs) A védelemnek? (Nincs) A többi vádlottnak? (Nincs).

Kiss-Horváth Mihály tanu kihallgatása

Elnök: Kiss-Horváth Mihály, tanuként hallgatja önt ki a bíróság. Kérem a ciszterci rendben milyen állásban dolgozott ön?

Horváth: 1942-ben kerültem a ciszterci rend Horánszky-utcai rendházába szobainasnak.

Elnök: Igen.

Horváth: Ebben a minőségemben 1947 augusztusáig dolgoztam.
Elnök: Utána?
Horváth: Papnövendék lettem Zircen.
Elnök: Papnövendék lett Zircen és?
Horváth: 1950. augusztus 30-ig Zircen a ciszterci rendházban, mint fogadalmas kispap laktam.
Elnök: Igen. Hát mit tud ön Endrédy Vendel tevékenységéről a külföldre szöktetéssel kapcsolatban?
Horváth: Endrédy Vendel volt zirci apát bűnös tevékenységéről azt tudom, hogy szerzeteseknek Nyugatra való szöktetésével foglalkozott.
Elnök: Igen. Hát ismertesse ezt kérem röviden, tömören, menynyiben foglalkozott, hogyan foglalkozott, kiket próbált külföldre szöktetni, ezt mondja el röviden, összefoglalva.
Horváth: Endrédy Vendel volt zirci apát 1950 augusztus havában magához rendelt és arra utasított, hogy utazzam el a nyugati határ közelében lévő szülőfalumba és ott deritsem fel, hogy van-e lehetőség az országból való kiszökésre.
Elnök: Ön ezt végrehajtotta?
Horváth: Igen.
Elnök: Tessék elmondani.
Horváth: Közölte, hogy Rómából a rend központjából bizalmas utasítás érkezett, hogy Lékai Imre, a magyarországi szigorított ciszterci monostor helyettes vezetője sürgősen illegális úton Rómába menjen.
Elnök: Igen.
Horváth: Továbbá közölte azt is, hogy szeretné, ha Lékaival együtt tizenöt-húsz papnövendék is Nyugatra szökne.
Elnök: Igen.
Horváth: Felszólított, hogy mindenben a legszigorúbb titoktartásra kötelez és hogy rendkívül óvatosan járjak el.
Elnök: Igen.
Horváth: Utasított arra, hogy vegyem fel a kapcsolatot Lékai Imrével és vele folytassak megbeszéléseket a szökés előkészítésére vonatkozólag.
Elnök: Ezt közölte, ez volt az utasítása. Ön most mit tett?
Horváth: Endrédy utasítására elutaztam Petőházára, majd Szárföldre és Bősárkányra, a disszidálás előkészítése céljából.
Elnök: Na és hogyan készítette ön ott elő a szerzetesek külföldre szökését?
Horváth: Kispap ismerőseimmel beszélgettem és beszélgetésünk folyamán közölték, hogy van egy ismerősük, aki foglalkozik embercsempészéssel.

Elnök: Kicsoda?
Horváth: Egy bősárkányi kispap ismerősünk.
Elnök: De hogy ki foglalkozik?
Horváth: Egy Ernő keresztnevű embercsempész.
Elnök: Tehát hivatásos embercsempész.
Horváth: Most visszamenve jelentettem Endrédynek, hogy Bősárkány község közelében lehetőség van nagyobb csoport kispap kiszöktetésére egy Ernő keresztnevű embercsempész révén, továbbá közöltem azt is, hogy ehhez kispap ismerősöm útján jutottam, azonban az embercsempésszel közvetlenül nem beszéltem, ezt is megmondtam neki.
Elnök: Mi történt ezután?
Horváth: Majd közöltem azt, hogy utasítására felvettem a kapcsolatot Lékaival, aki maga is elutazott a nyugati határra és tárgyalásokat folytatott azokkal a kispapokkal, akik közvetlenül érintkeztek az embercsempésszel.
Elnök: Endrédy mit tett ekkor?
Horváth: Endrédy ekkor ezt tudomásul vette és felajánlotta, hogy a rend anyagi lehetőségeihez mérten személyenként ezer forintot ad a disszidálás anyagi költségeire.
Elnök: Összesen tehát mennyit?
Horváth: Összesen 20—21.000 forintot, minthogy akkor a létszám nem volt pontos.
Elnök: Igen. Adott-e valami utasítást Endrédy arra az esetre, ha a szökés nem sikerül, ha leleplezik a szökést?
Horváth: Igen. Endrédy Vendel utasított, ha a hatóságok elfognának minket, az ő személyét semmi körülmények között ne említsük, továbbá mindenképpen tagadjuk le, hogy a nálunk lévő pénz a disszidálás céljait szolgálja.
Elnök: Hát mit mondott, hogy milyen címen van maguknál ennyi pénz?
Horváth: Azt kell mondjuk, hogy a rendtől végkielégítés címén vettük fel.
Elnök: Igen, végkielégítés címén. Adott-e Endrédy utasítást arra, hogy maguk, ha kiérkeznek Rómába, ott milyen jelentést adjanak le?
Horváth: Igen.
Elnök: Tessék erről beszélni.
Horváth: A búcsúzásnál Endrédy felszólított, hogy ha Rómába érkezünk, a rend római vezetőségének számoljunk be a ciszterci rend magyarországi helyzetéről, különösen a szerzetesrend k felosz tásával kapcsolatos intézkedésekről

és a magyar kormány állásfoglalásáról a ciszterci renddel szemben.

Elnök: Hát kérem, hogyan történt ezután az önök szökési kísérlete? Mikor?

Horváth: Még azt is közölte ekkor Endrédy, hogy előbb-utóbb neki is nyugatra kell szöknie.

Elnök: És ennek kapcsán milyen utasítást adott?

Horváth: Hogy ezt közöljük Rómában, mivel ezt saját elhatározásából nem teszi, hanem erre vonatkozólag sürgős választ kér Rómától.

Elnök: Igen. Hát önök elindultak a szökést végrehajtani?

Horváth: Igen. Lékai a nyugati határon lévő kispapokkal megbeszélte és kijelölte a szökés időpontját 1950. szeptember 5-ikében. Megállapodtak abban is, hogy Endrédy ígérete szerint személyenként ezer forintot adunk az embercsempésznek. Én ezt jelentettem Endrédynek, aki megnyugtatott, hogy a pénz rendelkezésünkre fog állni.

Elnök: Átadta a pénzt?

Horváth: Nem ő személyesen.

Elnök: Na most, kérem, hogyan történt a szökés, hogyan történt a szökés kísérlete?

Horváth: Én előljárómtól, Monostori Bánk prefektustól, aki azóta nyugatra szökött, 20.000 forintot vettem fel, amelyet szétosztottam a kispapok között. Monostori 1000 forintot magánál tartott. A kijelölt időben, 1950. szeptember 5-én este a bősárkányi vasútállomáson találkoztunk. Ott jelen volt Monostori Bánk prefektus, Lékai Imre, 18 theológiai hallgató és én. Bősárkányi kispap ismerősöm a vasútállomáson várt bennünket és átadott az Ernő keresztnevű embernek. Majd a határ felé szökésünk közben, a határ közvetlen közelében, két csoportra váltunk, s nem sokkal később a határvédelmi szervek engem és hét társamat elfogtak és őrizetbe vettek.

Elnök: A csoport többi tagja?

Horváth: A másik csoportot viszont a hivatásos embercsempész ki tudta csempészni az országból.

Elnök: Van kérdése a bíróságnak? (Nincs.) A vádhatóságnak? (Nincs.) A védelemnek? (Nincs.) Nincs kérdés. Endrédy, önnek van kérem megjegyzése?

Endrédy: (Felállva.) Megfelel a valóságnak teljesen.

Elnök (Endrédyhez): Tessék helyet foglalni. (Horváthoz) Elbocsátom önt.

Molnár Ferenc tanu kihallgatása

Elnök: Molnár Ferenc. Tanuként hallgatja önt ki a bíróság. Ismeri ön Endrédy Vendel vádlottat?

Molnár: Igen, ismerem. Gyakran találkoztam Endrédy Vendel zirci apáttal, a ciszterci rend magyarországi vezetőjével, akit régebb idő óta ismertem és akivel egy időn keresztül egy rendházban is laktam.

Elnök: Van önnek tudomása Endrédy Vendel valutaüzérkedő tevékenységéről?

Molnár: Igen, van.

Elnök: Erről tessék röviden összefogva beszélni.

Molnár: Igen. Az egyházi iskolák államosítása után a ciszterci Szent Imre-plébánián lettem én segédlelkész. Ilyen minőségben ismerkedtem meg dr. Török Gáspár volt földbirtokossal, aki gyakori látogatóm lett a plébánia-hivatalban. Később lakásomon is gyakran felkeresett. Miután a velem való beszélgetés során meggyőződött arról, hogy az ő szempontjából megbízható vagyok, elmondotta, hogy a háború befejezése után multbeli népellenes cselekedeteiért börtönben volt. Sőt azt sem titkolta, hogy abban az időben, amikor találkoztunk, illegalitásban élt. Mutatott is nekem egy hamis bejelentőlapot, amely Czeglédy Géza névre volt kiállítva, amelyet ő használt fel és amelyről azt mondta, hogy egy ismerősétől szerezte.

Elnök: Hát kérem, ön ezzel az emberrel hogyan került valutaüzérkedési kapcsolatba?

Molnár: Egy alkalommal megkérdezte tőlem, nincs-e a ciszterci rendnek valutája. Én erre nem adtam határozott választ, hanem azt mondtam: ha Endrédy Vendel legközelebb Budapestre jön, tőle meg fogom kérdezni, mert budapesti útja éppen esedékes volt. És amikor Endrédy legközelebb Budapestre jött, beszéltem vele a dologról. Endrédy azt mondta, hogy a rendnek van valutája, dollárja, és annak értékesítését szükségesnek tartja.

Elnök: Ön beajánlotta ezt a Törököt, ugye, hogy ez megbízható ember és ezen segíteni kell?

Molnár: Igen.

Elnök: Igy történt. És akkor valóban átadott önnek Endrédy valutát?

Molnár: Nem Endrédy adta át, ellenben Endrédy megbízásából

kaptam valutát, amelyet Törökné kellett azután tovább adnom.

Elnök: Kitől?

Molnár: Én dr. Kónyi Máriától, Mária nővértől vettem át a Szent Imre herceg-út 1. szám alatti lakásán.

Elnök: Mennyi valutát kapott?

Molnár: 3700 dollárt.

Elnök: És az volt Endrédy utasítása, hogy önök a bujkáló Törökön keresztül, értékesítsék?

Molnár: Illegális úton értékesítse, zúgforgalomban. Én Töröknek átadtam a dollárt...

Elnök: És milyen árfolyamban egyeztek meg?

Molnár: 40 forint dolláronként.

Elnök: Endrédynek ez volt az utasítása, hogy 40 forintos áron, vagy önt bízta meg, hogy megegyezzék?

Molnár: Igen, engem bízott meg, hogy a lehető legmagasabb árat érjem el és én Törökkel 40 forintban egyeztem meg.

Elnök: Vett ön részt egyéb valutaspekulációkban Endrédy megbízásából?

Molnár: Egyébben nem.

Elnök: Szóval ez a 3700 dolláros valutaspekuláció volt. (Endrédyhez:) Tessék Endrédy kijönni. (Endrédy előre megy.) Igy volt?

Endrédy: Lényegében így volt.

Elnök (Endrédyhez): Tessék kérem helyet foglalni. Van kérdése a bíróságnak? (Nincs.) A vádhatóságnak? (Nincs.) A védelemnek? (Nincs.) A többi vádlottnak? (Nincs.) (Molnárhoz:) Elbocsátom önt, kérem, távozhatik.

Dr. Zalai Kálmán tanu kihallgatása

Elnök: Dr. Zalai Kálmán, tanuként hallgatja ki önt a bíróság. Ön a ciszterci rend 30.000 holdas előszállási birtokán volt. Milyen beosztásban?

Zalai: Eleinte intéző, később jószágfelügyelő.

Elnök: Ön akkor ismeri a cselédek viszonyait ezen a birtokon? Milyen volt a ciszterek idején a helyzet?

Zalai: Ismerem.

Elnök: Szóljon arról, hogy milyenek voltak ott a lakásviszonyok?

Zalai: A lakásviszonyok a ciszterci**ta** rend Hagyó-Kovács Gyula által vezetett előszállási uradalmában a legszomorúbbak, és legembertelenebbek voltak.

Elnök: Embertelenek voltak. Mikor építették ezeket a házakat és hogy, mint néztek ki?

Zalai: A cselédlakások többnyire még multszázadbeli lakások voltak, vájogviskók apró ablakokkal, dohosak, nedvesek.

Elnök: Az uradalom kötelessége volt lakással ellátni a cselédeket?

Zalai: Minden cselédnek tartozott lakást adni.

Elnök: Mondja meg azt, hogy milyen lakásokat adott, hogy méretezték a lakást? Hány családtagra adtak egy lakást?

Zalai: Nem volt meg. Minden család kapott egy szobát.

Elnök: Tekintet nélkül arra, hogy hányan voltak?

Zalai: Tekintet nélkül.

Elnök: Ha tizen, vagy tizenketten voltak, akkor is egy szobában laktak?

Zalai: Egy szobában, úgy, hogy gyakori volt, hogy hat-nyolc családtag lakott együtt.

Elnök: Hogy vittek be hat-nyolc ágyat?

Zalai: Csak két ágy volt.

Elnök: És két ágyon aludt nyolc ember?

Zalai: Négy-öt gyermek. Úgy, hogy a nagyobb gyerekek nem is aludtak a szobában, hanem az istállóba vonultak, ahogy nőttek és ott szállásolták el őket.

Elnök: Az istállók is elavult építmények voltak?

Zalai: Nem. Az újak azok modernek voltak, vízvezetékkel, modern betonpadlózattal.

Elnök: Még talán a villany is be volt vezetve?

Zalai: Az én gazdaságomban nem. Több gazdaságban igen.

Elnök: Több gazdaságban még a villany is bent volt. A viskókban, meg a cselédek lakásában nem volt. Ilyen lakásviszonyok mellett milyenek voltak az egészségügyi viszonyok?

Zalai: Elég szomorúak voltak. Nagyon gyakori volt, különösen a tbc-megbetegedés, a tüdőbaj, az igen gyakori volt.

Elnök: Ha így össze voltak ott zsúfolva az emberek, akkor ráragadt egyikről a másikra.

Zalai: Azt mondhatnám, hogy ritka család volt, amelyben nem volt egy-egy tbc-s megbetegedés. Én 40 évet töltöttem ott, ismerem a helyzetet.

Elnök: Ezek a viszonyok magyarázzák meg, hogy miért nevez-

ték el Európában ezt a betegséget morbus Hungaricus-nak, magyar betegségnek. Hány szülőotthon volt ezen a 30 ezer holdas birtokon?

Zalai: Egyetlen egy se.

Elnök: Egy sem volt. És hol szültek az asszonyok? Ezekben a túlzsúfolt lakásokban?

Zalai: Igen.

Elnök: Ott a többi gyerek között. Milyen volt a bánásmód itt a cselédséggel?

Zalai: Durva, goromba volt. Az utasítás ez volt...

Elnök: Kinek volt ez az utasítása?

Zalai: Hagyó-Kovácsnak, aki mivelünk is éppen úgy bánt,

Elnök: Magukkal is úgy bánt, az intézőkkel?

Zalai: Éppen úgy. Nagyon sok durvaságot kellett lenyelnem.

Elnök: Ő is egy papi ember volt, reverendában járt.

Zalai: Annál csúnyább volt tőle.

Elnök: Szóval magukat is kemény kézben tartotta?

Zalai: Szabadság nem volt soha. Ki sem mozdulhatott az ember.

Elnök: Ki osztotta be a munkát? Például a tervet, a termelési tervet ki osztotta be?

Zalai: Nekünk csak tervezetet kellett beadnunk, egyébként Hagyó-Kovács intézett mindent.

Elnök: Ő adott mindig határidőket is, hogy ezt a munkát eddig kell elvégeznl?

Zalai: Sőt, sokszor olyan határidőket, hogy az ember majdnem megbolondult, mert nem tudta teljesíteni, s akkor mindig elzavarással, kirúgással fenyegetett bennünket.

Elnök: Magukat is?

Zalai: Minket is.

Elnök: Valóságos hajcsárokat csinált önökből. Azok is voltak?

Zalai: Nem is tagadom. És nekünk is ugyanazt kellett csinálnunk a cselédekkel.

Elnök: Itt látok egyes vallomásokban olyan kitételt, mintha Hagyó-Kovácsnak az lett volna a szavajárása, hogy a cseléd az nem ember. Igaz ez?

Zalai: Nem tartotta embernek.

Elnök: Ezt ön tudta? Hallotta a saját szájából?

Zalai: Nem, de a viselkedéséből.

Elnök: A viselkedéséből látta, következtette, hogy nem tartotta embernek őket.

Zalai: Ha például egy állat megbetegedett, akkor azonnal ott volt az állatorvos.

Elnök: És ha egy cseléd betegedett meg?

Zalai: Egy cseléd? Ha nem jelentkezett reggel 8-ig, nem fogadta el a bejelentést.

Elnök: Reggel 8-ig lehetett csak jelenteni, ki beteg?

Zalai: Az elv az volt, hogy reggel 8 után...

Elnök: És ha délután 2-ig lett 40 fokos láza?

Zalai: Ha mégis odament, akkor leszidta.

Elnök: Szóval a beteg állatok gyógyítására nagyobb gondot fordított, mint a beteg emberekre, a beteg cselédekre? Azután itt az iratok között olyan vallomást is látok, hogy a dögöket etették a birtok munkásaival.

Zalai: Be kell vallanom, hogy tényleg így volt. Egy általánosérvényű rendelkezése volt Hagyó-Kovács Gyulának, hogyha egy sertés például megdöglött, azt nem volt szabad elásnunk, hanem ki kellett véreztetni. Ha sikerült, akkor hátsó lábakkal fel kellett akasztani és ki kellett véreztetni és azt az állatot a munkásjárandóságba, a summás munkásoknak és az aratóknak ki kellett mérni.

Elnök: Szörnyű!

Zalai: Ez volt a legmegdöbbentőbb, amit igazán a legjobban elítéltünk valamennyien, de teljesíteni kellett. Más húst a munkásságnak nem adott. Ha a munkás ezt visszautasította és mi jelentettük, akkor azt mondta, hogy más húst nem adok.

Elnök: Tud-e olyan esetet, hogy valaki az embertelen bánásmód ellen szólni merészelt, vagy keveselte a fizetést?

Zalai: Olyan eset nem volt.

Elnök: Nem mentek hozzá? Olyan kemény terrort gyakorolt?

Zalai: Nem fordult elő.

Elnök: Ő maga is mondotta, hogy kemény kézben tartotta a cselédséget. Mennyi volt a maguk birtokán egy cselédnek a készpénzfizetése?

Zalai: Majdnem nem lehet megmondani, olyan csekély volt. Negyven pengő egy évre.

Elnök: Ennyi volt?

Zalai: Ennyi volt.

Elnök: És mennyi volt például egy intézőé?

Zalai: Az enyém például, aki a legidősebbek közé tartozom, nekem volt körülbelül 12 ezer pengő, háromszázszor annyi mint egy cselédé.

Elnök: És milyen volt az ön lakása például és a többi intézőé?

Zalai: Általában mindenkinek volt négyszobás lakása, fürdőszobával.

Elnök: Akkor úgy látszik, itt egyoldalúan voltak csak rosszak a lakásviszonyok, a cselédek részére, a dolgozók részére. A

hajcsárokat megfizették és jól ellátták. Tud-e ön arról, hogy a birtokról elvittek egyes embereket és elhurcoltattak?

Zalai: Igen.

Elnök: A Tanácsköztársaság után?

Zalai: A Tanácsköztársaság bukása után röviddel, az ellenforradalomnak az első napjaiban összehívott bennünket az uradalomnak akkori vezetősége, Wéber Márton jószágkormányzó és Hagyó-Kovács helyettes jószágkormányzó. És akkor felszólítottak bennünket, hogy jelentést tegyen mindegyik gazdatiszt, hogy a cselédség közül kik viselkedtek kommunista módra, kik végeztek valami funkciót, hogy azokkal szemben megtorlással élhessen.

Elnök: Az a kérdés, hogy történtek-e ilyen jelentések a gazdatisztek részéről?

Zalai: A gazdatisztek részéről több ilyen jelentésre emlékszem, amelynek alapján azután Szenczi Jánost, Vadócz Györgyöt és Sallai Mihályt a csendőrség rövidesen elvitte és Zalaegerszegre internálták hosszabb időre.

Elnök: Kérem maga szakképzett gazdatiszt, ugye?

Zalai: Igen.

Elnök: Volt aratógépe az uradalomnak?

Zalai: Mumusként. Állandóan ott állt.

Elnök: Mumusként. Milyen mumusként?

Zalai: Azért, mert amikor én odakerültem, akkor az aratógépek nem voltak használható állapotban. Mert a régi aratósztrájk idején, már a kilencszázas években, akkor szerezte be az uradalom a gépeket, de a sztrájk elmulta után félretették és ott agyonrozsdásodott. Hagyó-Kovács ezeket a gépeket mind rendbehozatta és minden gazdaságban négy állt rendelkezésre arra az esetre, hogyha valami, bármi megmozdulás, vagy bármozgalom volna, készenálljanak.

Elnök: Szóval megvolt? Az aratómunkások, a cselédség látta, hogy bármely pillanatban kihozhatják a gépet és akkor ő mehet, kenyértelenné válik.

Zalai: Igen, ez mumusként állt ott.

Elnök: Szó volt itt ebben a perben arról, hogy önök az uradalom egyik tavába, hogy a cselédség gyerekei ne tudjanak fürödni, rozsdás vasvillákat és egyéb hegyes, rozsdás vasat, köveket tettek a tófenékre. Igaz ez?

Zalai: Igaz.

Elnök: Tud ön erről?

Zalai: Tudok, mert nekem kellett végrehajtani.

Elnök: Önnek kellett végrehajtani? Ki rendelte el?

Zalai: Hagyó-Kovács Gyula jószágkormányzó. Ő rendelte el.
Elnök: Mikor volt ez és hogyan?
Zalai: Ez 1935-ben volt. 1935 nyarán a pünkösd előtti héten. Határozottan emlékszem.
Elnök: Hová, melyik tóba?
Zalai: A nagykarácsonyi szőlőhegy alatt volt egy, amely a pusztától a legtávolabb esett és oda jártak ezek a nagykarácsonyi szőlészgyerekek fürödni. Én tudtam azt, hogy Hagyó-Kovács nem tűri, hogy a tóban idegenek mászkálnak. Jelentettem, hogy a tóban mászkáltak. Azt mondta, akármit eszeljek ki, hogy ez megszűnjék. Nem tudtam kispekulálni. Elmentem a kovácsműhelybe és rozsdás vasvillákat szedtünk össze és azokat kampó módra meghajlítottam és egy kis rövid nyelet helyeztem a villákba és azt leraktam a tó fenekére, hogy hálószerűen befogta.
Elnök: Hogy ne járjanak be a tóba, ha ilyen hegyes villák vannak.
Zalai: Ezt bejelentettem Hagyó-Kovácsnak, mert nem mertem vállalni a dologért a felelősséget.
Elnök: Ő mit szólt erre?
Zalai: Helybenhagyta. Azt mondta, nagyon helyes. Sőt még azt is mondotta, hogy: „Milyen nagyon jó ötlet volt ez magától."
Elnök: És mi lett ebből a nagyon jó ötletből?
Zalai: Ebből a nagyon jó ötletből nagy-nagy szerencsétlenség következett be, mert rá talán már három napra valami Ádám Szabó János — már nem tudom biztosan a nevét...
Elnök: Mi tudjuk, Megidéztük az apját is, itt lesz.
Zalai: Annak a fia, egy kb. 10—12 éves gyermek lehetett, egy ilyen villába ugrott fürdés közben...
Elnök: És mi történt vele?
Zalai: ...és úgy megsérült, hogy 2—3 napon belül meghalt.
Elnök: Belefúródott — mint mondotta Hagyó-Kovács — a hasába egy ilyen rozsdás villa, amelyet önök nyársnak a tó fenekébe vetettek.
Zalai: És meghalt.
Elnök: Ön ezt is jelentette Hagyó-Kovácsnak?
Zalai: Amikor ez a szerencsétlenség megtörtént, ugyanakkor a pusztai gyerekek is, ahol én laktam, voltak ott fürödni és szaladtak haza nagy riadalommal, hogy mi történt. Rettentően megijedtem, mert nekem is egy 10 éves fiam volt. Azzal jött: édesapám, mi történt! Hallottam ezt a borzalmas szerencsétlenséget, rögtön odamentem a telefonhoz és beje-

lentettem Hagyó-Kovács Gyulának, hogy ez a szerencsétlenség megtörtént, legyen szíves a csendőrséget értesíteni és folytassák le a vizsgálatot.

Azt mondotta az én jelentésemre, a csendőrséget ki fogom küldeni, majd beszélek velük, hogy a dolgot símán intézzék el.

Elnök: Aztán kihallgatták önt?

Zalai: Engem soha senki ki nem hallgatott, sem a bíróság előtt, sem jegyzőkönyvet fel nem vettek.

Elnök: Nem számított a cseléd gyermeke, a csendőrség pedig kezében volt az uradalomnak, hogyan volt a kezében, már erről is hallottunk ezen a tárgyaláson.

Zalai: Minden csendőrőrs kapott az uradalomban kukoricát, maga a tiszthelyettes egy hold kukoricaföldet, a legénység két holdat és napi két liter tejet a tiszthelyettes, kettőt pedig a legénység.

Elnök: Tulajdonképpen a csendőrök fegyveres hajcsárai voltak az uradalomnak?

Zalai: Az uradalom adott nekik lakást is. Uradalmi célt szolgáltak.

Elnök: (Hagyó-Kovácshoz) Igy történt ez kérem?

Hagyó-Kovács: (A vádlottak padjáról) Igy történt.

Elnök: Utána ön kiszedette a tó fenekéről ezeket a vasvillákat?

Zalai: Én abban a percben kiszedettem.

Elnök: Magának is volt gyermeke?

Zalai: Igen. Rögtön abban a pillanatban kiszedettem, sőt jelentettem is, hogy kiszedettem.

Elnök: (Hagyó-Kovács felé) Foglaljon helyet Hagyó-Kovács. Van-e kérdés a bíróság részéről a tanuhoz? (Nincs) A vádhatóság részéről? (Nincs) A védelem részéről? (Nincs) És a többi vádlott részéről (Nincs). Elbocsátom önt, eltávozhat.

Szabó Mihály tanu kihallgatása

Elnök: Szabó Mihály, úgy hívják?

Szabó Mihály: Igen.

Elnök: Hol lakik?

Szabó: Nagykarácsonyban.

Elnök: Nagykarácsony községben lakik. A maga gyermeke járt szerencsétlenül a tóban?

Szabó: Igen.

Elnök: Tanuként hallgatjuk ki magát Szabó Mihály.

Elnök: Mondja el, mennyi földje van magának?
Szabó: Tizenegy hold.
Elnök: Mióta?
Szabó: Mióta kiment a front.
Elnök: Szóval a felszabadulás óta, újgazda?
Szabó: Igen.
Elnök: Milyen családja van?
Szabó: Három családom van a nyolcból.
Elnök: Mondja el nekünk, hogyan történt még 1935. pünkösdjén a szerencsétlenség a maga gyermekével?
Szabó: 1935 pünkösd első ünnepén háromnegyed tizenkettőkor megbökte a villa a kisfiút, a kisfiú a tóban volt fürödni. A kisfiú kiszaladt a tóból, de már akkor a többiek egyszerre kiszaladtak, mert megijedtek. Akkor a kisfiú görnyedten jött haza. Én leszaladtam a halastóhoz és akkor megnéztem a halastók környékét, valami táblát találok-e, hogy nem szabad fürödni. Semmiféle táblát nem találtam.
Elnök: Nem volt ott semmi tábla.
Szabó: Ezzel én hazajöttem rögtön, a fiút Hercegfalvára vittem az orvoshoz.
Elnök: Vérzett is?
Szabó: Nem vérzett semmit a fiú.
Elnök: Vékony szúrás volt, de mély.
Szabó: Nem vérzett semmit és közben kértem az orvost, hogy rögtön viszem Budapestre a kórházba. Az orvos nekem azt mondta, hogy nem kell vinni kórházba, majd hajnali három órakor Székesfehérvárra lehet vinni a fiút a kórházba. Ha rosszabbul lesz akkor is vigyem be, ha jobban lesz akkor is vigyem be. De pontosan három órakor a fiú meghalt. Pontosan három óra volt, mert én apám lovát befogtam és amikor az újtelepre befordultam, hallottam a sikítást, hogy: jaj istenem, meghalt a fiam.
Elnök: Ezt ki mondta?
Szabó: A feleségem. Akkor összeszaladtak, Német István, amikor kihozta a fiút a levegőre, egyet tátogott és meghalt. En a fogatot otthagytam, de amikor odamentem, már a fiú halva feküdt.
Elnök: Behivatták magát az uradalomba?
Szabó: Akkor Hagyó-Kovács hivatott engem le Előszállásra, miután hallotta...
Elnök: És mit mondott?
Szabó: Nekem azt mondta; ember, én nem tudok arról, hogy gyilkoló szerszám van a halastóban. Pedig ő tudott róla,

mert ő rakatta be. Mert ha nem tudott volna róla, akkor nem lett volna gyilkoló szerszám benne.

Elnök: Mert ott valaki tenni valamit az ő engedélye nélkül azon a birtokon?

Szabó: Nem volt szabad sekinek sem, még megmozdulni sem az ő tudta nélkül.

Elnök: Maga régi cseléd volt ott?

Szabó: Arató ember voltam.

Elnök: Aztán mit mondott még, amikor odahivatta magát?

Szabó: Nekem azt mondotta: ember én a fiadnak a haláláról nem tehetek — azt mondotta —, mert mindenki a maga portáján azt csinál, amit akar és ezzel gúnyosan, nekem kidobott harminc pengőt az asztalra és az asztalon volt egy hamutálca, és e mellett egy pisztoly. Én akkor azt mondottam, nekem ez a harminc pengő nem ér semmit, mert én aztán a rokonságtól kértem pénzt és ezzel takarítottam el a gyermeket.

Elnök: Mondja, Szabó bácsi, volt valami eljárás, vizsgálat, a csendőrök nyomoztak?

Szabó: Igen, akkor, amikor én Hagyótól kijöttem, nekem at kellett mennem a csendőrségre, a tiszthelyettes behivatott az irodába és az irodaajtót kinyitotta és akkor a törzsőrmesternek szólt, hogy tessék bejönni. A törzsőrmester akkor bejött és azt mondta a tiszthelyettes a törzsőrmesternek, hogy csak öregiből, nagyjából vegye fel az ügyet. Akkor én körülnéztem magam, nem láttam semmiféle tanút, hogy én tudtam volna valamerre folyamodni. Akkor nekem hallgatni kellett.

Elnök: (Grőszhöz) Egy pillanatra tessék kérem felállni. (Grősz feláll) Ezért nem kívánják ők (Szabóra mutat) vissza a csendőruralmat. (Grősz fejbillentéssel jelzi, hogy tudomásul vette Olti tanácselnök szavait) Senkit nem büntettek meg a gyermek haláláért?

Szabó: Senkit az égvilágon nem büntettek meg, mert a Hagyó-Kovács megállította az eljárást az ügyben, mert ő volt az összes körzetnek az atyaistene. Ő mondta: ezen a darab földön én vagyok az isten, mert ha én nem adok kenyeret, akkor az isten nem ád.

Elnök: Szóval féltek tőle, rettegtek?

Szabó: Igen.

Elnök: Maga sem ment aztán pereskedni?

Szabó: Nem mentem.

Elnök: Van kérdése a bíróságnak? (Nincs)' A vádhatóságnak? (Nincs) A védelemnek? (Nincs) A vádlottaknak? (Nincs) Elmehet Szabó bácsi, hazaengedjük. Ha valami baj van, a demokratikus rendőrséghez folyamodhat, itt már megkapja az igazát.

Gyéressi Ágoston tanu kihallgatása.

Elnök: Gyéressi Béla Ágoston, önt tanukénf hallgatja ki a bíróság. Kérem ön pálos-szerzetes volt? Tessék arról tenni vallomást, röviden összefoglalva, hogy a pálos-rend a felszabadulás előtt milyen politikai tevékenységet fejtett ki?

Gyéressi: A pálos-rend a felszabadulás előtt teljesen kiszolgálta a Horthy-rendszert. Ennek a politikai magatartásunknak több ízben és félreérhetetlenül kifejezést adtunk úgy a sajtóban, mint a szószéken. A sajtóban a Fehér Barát-rendi lap szolgálta a szovjetellenes, antiszemita érdekeket, ennek a lapnak 1938. decemberétől 1944 decemberéig főszerkesztője voltam.

Elnök: Ön volt a főszerkesztője?

Gyéressi: Igen. Igy többek között közöltünk cikket Csellár Jenő rendfőnökömtől is.

Elnök: Milyen cikkeket?

Gyéressi: Ezek a cikkek burkolt formában szintén szovjetellenes és fasiszta szellemben íródtak.

Elnök: Hallottunk itt ebben a perben már arról, hogy a felszabadulás előtt a gellérthegyi szikla-kápolnában úgynevezett Szálasi-miséket is szoktak rendezni.

Gyéressi: Igen.

Elnök: Megfelel ez a valóságnak?

Gyéressi: Igen. 1938 májusától rendszeresen tartottunk ilyen Szálasi-miséket egészen 1939. őszéig.

Elnök: És ezeken a miséken formaruhás nyilasok jelentek meg?

Gyéressi: Igen, párttagok jelentek meg, ezeken a miséken Szálasi egészségéért és a nyilas párt választási győzelméért imádkoztunk, ugyancsak ezeken a miséken uszító hangú, nyilas szellemű prédikációk hangzottak el.

Elnök: A felszabadulás után milyen politikai megnyilvánulásokat gyakorolt a pálos-rend?

Gyéressi: A felszabadulás után politikai megnyilatkozásunk lényegileg nem változott, csak burkoltabb formában mutat-

kozott meg. Igy 1945/46-ban háborús bűnösökért, Imrédyért, Bárdossyért, Endre Lászlóért mondottunk miséket rendszeresen; ugyancsak a felszabadulás után, egészen őrizetbe vételemig a politikai foglyok kiszabadulásáért mondottunk miséket rendszeresen hetenként többször is.

Elnök: Mit tud ön Vezér Ferenc prédikációiról, milyen szellemben prédikált ez a Vezér?

Gyéressi: Vezér Ferenc rendtársam elég nyiltan beszélt a népi demokrácia ellen. Igy emlékszem egyik beszédére, amely még a hívek fülét is megütötte, amelyben arra buzdította őket, hogy a mai rendszernek a hívelt, elsősorban a kommunistákat gyűlölni nem bűn, az ellenük elkövetett bűncselekményeket isten megbocsátja.

Elnök: Ez eléggé kifordítja azt a bizonyos tanítást, hogy: szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.

Gyéressi: Igen.

Elnök: Szóval ilyen szellemben dolgoztak maguk. Kérem, tüntetéskről is volt szó, önök bizonyos tüntetéseket is szerveztek egyházi szertartások közepette?

Gyéressi: Igen. Felhasználtuk erre azokat az ájtatosságokat, amelyeket 1946. óta rendszeresen tartottunk a budapesti szikla-templomban. Igy Szent Gellért jubileuma címén, később pedig fatimai csoda címén. Ezekre az ünnepségekre többször meghívtuk Mindszentyt és a tömegekkel, amelyeket felvonultattunk Mindszenty politikája mellett és a népi demokrácia ellen tüntettünk.

Elnök: Szó volt ebben a perben már többször Zembrzuskyról. Mit tud ön róla? Tessék röviden szólni róla.

Gyéressi: Zembrzusky Mihály rendfőnököm volt 1948 júliusáig. Őt kémkedése miatt 1948 júliusában kiutasították az országból.

Elnök: Állítólag ez a Zembrzusky különféle sötét üzleteket is kötött, manipulált. Mit tud erről, igaz ez?

Gyéressi: Igen, kérem, Jellemzésül legyen szabad felhoznom a normafai kápolnának építését, illetőleg annak a tervét, amire már hatalmas összegek összegyültek. Ezeket Zembrzusky rendfőnökom borüzletekbe fektette be.

Elnök: Kiktől gyüjtötték össze ezeket az összegeket?

Gyéressi: Hivektől, egyszerű emberektől.

Elnök: Hivektől. És ez köztudomású lett az önök rendjében?

Gyéressi: Igen.

Elnök: Na és mibe fektette be?

Gyéressi: Ő borüzletekbe fektette be és kereskedett velük. Ami-

kor azonban a kápolna felépítéséről lett volna szó, akkor ő nem volt hajlandó visszaadni az összegeket.

Elnök: És mit mondott, hova lett a pénz?

Gyéressi: Nem sikerült az üzleti vállalkozás és így nem tudja visszaadni a rábízott összeget.

Elnök: Na és a kápolna felépítése?

Gyéressi: A kápolna felépítése elmaradt.

Elnök: Igen. Tessék tovább beszélni a pálosi tevékenységéről. Mint működtek, tevékenykedtek önök még a felszabadulás után?

Gyéressi: A felszabadulás után többek között például politikai foglyokat, körözötteket is rejtegettünk különböző rendházainkban, így többek között Vezér Ferenc rendtársamat is aki a felszabadulás idején Pálosszentkúton, ahol később perjel is lett, az ottani kulákokból, úgynevezett polgárőrséget szervezett szovjet katonák legyilkolására. Ezt ő maga dicsekvőleg mondotta el mindnyájunk előtt a budapesti rendháznak a könyvtárszobájában. 1945 februárja végén, vagy március elején.

Elnök: Most tessék arról szólni, hogy ebben a gellérthegyi sziklatemplomban és rendházban milyen bujkáló bűntetteseket rejtegettek még?

Gyéressi: Vezéren kívül még egyik bűntársat, Tóth Illés kulákot is rejtegettük, azután herceg Sulkovszky Alfréd földbirtokosról tudok, azonkívül Brätigam Sándor volt horthysta katonatisztről, majd Karácsonyi Guidó újszegedi plébánosról.

Elnök: Tud-e ön arról, hogy kik támogatták Vezért bujkálásában?

Gyéressi: Vezér rendtársamat bujkálásában mindenekelőtt Csellár rendfőnökömtámogatta, úgy anyagilag, mint hamis papírokkal, azonkívül még tudtak az ő gyilkosságairól és támogatta őt a püspöki karnak néhány tagja, így tudomásom van Grősz József kalocsai érsekről és a váci püspökről, Pétery Józsefről, valamint az akkor még fungáló Mindszentyről.

Elnök: Tud-e ön arról, hogy Csellér Jenő dollármanipulációkat is folytatott?

Gyéressi: Igen, tudok arról, éspedig ezek a dollármanipulációk akkor váltak ismeretessé előttem, amikor rájöttem, hogy az ő kapcsolatai a szervitákkal és a ciszterekkel ezeket a dollármanipulációkat szolgálják. Ugy 1950 áprilisában engem küldött át Csellár — rendfőnökömm — azzal a megbizatás-

sal Angyán Fülöp szervita tartományfőnökhöz, érdeklődjem meg, mennyi miseszándék érkezett külföldről és hozzátette az anyagi részt, a pénzügyi részt majd ő fogja elintézni. Ebből tudtam meg, hogy külföldről illegális úton nagyon sok, többszázat jelentő miseszándék, tehát dollár érkezik — egy miseszándék egy dollár volt — és ezeket az összegeket Csellár rendfőnököm szavai szerint ő zúgforgalomban értékesítette.

Elnök: Tessék most arról szólni, hogyan szervezte meg Csellár, Bolvári, Rauch és Vince külföldre szöktetését?

Gyéressi: Csellár rendfőnököm Bolvári, Rauch és Vince páterek-nek a külföldre szöktetését úgy szervezte meg, hogy anyagi-akkal igen jelentősen támogatta, ő adta ki az utasítást és ugyancsak illegális egyházi igazolvánnyal is felszerelte őket. Ez az anyagi támogatás körülbelül 35—40 ezer forintjába került Csellár rendfőnökömnek. Az illegális egyházi igazolványt pedig magam is láttam vászonra gépelve, latin nyelven, amely arra jogosította a disszidálni akaró pátereket, hogy külföldön igazolják magukat, mint pálos-szerzetesek és misézhessenek és a papi funkciókat végezhessék.

Elnök: Itt vannak ezek az igazolványok a periratok között. Ön szólt arról, hogy Zembrzusky a normafai kápolnagyüjtés során begyűlt összegekből borüzleteket folytatott, előzőleg pedig szó volt itt e perben már arról, hogy a rendnek valami kocsmája volt a Havas-utcában.

Gyéressi: Igen.

Elnök: Mit tud ön erről?

Gyéressi: Tudomásom volt arról, hogy a Havas-utcában Zembrzusky rendfőnököm kocsmát nyitott egyik szeretője számára és igen súlyos összegekkel támogatta.

Elnök: És kérem, önök, a Pálos-rend tagjai tudtak erről és tűrték ezt?

Gyéressi: Tűrtük. Nem tehettünk semmit.

Elnök: Nem tehettek semmit? Miért nem?

Gyéressi: A rendi fegyelem megkötött minket abban, hogy főelőljáróink ellen bármit is tehessünk.

Elnök: Nem más oka volt ennek?

Gyéressi: Azonkívül volt még más oka is, hiszen ő ezekkel az erkölcstelen üzelmeivel, amelyeket folytatott — hogy úgymondjam — példát adott nekünk is.

Elnök: Maguk követték?

Gyéressi: És mi követtük is, ha nem is ilyen nagy mértékben, de fedeztük ezt az erkölcstelenséget.

Elnök: És Zembrzusky hol működik?

Gyéressy: Ez a Zembrzusky most Rómában, a Vatikánban működik, egyik kongregációnak valamilyen befolyásos embere és onnan irányította idáig Csellár rendfőnökön keresztül a Pálos-rendet.

Elnök: A bíróság tagjainak van-e kérdése a tanuhoz? (Nincs.) A vádhatóságnak? (Nincs.) A védelemnek? (Nincs.) Csellár, tessék kérem kijönni. Hallotta kérem ezt a vallomást?

Csellár: Megfelel a valóságnak, kérem.

Elnök: Foglaljon helyet, egyéb észrevétel, megjegyzés nincs.

Rauch László Attila tanu kihallgatása

Elnök: Rauch László Attila, önt tanuként hallgatja ki a bíróság. Kérem, tud-e ön arról, hogy az önök rendjében disszidálást kíséreltek meg?

Rauch: Igen. Tudok.

Elnök: Röviden tessék elmondani, kik szervezték ezt meg és milyen célból?

Rauch: 1950. június 13-tól én a budapesti rendházunkban tartózkodtam. Itt páter Csellár Jenő többször beszélt velem sorsomról és tudatta velem, hogy a rend érdeke azt kívánja, hogy Rómába szökjem. Ezért utasított, hogy páter Bolvári Pál és Vince Tihamér rendtársaimmal együtt disszidáljak. Disszidálási kísérletünk előtt a következő utasításokat adta nekem, valamint páter Bolvárinak és páter Vincének: Rómába érkezve vegyük fel a kapcsolatot páter Zembrzusky Mihállyal, akit Magyarországról kiutasítottak és közöljük vele a következőket. Páter Csellár rajtunk kívül másokat is akart disszidáltatni, teológusokat és azokat a pátereket, akiket egyházmegyei szolgálatban nem tudtak elhelyezni.

Elnök: Mit mondott, hogy Zembrzuskytól mit kérjenek?

Rauch: Kérjünk anyagi támogatást a további disszidálások fedezésére, újabb dollársegítség formájában.

Elnök: Közölte önnel Csellár, hogy miért akarja önöket és a többi szerzetest kiszöktetni?

Rauch: Igen, közölte: azért, hogy a rendszerváltozás utánra a Pálos-rendet átmentse.

Elnök: Ki fedezte az önök disszidálási kísérletének költségeit?

Rauch: Disszidálási kísérletünk költségeit páter Csellár fedezte. Páter Bolvári és az én disszidálásomra 25 ezer forintot adott át.

Elnök: Mivel látta el önöket a 25 ezer forinton kívül?

Rauch: Azonkívül illegális, egyházi jellegű igazolványokat adott nekünk páter Csellár.

Elnök: Ezek között szerepelt a vászonigazolvány is?

Rauch: Igen.

Elnök: Azzal mit kellett csinálni?

Rauch: A vászonigazolványnak az volt a célja, hogy disszidálás esetén a ruhánkba bele tudjuk varrni.

Elnök: Hová?

Rauch: A válltömésbe varrtuk be.

Elnök: Tud ön Vezér Ferencről?

Rauch: Igen, ismerem.

Elnök: Tudja, hogy gyilkolt?

Rauch: 1945 nyarán Páter Vezér Ferenc pécsi rendházunkban tartózkodott. Itt egyik ebéd alatt kérkedve, dicsekedve mondotta, hogy sok szovjet katonát elnyelt a pálosszentkúti homok és célzást tett arra is, hogy páter Vezér, ő maga is egy szovjet katonát átsegített a másvilágra.

Elnök: Tud arról, hogy a gellérthegyi sziklakolostorban rejtőzött?

Rauch: Igen, tudok róla.

Elnök: Hogyan?

Rauch: 1950 nyarán találkoztam vele, ahol páter Csellár bujtatta őt.

Elnök: És hogyan? Saját neve alatt, vagy hamis bejelentőlappal bujkált?

Rauch: Hamis bejelentőlappal. Tőlem is kért ilyen hamis bejelentőt.

Elnök: Öntől is kért hamis bejelentőt. A bíróságnak van-e kérdése a tanuhoz? (Nincs) A vádhatóságnak? (Nincs) A védelemnek? (Nincs.) (Csellárhoz:) Csellár, kérem, igaz, amit a tanu mondott? Megfelel a valóságnak?

Csellár: Igen.

Tóth Illés tanu kihallgatása

Elnök: Tóth Illés, tanuként hallgatja ki a bíróság. Mondja el, mikor ismerkedett meg maga Vezér Ferenccel?

Tóth: Én páter Vezér Ferencet 1941-ben ismertem meg, akkor került oda Pálosszentkútra, mint szerzetespap.

Elnök: És Vezér milyen magatartást tanusított ott, maguknál? Milyen embernek ismerte őt meg?

Tóth: Vezér és köztem jóbarátság alakult ki. Vezér igyekezett szoros baráti kapcsolatot alakítani a környéken lévő jómódú parasztokkal és úri birtokosokkal, eljárt azoknak lakására.

Elnök: Igy magához is?

Tóth: Igy hozzám is. Köztünk is jóbarátság alakult ki. Állandóan politizált.

Elnök: Politizált? S milyen szellemben?

Tóth: Főleg Endre László államtitkár és apjának lakásán járt, ahol német tisztek laktak.

Elnök: Ezekkel mulatozott együtt?

Tóth: Ezekkel ő állandóan mulatozott.

Elnök: Mondja kérem, a felszabadító csapatok beérkezése után nem változtatott ő a magatartásán? Továbbra is ugyanolyan beállítottságú maradt?

Tóth: Igen. Továbbra is ugyanolyan beállítottságú maradt, mint a felszabadulás előtt. Állandóan szidta az orosz katonákat.

Elnök: Szidta az orosz katonákat?

Tóth: Lázította a népeket ellenük.

Elnök: Előtte és utána is?

Tóth: Igen.

Elnök: Hol lázított?

Tóth: Ugy lakásokon, mint templomi beszédekben. Szidta, átkozta azokat a szegényparasztokat, akik az orosz katonákat örömmel fogadták, azoknak élelmet és szállást adtak.

Elnök: Igen. Hát kérem, szépen tud maga arról, hogy Vezér egy úgynevezett polgárőrséget szervezett ott maguknál?

Tóth: Igen, kérem, tudok róla.

Elnök: Tud róla.

Tóth: Igen.

Elnök: Maga is tagja volt ennek?

Tóth: Tagja voltam, igen.

Elnök: Ki volt ennek a polgárőrségnek a vezetője?

Tóth: Páter Vezér Ferenc volt a polgárőrség parancsnoka.

Elnök: És a helyettese?

Tóth: Én voltam neki a helyettese.

Elnök: Akkor maga tud ennek a polgárőrségnek a működéséről?

Tóth: Igen, kérem, tudok.

Elnök: Na mondja el, mikor alakult meg, hogyan alakult meg és mi mindent csinált?

Tóth: 1944 novemberében páter Vezér egyik vasárnap reggel megjelent a lakásomon, ahová egyébként rendszeresen is járt. Közölte velem, hogy ő polgárőrséget szervez, aminek ő lesz a parancsnoka és engem javasol helyetteséül. Megkért, hogy legyek segítségére a polgárőrség megszervezésében.

Elnök: S mondotta, hogy mi célra kell, mi végett kell ez a polgárőrség?

Tóth: Igen, kérem. Felhívta a figyelmemet, hogy vigyázzak arra, hogy a polgárőrségbe kommunisták be ne kerüljenek és közölte velem a polgárőrség feladatait.

Elnök: Na és mit mondott, mi lesz a feladata?

Tóth: Főfeladata a környékbeli tanyákon lévő orosz katonákat meggyilkolni.

Elnök: Igen. Szóval ilyen terrorcsapat volt ez akkor?

Tóth: Igen. A második feladat pedig a nyugatra menekült úri birtikosok, de főleg Endre László államtitkár és apjának, Endre Zsigmondnak az ingóságait össze kell szedni a dolgozó parasztoktól.

Elnök: Igen, mert a birtok felszerelését a dolgozó parasztság szétvitte, az ekéket, stb. és most ezt maguknak vissza kell szerezniök?

Tóth: Igen.

Elnök: Vissza is szerezték, összegyüjtötték?

Tóth: Igen, kérem. És...

Elnök: És hová vitték?

Tóth: Ezt beszállítottuk a rendház raktárába.

Elnök: Most röviden szóljon arról, hogy valóban követtek önök el a felszabadító csapatok katonái ellen merényleteket?

Tóth: Igen.

Elnök: Orvul. Meglesték őket?

Tóth: Igen.

Elnök: És gyilkoltak belőlük?

Tóth: Igen.

Elnök: Hát tessék kérem röviden néhány esetet elmondani. Hány ilyen gyilkossági esetről tud maga?

Tóth: Több ilyen gyilkossági esetről tudok.

Elnök: Hát mondjon el néhányat kérem.

Tóth: Amikor megalakítottuk a polgárőrséget, kisebb csoportokra osztottuk az embereket és akkor esténként nálam gyülekeztek.

Elnök: Igen.

Tóth: Ezen a gyülekezeten Vezér is jelen volt.

Elnök: Fel voltak fegyverezve?

Tóth: Igen.

Elnök: Na és?

Tóth: És megkezdtük a tanyákon pihenőt tartó orosz katonákat orvul megtámadni és azokat legyilkolni.

Elnök: Az utak mentén megbujtak és az egyedül, magánosan, vagy kettesben közlekedő orosz katonákra rátámadtak?

Tóth: Igen.

Elnök: Orvul, hátulról?

Tóth: Vezér ezeket az orvul támadásokat és gyilkosságokat orosz vadászatnak nevezte.

Elnök: Igen. És maga is résztvett benne személyesen?

Tóth: Igen. Az ilyen oroszvadászatok alkalmával, ha a polgárőrség legyilkolt orosz katonákat, ezt Vezérnek a késő éjszakai órákban is jelentették és meggyónták.

Elnök: Meg is gyónták?

Tóth: Igen.

Elnök: Ezt maga honnan tudja?

Tóth: Ezt Vezér másnap nekem mind elmondta.

Elnök: Igen. Hát kérem, itt az iratokból olvassuk, hogy az egyik alkalommal, amidőn a terrorcsapat egyik tagja jelentette éppen a maga kocsmájában, hogy sikeresen gyilkolt meg orosz katonát, akkor mit csinált Vezér? Emlékszik erre az esetre?

Tóth: Igen kérem, emlékszem rá.

Elnök: Nahát akkor mondja el röviden.

Tóth: Petrus Gyula, a polgárőrség egyik tagja, aki tudomásom szerint a legtöbb orosz katonát gyilkolta meg, jött Vezérnek jelenteni az általa elkövetett gyilkosságot, mert ő ilyenkor Vezértől mindig nagyobb összegű pénzjutalmat kapott.

Elnök: Pénzjutalmat?

Tóth: Igen.

Elnök: Na és hogyan volt ez a kocsmai jelenet magánál?

Tóth: Vezér éppen nálam volt, az én lakásomon, amikor Petrus jött jelenteni az általa elkövetett gyilkosságot. Vezér ennek nagyon örült.

Elnök: Örült neki?
Tóth: Igen.
Elnök: És mit csinált?
Tóth: Utasított engem, hogy annyi bort adjak Petrusnak, amennyit meg bír inni.
Elnök: Amennyit meg bír inni?
Tóth: A számlát majd ő fogja fizetni.
Elnök: Így is történt?
Tóth: Így is történt. Petrust pedig mintaképül állította az ottlévő néhány polgárőr elé.
Elnök: Igen.
Tóth: És azoknak szemrehányást tett, hogy ti nem tudtok ilyen bátrak lenni, mint a kis Petrus.
Elnök: És mondja kérem, a meggyilkolt szovjet katonák holttesteivel mi történt?
Tóth: Amikor Vezért letartóztatták 1945-ben demokráciaellenes izgatásért, akkor ő a polgárőrség tagjait utasította, hogy a legyilkolt szovjet katonák holttestét máshová rakják át.
Elnök: És át is rakták?
Tóth: Át is rakták, igen.
Elnök: Hát mit tud erről. Röviden szóljon erről is.
Tóth: A polgárőrség tagjai, Hajagos Tóth Mátyás és társai elfogták a Görög István tanyán tartózkodó Miska nevű orosz katonát, legyilkolták és még élve elásták.
Elnök: Élve ásták el?
Tóth: Igen. És azt máshová átrakták.
Elnök: Igen.
Tóth: Ugyanígy segítségére voltam páter Bolyos Ákosnak is egy hulla átrakásában, akit Vezér gyilkolt le. A hullát...
Elnök: Vezér is legyilkolt egy katonát?
Tóth: Igen.
Elnök: Sajátkezűleg?
Tóth: Sajátkezűleg gyilkolta meg.
Elnök: Maga ezt honnan tudja?
Tóth: Közvetlenül a gyilkosságot követő napon nekem páter Könyves Lajos elmondta. Betért egy orosz katona...
Elnök (félbeszakítja): Tudjuk kérem. Hiszen elmondotta magának, hogy hogy történt. Tudjuk, hogy Könyves szemtanúja volt. Ezt is tudjuk.
Tóth: Igen.
Elnök: És hová ásták el ezt a katonát, akit Vezér gyilkolt meg?
Tóth: Akkor, amikor meggyilkolták, elásták a rendház udvarán a galambdúc mellett.

Elnök: Ott is maradt?
Tóth: Nem.
Elnök: Hanem?
Tóth: Majd később, amikor Vezér tudatta velem az általa elkövetett gyilkosságot, megkért, hogy legyek segítségére, mert ő jónak látná a hullát onnan máshová átrakni.
Elnök: Mikor kérte Vezér?
Tóth: 1945 februárban.
Elnök: Azután mikor rakták át onnan a holttestet?
Tóth: 1945 április derekatáján.
Elnök: Miért?
Tóth: Mert páter Vezért akkor letartóztatták.
Elnök: És?
Tóth: És félt attól, hogy a nyomozás során kitudódik a gyilkosság és megtalálják a hullát.
Elnök: És mondotta magának, hogy rakják el onnan?
Tóth: Páter Vezért, amikor letartóztatták, letartóztatása alkalmával Munkácsi János, kiskunfélegyházi rendőr állította elő, akit mindketten jól ismertünk Vezérrel. Én közvetlenül a kőút mellett szántottam, amelyen Munkácsi Vezért kísérte lovaskocsival és Vezér odajött hozzám és megkért, hogy még aznap este feltétlenül menjek el Bolyos Ákos akkori rendházfőnökhöz. Az már tudott az általa elkövetett gyilkosságról és a hulláról.
Elnök: És ön elment?
Tóth: Igen.
Elnök: És átrakták aznap éjjel?
Tóth: Még aznap éjjel átraktuk Bolyos Ákossal.
Elnök: Ketten együtt kihantolták a holttestet?
Tóth: Nem kérem.
Elnök: Hanem?
Tóth: Én, amikor Vezér ezt nekem mondta, átmentem Bolyos Ákoshoz. Megbeszéltem vele, hogy az esti órákban segítségére leszek.
Elnök: És?
Tóth: És amikor elmentem este, Bolyos már — a templom mellett, néhány sírból álló kis temetőben a sirgödröt megásta — a rendház udvarán a hullagödröt bontotta felfele.
Elnök: Akkor ért éppen maga oda.
Tóth: Igen.
Elnök: Na, és maga segített?
Tóth: Segítettem. Én egy deszkalapot kerestem, amelyre a hullát

rátettük és így a hátsó kisajtón kivittük a templom mellett lévő temetőbe, néhány sír között megásott gödörbe...

Elnök: És ott hantolták el?

Tóth: Ott elhantoltuk, igen.

Elnök: Hát kérem szépen, Vezér ekkor le volt tartóztatva?

Tóth: Igen, kérem.

Elnök: Utána kiszabadult?

Tóth: Utána rövid letartóztatás után — előttem ismeretlen körülmények között kiszabadult.

Elnök: Mit tud az ő ezutáni tevékenységéről?

Tóth: Akkor ő mindjárt nem tért vissza Pálosszentkútra, hanem 1946 elején tért vissza, amikor rendházfőnök lett Pálosszentkúton. Akkor tudomására jutott, 1946 júniusában, hogy nyomozás indult a legyilkolt orosz katonák ügyében.

Elnök: És akkor?

Tóth: Ekkor megszökött Pálosszentkútról.

Elnök: Megszökött?

Tóth: Elment Soltvadkertre, a Pálos-rend ottani birtokára és ott bujkált.

Elnök: Igen, bujkált, maga is együtt vele?

Tóth: Igen kérem.

Elnök: És maga miért bujkált?

Tóth: Az Államvédelmi Hatóság letartóztatása elől bujkáltam.

Elnök: A gyilkosságokban maga is résztvett és ezért bujkált?

Tóth: A gyilkosságokban résztvettem és az Államvédelmi Hatóság le akart tartóztatni.

Elnök: Ezért szökött meg? No, és kérem, maga merre bujkált?

Tóth: Ekkor, amikor nekem ez tudomásomra jutott, megszereztem a sógorom, Pallagi Sándor iratait. Felutaztam vele Budapestre. Jelentkeztem a Pálos-rendházban, Páter Csellár Jenő, akkori tartományfőnöknél.

Elnök: Csellárnál jelentkezett és megmondta neki, hogy maga kicsoda.

Tóth: Igen, kérem. Elmondtam neki, hogy az Államvédelmi Hatóság letartóztatása elől bujkálok hamis iratokkal.

Elnök: És ő erre mit mondott?

Tóth: Ő tudta, hogy én Vezérnek a helyettese voltam abban a polgárőrségben, ahol tömeges orosz katonákat gyilkoltunk meg és részemre a rendházban való bujkálást enegedélyezte.

Elnök: Engedélyezte. Maga ott bujkált?

Tóth: Igen.

Elnök: Hol van ez a rendház?

Tóth: A gellérthegyi kápolnánál.

Elnök: A gellérthegyi kápolnánál — a sziklarendház.

Tóth: Igen. Ő megígérte akkor nekem, hogy majd részemre fog lakást szerezni, ahol élhetek álnéven.

Elnök: Na, és szerzett is?

Tóth: Szerzett is lakást egyik barátnőjénél, dr. Gál Jenőnénél.

Elnök: Kinek a lakásán?

Tóth: Csellárnak a barátnője volt.

Elnök: Ott szerzett lakást?

Tóth: Igen.

Elnök: Maga ott hamis irátokkal be is jelentkezett?

Tóth: Igen.

Elnök: Van kérdése a bíróság tagjainak? (Nincs.) A vádhatóságnak? (Nincs.) A védelemnek? (Nincs.) — Csellár, hallotta a vallomást. Megfelel a valóságnak? Így volt minden?

Csellár: Igen.

Elnök: (Csellárhoz.) Tessék, ön üljön le, (Tóth tanúhoz) ön pedig eltávozhat.

Petrus Gyula tanú kihallgatása

Elnök: Petrus Gyula, tanúként hallgatja ki a bíróság. Mondja, mikor ismerkedett meg maga Vezér Ferenccel?

Petrus: Amikor hazajöttem az orosz hadifogságból, 1944-nek az őszén.

Elnök: Ekkor ismerkedett meg vele?

Petrus: Igen.

Elnök: Hát mit tud maga Vezér Ferencről, milyen ember volt ő?

Petrus: Állandóan lázított.

Elnök: Lázított?

Petrus: Igen.

Elnök: Ki ellen?

Petrus: Az orosz katonák ellen.

Elnök: Orosz katonák ellen lázított. Hol?

Petrus: A templom előtti téren.

Elnök: Szóval lázította magukat állandóan...

Petrus: Igen.

Elnök: ... úgy ismerték őt. És amikor a felszabadító csapatok bejöttek, akkor is állandóan folytatta?

Petrus: Én akkor még nem voltam itthon, csak utána.

Elnök: Hát mondja, mit tud maga az úgynevezett polgárőrségről?

Petrus: 1944 november végén alakította meg a polgárőrséget.

Elnök: Maga honnan tud erről?
Petrus: Mert akkor már itthon voltam.
Elnök: És maga is tagja volt ennek a polgárőrségnek?
Petrus: Másik csoportnak voltam a tagja.
Elnök: És mit mondott ő, minek kell megalakítani ezt a polgárőrséget?
Petrus: Állandóan azt mondta, hogy a környékbeli orosz katonákat kell gyilkolni.
Elnök: Meggyilkolni őket?
Petrus: Igen.
Elnök: Fegyverrel is rendelkeztek maguk?
Petrus: Igen.
Elnök: És hajtottak végre gyilkosságokat?
Petrus: Igen.
Elnök: Többet?
Petrus: Én hat gyilkosságban vettem részt.
Elnök: Hat gyilkosságban vett részt?
Petrus: Kettőt magam, négyet pedig társakkal.
Elnök: És jelentette ezt maga Vezérnek?
Petrus: Mindenkor jelentettem, minden gyilkosságnál.
Elnök: És mit szólt?
Petrus: Ő akkor engem megdicsért és pénzt adott.
Elnök: Pénzt?
Petrus: Igen.
Elnök: Mennyit?
Petrus: 100 pengőt, 50—60 pengőt, körülbelül összesen 3—400 pengőt és mindig azt mondta, hogy csak gyilkoljak meg orosz katonákat, nem bűn, mert az orosz katona nekünk ellenség.
Elnök: Ezt mondta?
Petrus: Igen.
Elnök: Hát mondja kérem, egyszer maga a kocsmában is jelentett gyilkosságot Vezérnek. Mi történt akkor?
Petrus: Akkor nekem szintén ott adott pénzt és tovább uszított, bujtogatott kérem szépen, hogy tovább gyilkoljak csak orosz katonákat.
Elnök: És maga végrehajtotta ezeket az utasításokat?
Petrus: Igen, teljesen ...
Elnök: Mondja, a meggyilkolt emberek holttestét hová tették?
Petrus: 1945 márciusában is hivatott a rendházba, utasítást adott nekem arra, ha nem jó helyen volnának elásva a

holttestek, úgy ássam ki, vagy fát ültessek a tetejébe, hogy meg ne találják.

Elnök: És maga ezt megcsinálta?

Petrus: Igen; mert azt mondta, hogy ő is meggyilkolt egy orosz katonát, és ő úgy elásta a kolostor udvarában, hogy azt soha nem fogja megtalálni senki.

Elnök: Vettek részt maguk éjjeli portyázásokban?

Petrus: Ó igen. Én ekkor már kijártam rendesen Pálosszentkútra és mindig azt mondta nekem négy esetben is: Petrus bácsi, most nem érek rá magával beszélgetni, mert megyek a Tóth Illésékkel orosz-vadászatra.

Elnök: A bíróságnak van kérdése a tanuhoz? (Nincs.) A vádhatóságnak? (Nincs.) A védelemnek? (Nincs.) Vezér, jöjjön ide. Hallotta ezt a vallomást?

Vezér: Igen, hallottam.

Elnök: Megfelel a valóságnak?

Vezér: A valóságnak megfelel.

Elnök: Uljön le Vezér. (Tanuhoz): Elmehet kérem.

Könyves Imre tanu kihallgatása

Elnök: Könyves Imre tanuként hallgatja önt ki a bíróság. Maga a pálosszentkúti kolostorban tartózkodott, úgye?

Könyves: Igen, ott tartózkodtam a pálosszentkúti kolostorban.

Elnök: A felszabadulás előtt is?

Könyves: A felszabadulás előtt is.

Elnök: És utána is?

Könyves: Igen.

Elnök: Mit tud maga Vezér Ferenc felszabadulás utáni cselekményeiről?

Könyves: Ferenc atya a felszabadulás után a templomban lázított és uszított a bevonuló szovjet csapatok ellen.

Elnök: Tud-e maga arról, hogy Vezér úgynevezett polgárőrséget szervezett?

Könyves: Igen, tudomásom van arról, hogy Ferenc atya polgárőrséget szervezett Pálosszentkúton.

Elnök: Ez egy felfegyverzett alakulat volt?

Könyves: Igen, felfegyverzett alakulat.

Elnök: Kikből alakította ő ezt?

Könyves: Nagyobbrészt a környékbeli kulákokból alakította a polgárőrséget.

Elnök: És mi volt a feladata? Mit csinált ez a polgárőrség?

Könyves: A polgárőrségnek a feladata szovjet katonák meggyilkolása volt.

Elnök: És gyilkoltak is ezek?

Könyves: Igen gyilkosságokat is követtek el.

Elnök: Tud erről maga?

Könyves: Igen, tudomásom van róla.

Elnök: Tud-e arról, hogy Vezér sajátkezűleg is gyilkolt?

Könyves: Igen, Vezér Ferenc atya sajátkezűleg is gyilkolt szovjet katonát.

Elnök: És maga honnan tudja?

Könyves: Én magam is láttam, szemtanúja voltam a gyilkosságnak.

Elnök: Szemtanúja volt. Röviden mondja el, hogyan történt ez a gyilkosság.

Könyves: 1944 decemberében Ferenc atyával együtt tartózkodtunk a kolostorban. Amikor egyik nap délelőtt 10 és 11 óra között egy csengetésre lettünk figyelmesek a portán. Ferenc atyával a portához mentünk és egy szovjet katona jött be a kolostorba.

Elnök: Igen.

Könyves: A szovjet katona, amikor bejött a kolostorba, Ferenc atya a kolostorban megtámadta a szovjet katonát és ütötte, verte, és így dulakodás közben a pisztolyát megszerezte a szovjet katonának.

Elnök: És mit csinált?

Könyves: Amikor a dulakodás közben a pisztolyt megszerezte, én megijedtem és a porta ajtajába szaladtam és a porta ajtajából láttam, hogy Ferenc atya a könyvtár ajtajához szorította a szovjet katonát és egy lövéssel lelőtte.

Elnök: És akkor mi történt utána?

Könyves: A szovjet katona a könyvtár-ajtóban összeesett és meghalt. Majd a Ferenc atya odaszólt nekem a könyvtár ajtajában, hogy suszter megijedtél? Gyere segíts elvinni a hullát.

Elnök: Gúnyosan?
Könyves: Igen.
Elnök: Na és akkor?
Könyves: Odamentem az ő parancsára és a szovjet katonának a holttestét elvittük a kolostorban lévő fürdőhelyiségbe.
Elnök: A fürdőszobába vitték. És mit csináltak utána?
Könyves: Mikor letettük a holttestet, Ferenc atya levetette a habitusát először és aztán a felmosó vödörbe vizet vett.
Elnök: A reverendát vetette le?
Könyves: A habitust. Igy mondtuk. Szóval a reverendát levetette, utána vizet engedett a felmosó vödörbe és a könyvtár előtti vérnyomokat ő maga törölte fel.
Elnök: És mi történt a fürdőszobában lévő holttesttel?
Könyves: A fürdőszobában a holttest az esti órákig volt, amikor Vezér Ferenccel együtt elástuk a szovjet katona holttestét.
Elnök: Hol ásták el?
Könyves: A kolostor kertjében ástuk el, a galambdúc közelében.
Elnök: Kérdése a bíróságnak a tanúhoz nincs-e? (Nincs.) A vádhatóságnak? (Nincs.) A védelemnek kérdése? (Nincs.) Vezér jöjjön ide. Hallotta ezt a tanuvallomást?
Vezér: A valóságnak mindenben megfelel.
Elnök: Üljön le, Vezér.

Bolyos Ákos tanu kihallgatása

Elnök: Bolyos Ákos Rezső, önt tanuként hallgatja ki a bíróság. Kérem, ön a felszabadulás előtt hol tartózkodott?
Bolyos: A felszabadulás előtt a pálosszentkúti pálos-kolostorban tartózkodtam, kérem, 1943-tól, mint annak a kolostornak házfőnöke.
Elnök: Igen. Kérem ön ott milyen helyi földbirtokosokkal tartott szorosabb kapcsolatot?
Bolyos: Különösebb barátságban voltunk az ottani Endre László népellenes és háborús bűnössel és az ő családjával. Ez a barátság abban merült ki, hogy mi is meglátogattuk őket többször és ők is minket.
Elnök: Ők is bejártak a kolostorba. Igy van?
Bolyos: Igenis. Akkor különösen, amikor Endre László lejött közvetlen a felszabadulás előtt, hogy elmenekítse az ő gazdaságát, az állatállományt, akkor Páter Vezérrel engemet behívott az ő tanyájukra, birtokukra és azt mondta nekünk, hogy vigyázzunk az ott maradt birtokállományra.

Még ott maradt a lakása és benne a bútorok. Vigyázzunk rá, mert nemsokára ...

Elnök: Majd ő visszajön.

Bolyos: Nemsokára visszajön.

Elnök: Igen. Hát kérem ön a felszabadulást nem várta be?

Bolyos: Én a felszabadulás előtt elmenekültem a budai kolostorunkba, 1944 október 22-én.

Elnök: Ki maradt ott helyben?

Bolyos: A pálosszentkúti kolostorban maradt Páter Vezér Ferenc, mint páter, mint pap és Könyves Imre segítő testvér.

Elnök: Hallott-e ön arról, amikor visszatért ön oda ...

Bolyos: Én visszatértem 1945 március 1-én pontosan.

Elnök: Hallott-e akkor Vezér viselt dolgairól?

Bolyos: Igenis hallottam róla, tőle magától hallottam, mert amikor megérkeztem, akkor az ő papi talárja felett katonafegyver volt és ezen nagyon csodálkoztam.

Elnök: Katonafegyver a reverendán!

Bolyos: Sőt, még díszlövéseket is adott le tiszteletemre, hogy megérkeztünk Budapestről.

Elnök: Igen. Na és ő beszámolt magának?

Bolyos: Elmondotta nekem, hogy ő tulajdonképen azért van így felfegyverezve, mert úgynevezett polgárőrségnek a parancsnoka, amely polgárőrségnek a hivatása, amint ő meghatározta, nem is egyéb, mint a szovjet katonáknak elpusztítása. Amint ő elbeszélte onnan tudom azt, hogy elmondta nekem, hogy ez az úgynevezett polgárőrség a Tóth Illés kocsmájában tartott rendszeres összejöveteleket és ott uszította őket, hogy a szovjet katonákat meggyilkolni nem bűn, hogy ahol csak érik, ne kíméljék, hanem gyilkolják a szovjet katonákat.

Elnök: Kérem szépen, volt az önök pálosszentkúti rendházában napló?

Bolyos: Igenis volt.

Elnök: Ismeri ön ezt a naplót? Nézze csak!

Bolyos: Igenis ismerem. Igen, ez a másolata.

Elnök: Ez a fotókópiája.

Bolyos: Igen.

Elnök: Kérem, azelőtt ön vezette? Amikor visszatért kérem, megnézte mi minden volt benne?

Bolyos: Igenis megnéztem és találtam ebben leírásokat, utalásokat ezekre a gyilkosságokra. Igenis benne voltak utalások arra nézve, hogy a polgárőrök jelentették a páter Vezérnek, hogy gyilkosságokat követtek el.

Elnök: Értesült-e ön arról, hogy a kolostorban magában is történt gyilkosság?

Bolyos: Arról is értesültem magától páter Vezér Ferenctől.

Elnök: Hogy mondta ő el magának?

Bolyos: Elmondta, hogy egy alkalommal egy szovjet katona betért a kolostorba és ő megtámadta ezt a szovjet katonát és dulakodás közben meggyilkolta.

Elnök: Meggyilkolta? Különösebb részleteket nem említett?

Bolyos: Csak azt mondta még, hogy ott volt Könyves Imre testvér is és övele együtt ásták el a kolostor belső kertjében a galambdúc mellett. Erről tudok, ezt páter Vezér beszélte el nekem.

Elnök: És mi történt ezzel a holttesttel?

Bolyos: Ezt a holttestet aztán Tóth Illéssel én helyeztem az ideiglenes temetőbe át.

Elnök: Mikor?

Bolyos: Amikor páter Vezért elfogták, tudniillik 1945 április elején, 10 és 13 között, pontosan nem tudom, ekkor páter Vezért elfogták templomi beszédei miatt és a kiskunfélegyházi rendőrség elvitte.

Elnök: Továbbra is lázított a templomban?

Bolyos: Igen. És akkor hozzám jött Tóth Illés kocsmáros, hogy ő még beszélt vele, mert Tóth Illés akkor szántogatott az Endre-birtokon és hozzám jött, hogy ezt a holttestet, amely benn van a kolostorudvarban feltétlenül át kell helyezni, azt üzente páter Vezér, mert félő, hogy rájönnek.

Elnök: És erre maguk miben állapodtak meg?

Bolyos: Páter Vezér már előbb mondta nekem, hogy — ott volt az ideiglenes kis temető a kápolna mögött, alig ötven méterre a kolostortól — hogy oda helyezzük, hogy a nyomokat eltüntessük.

Elnök: Hogy kezdték önök el?

Bolyos: Ugyanaz nap, amikor Tóth Illés szólt nekem, hogy páter Vezér üzent, akkor én mondtam neki, hogy ha besötétedik, majd én megásom a gödröt kint a templom mögötti, a kápolna mögötti kis ideiglenes temetőben és ő majd jön segíteni és átvisszük együtt a holttestet.

Elnök: Így is történt?

Bolyos: Így is történt. Amikor beesteledett, sötét este lett, akkor én körülbelül egy méter mély gödröt ástam, egy másik sírra, de azt gondolom, hogy idegességemben kicsit mellé sikerült és azt gondoltam, hogy elcsúszott a gödör a két sír között és akkor bementem, mert páter Vezér megmu-

tatta, hová tette a holttestet és ő mondta nekem azt is, hogy tegyem a kis temetőbe.

Elnök: És kihantolták?

Bolyos: Kihantoltuk Tóth Illéssel és egy szál deszkán a kolostor mögé vittük át. Ott van egy kis kijáró, egy kis kapu és azon át a kb. 50 méterre lévő ideiglenes temetőbe vittük el, ahol együtt földeltük el a holttestet.

Elnök: Ujra elföldelték azt a holttestet?

Bolyos: Igen.

Elnök: A bíróság tagjainak van-e kérdésük? (Nincs.) A vádhatóságnak?

Ügyész: Nincs kérdésem.

Elnök: A védelemnek (Nincs). (Vezérhez): Vezér jöjjön ide. (Vezér előremegy.) Igy történt minden?

Vezér: Kérem így történt.

Elnök: (Vezérhez): Üljön le.

A TÁRGYALÁS NEGYEDIK NAPJA

1951 JÚNIUS 26-ÁN.

Olti Vilmos tanácselnök: A tárgyalást megnyitom, következik Urbán Lajos fegyverszakértő kihallgatása.

URBÁN LAJOS FEGYVERSZAKÉRTŐ KIHALLGATÁSA.

Elnök: Urbán Lajos, figyelmeztetem már letett esküjére és kérem, hogy a megvizsgált fegyverekről terjessze elő szakvéleményét a bíróságnak.

Urbán: Az itt lévő és az írásos szakvéleményben már részletesen felsorolt puskákat, pisztolyokat és lőszereket mérési, optikai és lövési próbával megvizsgáltam. A vizsgálat során megállapítottam, hogy a puskák és pisztolyok lőfegyvernek minősülnek, használható állapotban vannak, alkatrészük nem hiányzik. Emberélet kioltására alkalmasak. Az itt lévő lőszerek, amelyek a bűnjelként szereplő fegyverekhez alkalmasak, ugyancsak használható állapotban vannak, s alkalmasak emberélet kioltására. Mind a fegyverek, mind a lőszerek, bejelentési, illetve beszolgáltatási kötelezettség alá esnek. Itt a bűnjelek között külön szeretnék foglalkozni ezzel a lőbottal (felmutatja), amely így külsőre egyszerű sétapálca, azonban egyszeri lövés leadására alkalmas, 30—50 méteres távolságra emberélet kioltására megfelel. Nem gondolná senki sem azt, hogy egy ilyen sétapálca valójában: lőfegyver. De ilyen szerszámmal merényleteket követtek el és ilyen célra kitűnően alkalmas. Megfelelő mennyiségű töltény, lőszer van hozzá. Bemutatnám talán, hogyan működik. Szétszedhető.

Elnök: Igen. Puskagolyóval jár?

Urbán: Kicsit nagyobb kaliberű, de van hozzá megfelelő mennyiségű töltet. Olyan töltetet szerelek bele, illetve lehet beszerelni, amilyent akarunk. A hatás kedvéért tehát távolra való lövés esetén erősebb töltetet teszünk bele. Fel lehet húzni s utána nyugodtan kézbe fogni, sétálni vele. A vége lejár, azt le lehet venni, de egyébként a lövés pillanatában ki is repül a mag. (Mutatja.) Kérem, most egy kis csattanás lesz, ártalmatlan, nem veszélyes, nincs töltet. Sétálunk, és a következő pillanatban elsütjük. (A lőbotot fel-

felé tartva elsüti.)' Kereshetik azt, hogy honnan történt a lövés, ki gondolna arra az ártatlanul sétálgató bácsikára, aki pedig ezzel a sétabottal leadta a lövést?

Elnök: Szóval ezzel a fegyverrel 30—50 méterre is lehet lőni.

Urbán: Igen.

Elnök: Nagyobb tűzerőt képvisel, mint a pisztoly?

Urbán: Igen. A tölténye sokkal nagyobb és olyan magot szerelek bele, amilyent akarok. Merényletek elkövetésére tehát — ismétlem — kiválóan alkalmas.

Elnök: A fegyverek kezelt, tűzképes állapotban voltak?

Urbán: A fegyverek mind használható állapotban voltak, azokkal próbalövéseket is tudtam végezni és ez bizonyítja, hogy mielőtt megtalálták, megfelelően ápolták azokat.

Elnök: A bíróság tagjainak van kérdésük a szakértő úrhoz? (Nincs.) A vádhatóságnak? (Nincs.) A védelemnek? (Nincs.)

DR. ALAPY GYULA ÁLLAMÜGYÉSZ VADBESZÉDE.

Ügyész: Tisztelt Büntetőtanács! A negyedik napja folyó tárgyalást egész dolgozó népünk feszült érdeklődéssel figyeli. A dolgozó magyar nép — amely éppen most fogadta megelégedéssel a Békebizottság jelentését arról, hogy országunkban a békemozgalomnak több mint hétmillió katonája sorakozott fel — a legnagyobb feháborodással látja a tárgyalás adataiból, hogy ismételten kinyilvánított békeakaratával szemben ezek a vádlottak galád összeesküvést szőttek szabadságának elrablására. A vádlottak szerteágazó aknamunkájukkal új, véres háborút akartak előkészíteni. A felháborodás, amely a vádlottak leleplezését követte, mindenben indokolt. A tárgyalás világosan leleplezte a vádlottak cselekményeit.

A vád a tárgyalás megállapított adatait összegezi akkor, amikor ítéletet kér a vádlottakra. A vád feladatának tekinti, hogy feleletet adjon arra a kérdésre: mi ennek a büntető ügynek a jellegzetessége? A tárgyalás folyamán többízben történt hivatkozás az elítélt bűntettesre, Mindszenty Józsefre, aki ugyanebben a teremben felelt a magyar nép bírósága előtt összeesküvő és kémtevékenysége miatt. Mindszenty József összeesküvése, amely mögött az Amerikai Egyesült Államok imperialistái s a Vatikán vezetői állottak, a tárgyalás bizonyítékai szerint nem szakadt meg Mindszenty elítéltetésével, hanem tovább folyt. Az össze-

esküvést e per vádlottai folytatták, azzal a különbséggel, hogy amit Mindszenty József és társai, mondhatni leplezetlen nyíltsággal követtek el, azt Grősz József és bűntársai ugyanazokért a célokért, de már alattomos módon, az összeesküvők jellegzetes csalárdságával üzték éveken keresztül. Grősz József, mint a magyar katolikus főpapok vezetője mindent elkövetett azért, hogy a népköztársaság kormányát félrevezesse és megtévessze igazi szándékai felől. A népi demokráciát lelkesen támogató dolgozó katolikus hívők és az alsó papság nyomására Grősz József és a püspöki kar más vezetői megegyeztek a Népköztársaság kormányával. Grősz József kifelé vállalta a Népköztársaság vívmányainak a védelmét, kötelezte magát a béke védőinek támogatására. De ezzel egyidőben, még a tárgyalás napjaiban, Grősz József titokban, álnokul, az amerikai követség utasítására, nyilatkozatot állított ki arról, hogy államfőnek tekinti magát, a népi demokráciát idegen fegyveres segítséggel, véres belháborúval meg akarja dönteni és olyan kormányt kíván létrehozni, amely átviszi Magyarországot a Szovjetunió vezette béketáborból az amerikai imperialisták oldalára. Az álnokságnak és a hazugságnak ez a légköre a vádlottak összeesküvési kémtevékenységét, valutaspekulációt, üzérkedéseit és egyéb erkölcstelenségeit egyaránt jellemzi.

Míg a kormány az elfogadott egyezmény minden betűjét betartotta, végrehajtotta, Grősz József vádlott egy percig sem tartotta magát az általa aláírt megegyezéshez, ehelyett azon mesterkedett, hogy hogyan mentse át összeesküvése számára a demokráciát gyűlölő szervezeteket és körözött népellenes bűnösöket. Csalt a kongrua igénylésénél és kifizetésnél, valutázott. Segítette az idegen imperialisták kémeit, a magyar dolgozó nép minden ellenségét.

A gyűlölet, megvetés és lebecsülés a dolgozó néppel szemben, Grősz József és társai összeesküvő tevékenységének célkitűzéseiben is megmutatkozik. Grősz József és társai célul tűzték ki, hogy megdöntik a Magyar Népköztársaságot. Miután Mindszenty, amint az összeesküvők kifejezték magukat, most „akadályozva van", helyére Grősz József lépett, aki úgynevezett homo regiusnak, a király emberének, ideiglenes államfőnek nyilvánította magát és azon munkálkodott, hogy népellenes kormányt hozzon létre, hogy visszahozza a magyar dolgozók nyakára a gyűlölt Habsburgokat.

A magyar nép jól ismeri a Habsburgokat és amikor nevüket hallja, keze ökölbe szorul. A Habsburgok neve a mi országunkban és Európa minden szabad népe előtt a szolgaságot, a nép elnyomását jelenti. A magyar nép számára a Habsburg név nemcsak a szolgaságot jelenti, de nemzeti szabadságának véres elnyomását is. A dolgozó népet gyűlölő reakciós főpapságnak azonban a Habsburg név mást jelent. Az érseknek és társaiknak a Habsburg-idők azokat az időket jelentik, amikor a főpapoknak, az egyházi rendeknek tíz- és százezer holdjaik, gyáraik, bankjaik voltak, amikor felmérhetetlen anyagi erőikhez a hatalom birtoklása is járult, azé a hatalomé, amely kizsákmányolta és szolgasorsban tartotta a gúzsba kötött dolgozó népet. Ezért követtek el a vádlottak mindent, hogy újra Habsburg-király kerüljön a trónra.

Ez az elképzelésük nemcsak végtelenül gonosz, hanem végtelenül ostoba is. Aki azt képzeli, ha egy degenerált Habsburg-ivadéknak a fejére teszik a koronát, akkor a magyar nép azonnal térdet-fejet hajt előtte, elfelejti szabadságszeretetét és gyűlöletét a Habsburgokkal szemben. A magyar nép tudva tudja, hogy ha újra Habsburgokat ültetnének a nyakára, ez egyet jelentene annyi áldozattal és szenvedéssel megszerzett szabadságának elrablásával és mindannak elvesztésével, amit a felszabadulás óta tenger áldozat árán kivívtunk.

A vádlottak nem hagytak semmi kétséget afelől, hogy ezt ők is tudták. Céljuk az volt, hogy visszaállítsák a nagybirtokot, a dolgozó parasztoktól elvegyék a földet és újra az egyházi és világi nagybirtokosok, a hercegek, a grófok, a püspökök kezére juttassák; a gyárakat, bankokat, bányákat, üzemeket pedig visszaadják Grősz, Endrédy, Hagyó-Kovács vádlottak kebelbarátjai, a chorinferencek, az ullmanngyörgyök, a kornfeldmóricok, tehát a tőkések kezére. Az igazgatósági tagok közé pedig már nyilván odaképzelték magukat is, mint a cselédverő Hagyó-Kovács Gyula jószágkormányzó és hasonszőrű társai.

Ennek a bűnös összeesküvésnek a vezetői mögött pedig mint Grősz naplója elmondja, ott sorakoztak a hétpróbás fasiszták, a böllérbicskás Osztenburg gyilkos-különítmény tisztjei, volt csendőrök, fasiszta katona- és rendőrtisztek, a minisztériumból kiszórt reakciós, népnyúzó nyilasok, a magyar dolgozó nép minden ellensége, a véres bosszút lihegő egész fasiszta terrorbanda. Ezek feladata az lett

volna, hogy amit az ellenforradalom miniszterelnöke, Friedrich István 1919-ben elkövetett, azt most még elvetemültebben, még elszántabban ismételjék meg, hogy újra szolgaságba hajtsák a szabad, dolgozó népet és legjobb képviselőinek tíz- és tízezreit mészárolják le. Ezért szemelte ki Grősz József vádlott az összeesküvés miniszterelnökévé Friedrichet, mert mint vallotta — 1919-ben, a Tanácsköztársaság leverése után már bebizonyította, hogy ért a vérengzéshez.

A vádlottak bűncselekményeinek megítélésénél jellegzetes és döntő súllyal esik latba, hogy két háború vértengere után ismét új háborúra spekuláltak, hogy annak borzalmai árán jussanak hatalomra. A szervezkedés vezetői: Grősz József, Bozsik Pál dr., Farkas Endre dr., Endrédy Vendel — az egész összeesküvés alapján az újabb világháború kitörését és annak meggyorsítását tekintették. A büntető tanács akkor ítéli meg helyesen a vádlottak összeesküvő tevékenységét, hogyha tervüknek ezt az alapját, egy percre sem téveszti szem elől.

Ez az összeesküvés tehát nem valami elszigetelt bűnszövetkezetnek a tevékenysége, hanem szerves része annak az imperialista tervnek, amely a népek békéjének megbontására tör, amely ott, ahol erre módja volt, a hidegháborúról már meleghaborúra tért át. Ez a szervezkedés annak a világméretekben folyó aknamunkának részlete, amelynek az a célja, hogy a harmadik világháború kirobbantásával az egész világot az Egyesült Államok uralma alá hajtsa.

A vádlottak összeesküvésének még egy jellegzetességét kívánom kiemelni. Világos, hogy ebben a bűnperben nem néhány ostoba és javíthatatlan ember képzeletéről van szó, nemcsak arról van szó, hogy csak ezek a vádlottak szervezkedtek, csak ezekkel a fegyverekkel a Magyar Népköztársaság megdöntésére. Ebben a perben a vádlottak padján ülnek Kisbarnaki Farkas Ferenc és Oszlányi fasiszta tábornokok is. A vádlottak padján ül önök előtt az a fasiszta terrorbanda, amelyet a nyugati imperialisták és aljas jugoszláv ügynökeik szervezetten tartanak parancsnokságaik alatt. A vádlottak padján ülnek — mint a világ békéjének és a magyar népnek ellenségei — azok az imperialista vezetők, akik ezeket a bandákat, Hitler, Horthy, Szálasi egész fasiszta szemetjét átvették és szövetségesekül tekintik.

Felelősek tehát itt a bíróság tanácsa és a világ békeszerető népei előtt azok is, akik a magyar fasiszta hordákat éppúgy mint az SS-banditákat, a fasiszta Wehrmacht tömeggyilkos tábornokait újra felfegyverzik, hogy új borzalmakat, új szerencsétlenségeket zúdítsanak a világra.

A vádlottak összeesküvő szervezkedését tehát ebben a keretben, mint az imperialistáknak hazánkon belül működő elvetemült ötödik hadoszlopát kell megítélni. Ez az a keret, amelybe a vádolt bűncselekmények szervesen beletartoznak.

— A vádolt bűntettek jellegének kiemelés után — át kívánok térni a vád bizonyítékainak rövid összefoglalására.

A tárgyalás adataira támaszkodva, megállapítom, hogy a vádirat minden állítása, a nyomozás minden egyes adata teljes bizonyítást nyert. A vádlotttak és a tanuk vallomásai, a megtörtént szembesítések, a feltárt okmányok és bűnjelek teljes egészében igazolták a vádiratot. Nem kívánok részletesen foglalkozni azzal, hogy a vádlottak teljesen szabadon védekeztek. Ez a mi bíróságaink előtt természetes. De nincs senki sem ebben a tárgyalóteremben, aki rátekintve a vádlottakra, azt állíthatná, hogy ezek megfélemlített, vagy befolyásolt egyének. Külön szükségesnek tartom azonban kiemelni a bizonyítási eljárásnak azt az érdemi részét, hogy a vádlottak összeesküvése egy teljesen egységes és többéves bűnfolyamat, amelyben az egyes vádlottak különböző részlet bűncselekményeket hajtottak végre, Grősz József pedig közvetlenül irányított. A bizonyítási eljárás során tehát természetes, hogy több vádlott is részletesen vallott ugyanarról a cselekményről és az azt kiegészítő további mozzanatokról. Igy több oldalról világították meg az egyes részletbűncselekményeket. De éppen ezáltal bontakozott ki a tárgyalás teljes egészében a valóság a vádlottak által elkövetett és a vádiratban terhükre rótt bűntetteknek minden részlete. Igy például arról a mozzanatról, amikor Mindszenty József — számítva letartóztatására — magához rendelte Grősz Józsefet és társait, többen is vallomást tettek. Erről vallott mindenekelőtt maga Grősz József vádlott, de ugyanezt a mozzanatot világította meg Endrédy Vendel vádlott vallomása is, aki a Vatikánban azt az utasítást kapta, hogy a püspöki kar a Népköztársaság kormányával szemben csak színlelje a tárgyalásokat és folytassa tovább a Mindszenty által irányított szervezkedést. Ezt az

utasítást előbb Mindszentynek, majd Grősz József vádlottnak jelentette is Endrédy. Grősz József azonban erről már előbb értesült magától Mindszentytől, aki mint az összeesküvés első vezetője, feltételezett utódjának az egész összeesküvés irányítását a Vatikán idevágó utasításával együtt már korábban átadta. Ezeken a tárgyalásaikon dr. Bozsik Pál vádlott nem volt jelen, de egyébként Mindszenty kiadott utasítását ugyanúgy adta elő, ahogy azt maga Grősz József és ahogy dr. Farkas Endre. Erről dr. Farkas vallomásából a következőket idézem: „Amikor jelentésemet Grősznek megtettem — vallotta dr. Farkas, — közölte, hogy Bozsik egész tevékenységét ismeri Mindszenty közléseiből. Az összeesküvők tevékenységét ő vezeti, mindenben támogatja és helyesli". Ime az egybehangzó vallomások rendszere erről az egy tényről.

Anélkül, hogy ezeket a többoldalról megvilágított bizonyítékokat minden egyes vádpontra külön külön részletezném, rámutatok arra, hogy Grősz József vádlott úgynevezett „államfői" nyilatkozatát, vagy amint az összeesküvők nevezték, homo régiusi nyilatkozatát szószerint egyformán mondották el Grősz József, dr. Bozsik Pál, dr. Farkas Endre, dr. Pongrácz Alajos vádlottak, valamint Székely Imre tanu Ugyanilyen egységesek azok a vallomások, amelyek megvilágították Grősz József vádlottnak azt az összeesküvő tevékenységét is, amellyel a saját irányítása alatt tartott együtt, egyrészt egy nagyszámú körözött bűnözőt, gyilkost, háborús uszítót, különböző szökevényeket, másrészt pedig a feloszlatott szerzeteseket szervezte és szerveztette, hogy ezek, mint az összeesküvés megbízható alapja, rendelkezése alatt álljanak. Ezt egybehangzóan adta elő Grősz József, Csellár István Jenő, Endrédy Vendel, Hagyó-Kovács Gyula vádlottak, valamint Gyéressi Béla, Rauch László Attila, Papp Ervin, Kiss-Horváth Mihály tanuk és végül Vezér Ferenc vádlott, akit a körözés előli bujkálásában Grősz József vádlott igen jelentékenyen támogatott.

A tárgyalás adatai ezenkívül a vádlottak tevékenységének olyan mozzanatait is felderítették, amelyekkel a vádirat nem foglalkozott. Utalok azokra az új tényekre, amelyek az összeesküvés anyagi alapjainak biztosítására végrehajtott és megdöbbentő méretű valutaspekuláció egyes további részleteit fedték fel és pontosan meghatározták azt a bűnszövetkezetet, amely olyan visszataszító módon fog-

lalkozott sefteléssel és mindegy volt számára, hogy mi az áru, idegen valuta-e, vagy az annyi beteg számára életbevágóan fontos insulin, vagy akármi más. Kezükben mindez a harácsolás eszköze volt.

Fény derült arra az undorító erkölcsi fertőre, amely például az egész Pálos-rend életét jellemezte. Felszínre került az a rengeteg szenny és mocsok, amely a hírhedt Szikla-kápolnában és Szikla-kolostorban összegyűlt és amelynek részleteivel nem is kívánok foglalkozni.

A nyomozás során és a tárgyaláson is elég mód lett volna arra, hogy szóvátegyem a vádlottak egész sorának a népi demokrácia ellen folytatott működését, amelyet az egyház palástja mögé megbújva követtek el, azonban a vádlottak egyházi funkciói közben elkövetett bűntetteiket nem teregetem ki. Hangsúlyozom, hogy nem a bizonyítékokban lett volna hiány. Nem, bizonyíték bőségesen állott rendelkezésre, de ismétlem, a papi vádlottakat nem kívántam vádolni olyan bűntettekkel, amelyeket a papi hivatással visszaélve követtek el.

Ezzel még nyilvánvalóbbá válik, hogy ez a per összeesküvők, kémek, gazdasági bűntettesek, fasiszta besúgók és gyilkosok pere és nem valamely vallási felekezetnek a pere. Világos, hogy nem az egyházi élet gyakorlása, hanem a hívők hiszékenységével való aljas visszaélés az, ha a miseszándékokra — mint a vádlottak mondták: intenciókra — kuldott dollárokkal üzérkednek, vagy a kápolna építésére a hívektől begyüjtött adományokból kocsmát nyitnak, vagy éppen az ájtatos hívőknek a templomi perselybe dobott adományaiból fizeti ki egy erkölcstelen papi személy szeretőjének a költségeit, mint Csellár István Jenő vádlott, volt pálosrendfőnök tette. És hasonló aljas visszaélés az, ha a papi kongruára kiutalt összegeket nem adták át azoknak a lelkészeknek, akiknek járt, hanem más titkos célokra viszszatartották, amint az a kalocsai érseki irodában történt.

Nincs épeszű ember, aki az ilyen és az ehhez hasonló cselekményeket valamiképpen a vallás szabad gyakorlásának körébe kívánná vonni. Fertő ez, amelynek eltüntetése a hatóságok és elsősorban az ügyész feladata és kötelessége. Ismételten megállapítom, tehát a bizonyítás adatainak az egészéről, hogy a vád minden állítását beigazolták.

Tekintsük végig egymásután, mi az, ami a tárgyaláson beigazolódott.

Beigazolódott, hogy Mindszenty József — annak az

utasításnak a szellemében, amit Endrédy Vendel vádlott útján a Vatikánból kapott — az összeesküvés vezetésére letartóztatása esetére Grősz József vádlottat állította.

Bebizonyosodott, hogy Grősz József az összeesküvés vezetését átvette, részleteiben kidolgoztatta és jóváhagyta az összeesküvők programmját.

Bebizonyosodott, hogy céljuk a Népköztársaság megdöntésével a Habsburg-királyság visszaállítása volt. E cél eléréséig Grősz József vádlott vállalta, hogy mint ideiglenes államfő szerepel, mint „homo regius", aki a király távollétében az ügyeket irányítja és a Habsburg-ivadék visszatérése után annak fejére teszi a koronát. Erről az amerikai követség utasítására írásbeli nyilatkozatot állított ki, azt aláírásával ellátta, tanukkal előttemeztette és összeesküvő társai útján az Amerikai Egyesült Államok budapesti követségének küldötte meg.

Bebizonyosodott, hogy kormánylistát állítottak össze, amelynek élére Grősz József előbb dr. Bozsik Pált, majd dr. Friedrich Istvánt, az 1919. évi terrorkormány hírhedt miniszterelnökét állította.

A Grősz vezette összeesküvés fegyveres csoportokat szervezett, amelyeknek feladata a Népköztársaság megdöntése és a külföldről várt ellenséges erők támogatása volt.

Bebizonyosodott, hogy a szervezkedés érdekében az Egyesült Államok, Belgium és Olaszország követségeivel kapcsolatot tartott, amelyek a diplomata posta felhasználásával külföldre csempészték azokat a titkos gazdasági és politikai adatokat, amelyeket Grősz József és összeesküvő társai részükre átadtak.

Bebizonyosodott, hogy Grősz József mindent elkövetett, hogy az összeesküvők körét kiszélesítse. Ezért a körözött népellenes elemek egész sorát, közöttük olyan aljas gyilkost, mint Vezér Ferenc és más háborús bűntettest minden eszközzel támogatott. Igy bizonyítást nyert, hogy Vezér Ferenc vádlott esetében részére Lelkes Pascal hamis névre szóló okmányt állított ki. Ugyanebből a célból a szerzetesek törvényellenes együtt tartására bizalmas körlratot bocsátott ki, amely alapját képezte a szerzetesek illegális tevékenységének.

Bebizonyosodott, hogy az összeesküvés anyagi fedezetére széleskörű valutaüzérkedést folytatott, az ebből lefoglalt és be nem jelentett valutaösszegek bűnjelként a bíró-

ság asztalán feküsznek épp úgy, mint az arannyal űzött bűncselekmények tárgyi bizonyítékai.

Bizonyítást nyert továbbá, hogy külföldre csempésztette a nemzet kulturális kincsét képező, felmérhetetlen kulturális jelentőséggel bíró Kalocsai Kódexet. Kicsempésztette azokat az ősnyomtatványokat, amelyeket pótolni nem lehet. Többszázezer forintot, amelyet így csempészéssel szerzett és amelyet részére egy szökött fasiszta, Zágon József volt győri kanonok küldött, az összeesküvés céljaira fordított.

Bebizonyosodott, hogy az összeesküvés programmjának számukra legfontosabb pontja a nagybirtok visszaállítása volt. Dr. Farkas és dr. Bozsik vádlottakat Grősz arra utasította, hogy mindenekelőtt az egyházi nagybirtok visszaállításának a programmját és végrehajtási ütemezését dolgozzák ki. A kidolgozott programm szerint nemcsak a nagybirtokot kívánták visszaállítani, hanem visszaadni a gyárakat, bányákat, üzemeket volt tulajdonosaiknak. Arra törekedtek, hogy a dolgozó népet újra kirekesszék minden jogából és újra visszaállítsák a régi feudális tőkésrendszert, visszahozzák a csendőruralmat, ami a munkásoknak, parasztoknak, nőknek új szörnyű szolgasorsot jelentett volna a Habsburg királyságban.

Bebizonyosodott, hogy visszaélve egyházi funkciójával, a Magyar Népköztársaság megdöntésére tört és a vádolt bűntetteket elkövette.

Dr. Bozsik Pál vádlottról bebizonyosodott, hogy Mindszenty és Grősz József utasításai nyomán kidolgozta az összeesküvés részletes programmját, ezt a programmot az amerikai követség útján Spellman newyorki érseknek, Montini vatikáni államtitkárnak és Habsburg Ottónak megküldötte.

Bebizonyosodott, hogy közvetlenül szervezte be az összeesküvés kormánylistájából a Grősz József által elfogadott leendő minisztereket, akik közül dr. Hévey László volt fasiszta katonai kémelhárító besúgót, Osztenburg hírhedt véres „kilengőinek" és horthysta katonatiszteknek szervezésére, valamint fegyverek beszerzésére utasította, Hévey részletes jelentéseit átvette és dr. Farkas vádlottun keresztül Grősz Józsefnek jelentette. Ugyancsak irányította azt az összeesküvő csoportot is, amely kiterjedt vasúti szabotázsokat követett el, vasúti kisiklások és robbantások előidézésével. Bebizonyított, hogy folyamatosan kémkedett, az amerikai követségen működő kémeknek belpoli-

tikai és gazdasági államtitkokat képező kémjelentéseket adott.

Dr. Farkas Endre vádlottról bebizonyított, hogy Nemzetvédelmi Kereszttel kitüntetett hétpróbás fasiszta, aki többek között az Ébredő Magyarok, a Szittyák Tábora, a Turul Szövetség, a Fajvédő Párt, a Nemzetiszocialista Párt s még több hasonló fasiszta szervezet vezetőségi tagja volt. Dr. Bozsik Pállal közösen dolgozta ki az összeesküvés úgynevezett államfői, az említett homo regius-i elméletét, mint szentszéki ügyész és az összeesküvés fő jogásza. Megfogalmazta azokat a nyilatkozatokat, amelyeket Grősz József vádlott az amerikai követségtől kapott utasításra aláírt. Bebizonyosodott, hogy kormánylistájuk kidolgozásánál a maga számára az igazságügyminiszteri tárcát tartotta fenn. Bebizonyosodott, hogy közvetlenül hajtotta végre az összeesküvés fegyveres alakulatainak a szervezése során a volt horthysta rendőrtisztek beszervezését. Beismerésével és dr. Bozsik Pál vádlott vallomásával beigazolódott, hogy ő is rendszeresen kémkedett.

Dr. Hévey László vádlottról a tárgyalás beigazolta, hogy a felszabadulás előtt a katonai kémelhárító osztályának rendszeresen fizetett besúgója és provokátora volt. Besúgó-jelentéseket tett Belgiumban, a fasiszta követségen keresztül, majd a kémelhárító osztály Kassára helyeztette. Itt besúgó tevékenységét kiszélesítette és folyamatosan jelentette mindazt, amit a baloldali megmozdulásokról megtudott. Kémtevékenységét rendszeres havi illetménnyel fizették meg. Bebizonyosodott, hogy az összeesküvésben Bozsik Pál vádlott utasítására fegyveres alakulatokat szervezett. Beszervezte az illegálisan együtt-tartott egész Osztenburg-különítményt, csendőrtisztekből, fasiszta katonatisztekből, a volt fasiszta bajtársi egyesületek vezetőiből terrorcsapatot szervezett, amely részletes tervekkel állott készenlétben arra, hogy a kormány vezető államférfiait megsemmisítse, gyilkosságokat, rombolásokat és szabotázsokat kövessen el. A terveket Mészáros Iván volt csendőrezredes utasítására részletesen is kidolgozta. Ehhez fegyvereket szerzett, amelyek a bíróság előtt állanak felhalmozva.

Bebizonyosodott, hogy dr. Pongrácz Alajos vádlott, — Hévey vádlotthoz hasonlóan, — a katonai kémelhárító tisztje volt. Amikor emiatt B-listázták, az amerikai követség alkalmazta és azonnal kémszolgálatra szervezte be.

Kémjelentései katonai, gázdasági és belpolitikai tartalmú titkokat tartalmaztak. Ezeket a kémjelentéseket Lewis Revey, Ruth Tryon, Toon és Petrow követségi titkároknak, Griffin őrnagynak, Petrow titkár távozása után Sherer titkárnak, továbbá Mary Eich-nek adta át. Dr. Pongrácz Alajos vádlott tehát egészen őrizetbevételéig folyamatosan kémkedett. Bebizonyosodott, hogy a vádlott az összeesküvésben résztvett, a Grősz József vezetése alatt álló szervezkedésben az egyik rendszeres kapcsolat volt az összeesküvők és az amerikai követség egyes tagjai között. Dr. Pongrácz Alajos vádlott volt az, aki az összeesküvés kormányprogrammját, az államfői nyilatkozatát nemcsak a követség részére megszerezte és az illetékes vezetőknek átadta, hanem átvette azokat a példányokat is, amelyeket Spellman newyorki érseknek, Habsburg Ottónak és Montini vatikáni államtitkárnak juttattak el. Bebizonyított tény, hogy Grősz József úgynevezett államfői nyilatkozatát ő gépelte az amerikai követség papírján és írógépén. Ezt a nyilatkozatot, — miután Grősz József vádlott aláírta — Pongrácztól Sherer követségi titkár átvette és közölte, hogy Davis követnek továbbítja. Bebizonyított tény, hogy követségi alkalmaztatása egész ideje alatt tiltott valutaüzérkedést folytatott.

Bebizonyosodott, hogy Endrédy Vendel vádlott 1945-től kezdve folyamatosan kémkedett. Az összeesküvés számára Rómában átvette az utasításokat, amelyeket előbb Mindszentynek, majd Grősz József vádlottnak jelentett. Bizonyítva van, hogy a szervezkedésben irányította Papp Ervin összeesküvő csoportját, amely utasítására széles körben terjesztett fasiszta röpcédulákat és más sajtótermékeket. Ennek az összeesküvő csoportnak alakulási jegyzőkönyve az okiratok között a bíróság előtt fekszik. Grősz József irányítása mellett irányítója volt a szerzetesi illegációnak és végrehajtotta az összeesküvés vezetőjének azokat az utasításait, amelyeket a szerzeteseknek kiszöktetésére kapott. Utasítására a Cisztercita rend számos tagja üzérkedett valutával és bizonyítottan több, mint 32 ezer dollárt spekulációs célokra zugforgalomban értékesítettek és orvosságokkal üzérkedtek.

Bizonyított, hogy Hagyó-Kovács Gyula vádlott éveken keresztül népellenes bűntettek egész sorát követte el, mint az előszállási uradalom jószágkormányzója.

Bizonyított, hogy Hagyó-Kovács Gyula a cisztercita

szerzetesrend kiterjedt valutaüzelmeinek fő lebonyolítója volt. Bizonyított, hogy a dollárkereskedésnek egész üzérkedő góca alakult ki körülötte s végrehajtotta többek között a rend insulin-üzérkedését s amikor a cukorbetegeknek nem állott rendelkezésére megfelelő mennyiségű inzulin, a nélkülözhetetlen orvosságból nagy készleteket spekulációs célokra tartott vissza. Bebizonyosodott az is róla, hogy az összeesküvésben Endrédy vádlott illegális jelentéseit továbbította az olasz követség beosztottjaihoz, Mosca-hoz és D'Alessandro-hoz.

Csellár István Jenő vádlott az összeesküvésben résztvett és a tárgyalás adatai bizonyítják, hogy illegálisan együtt tartotta a szerzeteseket, a fiatalabbakat pedig kiszökésükben nagy összegekkel segítette. A körözött bűntetteseknek egész sorát rejtegette a gellérthegyi Szikla-kápolna kolostorában, mint a kilencedik vádlott Vezér Ferencet, Tóth Illést, a gyilkos kulákot, Sulkovszky volt herceg bujkáló fasiszta katonatisztet, Karácsonyi Guidó háborús bűntettest és még számosakat. A vezetése alatt álló gellérthegyi Szikla-kolostor fertője tekintetében utalok a tárgyaláson elhangzottakra, amelyeket megismételni nem kívánok.

A kémkedés miatt kiutasított Zembrzusky Mihállyal az olasz követségen keresztül illegális kapcsolatot tartott és az így kapott valutákat rendszeresen zugárfolyamon értékesítette és üzérkedett.

Bizonyítva van tiltott fegyverrejtegetése is. Bizonyítva áll a bíróság előtt, hogy Vezér Ferenc gyilkos bandát szervezett a Pálos-rend szentkúti kolostorában. Ez a fegyveres kulákbanda Vezér Ferenc vádlott rendszeres bujtogatására, lelki terrorjára a gyilkosságok egész sorát követte el a felszabadulás után a szovjet hadsereg katonái ellen.

Bizonyítva áll a bíróság előtt, hogy a banda tagjai az elkövetett gyilkosságokról Vezér Ferencnek jelentéseket adtak, és Vezér Ferenc minden alkalommal megjutalmazta a gyilkosságok elkövetőit, majd a jelentések átvétele után gyónásban feloldozta őket és újabb gyilkosságok elkövetésére utasította bandája tagjait. Bizonyítva van, hogy bandája különböző tagjaival együtt orvul lesben állt és gyilkossági járőrökben felfegyverkezve vett részt, előre megfontoltan gyilkolt: 1944. december közepén a Pálos-kolostorban egy oda betérő szovjet katonát megtámadott és orvul meggyilkolt. Bizonyítva van, hogy a gyilkosság bűntettének egész halmazatát követte el. Bizonyítva van, hogy

ezért Rómából a pápa személyes áldását kapta meg és Endrédy vádlotton keresztül titkos utasítást arra, hogy szökjék ki az országból és a Vatikán elhelyezkedését biztosítja.

Az ellene kiadott körözés elől hamis okmányok felhasználásával bujkált, amiben Grősz József vádlott, a Pálos szerzetesrend teljes egésze, Hamvas, Pétery püspökök, más rendek vezetői és tagjai folyamatosan segítették.

Tisztelt Büntetőtanács! Összegeztem röviden azokat a tényeket, amelyeket a tárgyalás adatai bebizonyítottak Az ítélet meghozatalához azonban pusztán a tények ismerete még önmagában nem elég. Szükséges az is, hogy a bíróság a megállapított tények összefüggéseit is világosan megállapítsa és ennek alapján hozza meg ítéletét.

Az összeesküvés céljainak részletezésében a vádnak ebben a perben nincs nehéz feladata. Az összeesküvés főcélkitűzése annak a népellenes, reakciós rendnek a visszaállítása volt, amelytől a vádlottak mindenekelőtt az egyházi nagybirtokok és befolyásuk visszaállítását remélték. Erről Grősz József, dr. Farkas Endre és a többi vádlottak félreérthetetlen világossággal vallottak. Céljuk az volt, hogy a Habsburgokat visszahozzák az országba és ott folytassák, ahol a történelem a Habsburgokat visszahozhatatlanul elsöpörte.

A vádlottak összeesküvése a béke elleni merénylet is, mert aljas terveiket csak új, véres háború szörnyű szenvedései árán remélték megvalósítani.

Amikor a bíróság az ítélethozatalról fog tanácskozni, nem tévesztheti egy pillanatig sem szeme elől azt a bizonyított tényt, hogy az amerikai követségtől az összeesküvők azt az utasítást kapták, hogy Grősz változtassa meg dr. Bozsik Pál miniszterelnökké való kinevezését, ideiglenes államfői vezetésével olyan kormányt kell kineveznie, olyan kormány kell nekik, amely képes az olyan véres feladatok megoldására, amelyek, mint vallomásában elhangzott, nem megtisztelőek egy papi ember számára. Arról volt tehát itt szó, hogy olyan véres terroruralmat készítenek elő, amelyben még az ő megítélésük szerint is jobb, ha az egyház képviselői háttérben maradnak.

Nem kívánok ugyan itt párhuzamot vonni az efféle képességek, vagy alkalmatosság tekintetében, például dr. Bozsik Pál és Vezér Ferenc vádlottak között. Minden elképzelésnél és következtetésnél élesebben világít rá ennek az

összeesküvésnek gyalázatos, gyilkos szándékaira az a cinizmus, amellyel az ellenforradalom hírhedt miniszterelnökét, az 1919. évi gyilkosságok, böllérbicskás garázdálkodások és embertelenségek felelősét, Friedrich Istvánt kívánták megbízni a terrorkormány vezetésével.

Ezek a fegyverek, tisztelt Büntető Tanács, nem az egyedüliek, amelyek az összeesküvés céljait szolgálták. Ezt szolgálták volna a különítményes terroristák gyilkos merényletei és azok a fasiszta bandák, amelyeket a nyilas kisbarnaki Farkas és Oszlányi, Szálasi volt tábornokai az amerikai imperialisták és Tító pribékjeinek segítségével felfegyvereznek. Az összeesküvés tehát nem pusztán a nagybirtok és a tőkés rend visszaállítását jelentette volna. Az összeesküvők kormánya jellegzetes fasiszta terrorkormány lett volna, amely tízezrek legyilkolása árán akarta volna felszámolni a népi demokrácia minden vívmányát.

A törvény megszabja, hogy a vádbeszéd mutasson rá a tárgyalás eredményeinek összefoglalásánál azokra a körülményekre, amelyek a kiszabandó büntetést meghatározzák. Ezzel kapcsolatban le kívánom szögezni, hogy a vádlottak beismerése, amely az elébük tárt megdönthetetlen bizonyítékok ismeretében hangzott el a bíróság előtt, javukra nem mérlegelhető. A vádlottak leleplezetten állnak a bíróság előtt és saját kezük írása, a reverendájuk zsebéből, vagy másnál a bőrgarnitúrából kiemelt és a házkutatáskor lefoglalt bűnjelek is vádlóan állnak a bíróság előtt. Ilyen bizonyítékok mellett kérdem, vajjon mit is tagadhattak volna?

Vajjon lehet-e tagadni, hogy a betonozott pincéből kiásott fegyverek, amelyek itt vannak előttünk, tényleg fegyverek? Vajjon lehet-e tagadni, hogy Grősz József, az összeesküvés vezetője kiállította az ugynevezett államfői nyilatkozatot? Vajjon lehet-e tagadni, hogy a volt tiszti különítményesek, az osztenburgisták, a csendőrök, a fasiszta rendőr- és katonatisztek és az összeesküvők egész terrorbandája gyilkosságokra és a legvéresebb bosszúállásra áhítozó söpredék?

Nem, tisztelt Büntető Tanács, ezek tények és ezeket letagadni nem lehet.

Mindezek arra indítanak, hogy óvást emeljek az ellen, hogy a vádlottaknak ilyen bizonyítékok feltárása után tett beismerése bármilyen enyhítést is jelenthessen. Ugyanez vonatkozik arra is, hogy a vádlottak egy része büntetlen

előéletű. Mindez nem jelent mást, minthogy egyszerre derült fény arra a folyamatos bűntett-halmazatra, amit a vádlottak évek óta szívós következetességgel elkövettek. A vádlottak terhére különösképen súlyosbító körülménynek indítványozom elfogadni azt a megvetést és gyűlöletet és lenézést, amivel a dolgozó magyar néppel szemben, elárult hazájukkal szemben viseltettek. Akadhat-e becsületes magyar ember, akinek ne szorulna ökölbe a keze akkor, amikor épülő hazánkat látja és arról hall, hogy a vádlottak heteken belül várták már az ellenség háborús támadását. Kibe ne forrna fel a gyűlölet annak hallatára, hogy újra megsemmisíteni akarták mindazt, amit népünk szorgalma a Szovjetunió és barátaink segítségével felépített. Vajjon van-e becsületes magyar ember, aki ne a legnagyobb gyűlölettel gondolna arra, hogy a hazánk ellen annyit vétő Habsburgokat akarták újra a magyar nép nyakára ültetni és annyi szenvedésen megszerzett szabadságunkat kívánták tőlünk elrabolni. Súlyosbító a vádlottaknak elszánt következetessége. Ebben a következetességben nincsen minőségi különbség az összesküvést vezető Grősz, Bozsik és Farkas vádlottak, vagy a gyilkos Vezér Ferenc megrögzöttsége között. A vádlottakat az összeesküvésen szélesen szőtt láncolata formálja olyan megrögzött bűntettesek szövetségesévé, amely egészben mutatja meg az összeesküvés veszélyes realitását és a vádlottak elszántságát. A vádlottak egy része az egyházi fegyelemre is hivatkozott és arra, hogy a katolikus egyház ügyeire Rómába szökött fasiszta papok döntő befolyással bírnak. Ezt nem tekinthetjük enyhítő körülménynek, viszont súlyosbító körülmény, hogy a vádlottak alávaló módon visszaéltek egyházi méltóságukkal, papi jellegükkel és a lelki terror eszközét arra használták fel, hogy a cselekményeiket úgy tüntessék fel, mintha arra nem aljas összesküvő céljaik megvalósításához, hanem talán a hit megvédéséhez lett volna szükségük. Senki sem állítja, hogy a vallásszabadsághoz talán a nagybirtok visszaállítása, a valutával való üzérkedés, vagy éppen a félrevezetett hívők által adott adományok korcsmákra és erkölcstelen célokra való elprédálása lenne szükséges. A vádlottak tehát nem a vallást védelmezték, amit megvédeni nincs kivel szemben, mert Alkotmányunk mindenkinek biztosítja a vallás szabad gyakorlását. A vádlottak távolról sem a vallás védelmezői, hanem a népi demokrácia, a magyar nép elvetemült gyűlölői: csakis az és semmi más bűntetteiknek

a rúgója. Tisztelt Büntető Tanács! Összefoglalva a tárgyalás anyagát, megtettem indítványomat a vádlottak büntetteinek megállapítására és bűnösségük fokának mérlegelésére. Végére értem tehát lényegében a vádbeszédnek. Amikor arra teszek indítványt, hogy a bíróság ítélete a törvény legteljesebb szigorával sujtson le a vádlottakra, többet teljesítek, mint ügyészi kötelességemet. A bíróság előtt, amelynek tagjai a dolgozó nép küldöttei, akik felelősek szavukért és döntésükért dolgozó népünk egészének, nemcsak kötelesség teljesítése az, ha a vádlottakra a legszigorúbb törvényes büntetésnek, a könyörtelen kiszabását kérem. Hazánk dolgozó népe felháborodottan követeli ezeknek a vádlottaknak a megsemmisítését, mert szabadságunkra, békénkre és hazánk megsemmisítésére törtek. Ennek a felháborodásnak érezzék az erejét az ügyész szavában, ez vezesse minden gondolatukat, amikor kiszabják a vádlottak büntetését. Ezt a követelést fejezi ki a vád, amelyet itten nem egy ember, hanem az egész ország több, mint 7 millió békeharcosa képvisel. A bíróság ítélete legyen messzeharsogó figyelmeztetés, hogy népünk egységesen áll szemben békénk, demokráciánk minden ellenségével, a bíróság ítélete legyen példás megtorlása a legalávalóbb büntettnek, mely a békét és a szabadságot akarta elrabolni népünktől, legyen bizonyság a bíróság ítélete az országon belül és kívül egyaránt, hogy aki demokráciánkat veszélyezteti, aki felemeli kezét a magyar haza szabadságára, bárki legyen is az, lesújt rá a törvény vasökle.

A VÉDŐBESZÉDEK

Elnök, Kerem az elsőrendű vádlott, Grősz József védelmének szóbeli előterjesztését.

Dr. Joannovich Emil, Grősz József védőjének beszéde.

Joannovich: Tisztelt Megyei Bíróság! Tanácsvezető úr! Az állam ügyészségi elnök úr vádiratában már érintette és a most elhangzott vádbeszédében is kifejezésre juttatta azt, hogy ez a bűnper szerves folytatása, új fejezete annak a büntetőpernek, amely — mint ő mondotta — ugyanebben a teremben 1949 február hó 3-án indult meg Mindszenty József esztergomi bíboros érsek ellen. Az államügyészségi vádirat Grősz József kalocsai érsek elsőrendű vádlottat a demo-

kratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésével, valutaüzérkedéssel, csoportos külföldreszöktetéssel, bűnpártolással elkövetett népellenes bűntettel vádolta és a terhére rótt cselekmények elkövetésének vádját most a tárgyaláson is fenntartotta. Tudom, hogy nehéz helyzetben vagyok, de mint a népi demokrácia őszinte híve, de ugyanakkor hitéletet élő ember, mélységes megdöbbenéssel látom a magyar katolikus egyház legfőbb fejét a vádlottak padján. A népi demokrácia törvényei, mint védőnek, kötelességemmé teszik, hogyha a vádlott felkérésére a védelmet elvállaltam, védői feladatom teljesítése során igyekezem a legtöbbet nyujtani és felhívjam a tisztelt bíróság figyelmét mindazokra az összefüggésekre, tényekre és körülményekre, amelyek alkalmasak arra, hogy védettem javát szolgálják. Védői tisztemet tehát legjobb emberi tudásom és a tisztult ügyvédi hivatás szellemében kívánom és fogom is betölteni. Védencem azt vallotta, hogy Mindszenty József esztergomi bíboros érsek magához rendelte és egyházfői méltóságának hatalmával élve utasításokkal látta el és őrizetbevétele esetében reá bízta a rendszer megdöntésére irányuló szervezkedés irányítását, amely parancs átvételével vádlott azt teljesítette is. Ugy érezte, hogy mint a püspöki kar rangidős tagjának, a megbízást el kellett vállalnia. Éles reflektorfény világítja meg tehát azt a tényt, hogy a vádlott miért is vállalta a reá rótt megbízást. Az egyházi hierarchia legmagasabb fokán álló előljáró a parancs teljesítését feladattá tette. Ez az a lelki hatás vádlottat engedelmes eszközzé alakította. A parancsot végrehajtani vádlott kötelességének érezte és az egyházi élet szolgálatában szokássá vált vak engedelmesség eleve elvette világos előrelátását.

Megszállottja lett a téves és már értéküket vesztett eszméknek és engedelmes eszköze lett a nem általa kigondolt terveknek. Akaratát és cselekedetét az átvett parancs és azok irányították, akik hatalmi és politikai célok elérhetése érdekében vádlottat befolyásuk alá vonták. Az iránytű mindig az egyházi állam, a Vatikán felé mutat. Vádlott az egyház célratörő és annak elvont életében nevelt és annak kegyéből magas egyházi méltóságot elért főpásztor, a reánehezedő örökség terhe alatt elfelejtette, hogy egyben a Magyar Népköztársaságnak is felelőse.

Rá kell mutatnom arra, hogy amikor védettem, mint a magyar katolikus egyház legfőbb papja, Mindszenty letartózta-

tása után átvette az egyház vezetését, megkísérelte, hogy rálépjen arra az útra, amely a katolikus egyházat a népi demokráciával történő kibéküléshez vezette volna, de akkor Rómából oly utasítást vett, amely az egyezmény megmegkötését tilossá tette. És amikor az elmúlt évben a megegyezés a katolikus egyház és az állam között mégis létrejött, Róma rosszalását fejezte ki.

A megyei bíróság vegye tekintetbe azt a mély behatást, amelyet ez a két Rómából érkezett utasítás a védencemben keltett. Védettem csakúgy, mint a hívő katolikusok, mélységes tisztelettel tekint Szent Péter sírja felé és egyházi kérdésekben a Vatikán tekintélyének hatása alatt áll.

A lefolyt tárgyaláson hallhattuk — mint arra az ügyész úr ismételten rámutatott —, hogy a magyar katolikus egyház ügyét Rómába szökött lengyel és magyar fasiszták: a Zembrzuskyak, a Mihalovicsok, a Péterffy Gedeonok intézik. Ezek szabnak irányt és küldenek utasításokat a magyar egyházfőknek és ezek állítják őket olyan kérdések elé, hogy választaniok kell jobb meggyőződésük vagy a Rómából nyert utasítások végrehajtása között. Azt hiszem, hogy a megyei bíróság előtt is nyilvánvaló, abban, hogy védencem a vádlottak padján ül, e belső konfliktus és a Rómába szökött papok ellentmondást nem tűrő utasításai között a legszorosabb az összefüggés.

Az az életforma, amelyben védettem élete folyt, elfogulttá és az egyoldalúság eszközévé tette őt mások kezében. A vádlott eszköz is maradt a hatalomra törő és az imperialista zavarpolitikát folytató külföldi nagyhatalmak és azok itteni exponenseinek kezében.

Az ügyész vádbeszéde is rámutatott, hogy itt a vádlottak padján, ahol katolikus egyháznagyok is ülnek, nem az egyház a vádlott és az egyház ügye nem a vádlottak ügye. Az államügyészség vádirata nem a főpapokat, hanem az államellenes bűncselekményekkel terhelteket vádolta meg és a bíróság nem a hitélet vezető személyeit, hanem az ügyészi vádban terhelteket idézte ítélőszéke elé.

T. Büntető Tanács! Az élet örök igazsága és útmutatása szerint a természetes fejlődés feltörő erőit, útjaikban megállítani nem lehet. A hat év előtt megindult vérkeringés ezt az országot halott merevségéből újjá és újra építette. Ezt a magyar nép tette erejével, áldozattal és kitartó szorgalommal s elsősorban a Szovjetunió felmérhetetlen segítségével.

A vádlott környezetét oly egyének alkották, akik céljaik elérése érdekében a külvilágtól szinte teljes elzárkózottságban álló főpapot állandó hírhordozásaikkal, téves politikai elgondolásaikkal, kihasználva a legitimizmus iránti érzelmeit és megtévesztve őt a lehetőségek tekintetében, elvonva tőle az élet minden realitása iránti érzéket, befolyásukkal hatásuk alatt tartották.

Itt a tárgyalás során magunk előtt láttuk a vádlottak és tanuk között védettem egész környezetét. Elvonult előttünk és itt ül a vádlottak padján a vádlott régi barátja és rossz szelleme, Farkas Endre; a mindig jól informált belés külpolitikai tájékoztató, Payr Hugó, házi újságírója, Iványi Endre és megismerhettük gazdasági tanácsadóját, Gombos Károlyt, aki eltékozolta, külföldre juttatta a felbecsülhetetlen értékű Kalocsai Kódexet és más kincseket.

T. Megyei Bíróság! Ha a vádlott a nyomozás során és itt, a bíróság előtt is beismerő vallomást tett, úgy én sem tagadhatok. Védői és emberi kötelességemmel és a védelem szabadságával élve, reá kívánok azonban mutatni oly körülményekre, okokra és mozzanatokra, amelyek védettem bűncselekményének tartalmát és súlyát enyhíteni alkalmasak és képesek is.

Elsősorban Bozsik Pálnak, Farkas Endrének és Hévey Lászlónak, tehát a szervezkedést irányító és vezetőszerepet játszó részvevőinek védencemhez viszonyuló kapcsolatait kívánom vizsgálat alá vonni és a bizonyítási anyag figyelembevételével tett megállapításaimat a t. Bíróság elé tárni.

Védencem, az elsőrendű vádlott, a bíróság előtt is azt vallotta, hogy Mindszenty József bíboros érsek a szervezkedés vezetését reá ruházta. Az általa ekkor még nem is ismert mozgalomnak ebben az állapotában tűnik fel a szervezkedés vonalán Farkas Endre dr., akinek Mindszenty József bíboros érsek tevékenykedése idejében még semmi szerep nem jutott részül. Az iskolai barátság felujításával Farkas Endre dr. politikai és jogi tanácsadója lesz a vádlottnak. Bozsik Pál vallomásából kitűnik, hogy Mindszenty József neki adott megbízást a rendszer megdöntésére irányuló szervezet kiépítésére és a kormány megalakítására; ennek a megbízásnak alapján tehát Bozsik Pálra és nem védencemre hárul a legfelsőbb mozgalmi tevékenység. Bozsik Pál, mint dezignált miniszterelnök ekkor egyáltalán nem és később is csak egyetlen egyszer beszélt védencemmel és ezt a találkozást is Farkas Endre dr. hozta létre.

Farkas Endre dr. hozta létre az összeköttetést Bozsik Pál és Hévey László között is. Ő teremti meg tehát a kapcsolatot a politikai vezetést képviselő Bozsik Pál és a fegyveres erők megszervezését és irányítását vállaló és teljesítő Hévey László között, akit egyébként védettem nem is ismert és vele soha nem is tárgyalt.

Egy külföldi követség utasítása alapján és Farkas Endre dr. jogi útmutatása szerint Gyomlay László által készített nyilatkozatot Farkas Endre dr. hozta el védettemhez, annak aláírását ő sürgette és az aláírt nyilatkozatot ő továbbítja és mutatja be az utasítást adónak. Farkas Endre dr. még kétízben kér aláírást védettemtől olyan nyilatkozatokra, amelyeknek védettem által történő aláírását a megbízást adó különös jelentőségűnek tartotta. Farkas Endre dr. veti fel védettem előtt a fegyveres erők megszervezésének gondolatát és azt Hévey Lászlóval történt tárgyalásai után a tényleges megvalósulás stádiumába hozza. Elsőrendű vádlott csak a kész és a már véglegesen összeállított kormánylistáról értesül és ezt a listát is Farkas Endre dr. mutatja be neki. Farkas terjeszti elő a szenátus megalakítására vonatkozó elképzeléseit is és Farkas jelenti be védencemnek azt is, hogy a kormányprogramm mielőbbi kidolgozása tekintetében szakemberekkel tárgyalásokat folytat. Mindig és újból csak Farkas Endrétől ered és általa válik minden intézkedés és terv valósággá. Hetenként jelenik meg védencem előtt és akkor közli elsőrendű vádlottal a külföldi követségektől nyert utasításait is. Hamis történelmi okfejtéssel ő és Bozsik felállítják a jogfolytonosságnak az elvét és Farkas Endre dr. általános történelmi tanulmányaira hivatkozással átadja védettemnek a homo regiusi címet, de a hatalmi jogart továbbra is megtartja magának.

Védettem sokszor kétségben volt, nem látta el kézjegyével a kormánylistát sem. A külföldi követség által követelt nyilatkozatot csak Farkas ismételt sürgetésére írja alá. Védencemben Farkas dr. sok előterjesztése súlyos aggályt ébreszt és korainak tartja Magyarország új közigazgatási beosztását, új földbirtok politikára vonatkozó elaborátum készítését, stb.

Ezeknek az előterjesztéseknek és sok más jelentésnek az előkészítése és külföldre továbbítása védencem tudta és beleegyezése nélkül történik meg, dr. Farkas Endrének, ennek a névtelen politikusnak és társadalmilag is szürke

egyénnek szüksége volt azonban olyan egyéniségre, akinek erkölcsi tekintélye és magas közéleti méltósága alkalmas volt a szervezkedés elmélyítésére és különösen külföldön történő továbbvitelére. Ez okból sürgette Farkas az államfői tisztség elfogadására vonatkozó nyilatkozatnak vádlott által történő mielőbbi aláírását is. Farkas Endre az általa elérendő cél érdekében védettem által többízben táplált aggályokon az ügyvéd eszességével túltette magát. A tárgyalás anyagából és az elhangzott tanuvallomásokból az tűnik ki, hogy védencemnek az elhatározó lépéseknél kezdeményező szerepe nem volt. Kétségtelenül előmozdítója és azzal, hogy a mozgalom résztvevőinek jelentéseit tudomásul vette, a szervezkedésnek tevékeny résztvevője is volt. A rendszer megdöntésére irányuló mozgalomnak, a politikai és fegyveres szervezkedéseknek mindenkori kezdeményezője, irányítója és tényleges vezetője alapjában már a vádindítványban is az 1946:VII. tc. 1. §-ának első bekezdésébe ütköző bűncselekménnyel vádolt Farkas Endre dr. harmadrendű vádlott volt.

Kérem a bíróságot, vegye figyelmébe azt a döntő befolyást, amelyet védettemre azok a hatalmak és személyek gyakoroltak, akiknek szükségük volt védencem itthoni tevékenységére. Az egyházi állam feje pecsétes levéllel biztosította védettemét támogatásáról a vád tárgyává tett magatartásával kapcsolatosan. Az amerikai követség külön általa kért nyilatkozattal igyekezett meggyőződést nyerni a vádlott felfogásáról, sőt védettemnek azt adta értésére, hogy maga az Egyesült Államok külügyminisztériuma kíván tőle biztosítékokat kapni. Kétségtelen, hogy ezek a tények, egy olyan beállítottságú személyt, mint amilyen a vádlott, teljes mértékben befolyásolták.

Kérem a bíróságot, hogy a vádlottak, tanuk vallomása alapján megállapítható tényeket védettem büntetésének megállapításánál és különösképpen a büntetés kiszabásánál vegye megfontolt mérlegelése alá.

T. Megyei Bíróság! A vádlott bűnösségét beismerte. Kétségtelen azonban, hogy szándékainak és tetteinek indítéka és rúgója egy általa tisztán soha fel nem ismert ok volt, amely tudatát és akaratát mindig lekötve tartotta. Tévesen úgy vélte, hogy magas papi méltósága, amelyet meglett korában tölt be, feltétel nélkül kötelezi őt. Neveléséné fogva nem volt képes oly magaslatra felemelkedni, ahonnét láthatta volna az új életet és politikai tisztánlá-

tással megállapíthatta volna, hogy meddig terjed a lelkek feletti birodalmának a vonala és hol kezdődik és szélesedik el a népi demokrácia uralma, amelyhez hűséggel tartozni alattvalói kötelessége volt.

A tárgyalás anyaga és bizonyítékai szerint vádlott tervei és elképzelései ellenkeztek a népi demokratikus államrend törvényalkotta rendelkezéseivel. De szolgáljon megértésül, hogy vádlott egy letűnt és hosszantartó világban nyerte el képzettségét, közjogi és egyházi méltóságát és ez a szellem őt további életútján is elkísérte. Ugy érezte, hogy magas egyházi tisztségénél fogva az utasításokat el kell fogadnia és azokat teljesítenie is kell. Tévesen úgy gondolta, hogy a parancs átvételének megtagadása esetében élete és hivatása céltalanná válna.

Védettem, egy régi iskola neveltje előtt nem világosodtak meg a népi demokrácia hatalmas eredményei, mert évtizedeken át mélyen olyan területen járt, ahová hat év alatt sem juthatott el intő figyelmeztetés. Nem találta meg környezetében azt, aki megmutatta volna neki a kivezető utat. Vádlott a letűnt korszakot nyomon követő új világ négy éve alatt egyházi előljárójának lelki befolyása alatt állott és mint egyházának engedelmes tagja, az öreg ember hajthatatlanságával végrehajtotta a . páruházott, rátestált feladatokat.

Tisztelt Megyei Bíróság! Ez a bűnper két világot tár elő. Egyet, amely már letűnt az éjbe és egy másikat, amely felett most ragyog fel a nap. Ezt a világot védettem a haladó világtól elzárt magányában nem ismerte meg. A már kiégett történelmi korszak nyomába lépő új világnak társadalmi, politikai és ideológiai változásait nem tudta magába venni. Védettem talán száz és egy okból, de nem ismerte meg az országépítő munka már megvalósult eredményeit, az ország gazdasági és társadalmi szerkezetének egészében végbement alapvető változásokat. És ez a vádlott igazi emberi tragédiája. Minden hatalom természet adta védekezése, hogy eltávolítja testéből a mérgező anyagokat és mérgező anyag pedig bőségben folyik át az ország határain, tovább száll az éter hullámain és hatalmába keríti a gyengéket, a tévelygőket. És az új életet hirdető harangok kongását áthatolhatatlan fal fogta fel a kalocsai aula előtt. Védettem nem menti magát. A vádlottnak bírái előtt történt őszinte vallomása elismerése annak, hogy nem a helyes utat járta. Magas egyházi állása nem engedte elmoz-

dulni álláspontjától, az bűvölten, lenyűgözve tartotta. Egy örökség terhével a vállán nem tudta megtalálni a kapcsolatot híveinek tömegéhez, a dolgozó magyar néphez és a lelkészkedő alsópapsághoz.

Tisztelt Megyei Bíróság! Vádlott 1950-ben a püspöki kar nevében megkötötte és aláírta az állam és a katolikus egyház között az egyezményt, amely megállapodás biztosította a hívek lelkiismereti szabadságát és biztosítékává vált a katolikus lelkek belső békéjének. Az egyezményt aláírta és ezzel kötelezettséget vállalt annak betartására. Kötelezettséget vállalt magával a hitéletet élő katolikus tömegekkel és a magyar állammal szemben. Védettem őszinte megnyilatkozásából tudom, hogy ő meg akarta tartani és meg akarta tartatni ezt a megállapodást, de emberi jobb akarata és papi hivatása iránti rosszul értelmezett hűsége összeütközésbe került egymással. Szavának helytállási akarásával szemben a legfelsőbb egyházi hatósága által reá gyakorolt és általa ellenállhatlannak érzett kényszer bizonyult az erősebbnek. És ez a reá nehezedő erő fordította őt végzete felé. A vatikáni leirat, a vatikáni államtitkárnak több mint figyelmeztető üzenetei, a jezsuita szerzetes útján ide küldött óvó intelem mind azt bizonyítják, hogy a Vatikán az egyezmény megkötése ellen előbb csak tiltakozott és az egyezmény megkötése után pedig álláspontja elitélő lett.

Tisztelt Megyei Bíróság! A feltárt adatok igazolják, hogy vádlottnak a szervezkedésben részvétele és cselekménye a népi demokrácia ébersége folytán viszonylagosan csak szűk körben tudott talajt találni és a magyar nép tömege a vádlott és társai mozgalmáról nem vett tudomást és abban nem vett részt. A védelem úgy látja, hogy mindezeknek a körülményeknek a cselekmény tárgyi, társadalmi veszélyességére mérséklő hatásuk van. Vádlott és más egyházi méltóságok is sokszor nyiltan tagadták meg a közösséget a magyar nép sok megmozdulásától, kiálltak saját elhatározásaik mellett, de ezzel egyben megkönnyítették a felderítő szervek munkáját és tájékozódását. És ha a vádiratban írt és a tárgyalás folyamán megállapított tények alapján vádlott cselekményeinek társadalmi veszélyessége általánosságban is kétségtelenül fenn is forgó, essen további latként a mérleg serpenyőjébe az, hogy a magas egyházi méltóságot betöltő személy nem értette és nem érthette meg az új idők szellemét, elvont életével, korba hajló emberi gyöngeségével nem ismerte fel cselekményeinek súlyát és azok

veszélyességét oly mértékben, amilyent ez a veszély objektíve és valóban képviselt. Védettem szervezkedése nem terjedt ki híveire, reájuk hatást soha nem gyakorolt. Védencem most már tudja, hogy a tervezgetésektől a kivitelezésig meredek és fárasztó az út és most már tudja azt is, hogy az ő általa és vádlott társai által járni szándékolt út végére soha el nem juthatott volna. Tudja már, hogy nem lehet oly emberi akarat és nincs oly emberi erő, amely meg tudná fosztani a dolgozó magyar népet, az ország új gazdáit, attól, amit már elértek, vívmányaitól, amelyek már birtokában vannak. Mérlegelje a bíróság vádlott javára, hogy gondolatait és érzéseit döntő elhatározássá, elhatározásait pedig valósággá és tettekké soha nem is válthatta volna.

Tisztelt Megyei Bíróság! Tanácsvezető úr! Kérem a bíróságot, hogy vegye különös figyelembe védettem őszinte beismerését és megbánásra utaló, töredelmes és felfedező jellegű vallomását. A magyar népi demokrácia ereje tudatában elnéző és irgalmas lehet. A bíróság, amely az igazság nevében ítélkezik, nyujtson lehetőséget arra, hogy védencem még betölthesse eredeti hivatását, híveinek lelki gondozását. Hozzon a bíróság a nyomatékos enyhítő körülmények alapos és széleskörű mérlegelése után ítéletet, olyan méltányos ítéletet, amely megerősíti a még kétkedőket és ezzel erősítse meg a népi demokráciát.

Elnök: Kérem dr. Bozsik Pál másodrendű vádlott védelmének szóbeli előterjesztését.

Dr. Szabadi Gyula, Bozsik Pál védőjének beszéde.

Szabadi: Tisztelt Megyei Bíróság! Tisztelt Tanácsvezető Ur! Dr Bozsik Pál vádlottat a vádhatóság elsősorban az 1946. évi VII. törvény 1. §-ának első bekezdésébe ütköző, a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésének bűntettével vádolta.

Dr. Bozsik Pál teljes beismerésben van és vallomása az előttünk lefolyt tárgyaláson elhangzott többi vallomásokkal és a felmutatott tárgyi bizonyítékokkal összhangban áll. A bűnvádi felelősségrevonás szempontjából figyelemmel kell lennünk a vádlott bűnösségének fokára, arra az egyéni bűnösségre, amelyet büntető jogunk az egyéni felelősségrevonásának szükséges előfeltételeként vizsgál. Akkor, amikor ennek a szerteágazó összeesküvésnek tevékenységét társadalmi veszélyessége szempontjából mint egészet néz-

zük és büntető jogi értékelés alá vesszük, a védelemre az a további feladat hárul, hogy dr. Bozsik Pál vádlott cselekményét az egésztől elhatárolva, külön kiemelje abból a szempontból, hogy bűnösségét egyénisége, egyéni cselekvése szempontjából vizsgálat tárgyává tegye és meghatározza, hogy az egész komplexumból mennyi az a rész, ami az ő terhére róható. Ennél a pontos személyi felelősségnek megállapításánál figyelemmel kell lenni a vádlott cselekedetét befolyásoló és rá hatásként jelentkező körülményekre.

1948-ban Mindszenty pártalapítási kísérletekkel és programmtervezet kidolgozásával bízta meg. Akkor mögötte volt egy klerikális mult és a megdöntött feudál-kapitalista világ szolgálatában eltöltött 64 év. Amikor megbízását vállalta, szellemi világát betöltötte a rothadó kapitalista társadalom ellentmondásokkal teli világszemlélete. Ez a körülmény Bozsik Pál vádlott akarat-elhatározását döntően befolyásolta. Hallottuk itt a lefolyt tárgyalás során dr. Bozsik Pál vádlottól, de a többi vádlottól is, hogy a klerikális és feudális elnyomás alatt lévő zsellérek és parasztok milliós tömegeinek nyomora nem volt elegendő számukra, hogy az előttük fétisként lebegő „tekintéllyel szemben" bármi ellenállást is tanusítsanak, hanem eszközei és kiszolgálói lettek. Maguk a legitimisták meggyőződésnek mondják ezt az állásfoglalást, amely a monarchiához fűzte őket és bűncselekményük elkövetésében vezette dr. Bozsik Pál vádlottat is. Állásfoglalásuknak és ebből folyóan bűncselekményüknek irányítói, igazi tartalmának meghatározói azonban egyéb körülmények is voltak. Ezek között szerepel a vatikáni udvar, amely a maga célkitűzéseinek megvalósítására felhasználta dr. Bozsik Pál vádlottat is. A vádlottak bevallották, hogy tájékoztatták és adatokat szolgáltattak a Vatikánnak. Mindez a lefolyt perben kétségtelen bizonyítást nyert. Helytelen lenne azonban azt gondolni, hogy a vádlottak tájékoztatása alakította volna ki a Vatikán álláspontját és nem ennek az ellenkezőjével állnánk szemben. A vádlottak, így dr. Bozsik Pál is, eszköze volt úgy a Vatikán célkitűzéseinek, mint az imperialista hatalmak világhatalmi törekvéseinek. Dr. Bozsik Pál előtt ott állott a pápai tekintély a rá nézve lenyűgöző erejével, hatása alatt nevelésének és felfogása szerint Mindszenty hercegprímás megkülönböztetett egyházi és közjogi méltóságának, amelyhez kiegészítésül járult még, hogy elsőrendű vádlott, a kalocsai érsek ezt a vezető

Látva a másik egyházfőt, a hercegprimás mellett, az egyházjogilag független másik főpap állásfoglalását, és az akkor 64 éves pap ennek a megbízásnak éppen hosszú papi pályafutásából eredő determináltságánál fogva, eleget tett. A cselekmény társadalmi veszélyességét nem szünteti meg a vádlottnak ez a beállítottsága, amelynek hatása alatt követte el a bűncselekményt, de bűnösségének fokát befolyásolhatja. Vádlottnak a felszabadult társadalom és a magyar nép államrendjének megdöntésére irányuló bűncselekményénél a büntetés mértékének megállapításánál meg kell vizsgálnunk azt is, hogy olyan meggyőződésből eredt-e cselekménye, amely magán hordozta egész életének, szellemi felkészültségének minden determináltságát. A védelem ebből folyóan éppen dr. Bozsik Pál egyébkénti bűnösségének megállapítása végett hívja fel ezekre az egyhitő körülményekre a bíróság figyelmét. A vádhatóság másik vádja az 1930. évi 3. törvény 60. paragrafusának egy pontjába ütköző kémkedés büntette, amely a 61. paragrafus 3. bekezdése szerint minősül. dr. Bozsik Pál vádlott elkövetési cselekménye egyik részében a jogfolytonosság elvének kidolgozását tartalmazó, valamint a nemzetiségi kérdés rendezésére vonatkozó elaborátumnak elkészítése és a kormányprogramm tervezetnek, idegen, imperialista hatalmak részére való elküldésében jelentkezett. Ugyanis dr. Bozsik Pál által 1950 év nyarán Montini államtitkárnak az USA külügyi hivatalának és Spellman bíborosnak megküldött jelentése az általa vezetett, említett célra irányuló szervezkedésekre vonatkoztak és a dolgozatokban kifejtett jogfolytonossági elvet és kormányprogrammot tartalmazták. Ebben a vonatkozásban dr. Bozsik Pál cselekménye az 1946. évi 7. törvény 1. paragrafusában meghatározott és a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésének, már említett büntettének, eszközcselekménynek tekintendő. Az eszközcselekményeket pedig a cselekmény magában foglalja és külön bűncselekményként büntetőjogi értékelés alá vonni és külön büntetéssel sujtani nem lehet. Dr. Bozsik Pál vádlott-társai szerezték meg és szolgáltatták ezeket az adatokat, amelyeket a kormányprogramm-tervezet kidolgozásánál felhasznált. Ezeknek az adatoknak a megszerzése kétségtelenül a hatósággal szemben fennálló közszolgálati viszony felhasználásával történt.

A hivatkozott törvény 1930. évi 3. törvény 61. §-ának 3. bekezdése szerinti minősítésnél irányadó célzat az ada-

tokat megszerző és kiszolgáltató vádlottak részéről nyilvánvalóan meg is volt. Dr. Bozsik Pál ezeket az adatokat felhasználta a szóbanforgó tanulmánynak kidolgozásánál. A minősítésnél felhívott 1930. évi 3. törvény 61. §-ának 3. bekezdésének előfeltétele az a célzat, hogy a megszerzés idegen hatalom részére való továbbjuttatás végett történjék. Dr. Bozsik Pál a kormányprogramm elkészítésénél használta fel azokat, de a tárgyalás adataiból ebben a vonatkozásban nem látszik kitűnni az a körülmény, hogy dr. Bozsik Pál szóbanforgó tanulmányában olyan módon használta volna fel a megszerzett adatokat, amellyel egyben a 61. §. 3. bekezdése szerinti célzatot megvalósította volna. Ezért a védelem ezt a minősítést megállapíthatónak nem találja.

Tisztelt megyei bíróság, tisztelt tanácsvezető úr. Végül a védelem kéri megállapítani dr. Bozsik Pál védelmében enyhítő körülményként vádlottnak magas korát, törődött, beteg állapotát, büntetlen előéletét, töredelmes megbánását és ennek figyelembevételével, a dolgozó nép igazságérzetét kifejező ítéletet kér.

Elnök: Kérem dr. Farkas Endre harmadrendű vádlott védelmének szóbeli előterjesztését.

Dr. Reznyák László, dr. Farkas Endre védőjének beszéde.

Reznyák: Tisztelt Megyei Bíróság! III. rendű dr. Farkas Endre vádlott szerepe kétségtelenül igen fontos tényező e perben. A per adataiból megállapíthatóan az előttünk folyó tárgyaláson szereplő vádlottakon túl ez a törvényellenes mozgalom igen széles körben terjedt el azok között az elemek között is, akik a Grősz-vezette összeesküvés vezetői, tevékeny részesei, vagy egyéb résztvevői voltak. Sok nevet hallottunk itt a tárgyaláson, sok e perben nem szereplő és a védettemnél a multban is jelentékenyebb szerepet betöltő személy neve hangzott el.

A védelem akkor tölti be hivatását, ha abban a vonatkozásban is segíti az igazság felderítésében, hogy igyekszik megkeresni az ilyen nagy összeesküvő komplexumban azt a helyet, amely az egyes vádlottakat szerepük alapján megilleti. Kötelessége ez azért is, mert védői tisztéből folyóan fontos feladata megkeresni azokat az enyhítő körülményeket, amelyek a vádlott cselekményének helyes megitélését elősegítik.

Es itt meg kell állapítanom, hogy I. rendű vádlott védője téves logikai okfejtéssel állapította meg, hogy az összeesküvés mozgatója, vezetője III. rendű vádlott volt és hogy ő sugalmazta volna Grősz József kalocsai éresek tevékenységét. I. rendű vádlott magas méltóságát és tekintélyét figyelembe véve, ez el sem képzelhető. Tény az, hogy III. rendű vádlott volt az, aki Grősszel a legintenzívebb kapcsolatot tartja, aki rendszeresen beszámol neki az összeesküvő tevékenység részleteiről. További konkrét tevékenysége, további tény az, hogy az úgynevezett jogfolytonossági elvet Bozsikkal együtt kidolgozta. Az USA-követség utasítására a homo regius szerepét Grősszel elvállaltatta, a kormánylista kidolgozásában résztvett és végül a hatalom átvétele utáni terrorakciókhoz legitimista beállítottságú volt rendőrtisztek beszervezését vállalta.

Dr. Farkas Endre vádlott cselekményei azonban a védelem álláspontja szerint nem a vádiratban meghatározott törvényhelyek szerint minősülnek. A tárgyalás adatai alapján ugyanis csak 1949 évben csatlakozott Bozsikhoz, aki Mindszenty utasítására a Katolikus Népszövetség fedőszerv alatt az országos legitimista szervezkedést ekkor már megindította. A jogfolytonossági elvet még 1945-ben Bozsik kezdte kidolgozni és vádlott csak a későbbiek folyamán jogi tanácsadóként került ebbe a kidolgozásba. A kezdeményezés tehát nem tőle indult, és Bozsik vallomása szerint is az összeesküvésbe való részvétele 1949-ben vette kezdetét, amikor is Bozsikhoz mint vezetőhöz munkatársként kapcsolódott be.

A kormánylista összeállításában is Grősz és Bozsik vitte a vezetőszerepet akkor, amikor az USA-követség utasítására III. rendű vádlottnak csak közreműködésével készítették el azt. Ez állapítható meg egyébként Hévey vallomásából is, amikor azt mondja, hogy Bozsik kérte tőle a kereskedelmi és iparügyi programmra vonatkozó terveket, továbbá, hogy kezdetben ő is Bozsikot tartotta az összeesküvés legfelsőbb vezetőjének, de 1949 decemberében megtudta, hogy Grősz József az.

A földművelésügyi minisztériumból Bozsik részére — annak kérésére — tény, hogy megszerezte az adatokat a kormányprogramm kidolgozásánál való felhasználás végett és azt neki átadta, ezt azonban tőle néhány nap mulva vissza is kapta és nem tudott arról, hogy ezeket az adatokat Bozsik az USA követségének adja át.

A III. rendű vádlott által elkövetett bűncselekmény tehát a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés tekintetében nem az 1946. évi 7. törvény 1. §. (1) bekezdésébe ütköző szervezkedés vezetésének bűntette, hanem ugyanezen törvényhely (2) bekezdésébe ütköző szervezkedés bűntettében való tevékeny részvételnek minősíthető.

Az 1930. évi 3. törvény 60. §. 1. pontjába ütköző és a 61. §. (3) bekezdése szerint minősülő kémkedés bűntette helyett pedig idevágó cselekménye csupán az 1930. évi 3. törvény 60 §-ának 1.. pontjába ütköző hűtlenség bűntettét meríti ki.

Dr. Farkas Endre vádlott bűncselekményét vádlott-társaihoz, elsősorban pedig Grősz és Bozsik cselekményeihez való összefüggésében nézve megállapítható, hogy dr. Farkas vádlott volt az a tipikus eszköz-figura, akit felhasználtak arra, hogy a magyar nép ellen kitervelt merényletekhez a kripta levegőt árasztó ködös alkotmányjogi elméletekkel, mint amilyen az „ürkitöltés", a „jogfolytonosság", jogi alátámasztást biztosítsanak.

Ebben a vonatkozásban szólnom kell dr. Farkas Endre vádlott iskolai és tudományos képzettségéről is, mégpedig azért, mert a jogfolytonosságról, a közjogi ürről stb. okfejtéseket, amelyeket mint szakértő támasztott alá, azokon az egyetemeken sajátította el, ahol száműzve volt a jogi oktatásból minden szabadabb gondolat, minden a valósághoz fűződő érvelés és ahol egyetlen feladat volt: megtalálni az érveket a népellenes, elnyomó, feudálkapitalista rendszer fenntartásához.

Grősz vádlott itt a tárgyaláson eszes ügyvédnek jellemezte védettemet. Fel kell vetni azonban, hogy vajjon az ilyen elméletek feleleventésében és újrafogalmazásában nem volt-e igen nagy része annak a korlátoltságnak, amelyet védettemben a Kmettyek, a Tomcsányiak és Timonok egyetemének tanítása alapozott meg? Az USA-követség és Grőszék vak eszközeként működött közre a homo regius kinevezést tartalmazó okirat elkészítésénél. Lótott-futott az USA-követség megbízottja, Gyomlay, Bozsik és Grősz között. Vitte-hozta az összeesküvés, szervezkedés híreit és részleteit. Ő is, mint a többiek, spekulált, árulta a magyar népi demokrácia eredményeit, a földbirtokosok, gyárosok, bankárok uralmának visszaállítására törekedett, de mindezek dacára szerepe ebben nem kezdeményező, nem vezető, hanem tevékeny résztvevő és azt előmozdító volt.

Tisztelt Büntető Tanács! III. rendű vádlott a vele való beszélgetésem során és a tárgyaláson feltett kérdésemre, hogy milyen körülmények között kapcsolódott be a szervezkedésbe és milyen szempontok vitték őt a bűncselekmény elkövetésére, mint választott védőjének kijelentette, hogy döntő szerepe van ebben nevelésének A jezsuitáknál és a bécsi Pázmáneumban végezte iskoláit, ahol átitatódott reakciós beállítottsággal és itt ismerkedett meg Grősz Józseffel is.

Ezt a ballasztot vitte magával egész életén át, ez sodorta őt a magyar nép számára átkot jelentő, a Habsburgok trónrajuttatására, a királyság visszaállítására törekvő legitimista mozgalomba. Ez tette őt a magyar népi demokrácia ellenségévé.

Tettét mélyen megbánta. Ez abban is kifejezésre jutott, hogy őszinte, beismerő és felderítő vallomást tett. Minden igyekezete az, hogy jóvátegye azt a szörnyű bűnt, amit a magyar népi demokrácia és a dolgozó nép ellen elkövetett.

Kérem a tisztelt Megyei Bíróságot, hogy vádlott személyének és cselekményeinek társadalmi veszélyességét, az általa elkövetett bűncselekmény súlyát kellően mérlegelve, büntetlen előéletét és hajlott korát is figyelembevéve, hozzon irgalmas ítéletet.

Elnök: Kérem dr. Hévey László negyedrendű vádlott védelmének szóbeli előterjesztését.

Dr. Nehéz-Possony József, Hévey László védőjének beszéde.

Nehéz-Possony: Tisztelt Megyei Bíróság! A védőtársaimtól e büntetőper általános szempontjai tekintetében kifejtettekhez mindenben csatlakozva, dr. Hévey László IV. rendű vádlott védelmében a következőkre kívánok rámutatni:

Dr. Hévey László vádlott a terhére rótt bűncselekmények tekintetében teljes beismerésben van, sőt bűnösségének elismerésére és kiterjedő hatállyal felderítő jellegű vallomást tett. A védelemnek ezért a tényállással részleteiben foglalkoznia nem kell, hanem csak nagy vonásokban, vázlatosan kell áttekintenie a tényállást a védő szemszögéből.

Mi ennek a tényállásnak a lényege? És ki az a vádlott, aki ezt a tényállást megvalósította.

Egyszerű néptanító gyermeke, akit édesapja taníttat, hogy kikerüljön azok közül a szegényes körülmények közül, amelyek meghatározták „a nemzet napszámosainak" az

életét, azokét, akik az elmult évtizedekben és évszázadokban e megtisztelő, de egyben kissé lenéző címzésen kívül egyebet nemigen kaptak az élet javaiból. A jóeszű, jól tanuló fiú katholikus szerzetesi iskolában tanult, itt nő fel, itt érik az élet első döntő jellegű és hatású benyomásai. Tanárai, papok és szerzetesek a maguk képére és hasonlatosságára alakítják egyéniségét, hajlamait, világszemléletét. Az ifjúsági kongregációban már elnök, amiből látható, hogy lelkét áthatja az „Ecclesia militans" harcos szelleme, amely politikailag is előkészíti arra, hogy férfivé serdülésének első éveiben, azokban az években, amelyeket a trónfosztásnak, a forradalmaknak lezajlása után, az ujjáéledő reakció jellemez, az úgynevezett kurzus első éveiben már Habsburg-legitimista környezetbe jusson, egy ilyen környezet légkörében éljen tovább. Azok a haladásellenes tendenciák, amelyek már gyermekkorában befolyásuk alá kerítették, ebben a baráti társaságban, ebben a politikai légkörben csak megerősödnek és egyre jobban determinálják gondolkozásmódját, érzésvilágát és tevékenységét és formálják azt egyoldalúvá, fanatikussá, haladás- és végső sorban népellenessé.

Az az egész politikai és társadalmi helyzet, amely körülötte kialakul, egybekapcsolódva az ő saját társadalmi és gazdasági helyzetével, meghatározottságot jelent számára. Mert a kurzus és az úgynevezett konszolidáció évei könyörtelen következetességgel követelik maguknak a vádlotthoz hasonló beállítottságú fiatalembereket, de jellemző módon arról már távolról sem gondoskodnak, hogy a népből feltörni akaró tehetségeknek hóna alá nyúljanak, segítsék, támogassák legnemesebb törekvéseikben, abban, hogy önmagukat kibontakoztathassák, fejlődhessenek, továbbtanulhassanak. Vagy ha igen, — annak szörnyű ára van. A népből feltörő tehetségnek meg kell tagadnia önmagát, apját, anyját, magát a népet.

Hévey László külföldi tanulmányútra akar menni. Szerény anyagi körülményei ezt nem teszik lehetővé. Háromszor pályázza meg az ösztöndíjat, háromszor utasítják el. Mélységesen el van keseredve és ekkor jelenik meg az életében — azonban nyilván nem véletlenül, hanem ijesztő logikával és determináltsággal — két sötét hatalom: a jezsuita rend és a VKf/2., a kémelhárító osztály. Máté Kálmán, vk. őrnagy és Kippes Károly jezsuita páter megígérik, hogy támogatni fogják a külföldi tanulmányút elérésé

ben, de csak egy feltétellel: ha vállalkozik arra az utolsó, aljas feladatra, hogy a reakció üldözése elől Franciaországba és Belgiumba menekült emigráns magyarok között felderítést végez és a kommunistákra vonatkozólag jelentéseket tesz mind a VKf/2-nek, mind pedig a jezsuita rendnek.

Hévey László társadalmi és gazdasági helyzete, neveltetésének körülményei, politikai gondolkodásának elferdültsége, fanatikus beállítottsága következtében egyrészt, de még nagyobbrészt ennek a zsarolásnak, a fiatalember nehéz helyzete, tanulni, fejlődni akarása kihasználásának hatása alatt vállalkozott erre a szerepre. 1931-ben kijutott külföldre és 1932 júniusáig be is küldte jelentéseit. Belgiumból hazatérve fizetésnélküli asszisztens lett. 1940-ben Kassára került, mint főiskolai tanár és — vallomása szerint — itt is hasonló tevékenységet fejtett ki.

Ez a tényállás az első vádpont, nevezetesen a Nbr. 15. szakaszának 5. pontjára alapított besugási vád tekintetében. Ami a második vádponttal, az 1946. évi VII. t. c. 1. szakaszára, alapított váddal kapcsolatos tényállást illeti, ez a következő:

Bozsik Pál, az összeesküvés szervezője és egyik vezetője megbízásából dr. Farkas Endre felkereste Hévey Lászlót és 1949-ben beszervezte. Bozsik Pál II. r. vádlott és dr. Farkas Endre III r. vádlott etekintetben egyezően vallották, hogy Bozsik Czettler Jenőtől tudta, hogy Hévey gazdasági kérdésekben kiváló képzettséggel bíró szakember és ezért tartotta szükségesnek beszervezését dr. Farkas útján és őt azután a megalakítandó ellenforradalmi kormányban ipar- és kereskedelemügyi miniszternek jelölték. Hévey László a szervezkedésbe be is kapcsolódott és később ugyancsak Bozsik vallomása szerint és az ő utasítására vállalta is az osztenburgisták egybekapcsolását a Bozsik-féle szervezkedéssel. Kapcsolatot keresett Mészáros Iván csendőrezredessel és később elfogadta a Przibislawski Ferenc birtokában volt fegyverek felajánlását a mozgalom rendelkezésére és általában résztvett a fegyveres akciók tervezésében is.

Nagyjából ez a tényállás a második vádpont tekintetében. Dr. Hévey László IV. r. vádlott, amint már említettem, a cselekmények elkövetését beismerte és bűnösségét elismerte. Már a nyomozati eljárás során felderítő jellegű

vallomást tett és azt mindvégig fenntartotta. Cselekményét őszintén megbánta.

Ami a bűncselekmények vádszerinti jogi minősítését illeti, az legnagyobbrészt helyes és azt a védelem támadni nem tudja. Rámutat azonban a védelem az első vádponttal kapcsolatban arra, hogy az ok az adatszolgáltatások, amelyeket a vádlott 1931—1932 években külföldről eszközölt, nem foglalhatók egységbe azokkal, amelyeket a későbbi években, nevezetesen 1940-től kezdve Kassáról tett és azok nem egy folytatólagosan elkövetett, hanem egymástól különálló, önálló bűncselekményeket képeznek. A folytatólagos bűncselekmény a büntetőjogi irodalom szerint abban áll, hogy ugyanazon tettes egységes akaratelhatározás folytán rövid időközökben egymásután hasonló cselekvőséggel ugyanazon jogérdeket sérti, vagy veszélyezteti.

A Hévey László vádlott által elkövetett besúgásokkal kapcsolatban legfeljebb azt lehet megállapítani, hogy az 1931—1932. években külföldről küldött jelentései együttesen képeznek egy folytatólagosan elkövetett bűncselekményt, a későbbiek, amelyekre hosszú évekkel később került sor, ismét egy másik, ugyancsak folytatólagosan elkövetett bűncselekményt, de minthogy az így külön-külön egységbe foglalt bűncselekmények nem azonos, egységes akaratelhatározás folytán követtettek el, hanem külön-külön akaratelhatározás folytán és nem rövid időközökben egymásután, hanem az ilymódon külön-különálló jogi egységeket egymástól lényeges időbeli különbség is elválasztotta, ezek a külön-különálló jogi egységek önálló bűncselekményeket alkotnak és nem egyetlen folytatólagosan elkövetett bűncselekményt.

Ennek a kérdésnek a védelem szempontjából azért van jelentősége, mert a vádlott által 1941 június 21. napját megelőző időben és pedig 1931—1932-ben elkövetett besúgói bűncselekmények büntethetősége az új BTK általános része 25. §-a értelmében elévülés folytán megszűnt. Így a vádlott csak az általa kassai tartózkodása alatt elkövetett egyrendbeli folytatólagosan elkövetett besúgói tevékenysége miatt büntethető, mert ennek az utóbbi bűncselekménynek elévülése a népbírósági rendelet 9. §-a értelmében csak a fegyverszünet megkötésének napjával, 1945. január 20-ával vette kezdetét, azóta viszont az elévüléshez szükséges idő még nem telt el. A második világháború kitörését megelőző időpontban elkövetett bűncselekmények azonban nem esnek

a kivételes elévülési intézkedésnek hatálya alá és így azokra az általános elévülési szabályok alkalmazandók. Az általános elévülési szabályok szerint viszont a korábban elkövetett bűncselekmények elévültek és így elkövetőjük ezek miatt a cselekmények miatt nem büntethetők.

A második vádponttal kapcsolatban a védelemnek az az álláspontja, hogy a vádlott cselekménye kétségtelenül beleütközik a demokratikus államrend és köztársaság védelméről szóló 1946. évi VII. törvény 1. §-ának intézkedéseibe, de annak nem a vád szerinti első bekezdésébe, hanem csupán a második bekezdésébe. A kérdéses legitimista és a népköztársaság megdöntésére irányuló mozgalmat, illetve szervezkedést a negyedrendű vádlott, Hévey László sem nem kezdeményezte, sem nem vezette, hanem csupán az abban való tevékeny részvétel, illetőleg annak előmozdítása állapítható meg Hévey terhére.

Kezdeményezésről ugyanis Hévey vádlott esetében nem lehet szó. A kezdeményezés azt jelenti, hogy egy eddig még nem volt mozgalmat, vagy szervezkedést indít meg a tettes. A jelen esetben a Grősz, illetve Bozsik által kezdeményezett és vezetett szervezkedés már régen folyt akkor, amikor Bozsik kívánságára és utasítására dr. Farkas Endre beszervezte Héveyt.

Nem állapítható meg Hévey terhére a vezetés sem. A mozgalom, illetőleg szervezkedés vezetője Grősz József kalocsai érsek elsőrendű vádlott volt, vagy ha több vezetőről lehet szó, akkor még Bozsik másodrendű és Farkas harmadrendű vádlottak is. Hévey negyedrendű vádlott azonban csak a tevékeny résztvevők közé tartozott és így cselekménye a második bekezdés szerint minősíthető.

Itt egy pillanatra meg kell állnom és reflektálnom kell az elsőrendű vádlottat védő Joannovich kartársam ama beállítására, mintha Hévey László is Grősz József érsek befolyásolói és tanácsadói közé tartozott volna Bozsik és Farkas mellett. Hogy ez mennyire nincs így és hogy ez a beállítás nem is túl logikus, kitűnik abból, hogy védőtársam beszédének egy későbbi részében maga is elismerte, hogy Grősz József Hévey Lászlóval közvetlen kapcsolatba soha nem is került. Ennyit a minősítés kérdésében.

Áttérve most azokra a körülményekre, amelyek Hévey negyedrendű vádlott kétségkívül súlyos bűnössége mellett is valamiképpen enyhíthetik a rá kiszabandó büntetést, ezeket a következőkben kívánom felsorolni. Mindenekelőtt az

a minden részletre kiterjedő, önmagát és bűnét semmivel mentegetni nem akaró felderítő jellegű őszinte ténybeli beismerése jön itt figyelembe, amelyet a nyomozati eljárás és a tárgyalás során tett. Töredelmes bűnbánatát és mélységes megbánását említem meg másodjára. Büntetlen előélete kisebb mértékben ugyan, de szintén tekintetbe jöhet. Szociális származása, ebből következő nehéz, küzdelmes fiatalkora, szegénysége volt az oka annak, hogy önmaga erejéből nem tudta tanulmányait folytatni és ez tette lehetővé a reakció aljas ügynökei részére, hogy besúgói szolgálatra beszervezhessék a vádlottat. A vádlott ezt a cselekményt tehát mások ráhatására és nehéz anyagi helyzetében követte el. Jelentős enyhítő körülmény a negyedrendű vádlott szempontjából az a klerikális, legitimista és fasiszta környezet, amelyben felnőtt és élt és amelyre a tényállás taglalása során már rámutatott a védelem. Ha ez az ember nem ilyen környezetben nő fel, tisztelt Megyei Bíróság, bizonyára hasznos, megbecsült és a néphez hű tagja lett volna a társadalomnak. Hosszú évek során ilyen környezet egyre fokozódó hatása alatt azonban saját helyzetének és népe érdekeinek kellő felismerése nem születhetett meg benne és ez az oka annak, hogy a vádlottak padjára jutott. Amikor pedig a felszabadulás bekövetkezett, egy már teljesen kialakult világnézet birtokában természetszerűleg ellenséget látott mindenkiben, aki az új Magyarországot jelentette az ő szemében. Hozzájárult ehhez nagyratörő ambíciója is, amelynek kielégítését ígérték elismerés, kitüntetések és miniszteri tárca formájában azok a főpapok és ügynökeik, akik őt a szervezkedésbe bekapcsolták.

Megemlíti végül a védelem enyhítőkörülményként annak a viszonylagosan kisebb szerepnek a jelentőségét, amelyet a negyedrendű vádlott a szervezkedésben betöltött. Rámutat ebben a vonatkozásban is arra, hogy dr. Hévey László csak akkor kapcsolódott be a szervezkedésbe, amikor az már hosszabb ideje létezett, nem volt tehát kezdeményezője, de vezetője sem annak. És ha Hévey László bűnössége kétségtelenül nagyfokú is, mégis rá kell mutatnia a védelemnek arra, hogy legalább is az első három vádlott szerepével és jelentőségével való viszonylatban a negyedrendű vádlott szerepe és jelentősége lényegesen kisebb és ebben a vonatkozásban ős is csak áldozata azoknak a magasabb sötét hatalmaknak, amelyek a büntető per hátterében tornyosulnak.

Mindezek tekintetbe vételével kérek Hévey László vádlott részére méltányos és irgalmas ítéletet.

Elnök: Kérem dr. Pongrácz Alajos ötödrendű vádlott védelmének szóbeli előterjesztését.

Dr. Szecsey Dénes, dr. Pongrácz Alajos védőjének beszéde.

Szecsey: Tisztelt Megyei Bíróság! Rám hárult az a nehéz feladat, hogy dr. Pongrácz Alajos ötödrendű vádlott védelmét ellássam. Mindnyájan tudjuk, hogy milyen súlyos bűncselekményekkel állunk szemben és hogy milyen érzéseket vált ki bennünk ennek a bűnpernek az anyaga.

Az államügyész úr az ötödrendű vádlottat a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való részvétel, továbbá folytatólagosan elkövetett kémkedéssel, valamint a valutaüzérkedés bűntettével vádolja. Az első két bűncselekmény mérlegelésénél döntő súllyal kell figyelembe venni azokat a körülményeket, amelyeknek hatása alatt a vádlott cselekedett. A második világháború után az Amerikai Egyesült Államok által vezetett és irányított imperialisták a békeszerető népek ellen állandóan háborús uszításokat folytatnak és mindent elkövetnek annak érdekében, hogy a békét szerető népek nyugodt, békés életét, a demokratikus állami rend megteremtését és a szocialista társadalmi rend építését hátráltassák és megnehezítsék.

A szóbanforgó bűnperben is nyilvánosságra kerültek azok a mesterkedések, amelyek a társadalmi rend belső felforgatására, valamint kívülről jövő erőszak alkalmazására irányulnak. A bírósági tárgyalás folyamán ismét meggyőződhettünk arról, hogy az imperialista világban az embert másképen értékelik. A kapitalista társadalomban leborulnak a sárga ördög előtt, amely elvarázsolta az emberek szívét. Ez a gonosz varázslat — mondotta Maxim Gorkij — elbódítja a lelküket, a sárga ördög engedelmes eszközévé változtatja őket, érccé, amelyből ő fáradhatatlanul olvasztja az aranyat, amely az ő húsa és vére. Az emberek ott minden gaztettre képesek, mindent elkövetnek, csak az a kérdés, hogy az mennyi hasznot hajt.

Ilyen gondolatok által fűtött követségi légkörben dolgozott ötödrendű vádlott. Hogyan és miért kerülhetett éppen az ötödrendű vádlott az USA követségének szolgálatába és miért éppen őt használták fel arra, hogy a vád tárgyává tett bűncselekményeket elkövesse? Hogy ezekre a kérdésekre választ adhassak, foglalkoznom kell az ötödrendű

vádlott egész személyiségével és a korábban tanusított magatartásával. A vádlott értelmiségi származású, nevelése során nem ismerte meg a kétkezi dolgozóknak akkori súlyos helyzetét, tanári pályára lépett, közben 1939-ben a vezérkari főnökség hírszerző szolgálatába került, ahol megszakításokkal hosszabb ideig teljesített hírszerző szolgálatot. Eredményes munkájáért már 1940-ben írásbeli dícséretet kapott. A második világháború befejezése után amerikai fogságból tért haza. Ilyen előzmények után jelentkezett a vádlott az Egyesült Államok követségénél sajtó- és kulturális tevékenység kifejtésére. A vádlottat Revey, a követség sajtó- és kulturális attaséja alkalmazta és alkalmaztatás előtt kiállíttatott egy kérdőívet, amely kérdőíven feltüntette a vádlott azt a körülményt, hogy a horthysta vezérkari főnökség hírszerző osztályán teljesített szolgálatot. Ezek a körülmények alkalmasak voltak arra, hogy a vádlottat a követség szolgálatába felvegyék és államellenes cselekmények elkövetésére felhasználják. Az adatközlések és adatszerzések eleinte nem voltak olyan természetűek, amelyek a bűncselekmény fogalmát megvalósították volna. Fokozatosan csalták lépre. Eleinte azt hitte, hogy hivatali munkát végez, később azonban a vádlott maga is rájött arra, hogy az ő tevékenysége államellenes tényked és fogalmát meríti ki, de akkor már nem volt visszaút. Nem volt visszakozás, egyrészt azért, mert a vádlott neveltetésénél, egész beállítottságánál fogva, nem értette meg a népi demokrácia célkitűzéseit, másrészt, mert a követségnél elfoglalt állását féltette, nem volt lelkiereje, hogy kitörjön abból a hálóból, amelybe belekerült. Ilyen körülmények között 1949 év folyamán következett be vádlottnak az a tényked se, amely a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésre vonatkozik. Az eddigi magatartásának természetes folyamányaként került kapcsolatba a vádlott az összeesküvőkkel és megismerte azoknak a demokratikus államrend felforgatására irányuló szándékukat. Ugyanakkor megismerte az összeesküvést irányító és vezető első és másodrendű vádlottakat, akiknek személyi állásuk, egyházi méltóságuk kiemelkedő súlya folytán teljesen befolyásuk alá került. Bennük megtalálta a vádlott cselekedeteinek igazolását, olyannyira, hogy a vádlott hű kiszolgálójuk lett, minden közvetítő szerepre vállalkozott és így magatartásával a szervezkedést előmozdította. Ezek után rátérek konkréten az egyes vádpontokra. A

vádirat az 1946. évi VII. t. c. első §-ának második bekezdésébe ütköző, a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervben való részvétel büntettével vádolja elsősorban ötödrendű vádlottat. Erre nézve a vádlott a tárgyaláson tett vallomásával töredelmes beismerésben van. Beismerte többek között azt, hogy az illegális szervezkedéssel kapcsolatban Grősz érsek által adott írásbeli nyilatkozatot Gvomlay útján átvette, azt legépeltette a követség papírján két példányban, majd az aláírt nyilatkozatokat Sherer amerikai követségi titkár útján továbbította. Ezenfelül más beadványokat és nyilatkozatokat is továbbított a vádlott. Ezzel a magatartásával a vádlott a szervezkedést előmozdította, habár abban — az érdemet illetően — tevékeny részt nem vett, sem szervező munkát, sem irányító munkát nem vállalt. Ennek folytán az ő cselekménye az első és negyedrendű vádlottakkal szemben, tárgyi súlyát tekintve, kisebb mértékű. A második vádpont az, hogy a vádlott az 1930. évi III. t. c. 60. §-ába ütköző hűtlenség bűntettét követte el azáltal, hogy a birtokába, vagy tudomására jutott és az ország belpolitikai, gazdasági, kulturális, oktatási és más titkos adatokról kémjelentéseket tett az Egyesült Államok budapesti követsége részére. A hűtlenségnek elkövetett bűntette a vádirat szerint súlyosabban minősül azért, mert a cselekményt a már említett okból és közhivatalnoki állásának vagy hivatalos megbízatásának vagy hatósággal szemben fennálló szolgálati, vagy szerződéses viszonyának felhasználásával követte el és a cselekmény az állam érdekét súlyosan sértette, vagy veszélyeztette. A vádirat ezt a minősítését a lefolytatott tárgyalás anyagával összhangban állónak nem találom. Nem lehet vitás az, hogy az 1930. évi III. t. c. 60. §-ának 3. pontjában említett bűncselekményt az követheti el, aki nem a közhivatalnoki állásának, hivatalos megbízatásának felhasználásával, vagy szerződéses viszonyánál fogva birtokába vagy tudomására jutott titkot hoz nyilvánosságra, vagy illetéktelen személlyel közöl, stb. Azáltal, hogy a vád nem a felhívott szakasz második bekezdésében említett cselekmény esetét látja fennforogni, az az álláspontja, hogy az ötödrendű vádlott nem tekinthető közhivatalnoknak, illetőleg hatósággal szemben fennálló szolgálati vagy szerződéses viszonyban állónak. Éppen ezért az első látszatra szembetűnő az, hogy a vád képviselője az ötödrendű vádlott cselekményének minősítése során az 1930. évi III. t. c. 61. §. 3. bekezdésének alkalmazását kívánja, amely viszont azt a rendelkezést tartalmazza,

hogy „ha a cselekményt az említett célból és közhivatalnoki állásának, vagy hivatalos megbizatásának, stb. felhasználásával követték el és ha a cselekmény az állam érdekét súlyosan sértette vagy veszélyeztette". Ezek szerint a cselekmény elkövetésénél a vádlottnak közhivatalnoknak kellene lennie, azért, mert a minősítésnek ezt az esetét a törvényhozás azokra az esetekre szorította, amelyekben az alanyi bűnösség a legnagyobb, tehát amikor a tettes nemcsak az állampolgári hűség kötelességét sértette meg, hanem megszegte egyuttal azt a különös hűségi kötelességét is, amelylyel a beléje helyezett különös bizalomnál fogva, hazájának közhivatalnoki állásából kifolyólag tartozna. A vádlott vallomásából, valamint a bizonyítás eredményéből azonban erre következtetni nem lehet. Ezért az ötödrendű vádlottal szemben — megítélésem szerint — az 1930. évi III. t. c. 61. §-ának 3. bekezdése nem alkalmazható. A harmadik vádpont az, hogy a vádlott 1946-tól egészen őrizetbevételéig valutaüzérkedést folytatott. A vádlott beismerte azt, hogy valutát illegális úton kapott és fekete árfolyamon beváltott, de nincs adat arra, hogy ezt a valutafeketézést olymódon követte volna el, hogy a valutát ellenértékért — pénzért vagy egyéb szolgáltatásért — szerezte volna és azt továbbadta, hanem megállapítható, hogy a kisebb tételekben külföldről kapott valutákat, beismerése szerint összesen 200—300 dollár értékben, fekete árfolyamon, esetenként eladta. Ezekből nem állapítható meg, hogy a vádlott üzleti alapon foglalkozott valutaüzérkedéssel. Ennek viszont az a következménye, hogy a vádlott cselekménye az 1950. évi 30. törvényerejű rendelet 58. §-ának 2. bekezdése szerint nem minősül. Ennyit kívántam a tárgyi bűnösséggel kapcsolatban felhozni. Az ötödrendű vádlott alanyi bűnösségének elbírálásánál javára, mint enyhítő körülmény számításba jöhet az, hogy még büntetve nem volt, felesége és két apró gyermeke van, továbbá az a körülmény is, hogy szolgálati viszonyánál fogva a vádlott súlyosan befolyásolt volt. Kérem a tisztelt megyei bíróságot, hogy a felhozott és ismertetett enyhítő körülményeket figyelembe venni és ugyanakkor nyomatékos enyhítő körülménynek tekinteni szíveskedjék azt, hogy a vádlott őszintén megbánta bűnét és, hogy töredelmes, felderítő vallomásával a bűnügy felfedezését nagymértékben elősegítette. Ezeknek mérlegelése mellett méltányos büntetés kiszabását kérem.

Elnök: Kérem Endrédy Vendel hatodrendű vádlott védelmének szóbeli előterjesztését.

Dr. Melléky Kornél, Endrédy Vencel védőjének beszéde.

Melléky: Tiszelt Büntetőbíróság! Tisztelt Elnök úr! Ebben a perben a védelem rendkívül súlyos feladat előtt áll, mert a vádlottak beismerése, a tanúvallomások, a bíróság elé került bizonyítékok és bűnjelek alapján a vádba tett tényállás vitatása rendkívül nehéz.

A védelem ilyen körülmények között feladatának tartja, hogy igyekezzék kidomborítani mindazokat a körülményeket, amelyek alkalmasak arra, hogy magyarázzák és enyhítsék a vádlott bűnösségét.

Vádolja az Államügyészség Endrédy Vendelt amiatt, mert a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetője volt. Terhére rója egyrészt, hogy irányította Papp Ervin és társainak a Magyar Szabadságfront elnevezésű összeesküvő csoportját, másrészt, hogy Grősz József irányítása alapján egyik vezetője volt a szerzetesek illegális megszervezésének.

Endrédy Vendel beismerte, hogy Papp Ervin szervezkedését helyeselte és irányította. Idevonatkozólag szószerint azt vallotta, hogy: „Az elvi és politikai irányító én voltam, a tényleges vezetést Papp Ervin látta el." Ez a Papp Ervin-féle szervezkedés, amely „Üzenet" címmel illegális újságot adott ki és terjesztett és amely demokráciaellenes uszítóhangú röplapokat állított elő és hozott forgalomba, letagadhatatlanul demokráciaellenes szervezkedés volt. Kétségtelen — legalább is a rendelkezésre álló adatokból ez tűnik ki —, hogy ez a szervezkedés már létrejött akkor, midőn annak célkitűzéseit Endrédy megismerte, amivel arra akarok utalni, hogy a szervezkedés kezdeményezője semmi esetre sem Endrédy volt. Nem kívánok súlyt helyezni arra, hogy ez a Papp Ervin-féle szervezet aránylag kislétszámú és kis működési területű szervezet volt, mert Bozsik és Hévey vádlottak vallomásából kitűnik, hogy az összeesküvők, akiknek élén Grősz József homo regiusként állt és amely miniszteretet nevezett ki, tervbevette azt, hogy az egész ország területét átfogó demokráciaellenes csoportokat állítanak fel, amelyek adott időpontban egyszerre léptek volna a fegyveres terror útjára.

Mint rámutattam, Endrédy Vendel azt vallotta, hogy ennek a Papp Ervin-féle szervezetnek tényleges vezetője nem ő, hanem Papp Ervin volt. Papp Ervin tanúkénti ki-

hallgatása során ezt megerősítette, mondván, hogy ennek az illegális szervezetnek ő Papp Ervin volt a vezetője, Endrédy pedig annak felsőbb irányítását látta el.

Tisztelt Büntetőbíróság! Már ez magában is alapos megfontolásra ad okot abban a tekintetben, hogy vajjon Endrédy Vendel vezetőként vonható-e felelősségre ezen szervezkedésből kifolyólag?

De még inkább kétségessé teszi Endrédy Vendel vezetői szerepét az, hogy nemcsak lefelé, a szervezet felé mutatott csak elvi és politikai irányítást — ami nem meríti ki a törvények által meghatározott vezetői jelleg fogalmát — hanem felfelé, magasabbfokon ő maga is vezetett, irányított, befolyásolt volt. Elsősorban Mindszenty József részéről, de ugyanígy Grősz József és összeesküvő társai részéről is, aki államfői, miniszteri tekintélyként szerepelt a szemeben, de ezen túlmenően azok részéről is, akik az ország határain túlról szervezik, irányítják a demokráciaellenes mozgalmakat.

Endrédy Vendel helyes mérlegelés szerint mások bűnös akaratának egyik végrehajtója volt csupán. Igaz, hogy felelős végrehajtója, de mégiscsak végrehajtója és büntetőjogi felelőssége ennek figyelembevételével lesz megállapítható.

A védelem álláspontja szerint Endrédy Vendel bűnösségének foka nem kicsinyelhető le, megközelíti, sőt majdnem eléri a törvényben megkívánt vezetői minőséget, azonban a kifejtettekre tekintettel mégsem tölti ki teljesen annak büntetőjogi fogalmát, úgyhogy a vádtól eltérően a cselekmény nem az 1946. évi VII. tc. 1. §-a (1) bekezdése szerint, hanem ugyanezen törvény 1. §. (2) bekezdése szerint meghatározott bűntettet valósítja meg.

Más a jogi helyzet a szerzetesek illegális szervezése tekintetében. Tény az, hogy Endrédy Vendel utasítást adott arra, hogy a szerzetesek a rendjük feloszlatása utáni időben is tartsanak egymással szoros kapcsolatot. A perbeli adatok szerint azonban a kétségtelenül illegális szervezkedésnek a célja az volt, hogy a volt szerzetesek továbbra is a szerzetesi fegyelem és ellenőrzés alatt maradjanak. Arra, hogy ez a törvénytelen szervezet a népi demokrácia megdöntésére irányuló cselekményeket követett volna el, vagy ilyen cselekmények elkövetésére készült volna, bizonyíték rendelkezésre nem áll. Ily törvénytelen szervezet alakítására kiadott utasítás lehet valamely egyesülési jog szabá-

lyozásáról szóló jogszabályba ütköző bűncselekmény, de egyéb adat, bizonyíték hiányában nem vonható az 1946: VII. tc-ben meghatározott büntett fogalma alá.

Vádolja az államügyészség Endrédy Vendelt kémkedés büntette miatt is. Maga Endrédy beismerte, hogy illegális kapcsolatot tartott fenn egyrészt rendjének római központjával, másrészt a budapesti amerikai követséggel. Előadta azt, hogy a római központot az általános politikai eseményekről, az egyházi és az állam közötti viszony alakulásáról, valamint a szerzetes rendek feloszlatásával kapcsolatos adatokról tájékoztatta, az amerikai követség részére pedig a magyar belpolitikai helyzetről szolgáltatott rendszeresen adatokat.

Endrédy Vendel ezen ténykedései letagadhatatlanul kimerítik a kémkedés büntetőjogi fogalmát. A váddal ellentétben azonban kétségbevonom azt, hogy tevékenysége a hivatkozott 1930. évi III. tc. 61. §. (3) bekezdése szerint minősülne, mert a törvényes tényálladék legfontosabb elemei hiányoznak. Ezért kérem a bíróságot, hogy az előtte fekvő adatok és bizonyítékok gondos mérlegelésével a védelemnek ezt a minősítésre vonatkozó álláspontját teljes mértékben honorálja.

Az 1950. évi 30. törvényerejű rendelet 57. § a. és b. pontjaiba ütköző és az 58. §. (3) bekezdése szerint minősülő valutaüzérkedés bizonyítva van. A védelem ezen vád tekintetében mindössze egy körülményre kíván utalni, amely a cselekmény súlyát ugyan nem mérsékli, de mégis a büntetés kiszabásánál figyelembe vehető körülmény és pedig arra, hogy a vádlott nem vitt ki az ország területéről sem külföldi sem belföldi pénzeket, hanem ellenkezőleg, külföldről nagymennyiségű valutát küldetett magának és valószínű, hogy az elküldött összeg egészében vagy túlnyomórészben végeredményben az országban maradt, annak gazdasági vérkeringésébe került.

Vádolva van végül Endrédy Vendel azzal, hogy papnövendékeknek egyéni és csoportos külföldre szökését pénzbeli támogatásával elősegítette. Ennél a büntettnél kérem figyelembe venni azt, hogy vádlott saját előadása szerint oly papi pályára lépett fiatalembereknek kívánt segédkezet nyujtani, akik tanulmányaikat külföldön kívánták befejezni. Vádlott — bár tévesen — főpapi hivatásából kifolyólag lelki és papi kötelességének érezte, hogy ezeket külföldi útjukban támogassa. Erre nézve Rómából is utasítást ka-

pott és lelki beállítottságánál fogva éppen ezért nem látta át törvénysértő cselekményének teljes súlyát.

T. Büntetőbíróság! Amidőn Endrédy Vendel felett ítélkezik a bíróság, cselekményeinek társadalmi veszélyessége mellett nyomatékosan vegye figyelembe azt, amit vádlott kérdésemre maga adott elő, hogy tízgyermekes parasztcsalád ivadéka, testvérei ma is dolgozó szegényparasztok. Ha a vádlott nem került volna gyermekségétől kezdve papi nevelés alá, bizonyára nem jutott volna abba a helyzetbe, hogy főbenjáró bűnök miatt bíróság elé kelljen állnia. Neveltetése, az a középkori feudális szellem, amely a papi nevelést áthatotta, kétségkívül a legkedvezőtlenebbül befolyásolta egyéniségének kialakulását. Az összeesküvők által visszakívánt királyság idején a szegényparaszt-gyermek, ha tehetséget mutatott, csakis a papi vagy katonai pályán juthatott ki abból a kasztból, amelybe beleszületett. Mindkét hivatásra-nevelés pedig főcéljának azt tartotta, hogy az illetőt osztályától elszakítsa és az uralkodó osztály kiszolgálójává, vak eszközévé tegye. Milyen más a felszabadult, kizsákmányolásmentes társadalom ifjúságának életútja és jövője! Nyilvánvaló, hogyha vádlott nem a feudálkapitalista korszakban, hanem a népi demokráciában indul el életpályájára, mint dolgozó parasztcsalád gyermeke, nem került volna a nép ellenségeinek, a népi demokrácia ellen összeesküvést szervezők sorába.

Endrédy Vendel azonban szerencsétlenségére oly korban született, oly környezetben nevelődött, élt és működött, amelyben szükségszerűen nem is fejlődhetett mássá, mint amivé lett. A fiatal korban magába szívott szellemi mételyen kívül végzetesen befolyásolta őt Mindszenty József, Grősz József és főképpen a Vatikán előtte ellenállhatatlan tekintélye is. Mint hívő katolikus, mint szerzetes, az egyházi kérdésekben a Vatikán tekintélyének hatása alatt állott és minden onnan jelentkező óhajt, tekintet nélkül arra, hogy az egyházi, vagy más ügyre vonatkozik, helytelenül parancsnak tekintett, amelyet vak engedelmességgel teljesítenie kell.

A tárgyalás során kiderült az is, hogy Rómában a magyar katolikus egyház ügyeinek irányítása jórészben méltatlan kezekbe került. Zembzrusky-k, Mihalovicsok és Péterffy Gedeonok ülnek felelős pozíciókban és döntenek a magyar katolikus egyház és a hívők ügyeiben. Ezek diktálnak a magyar egyházfőknek és ezek állítják őket nehéz

problémák elé, kergetik őket lelki konfliktusokba, állítják őket szembe hazánk törvényeivel és dolgozó népünk jobb jövőt kívánó akaratával. Az az elvakult gyűlölet, amely a Vatikán részéről a népi demokráciák ellen megnyilvánul, oly nagyfokú, hogy a legnagyobb mértékben alkalmas volt arra, hogy a Vatikán tekintélye előtt meghajlott vádlottnak a népi demokrácia iránti meg nem értését növelje és fokozza, hogy őt a népi demokrácia hatalmas sikereivel szemben vakká és süketté tegye, őt a népi demokráciával szembeállítsa.

Endrédy Vendel, aki osztályától elszakadt, elveszítette maga alól a talajt, elveszítette józan ítélőképességét és végül is politikai kalandorok és bűntevők eszközévé, bábjává vált. Ezt bizonyítja az is, hogy szóba állt Friedrich Istvánnal, meghallgatta annak miniszterelnöki expozéját, holott tudnia kellett, hogy Friedrich István a politikai szélhámosok prototípusa, akiben a hatalom és vagyonszerzési vágy a legnagyobbfokú felelőtlenséggel és lelkiismeretlenséggel párosul. Tette ezt a peradatok szerint azért, mert ezt a Friedrich Istvánt Grősz József érsek miniszterelnökké kandidálta és Grősz József személye és tekintélye Endrédyt ellenállhatatlanul befolyásolta. Hogy Endrédy Vendel, a parasztcsalád nagy papi karriert befutó gyermeke a nép és a haza ellenségévé vált, hogy a legitimizmus mákonyától megbódulva és a Rómában hatalomra jutott fasiszta papok utasításaitól befolyásolva a béketáborból, ahol népe szilárdan és jövőjéért küzdve helytáll, az ellenséggel, a világot háborúba dönteni kívánó imperialistákkal szövetkezett, az ezeknek az általam vázolt lelki befolyásoknak kétségtelen következménye.

Kérem a bíróságot, hogy a vádlott bűnösségének a megállapítása és büntetésének kiszabása alkalmából ezeket a súlyosan determináló motívumokat nyomatékos enyhítő körülménynek tekintse.

További rendkívüli enyhítő körülményül kérem betudni vádlott őszinte és nagyrészben felderítő jellegű beismerését is. Vádlott a tárgyalás során csupán ténybeli előadásokat tett, nem tárta a bíróság elé azt a hatalmas változást, amely lelkében, felfogásában időközben beállott. Nyilván elfogultságában, zavarodottságában elmulasztotta elmondani azt, amivel engem, védőjét beszélgetésünk alkalmával fogadott, hogy bűneit mélyen megbánta, multját és eddigi felfogását revideálva, érzi, hogy súlyosan tévedett, vét-

kezett akkor, amidőn vádtárgyává tett cselekményeit elkövette.

Elnök: Hagyó-Kovács Gyula hetedrendű vádlott védelmének szóbeli előterjesztését kérem.

Dr. Zarubay Emil, Hagyó-Kovács Gyula védőjének beszéde.

Zarubay: Tisztelt Megyei Bíróság! Hagyó-Kovács Gyula hetedrendű vádlottat az államügyész négy bűntettel vádolja, éspedig népellenes bűntettel, az összeesküvésben való részvétel bűntettével, valutaüzérkedés bűntettével és végül árdrágító üzérkedés bűntettével. Sorra véve az egyes cselekményeket, a hetedrendű vádlott védelmében a következőkre kell felhívnom a bíróság figyelmét. Hagyó-Kovács Gyula 1917-ben, a ciszterci szerzetesrend előszállási 30 ezer holdas uradalmának helyettes jószágkormányzója, majd 1924-ben jószágkormányzója lett. A Tanácsköztársaság alatti baloldali magatartásukért uradalmi cselédeket, az intézők 1924. év előtt adtak csendőrkézre, vagyis olyan időben, amikor még nem a vádlott volt a jószágkormányzó, hanem annak csak helyettese volt. A tárgyalás adatai szerint a szerzetesi uradalom intézői adtak át baloldali magatartású cselédeket a csendőrségnek. 30 év távlatából tehát ma már nem állapítható meg megnyugtatóan, hogy a vádlott szándékos cselekménye következtében jutottak öntudatos, baloldali magatartású cselédek csendőrkézre.

A vádlottnak, mint helyettes jószágkormányzónak kapcsolata bekövetkezett eredménnyel nem olyan kétségtelen, hogy az ebben a cselekményben való bűnössége megnyugtatóan megállapítható lenne. A cselédség sorsáról a vádlott által vezetett szerzetesi uradalomban szomorú kép tárult fel itt a tárgyaláson. Az évi 40 pengő bér, a természetbenieken kívül, a zsúfolt és rossz lakások, a szülőotthon hiánya, a durva bánásmód azonban akkoriban minden nagybirtokos népellenes magatartásának következménye volt. Nem Hagyó-Kovács Gyula teremtette meg, nem ő hozta létre a tárgyaláson bebizonyult állapotokat, hanem elődei. Arra nem merült fel a tárgyalás során adat, hogy a vádlott a meglévő helyzeten súlyosbított volna, vagy, hogy a többi egyházi és általában feudális nagybirtok viszonyaihoz képest rosszabb helyzetet teremtett volna, Hagyó-Kovács Gyula, azért felelős, hogy fenntartotta a cselédségre súlyos állapotokat, de felelőssége ezért is megoszlik főnökének, a zirci apátnak a felelősségével. Endrédy

Vendel vallotta, „hogy minden évben ellenőriztem a birtokot és Hagyó-Kovács Gyula működésével mindenben meg voltam elégedve". Elsősorban tehát a rendfőnök, a zirci apát felelős a súlyos viszonyok meg nem változtatásáért. A létrehozásért Hagyó-Kovács Gyula egyáltalán nem, a fenntartásukért pedig részben és másodsorban felelős. A vádlott csupán eltűrte intézőinek bűnös cselekményét. Ez nagy bűn, azonban mégsem azonos azzal, mint, hogy ha a gyermek halála miatt ő egyedül lenne felelős, és mintha a vasvillák elhelyezését a vádlott közvetlenül rendelte volna el. A tárgyalás adatai kétségtelenül népellenes magatartást bizonyítottak a vádlott terhére, a vádlottnak ezzel kapcsolatos cselekménye azonban nem azonos az 1440/1945. MESZ-rendelet 10. szakasz 6. pontjában meghatározott bűntettel. A vádlott ugyan saját vallomása szerint felhasználta az elmult rendszer erőszakszervezetét, a csendőrséget, a tóban szerencsétlenül járt gyermek halála miatti eljárás megakadályozására, de ezzel kapcsolatban a rendelet 10. szakasza 6. pontjában tényelemként szereplő szemérem, vagy személyes szabadság elleni bűntettet nem követett el.

Vádolva van Hagyó-Kovács Gyula a Habsburg-restaurációs összeesküvesben való részvétellel is. Ennek a vádnak megalapozására az államügyész azt adta elő, hogy Hagyó-Kovács Gyula továbbította Endrédy Vendel, zirci apát titkos jelentéseit az egyik nyugati ország követségéhez. Ez az előadás a tárgyaláson olyan formában bizonyosodott be, hogy hetedrendű vádlott három levélnek az olasz követségen keresztül a Vatikánhoz való közvetítésében vett részt. A három levél közül kettőnek a tartalmát ismerte és ezekben a szerzetesrend ügyeiről volt szó. Egymagában az illegális úton való, a rendes postai utat megkerülő levelezésben való részvétel nem azonos az államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való részvétellel. Az ilyen levelezés lehetett, mint ahogy egyes esetekben be is bizonyult, az illegális valuta-átutalások ügyében folytatott üzenetközvetítés. És hogy Hagyó-Kovács Gyula az általa közvetített leveleket ilyen tartalmúaknak hihette, az következik abból is, hogy főnöke, a zirci apát, a tárgyalás adatai szerint, a felszabadulás után nem bízott rá mást, mint a rend vagyonának kezelését, és ennek keretében spekulációs üzleteket és valutaüzleteket.

A szerzetesek illegális együttartásáról Hagyó-Kovács Gyula tudomással bírt, azonban tevékenységet ebben a vo-

natkozásban nem fejtett ki. A szerzetesek illegális együttartása egymagában nem minősíthető az államrend megdöntésére irányuló szervezkedésnek. A feloszlatást kimondó rendelet ellenére az együttartás, a sejtszerű szervezés csak akkor ütközik az 1946. évi VII. tc. I. §. 2. bekezdésébe, ha abból a célból történt, hogy szerzetesi sejteket az államrend megdöntésére használják fel, ennek a mozgalomnak keretében felhasználják. Ez a célzat Hagyó-Kovács Gyula vádlottnál nem állapítható meg, mert ő pusztán tudott erről az együttartásról, de arról a célról, hogy ez az államrend megdöntésére irányulna, erről nincs megnyugtató adat, hogy Hagyó-Kovács Gyula is tudott volna. A bíróság feladata, hogy ebben a szerteágazó, súlyos bűnügyben pontosan elhatárolja, hogy melyik vádlott, az itt szereplő súlyos bűncselekmények közül melyikben vett részt és melyikben nem. A tárgyalás adatai arra mutatnak, hogy Hagyó-Kovács Gyula az összeesküvésben tevőlegesen nem vett részt.

A harmadik vádban azonban a dollároknak zúgban való eladásában a vádlott bűnössége kétségtelenül bebizonyosodott. Pusztán annyi az eltérés, hogy a Endrédy Vendel, zirci apát kezén megfordult, körülbelül 33.000 dollárból Hagyó-Kovács Gyula körülbelül 6000 dollárt értékesített zúgárfolyamon. Ez a cselekmény kétségtelenül az 1950. évi 30. törvényerejű rendelet 57. szakaszába ütköző bűntett, amely öt évig terjedhető börtönnel büntetendő. Az államügyész által indítványozott 58. szakasz harmadik bekezdése szerinti minősítés, amely tizenöt évig terjedhető börtönbüntetést von maga után, tévesnek látszik. Kétségtelen ugyan, hogy a mai helyzetben 6000 dollárral való üzérkedés súlyosan sértheti, vagy esetleg súlyosan veszélyeztetheti a népgazdaság érdekét. Figyelemmel kell azonban lenni arra, hogy a vádlott a 6000 dollárt 1947. év május—június havában értékesítette zúgárfolyamon, tehát olyan időben, amikor a tőkés magánszektor országunkban jelentős mértékben fennállt.

A különbségre, ami az akkori viszonyok és a mai viszonyok között fennáll, még a cselekményre vonatkozó büntető szabályok kifejezésmódja is élesen utal. Az azóta hatályát vesztett 8.400/1946. M. E. számú rendelet 17. szakasza a kögazdaság, a ma érvényben lévő 1950. évi 30. törvényerejű rendelet 58. szakasza, a népgazdaság súlyos sérelmét vagy veszélyeztetését említi. A két kifejezési módból is következtetés vonható arra a különbségre, ami a két időpont

között fennállt. 1947. óta a tőkés magánszektort lényegében felszámoltuk és ma már valóban népgazdaságunk van. Az 1947. évben elkövetett valutaüzérkedés mai népgazdaságunk érdekét a törvényben említett súlyos mértékben nem sértheti. Figyelemmel kell végül ebben a vonatkozásban lennünk arra is, hogy a dollárösszeg külföldről, ellenérték nékül jött be az országba. Hagyó-Kovács Gyula vádlott főnökének, a zirci apátnak utasítására egyszerre adta el a neki átadott 6000 dollárt, így az üzletszerűség nála nem állapítható meg, tehát az 58. szakasz második bekezdésben meghatározott minősítésnek sincs helye.

A negyedik vád alapja az insulinnal és a szesszel való árdrágító üzérkedés. Ebben a vonatkozásban a tárgyalás adatai szerint Hagyó-Kovács Gyula a szerzetesrend pénzével spekulációs üzletekben vett részt. Nincsenek azonban adatok arra, hogy ezeket a spekulációs üzleteket a 8800/1946. M. E. számú rendelet 1. szakasz 3. pontjába ütköző módon bonyolította le a vádlott. Itt is utalnom kell az 1947. évi viszonyok és a mai viszonyok közötti alapvető különbségre. A szocialista erkölcsi és büntetőjogi felfogás szerint spekulációs üzletek kötése elítélendő, azonban 1947. évi viszonyaink között még akár csendestársasági, akár más társulási formában lehetséges volt a törvény által nem büntett módon spekulációs üzleteket kötni.

Tisztelt Megyei Bíróság! Hagyó-Kovács Gyula VII. rendű vádlott büntetésének kiszabásánál figyelemmel a büntetőtörvényünk általános részének 50. szakaszára, szem előtt kell tartani azt, hogy ez a vádlott szerzetespap. Ez a minősége nyomatékos enyhítő körülményként veendő figyelembe a következő okokból:

A vádlott most 63 éves. Ifjúsága a századforduló idejére, az imperializmusba torkolló kapitalizmus uralmának idejére esik. Neveltetéséről végig a katolikus egyház gondoskodott. Erre nem olyan értelemben hivatkozom, hogy a papi nevelés egymagában feltétlenül bűntett elkövetéséhez vezet. Azok azonban, akik a vádlott ifjúságának idejében az egyházi hatalmat a kezükben tartották, akik tehát a vádlott nevelésének irányát megszabták, nem az ősegyház mezítlábas, szegény apostolai voltak, hanem bíborban pompázó feudális nagyurak és a feudalizmus zsugorodó hatalmát a monopóltőkével megújító tőkés hatalmasok.

A VII. rendű vádlott, Hagyó-Kovács Gyula tehát abban az ifjúkorában, amelyben egy embert majdnem megváltoz-

hatatlanul egy életre ki lehet alakítani, egyéniségét meghatározni, nem a szegények, elnyomottak, rabszolgák, kizsákmányoltak ősegyházának a felfogásában, hanem egy eredeti formáját elvesztett feudálkapitalista egyház felfogásában nevelkedett és ennek megfelelően alakult ki egyénisége.

A pápai csalhatatlanság a szerzetes-vádlott gondolkodásában alapvető dogma. A pápák XIII. Leó óta hirdették a magántulajdon szentségét és a kapitalista gazdasági rendszer isteni eredetét. A vádlott előtt ez csalhatatlan tanítás volt. A pápák évszázadok óta hirdették az állami hatalom alárendeltségét az egyházi hatalommal szemben. A vádlott előtt ez is csalhatatlan tanítás volt. A vádlott nyilván jól ismerte, hogy a Vatikán bankjai, a Banca di Roma, a Banca di Santo Spirito — a Szent Lélek Bankja — és a többi egyházi irányítás alatt álló bank, valamint az egyházi irányítás alatt álló kereskedelmi és ipari vállalatok tőkés gazdálkodást folytatnak és ennek keretében spekulációs üzletekkel is foglalkoznak. A vádlott azt is ismerhette, hogy a Vatikán pénzügyi vezetői valutaüzletekkel is foglalkoznak, amint ez Cipico és Ghidetti pápai prelátusok ismert ügyéből kiderült. A vádlott több, mint három évtizeden át maga is a vatikáni uradalmakhoz és a nagyvállalatokhoz hasonló tőkés gazdálkodást folytató zirci apátság, a cisztercita-rend gazdálkodásának vezetője volt. A vádlott egész korszakot élt át és gazdálkodott azok szerint a törvények szerint, amelyekben nevelték és amelyek akkor Magyarországon is uralkodóak voltak. Ezeket a törvényeket nálunk elfújta a felszabadító harcok vihara. Magyarországon is a felszabadulás után rohamosan szorította ki a kapitalizmust, a didalmasan épülő szocializmus. Egy új világ épült a régi helyébe. Hagyó-Kovács Gyula vádlott pedig ittmaradt. Ittmaradt egy megváltozhatatlan, idejétmúlt ideológiával és kezében a rendfőnök által rábízott, még mindig jelentős vagyont képviselő pénzösszegekkel. Mint szerzetespapnak, szorosabb volt a kapcsolata rendjével és ezen keresztül a Vatikánnal, mint a szocializmust építő népi demokratikus államml. A Vatikánban azonban nem változtak a gazdálkodásra vonatkozó törvények és erkölcsi szabályok. A vádlottnak a fentieknél fogva tehát nem volt meg a képessége, hogy a spekulációs üzletek társadalmi veszélyességét, a mi 1947-es viszonyaink között felismerje, a valutaüzletekre és a többi cselekményére vonatkozólag pedig legalábbis korlátozott volt ez a képessége.

Tisztelt Megyei Bíróság! Az Államügyész úr beszédének végén óvást emelt az ellen, hogy a bíróság a vádlottak beismerését enyhítő körülményként mérlegelje. Én ennek ellenére azt indítványozom, vegye figyelembe a bíróság a büntetés kiszabásánál a vádlott beismerő és felderítő vallomását azért, mert éppen ennél a vádlottnál nem a tárgyi bizonyítékok derítették fel a cselekményt, hanem ő maga mondotta el mind a népellenes magatartására vonatkozólag, mind a valutacselekményekre vonatkozólag, mind a többi cselekményekre vonatkozólag a teljes tényállást. Ez a vallomás tehát valóban felderítő vallomás volt és amely ennélfogva minden részletre kiterjedő és megbánó vallomás volt. Vegye figyelembe továbbá a bíróság a vádlott 63 éves korát és az ezzel kapcsolatos törődött állapotát és azt, hogy ilyen vádlottnál a kiszabott szabadságvesztés büntetés minden éve legalábbis két évnek számít.

Elnök: Kérem Csellár István nyolcadrendű vádlott védelmének szóbeli előterjesztését.

Dr. Barabás Béla, Csellár István védőjének beszéde.

Barabás: Tisztelt Megyei Bíróság! Az államügyészség népellenes és egyéb más súlyos bűncselekmények elkövetésével vádolja Csellár István VIII. r. vádlottat. Bevezetőben röviden vázolni kívánom azokat az okokat, amelyek szerepet játszottak vádlott mentalitásának kialakításában és amelyek mintegy talaját képezték a bűncselekményeknek.

Vádlott itt a tárgyaláson és a vele történt személyes beszélgetésem során is azt állította, hogy őt nevelése, a világ és a magyar katolikus egyház vezetőinek éles szembenállása a népi demokratikus és szocialista renddel szemben, valamint ezen vezetőknek az utasításai befolyásolták cselekményeinek elkövetésében. Ez a befolyás a nyolcadrendű vádlottnál oly nagy volt, hogy annak következtében szinte természetesnek tartotta, hogy a népi demokráciával szemben álljon, annak törvényeit semmibe vegye, s s ha a helyzet úgy kívánja, azokat minden gondolkodás, lelkiismeretfurdalás nélkül megszegje.

E hatás kialakításában jelentős szerepet játszottak Mindszenty József és e per vádlottai közül Grősz József és Endrédy Vendel. Grőszék ugyanis az összeesküvés szervezése során utasításaikkal, általános magatartásukkal megkísérelték a papokat és a hívőket szembefordítani népi

demokratikus államrendünkkel. E törekvésük a nyolcadrendű vádlott esetében sikerrel járt.

A védelem álláspontja szerint ezekre a körülményekre tekintettel Csellár István bűnösségében jókora része van a már elítélt Mindszenty Józsefnek és a jelen per vádlottai közül Grősz Józsefnek, valamint Endrédy Vendelnek, mivel kétségtelen, hogy ezeknek, mint a katolikus egyház magyarországi vezetőinek közös befolyása nélkül nem követte volna el a terhére rótt bűncselekményeket.

Tisztelt Megyei Bíróság! VIII. r. vádlott nevében kérem, hogy fenti körülményeket a büntetés kiszabásánál mérlegelni és a vádlott javára értékelni szíveskedjék.

Az egyes vádpontokhoz a következőket kívánom előadni.

Az államügyészség vádolja Csellár Istvánt az 1440/1945. M. E. számú rendelet 12. §-ának 6. pontjába ütköző bűnpártolással elkövetett népellenes bűntettel, amelyet azáltal követett el, hogy Vezér Ferencet, Tóth Illést, Sulkovszky Alfrédet, Karácsonyi Guidót és Szijjártó Henriket és még másokat bujtatott. A hivatkozott rendelethely szerinti bűncselekményt az követi el, aki a rendelet 11., 13. és 15. §-aiban meghatározott bűncselekményekben bűnös személyeket bujtat. A tárgyalás adataiból kiderült, hogy Vezér Ferenc, Karácsonyi Guidó és Tóth Illés, akiket a vádlott bujtatott, kétségtelenül népellenes bűnösök, azonban nem nyert beigazolást az, hogy fenti személyeken kívül másokat is bujtatott, valamint az, hogy Sulkovszky Alfréd és Szijjártó Henrik tényleg követtek-e el a 11., 13. és 15 §-okba ütköző bűntetteket, miért is a védelem álláspontja szerint e két utóbbi személy és a többi személyek bujtatása miatt vádlott bűnösségét a vád szerinti bűncselekményekben megállapítani nem lehet.

Természetesen a védelem tisztában van azzal, hogy Vezér Ferenc, Karácsonyi Guidó és Tóth Illés bujtatása megállapítja a vádbeli bűncselekményt, azonban a büntetés kiszabásánál mérlegelendő az a körülmény, hogy a vádbeli öt, illetve még több személlyel szemben három esetben nyert bizonyítást a népellenes bűnösök bujtatása.

A fegyverrejtegetés miatt emelt vád a vádlott beismerésével és a tárgyi bizonyítékokkal beigazolódott. Megállapítást nyert ugyanis, hogy vádlott két darab pisztolyt és néhány töltényt rejtegetett. Ezeket a pisztolyokat rendtársaitól kapta. Kérem a rejtegetett fegyverek és lőszerek csekély mennyiségét enyhítő körülménynként vádlott javára értékelni.

A valutaüzérkedés bűntettét vádlott azáltal követte el, hogy a kémkedés miatt kiutasított Zsembrzusky Mihály, volt pálos-rendfőnöktől kapott 5000 dollárt nem jelentette be és azt zúgforgalomban értékesítette. Vádlott, amikor valutabejelentési kötelezettségének nem tett elegt, amikor a valutákat zúgforgalomban értékesítette, bizonyos kényszer hatása alatt cselekedett, mert hiszen, ha az illegális úton kapott dollárokat a Nemzeti Banknál bejelentette volna, akkor ezáltal le kellett volna lepleznie azt, hogy azok törvénytelen úton jutottak hozzá, le kellett volna lepleznie önmagát, illegális kapcsolatait, céljait és ez különösen a vádlottól nehezen várható el, aki a már előbb kifejtett okoknál fogva meg volt győződve arról, hogy ezt a pénzt neki helyesen a rend anyagi szükségleteinek a kielégítésére, valamint szerzetestársai kiszöktetésére kell felhasználnia a kapott és általa kötelezőnek tartott utasítások alapján.

A minősítés tekintetében utalok az előttem szóló védőtársam által kifejtettekre, amelyeket teljes egészében magamévá teszek.

A külföldre szökés, valamint a Btk. 400. §-ának (1) bekezdésébe ütköző közokirathamisítás büntette szorosan egybekapcsolódik, mert hiszen Csellár Zembrzuskytól, valamint a tartományi rendfőnöki értekezleten Endrédytől azt az utasítást kapta, hogy rendtársainak illegális tevékenységét, valamint külföldre szöktetését szervezze meg és segítse elő. Ez utóbbi utasítás jelentőségét és súlyát alátámasztotta az a tény, hogy a rendőrfőnöki értekezleteken a püspöki kar tagjai közül résztvettek Grősz József érsek és Hamvas Endre püspök is. Ezen utasítások végrehajtása követelte meg a hamis bejelentőlapok kiállítását és azt, hogy azokat, akik nem akartak, vagy nem tudtak Magyarországon bujkálni, a rend minden eszközzel segítse külföldre szökni. A vádirat maga is elismeri, hogy Csellár István szerzetestársainak kiszöktetését a kapott utasítások szerint készítette elő. Ezek az utasítások pedig olyan tekintélytől jöttek, hogy azokat vádlott, aki gyermekkorától kezdve a hierarchikus tekintély feltétlen tiszteletében nőtt fel, úgy érezte, okvetlenül teljesítenie kell.

Kétségtelen, hogy vádlott elkövette a szöktetés és a közokirathamisítás bűntettét, amint azt vallomásában el is ismerte, azonban jelentős súllyal esik javára az a körülmény, hogy a külföldre szöktetésre, valamint volt rendtársainak belső illegális tevékenységének megszervezésére

olyan utasításokat kapott, amelyek elől ő, mint rendfőnök, mint pap nem térhetett ki.

A védelem álláspontja szerint a szöktetés bűntettének vádbeli minősítése téves, tekintettel arra, hogy az 1948. évi 48. törvénycikk 1. §-ának 4. bekezdése szerint a csoportos szöktetés büntetendő, a csoport fogalma az állandó bírói gyakorlat értelmében legalább öt személyt kíván meg, jelen esetben pedig a vádirat szerint is Csellár István csak három személynek a külföldre szökését akarta elősegíteni. Fentiekre tekintettel tehát vádlott bűncselekménye nem a 4, hanem a 3. bekezdés szerint minősítendő.

Tisztelt Megyei Bíróság! Vádlott a tárgyaláson töredelmes és részletes beismerő vallomást tett. Beszélgetésünkkor és itt a tárgyaláson is kijelentette, hogy cselekményei elkövetését őszintén és mélyen megbánta. Természetesen, a megbánás egyszerű kijelentése egy vádlott részéről nem mindig érdemel hitelt. Jelen esetben azonban a megbánás őszinteségében véleményem szerint nem lehet kételkedni, mert vádlott nemcsak bűnösségét ismerte el, nemcsak mondotta, hogy megbánta cselekményeit, de ezt vitán felül álló módon igazolta is vallomásában. Ez a vallomás ugyanis nemcsak a vádbeli cselekményekre terjedt ki, hanem szinte nyilvános gyónás volt, amelyben a vádlott kiterjeszkedett olyan bűneinek elmondására is, amelyek a büntetőtörvénykönyvekbe nem ütköznek és amelyek elmondására semmi külső szükség nem volt, hiszen ezirányban még kérdést sem tett fel neki senki. Vádlott azonban, érezvén bűneit, könnyíteni akart magán azok elmondásával és egyidejűleg lesujtó értékítéletet is mondott cselekményeiről. Ha a vádlottakkal kapcsolatosan lehet beszélni, töredelmes, beismerő vallomásról, illetve megbánásról, akkor erről elsősorban VIII. r. vádlottnál lehet szó. Ez a töredelmes beismerés, megbánás jelentkezik a legnagyobb súlyú enyhítő körülményként.

Ugyancsak enyhítő körülményként kérem figyelembe venni nevelését és származását. Ezek determinálták ugyanis vádlott magatartását, amely a népi demokráciával való szembenállásban jutott kifejezésre. Vádlott nem született bűntettes, mint ahogy ilyenek nincsenek is, őt körülményei tették bűnözővé.

Igen elhatározó jelentőséggel bírtak vádlott cselekményeinél azok a felsőbb egyházi helyekről jött utasítások, valamint vezető egyházi személyek általános magatartása népi demokráciánkkal szemben, amelyekről már előbb részletesen szólottam.

A büntetés kiszabásánál mérlegelendő az is, hogy valamennyi vádlott közül Csellár István cselekményei minősülnek legenyhébben a büntetőtörvények szempontjából és az összeesküvésben való részvétellel egyáltalán nincs vádolva.

Kérem a Megyei Bíróságot, hogy a büntetés kiszabásánál mindezen enyhítő körülményeket figyelembe venni és vádlottal szemben enyhe ítéletet hozni szíveskedjék.

Elnök: Kérem Vezér Ferenc kilenced rendű vádlott védelmének szóbeli előterjesztését.

Dr. Fodor Lajos, Vezér Ferenc védőjének beszéde

Fodor: Tisztelt Megyei Bíróság! Vezér Ferenc pálosrendi szerzetes, IX. r. vádlott védettem, a vád tárgyává tett tényállást megbánásának őszinte és töredelmes kifejezése mellett beismerte. A legsúlyosabb bűncselekmény megvalósítását magábanfoglaló cselekvősége tehát kétséget kizáró bizonyossággal áll a tisztelt Itélőtanács előtt, mert hiszen azt a csatolt bűnjelek és bizonyítékok mindenben alátámasztják. A hivatása tudatában eljáró védőnek nem lehet feladata a feketét fehérre mosni, a súlyos bűncselekmény tényét elkódösíteni vagy elhomályosítani. Feladatunk, hogy a bűncselekmény valóságos megjelenítése mellett rámutassunk a vádlott mellett és javára felsorakoztatható mindazon körülményekre, amelyek cselekményének enyhébb elbírálását tehetik lehetővé. Így rá kell mutatnunk a vádlott neveléséből folyó személyes tulajdonságaira, lelki és szellemi fejlődésének, állandó környezetének hatásából eredő adottságaira, amelyek nélkül — mint a jelen esetben — az előttünk feltárult bűncselekmény sok valószínűség szerint meg sem valósult volna.

Nem hagyható figyelmen kívül, hogy, Vezér Ferenc zsenge gyermekkorában szakadt ki szülei közvetlen nevelőhatása alól és így korán szakadt el a dolgozó nép köréből. Alig volt 10 éves, amikor szüleitől, testvéreitől messze távol, Esztergom mellé, a Szalézi-rend internátusába került, ahonnan — amint nekem személyes beszélgetésünk alkalmával elmondotta — még a szünidő alatt sem igen engedték haza szüleihez. Az érettségi vizsga után mindannak hatására, amiben hosszú éveken át része volt, lépett be a Pálos-rendbe és mint itteni novicius végezte el a hittudományi főiskolát, amikor 26 éves korában pappá szentelték és rendjének gellérthegyi házában, mint gondnokot osztották be.

Vezér Ferencbe a szerzetesi nevelés belesulykolta a feltétlen engedelmességet és egyben az uralkodó osztály — és ezt idézőjelben mondom — „tekintélyének" tiszteletét, sőt a vélt tekintélyek előtt a szolgai meghajlást is. Ennek a jelentőségét kívánja a védelem különösen kiemelni, mert mint hallottuk és még látni fogjuk, az egyoldalúan nevelt, ki nem egyensúlyozott Vezér még Endre Lászlót is, — a dolgozó magyar népnek ezt a dühödt és aljas ellenségét is, — olyan tekintélynek fogadta el, akinek biztatására folyamatos bűnös és végzetes cselekedetekre ragadtatta magát.

De fel kell hívni a figyelmet a védettemnek a főtárgyalás során kérdésemre tett arra a kijelentésére is, hogy olvasmányai főleg fasiszta és soviniszta jellegűek voltak, sőt ezek között — mint velem személyes beszélgetésünk alkalmával közölte — volt egy szerbkiadású kézikönyv is az usztasa-mozgalomról, amely erősen hatott rá akkor, amikor a vád tárgyává tett bűncselekményeket elkövette.

Mindezek és a főtárgyalás során általunk oly nagy megdöbbenéssel hallott erkölcsi fertő, amely valósággal elgennyesítette a pálosrendi szerzetesi életet, az 1939-ben kirobbantott második világháború rendkívüli viszonyai, a fasiszta politikai eszmék, a ferdén nevelt fiatal szerzetest a nép ellenségévé tették, ami méginkább megnyilvánult akkor, amikor 1944 júliusában, már a féktelen fasiszta terror, a fejvesztettség, a háborús uszítások teljében Kiskúnfélegyháza határába, messze kint a tanyavilágba, az Endre László kegyuraságát képező szentkúti kápolnához helyezték át. Endre László, aki örömmel játszotta a kényúr szerepét, mérhetetlen hiúságának szívesen áldozott akkor, amikor sűrűn látogatta kegyuraságai helyét, a fiatal, a sovinizmus káprázatában élő pálos-szerzetest végzetes befolyása alávonta.

Az elfogult, ferdén nevelt szerzetes számára Endre László volt a megtestesítője mindannak, amit a fajvédelem, a sovinizmus jelszavainak hatása alatt álló, az orgoványi puszta közelségétől és szellemétől elbódított fiatal pap eszményképének, követendőnek vallott. Ez az Endre László, aki a reakció ördögei között az egyik legsötétebb volt, 1944 október 9-én megszökött Szentkútról, de méltóan egyéniségéhez, úgy szökött meg, hogy maga mögött hagyta a gyűlölet és a pusztulás általa időzített aknáit. Eltávozása előtt még azt szuggerálta Vezér fejébe, hogy tartson ki, gyilkoljon, szabotáljon, mert ő diadalmasan úgyis visszatér a

Dunántúlról a két hét mulva ellentámadó nyilas és német seregekkel.

Tudjuk a főtárgyalás adataiból, hogy ez a befolyás, ez a szuggesztio miként érvényesült Vezérnél és polgárőrség címe alatt felfegyverzett bandájánál. A már Félegyházát erősen túlhaladt felszabadító Vörös Hadsereg hátsó szolgálatát ellátó orosz katonákat támadták meg és ölték meg. Sőt 1944 december közepén Vezér Ferenc, a pálosrendi szerzetes, akinek hivatása a szeretet és az igehirdetés, önkezével ölt meg egy szovjet katonát.

Szörnyű bűn az, amit a vádlott szerzetes minden kétséget kizárólag elkövetett. Van mentség erre a szörnyű bűnre? A hívő keresztény megvetéssel fordul el ettől a bűntől. Tud-e a védelem mentséget hozni? Kell hoznia, ezért mélyítette ki a védelem mindazt, amit Vezér előéletével, neveltetésével, környezetével, befolyásoltságával, példaképeivel és fiatal korával összefügg. A védelem kötelességének érzi, hogy rámutasson arra, hogy az elkövetett szörnyű bűnök ellenére is helyesen állította a vádhatóság védencemet mint kilencedrendű vádlottat a magyar nép bírósága elé. Vezér Ferenc vádlottat nagy bűnök terhelik, de az ő bűnei sokkal kevésbbé súlyosak azoknak bűneinél, akik azoknak a bűnöknek az elkövetésére, amelyek miatt most mint vádlott társai vele egy sorban állnak itt előttünk.

Ezek a vádlottak az ő egyházi felettesei és általa tekintélyeknek tartott személyek befolyásolták őt döntő módon bűnhődnie kell.

A Vezér Ferenc vádlott által elkövetett bűncselekményekért a felelősség jelentős, mondhatnám túlnyomórésze ezeket az egyházi tisztségeket betöltő vádlott társait terheli. Ennek az érvelésemnek az alátámasztására hivatkozom arra, hogy amikor Vezér Ferenc szörnyű bűneit egyházi feletteseinek tudomására hozta, ezek a felháborodás, a rájuk nézve kötelező feljelentés helyett azt az utasítást adták, hogy titkolja el cselekményeit, vigyázzon, hogy Népköztársaságunk hatóságai erről tudomást ne szerezzenek, de egy szóval sem juttatták kifejezésre azt, hogy tevékenységét megbélyegzik, vagy elítélik. Sőt a tárgyalás anyagából éppen ennek az ellenkezője derült ki, mert ezek az egyházi funkcionáriusok Vezér Ferencnek szörnyű bűneiért a megbélyegzés helyett kifejezett elismeréssel adóztak.

A vád tárgyává tett cselekmény beismerése és a tényállásnak tárgyi bizonyítékok alapján is történt hiteles meg-

állapítása miatt a védelemnek a bűnösség kérdésében nem lehet különvéleménye. A büntetés kiszabása tekintetében azonban rá kell mutatnom azokra a nyomatékos enyhítő körülményekre, amelyek a BTK. 51. §-a értelmében a törvényben megállapított büntetés enyhítésére alkalmasnak látszanak.

Ilyen nyomatékos enyhítőkörülmény elsősorban a vádlott töredelmes megbánását magábafoglaló ténybeli beismerése, amely felderítő jellegű volt, amennyiben a cselekvőségével kapcsolatos más bűncselekményeket is feltárt a nyomozó hatóság előtt. Enyhítő körülményként mutatkozik továbbá a vádlott büntetlen előélete és fiatal kora is. Kérem a tisztelt Itélőtanácsot, hogy egyfelől a súlyos bűncselekmény, másrészről az enyhítő körülmények szorgos mérlegelésével hozza meg bölcs, igazságos és irgalmas ítéletét.

Elnök: A bűnvádi perrendtartás tárgyaláson az utolsó szó jogát a vádlottaknak biztosítja.

Grősz József, kíván az utolsó szó jogával élni?

Grősz József: Igen kérem.

Elnök: Tessék.

Grősz József az utolsó szó jogán.

Grősz: Tisztelt Megyei Bíróság! Az utolsó szó jogával élve, ki akarom jelenteni, hogy sajnálom és bánom, amit a Magyar Népköztársaság ellen vétettem. Multam és világnézetem szembeállított a népi demokráciával. Neveltetésemnél, körülményeimnél fogva legitimista meggyőződésű voltam, annak vallom magamat most is, ez vitt bele azokba a cselekményekbe, amelyekért most felelnem kell.

Tisztelt Megyei Bíróság! 64 éves ember vagyok. A zárka magányában sokat töprengtem, meditáltam és rádöbbentem arra, hogy azok az eszközök, amelyekhez folyamodtam, károsak és ártalmasak arra az ügyre, amelyet életfelfogásomból eredően a magaménak vallok, cselekedeteim pedig ártottak és kárt okoztak a dolgozó magyar népnek. De biztat a Szentírás szava: Cor contritum et humiliatum Deus non despiciet, a bűnbánó és alázatos szivet Isten nem veti meg. Hiszem, hogy az emberek is irgalmasan ítélik meg tetteimet, egyben pedig remélem, hogy paptársaim, hiveim és barátaim példámon okulva, nem járják azt az utat, amelyen én jártam és tartózkodnak azoktól a káros és az egyházra is hátrányos cselekményektől, amelyeket én elkövettem.

Kérem a tisztelt Megyei Bíróságot, hogy beismerő vallomásomat és körülményeimet figyelembe véve, hozza meg ítéletét.

Elnök: Dr. Bozsik Pál, kíván ön élni az utolsó szó jogával?
Bozsik: Igen.
Elnök: Tessék.

Bozsik Pál az utolsó szó jogán.

Bozsik: Mélyen tisztelt Bíróság! Az utolsó szó jogán lelkiismereti kötelességet kívánok itt teljesíteni. Midőn őrizetbe kerültem, már akkor súlyos betegségben voltam. Midőn a vizsgálati szervek észrevették gyengeségemet, azonnal orvosi vizsgálatot rendeltek el. Ennek a vizsgálatnak eredményeként rögtön kórházba utaltak, ott egy tágas magánszobát kaptam, nappalra külön ápolónőt, éjjelre külön ápolót rendeltek mellém. Ezenkívül a leggondosabb orvosi kezelésben részesültem. Ennek az orvosi kezelésnek eredményeként visszanyertem egészségemet. Hálámat nem tudom másként kifejezni, mint ha itt a nyilvánosság előtt úgy a vizsgálati szerveknek, mint a kezelő-orvos uraknak köszönetet mondok.

A mélyen tisztelt Bíróság vallomásomból ismeri beállítottságomat. Vallomásaimból ismeri összeesküvő tevékenységemet is. Tudom azt, hogy ezzel a tevékenységgel súlyosan vétettem a Népköztársaság törvényei ellen.

Ebben a tudatban és beismerő vallomásom alapján, kérem a mélyen tisztelt bíróság méltányos ítéletét.

Elnök: Tessék helyet foglalni. Dr. Farkas Endre, kíván az utolsó szó jogán élni?
Farkas: Igen.
Elnök: Tessék

Dr. Farkas Endre az utolsó szó jogán.

Farkas: Mélyen tisztelt büntető tanács. Legyen szabad a végső szó jogán röviden rámutatnom arra a körülményre, hogy engem szüleim papi pályára szántak, és azért Kalocsára küldtek a jezsuitáknak gimnáziumába, ahol azután az érettségének az elvégzésével, 1907-ben az akkori kalocsai érsek felküldött engem Bécsbe, a Pázmáneumba, a theológiának az elvégzésére. Itt együtt tanultam Grősz Józseffel, a jelenlegi kalocsai érsekkel és sok más kimagasló papokkal és

különösen a kalocsai érsekkel barátságom és összeköttetésem azóta is állandó és folyamatos lett. Úgy az ő, valamint Bozsik Pálnak a befolyása és irányítása adta az erkölcsi alapot és az indító okot, hogy meghívására ebbe a már folyamatban lévő összeesküvésbe bekapcsolódjam. A másik ok az volt, hogy az amerikaiak befolyása és állandó biztatása, ami szerint rövidesen Titóékkal együtt igérték, hogy fegyveres erővel fognak fellépni velünk szemben. Különben is az amerikaiak a rendszerváltozást mindig úgyszólván igen rövid időre ígérték és ez váltotta ki bennem azt, hogy az összeesküvésben szerepet vállaltam és vállaltam az igazságügyminiszteri tárcát is. Ha ennek a két körülménynek együttes hatása engem el nem ragad, én ebbe az összeesküvésbe nem keveredtem volna bele. Én cselekményemet őszintén bánom, amit az én beismerő és részletes vallomásom is igazol. Kérem ezeknek a körülményeknek figyelembevételével, valamint őszinte beismerésemnek és bűnbánatomnak figyelembevételével, tekintettel arra is, hogy büntetlen előéletű vagyok és hogy családos ember vagyok, kérek méltányos ítéletet.

Elnök: Tessék helyet foglalni. Dr. Hévey László, kíván az utolsó szó jogával élni?

Hévey: Igen.

Elnök: Tessék.

Dr. Hévey László az utolsó szó jogán.

Hévey: Igen tisztelt büntetőtanács, tanácselnök úr. Évek hosszú során keresztül súlyos bűnöket követtem el a nép ellen. Súlyos bűnöket követtem el a Népköztársaság ellen is azzal, hogy fegyveres összeesküvés vezetésében és szervezésében vettem részt. Ezeknek a súlyos bűnöknek a nagyságára és a következményeknek messzekiható horderejére letartóztatásomkor, illetve őrizetbevételem alkalmával, döbbentem rá. Ettől a pillanattól kezdve egy célom volt csupán: őszinte, töredelmes és mindenre kiterjedő, felderítő vallomást tenni a hatóság előtt. Úgy a nyomozati eljárás során tett vallomásaimban, mint itt, a főtárgyalás alkalmával, őszintén elmondottam bűneimet. A nyomozati eljárás során, akkor, amikor vallomást tettem, minden nyugodt lehetőséget megkaptam arravonatkozólag, hogy magamba szálljak és rádöbbenve bűneimre, ezeket őszintén elmondottam. Nem akarom és nincs szándékomban az, hogy a nép ellen és a népi köztársaságunk ellen elkövetett bűneimért a felelőssé-

get másokra hárítsam. Ezeket a súlyos bűnöket szabad akarattal és megfontoltan én követtem el, én vagyok érettük a felelős tehát, mégis ez alkalommal csupán csak utalni szeretnék itt az igen tisztelt büntető tanács előtt arra, hogy bűneim elkövetésekor legitimista környezetem befolyása is hatott.

Vallomásaimban őszintén vallottam be bűneimet és ezzel kapcsolatban megvilágítottam a kapcsolatos mellékkörülményeket is. Azzal, hogy vallomásaim során, — különösen nyomozati vallomásaim során — a töredelmes és őszinte vallomások mellett felderítő vallomást is tettem, az volt a célom, illetőleg törekvésem, hogy az igazság megállapítását megkönnyítsem. Ezzel akartam, igen t. büntetőtanács dokumentálni azt az elhatározott szándékomat és akaratomat, hogy gyökeresen felszámolom azt a multat, amely engem egyrészt népellenes cselekedetekbe vitt, másrészt pedig belesodort a népi köztársaság elleni összeesküvésbe.

Elnök: Tessék helyet foglalni.

Dr. Pongrácz Alajos; kíván valamit még előadni?

Pongrácz Alajos: Szeretnék!

Elnök: Tessék

Dr. Pongrácz Alajos az utolsó szó jogán.

Pongrácz Alajos: Tisztelt Tanácselnök úr! T. büntető tanács! Köszönöm, hogy módot adnak nekem, hogy az utolsó szó jogán néhány gondolatomat kifejtsem.

Súlyos bűncselekményekkel vádolva állok a megyei bíróság előtt. Nem óhajtom tetteimet mentegetni, és nem igyekszem enyhítő körülményeket felhozni. Az amerikai követségnek a szolgálatában, állásom megtartása érdekében fokozatosan kémtevékenységet fejtettem ki, amire vonatkozóan vallomásomban már részletesen beszámoltam. Nyílt kényszert feletteseim ugyan nem alkalmaztak velem szemben, de éreztem, hogy a követségen elfoglalt pozíciómegtartása érdekében feletteseim utasításait teljesítenem kell.

Amikor rádöbbentem arra, hogy milyen mélyre süllyedtem, akkor már késő volt, folytattam kémtevékenységemet a magyar nép ellen és hazaáruló tevékenységet fejtettem ki idegen érdekek szolgálatában, és amikor rádöbbentem arra, hogy mit jelentenek ezek a szavak: „kémtevékenység", „hazaárulás", akkor már késő volt. Környezetem hatása alatt eltompult lelkiismeretem szava és nem ismer-

tem fel, hogy milyen súlyos cselekedetekre ragadtattam el magamat, amikor feletteseim utasítására és tudatosan folytattam ezt a tevékenységet.

Be kell vallanom azt is Tanácselnök úr, hogy hitelt adtam a városban keringő rémhíreknek, azoknak, amelyeknek valótlanságáról azonban hamarosan elég alkalmam volt meggyőződni.

Szabadságom elvesztésén kívül semmiben nem éreztem hiányt. A velem szemben tanúsított bánásmód szigorú volt, de emberséges. A kábítószerekről, injekciókról terjesztett rémhírek épp így valótlanoknak bizonyultak, amint arról alkalmam volt meggyőződni.

Józanul, tiszta fejjel, testi és szellemi képességeimnek teljes birtokában tettem meg töredelmes, beismerő vallomásomat. Arra kérem a büntetőtanácsot, vegye tekintetbe és tekintse enyhítő körülménynek környezetem romboló hatását, töredelmes beismerő valomásomat és őszinte megbánásomat és sujtson irgalmas ítélettel.

Elnök: Egyebet előadni nem kíván?

Pongrácz Alajos: Nem kívánok tanácselnök úr.

Elnök: Tessék helyet foglalni.

Elnök: Endrédy Vendel! Kíván ön az utolsó szó jogával élni?

Endrédy: Igen.

Elnök: Tessék.

Endrédy Vendel az utolsó szó jogán.

Endrédy: A bíróság meghallgatta vallomásomat. Azokat a bűncselekményeket, amelyeket a vádhatóság terhemre írt, valóban mind elkövettem. Őszinte beismerésemet az utolsó szó jogán nem kívánom módosítani. Nem tudom és nem is akarom sem bűncselekményeimet kisebbíteni, sem indító okaimat és céljaimat mentegetni, szépíteni. Nem akarok kibújni a felelősségrevonás és a büntetés alól. Eljárásomat magyarázni tudnám csupán, a bennem élt előítéleteknek megemlítésével, amelyeknek hatása alatt a népi demokráciák vezetőinek minden szavában és szándékában propagandát láttam csupán, programmjuk és terveik kivihetőségét tagadtam, helyességüket kétségbevontam és a Magyar Népköztársaság általam is jól látott, le nem tagadható eredményeit félremagyaráztam.

Kérem tanácselnök urat, engedje meg, hogy néhány szavas üzenettel forduljak volt szerzetestársaimhoz.

Elnök: Tessék!

Endrédy: Kérem a feloszlatott szerzetesrendek tagjait, elsősor-

ban a volt szerzetes nővéreket, szolgálják teljes odaadással, mindegyikük a maga hivatásának megfelelően véreinket, a magyar népet, a kórházakban, az iskolákban és a többi munkaterületeken.

Bűncselekményeimet őszintén bánom, sajnálom, hogy elkövettem őket. Kérem a bíróság igazságos ítéletét.

Elnök: Hagyó-Kovács Gyula! Kíván az utolsó szó jogával élni?

Hagyó-Kovács Gyula: Nem kívánok.

Elnök: Foglaljon helyet. Csellár István! Ön kíván élni az utolsó szó jogával?

Csellár: Igen.

Elnök: Tessék.

Csellár István az utolsó szó jogán:

Csellár István: Tisztelt Bíróság! Súlyos bűncselekményeket követtem el. Eredője ennek az a mélységes erkölcsi fertő volt, amely a pálosrendben engem körülvett és nem volt erőm abból kiszabadulni. Ebben a bűnös életben erőssé tett engem elsősorban rendtársam, Zembrzusky Mihály, aki a Vatikánban működik, aki pénzzel és dollárjaival is igyekezett ezt erősíteni bennem.

Bűneimben erősített Grősz József érsek is, akit most az ő bűnbánatában, mélységes bűntudattal igyekszem követni és erősítettek más püspökök is üzelmeimben. Tisztelt bíróság! Aljas és bűnös cselekedeteket követtem el Isten és ember előtt egyaránt. Bűneimnek a mélységére és súlyosságára akkor döbbentem rá igazán, amikor a vizsgálatom során áttekintettem az életemet. Itt bontakozott ki előttem az általam elkövetett bűnöknek és vétkeknek a súlyossága. Mindent bevallottam. Bűnös tetteimért vezekelnem kell, meg kell bűnhődnöm, de büntetésemet teljes bűnbánattal akarom kitölteni és ehhez kérem a mélyen tisztelt bíróság emberséges ítéletét.

Elnök: Egyebet nem kíván előadni?

Csellár: Nem.

Elnök: (Vezérhez) Vezér Ferenc, kíván valamit előadni?

Vezér: Nem.

Elnök: Nem kíván egyebet előadni. Foglaljon helyet. A tárgyalást félbeszakítom. Határozat hirdetésre határnapul folyó hó 28-át, csütörtök déli 12 óráját tűzöm ki, amikorra a vádlottakat, a vádhatóságot és a védelmet megidézem. A mai tárgyalást berekesztem.

AZ ITÉLET

A Budapesti Megyei Bíróság ítélete:

A NÉPKÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Budapesti Megyei Bíróság a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésének bűntette és más bűncselekmények miatt *Grősz* József és társai ellen indított bűnügyben megtartott nyilvános tárgyalás alapján meghozta a következő

ítéletet

Az előzetes letartóztatásban lévő:

I. r. *Grősz* József vádlott bűnös

1. az 1946: VII. tv. 1. §-ának (1.) bekezdésében meghatározott, a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésének büntettében;

2. Az 1950: 30. tvr. 57. §. a) és b) pontjaiban meghatározott és az 58. §. 3. bekezdése szerint minősülő valutaüzérkedés bűntettében, továbbá

3. az 1948: XLVIII. tv. 48. §-ának 4. bekezdésében meghatározott külföldre szöktetés bűntettében; valamint

4. az 1945: VII. tv. 1. §-ával törvényerőre emelt 1440/1945 ME sz. rendelet 12. §-ának 6. pontjában meghatározott bűnpártolással elkövetett népellenes bűntettben.

II. r. dr. *Bozsik* Pál vádlott bűnös az 1946: VII. tv. 1. §. 2. bekezdésében meghatározott, a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való tevékeny részvétel bűntettében.

III. r. dr. *Farkas* Endre vádlott bűnös az 1946: VII. tv. 1. §. 2. bekezdésében meghatározott, a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való tevékeny részvétel bűntettében.

VI. r. *Endrédy Vendel* vádlott bűnös

1. az 1946:VII. tv. 1. § (2) bek-ben meghatározott, a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való tevékeny részvétel bűntettében; továbbá

2. 1. rb. folytatólagosan elkövetett az 1930:III. tv. 60 §-ának harmadik pontjában meghatározott és a 61. § (1) bek. szerint minősülő kémkedés bűntettében; továbbá

3. az 1950:30. tvr. 57. § a) és b) pontjaiban meghatározott és 58. § 3. bek-e szerint minősülő valutaüzérkedés bűntettében; és végül

4. az 1948:XLVIII. tv. 48. § 4. bek-ben meghatározott külföldre szöktetés bűntettében.

VII. r. *Hagyó-Kovács Gyula* vádlott bűnös

1. 1. rb. folytatólagosan elkövetett az 1945:VII. tv. 1. §-ával törvényerőre emelt 1440/1945. ME. sz. rendelet 10. §-ának 6. pontjában meghatározott népellenes bűntettben; továbbá

2. az 1946:VII. tv. 1. §-ának (2) bek-ben meghatározott, a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való tevékeny részvétel bűntettében; továbbá

3. az 1950. 30. tvr. 57. § a) és b) pontjaiban meghatározott és az 58. § 3. bek. szerint minősülő valutaüzérkedés bűntettében; és végül

4. a 8800/1946. ME. sz. rendelet 1 §-ának 3 pontjában meghatározott és a 9. § 2. bek. 2. és 3. pontja szerint minősülő árdrágító üzérkedés bűntettében.

VIII. r. *Csellár István* vádlott bűnös az

1. az 1945:VII. tv. 1. §-ával törvényerőre emelt 1440/1945. ME. sz. rendelet 12. §-ának 6. pontjában meghatározott bűnpártolással elkövetett népellenes bűntettben, továbbá

2. a 7150/1946. ME. sz. rendelet 2. §-ában meghatározott fegyverrejtegetés bűntettében; továbbá

3. az 1950:30. tvr. 57. § a) és b) pontjaiban meghatározott és az 58. § 3. bekezdése szerint minősülő valutaüzérkedés bűntettében; továbbá

4. az 1948:XLVIII. tv. 48. § 4. bek-ben meghatározott külföldre szöktetés bűntettében; és végül

5. a Btk. 400. §-ának 1. bekezdésében meghatározott folytatólagosan elkövetett közokirathamisítás bűntettében.

IX. r. *Vezér Ferenc* vádlott bűnös

1. mint tettes egy rb. a Btk. 278. §-ában meghatározott gyilkosság bűntettében; valamint

2. mint felbujtó több rb. a Btk. 278. §-ában meghatározott gyilkosság bűntettében; továbbá

3. az 1945:VII. tv. 1. §-ával törvényerőre emelt 1440/1945. ME. sz. rendelet 8. § 2. bek-ben meghatározott, a népek háború utáni békés együttműködésének megbontására irányuló bűntettben.

II.

Ezért a Megyei Bíróság: az 1946:VII. tv. 10. §. 1. bekezdése, illetve a 10. § 2 bekezdése — az 1950:30. tvr. 58. § 3. bekezdése — az 1948:XLVIII. tv. 48. § 4. bekezdése — az 1945:VII. tv. 1. §, illetve az 1440/1945. ME. sz. rendelet 11. § b) pontja, valamint 13. §-a — az 1930.III. tv. 61. § 1. bekezdése — a 8800/1946: ME. rendelet 9 § 2. bekezdése — a 7150/1946 ME. rendelet 2. § 1. bekezdése alapján — az 1950.II. tv. 51. § 2. bek. a) pontja felhívásával

I. r. Grősz József vádlottat összbüntetésül 15 évi börtönre;

II. r. dr. Bozsik Pál vádlottat 10 évi börtönre;

III. r. dr. Farkas Endre vádlottat 8 évi börtönre;

VI. r. Endrédy Vendel vádlottat összbüntetésül 14 évi börtönre;

VII. r. Hagyó-Kovács Gyula vádlottat összbüntetésül 13 évi börtönre;

VIII. r. Csellár István vádlottat összbüntetésül 10 évi börtönre; és végül

IX. r. Vezér Ferenc vádlottat összbüntetésül halálra, mint főbüntetésre ítéli.

Valamennyi vádlottat mellékbüntetésül az 1950:II. tv. 38., 39. §-ai alapján a közügyektől 10—10 évre eltiltja és teljes vagyonukat elkobozni rendeli.

A vádlottak által rendőrhatósági őrizetben, illetve előzetes letartóztatásban eltöltött időt a szabadságvesztés büntetésbe az 1950:II. tv. 54. § alapján teljes egészében beszámítja.

A vádlottaktól lefoglalt, s bűnjelként kezelt lőfegyvereket és lőszert, valamint az aranytárgyakat és különféle valutákat az 1950:II. tv. 37. §-a alapján elkobozza.

III.

Ellenben a megyei bíróság a Bp. 21. §-a alapján

V. r. dr. *Pongrácz Alajos* vádlott ügyében hatáskörét leszállítja s ügyét illetékes elbírálás végett a Budapesti Katonai Törvényszékhez átteszi. Végül:

IV. r. dr. *Hévey László* vádlott ügyét a jelen eljárástól elkülöníteni rendeli.

Indokolás:

A megyei bíróság vádlottaknak a nyilvános tárgyaláson tett nyilatkozatai, továbbá a tárgyaláson kihallgatott tanuk, a fegyverszakértő szakvéleménye, az iratokhoz csatolt okiratok és bűnjelek alapján a következő — ezúttal a szóbeli indokolásban csupán röviden és lényegében, az írásba foglalandó ítéletben részletesen is kifejtendő — tényállást fogadta el valónak és vette ítélkezései alapjául.

Mindszenty József még 1948. évben megbízta dr. Bozsik Pál II. r. vádlottat, bizalmas politikai tanácsadóját, hogy a demokratikus államrend megdöntésére szervezkedést építsen ki és annak gyakorlati programját dolgozza ki. Ezt követően Mindszenty — miután letartóztatásától tartott — 1948 november 3-án a budai úriutcai prímási palotában, majd 1948 december 1-én Esztergomban megbízta Grősz József I. r. vádlottat, hogy őrizetbevétele esetén vegye át az általa irányított szervezkedés vezetését. Ez utóbbi megbeszélés alkalmával kifejtette Mindszenty, hogy Grősz Józsefben látja politikai irányvonala töretlen továbbfolytatásának biztosítékát.

Mindszenty őrizetbevétele után Grősz József Mindszenty népellenes politikáját továbbvitte.

Dr. Bozsik Pál a Mindszentytől kapott megbízás alapján megkezdte a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés kiépítését és gyakorlati programjának kidolgozását. Beszervezte dr. Farkas Endre III. r. vádlottat; akivel együtt kidolgozta szervezkedésük elméleti alapját, az u. n. „jogfolytonossági elv"-et, mely szerint Mindszenty akadályoztatása miatt a király távollétében Grősz József kalocsai érsek mint homo regius az ideiglenes államfő.

A szervezkedés szoros kapcsolatot létesített az Egyesült Államok budapesti követségével.

A szervezkedés tényleges vezetését Grősz József 1949. augusztusában vette kezébe, amikor régi barátja és iskolatársa, dr. Farkas Endre vádlott felkereste őt, részletesen beszámolt a szervezkedés előrehaladásáról, az USA-követséggel létesített kapcsolatokról, s felhívta, hogy vállalja el az ideiglenes államfői tisztet és a szervezkedés legfelsőbb irányítását. Grősz József közölte vele, hogy a szervezkedésről már közvetlenül Mindszentytől értesült és vezetését elvállalta.

Ez időtől Farkas Grősz Józsefet sűrűn felkereste, s a szervezkedés konkrét kérdéseiről neki rendszeresen jelentéseket tett.

1950. tavaszán az USA-követség „virágnyelven" írt nyilat-

kozatot kért Grősztől, mely szerint ő tényleg résztvesz a királypárti szervezkedésben. Grősz az előre megállapított szövegű nyilatkozatot megadta, s Farkas azt a követséghez továbbította.

1950. július elején az USA-követség Grősz Józseftől újabb írásbeli nyilatkozatot kért. Grősz az USA-követségen legépelt nyilatkozat két példányát aláírta. A nyilatkozatban elvállalta az államfői tisztség betöltését és átmeneti kormány kinevezését. Egyben kötelezettséget vállalt, hogy Magyarország a rendszerváltozás után csatlakozni fog a nyugati államok szövetségéhez.

1950. nyarán az amerikaiak a szervezkedés részére egyre több utasítást adtak. Az államfői nyilatkozat átvétele után kormány kinevezését kívánták. Dr. Bozsik és dr. Farkas össze is állították az összeesküvés kormányát, amelyet Grősz József jóváhagyott.

További amerikai utasításra megkezdték a kormány mellé az u. n. Tanácskozó Testület szervezését, az államapparátus kulcsállásainak betöltésere alkalmas személyek kiválogatását és régi fasiszta katonatisztekből, csendőrökből karhatalom szervezését.

1950. nyarán a szervezkedés már jelentős fegyveres terrorcsoportokkal is rendelkezett, amelyek szervezését dr. Hévey horthysta katona- és rendőrtisztekből, osztenburgista különítményesekből, volt legitimista egyesületek és bajtársi szövetségek tagjaiból és egyéb népellenes elemekből szervezték. A fegyveres akciók konkrét előkészítését és vezetését az osztenburgistak vezetője, Mészáros Iván csendőrezres vállalta. A rendelkezésükre álló több mint 50 lőfegyverrel és 100 csomag lőszerrel előbb fegyverraktárak megrohanását, majd középületek, minisztériumok, a rádió, posta, stb. megrohanását tervezték. A terrorcsoportok szervezéséről Farkas Grősz Józsefnek rendszeresen jelentést tett.

A szervezkedés az előbbi fegyveres csoportokon kívül más föld alatt szervezkedő csoportokkal is felvette a kapcsolatot, így az Endrédy Vendel által irányított Papp Ervin-féle demokráciaellenes szervezkedéssel, valamint a BSZKRT-nál szervezkedő Romvári és a MAV-nál romboló tevékenységet folytató Balázsi illegális csoportjával.

1950. októberében elhatározták, hogy Héveyt kiküldik Franciaországba, hogy ott Habsburg Ottóval személyes kapcsolatot létesítsen.

A szervezkedés a népi demokratikus államrendet fegyveres erőszakkal, robbantásokkal, gyilkos merényletekkel, az 1919-ből jól ismert véres terrorral akarta megdönteni s a királyságot,

élén Habsburg Ottóval visszaállítani. Célkitűzéseik megvalósításánál egyrészt a Tito Jugoszláviájában és a nyugaton állomásozó felfegyverzett fasiszta magyar csapatokra, másrészt az amerikaiak és Tito fegyveres segítségére számítottak.

Grősz József, Endrédy Vendel és Csellár István Jenő vádlottak, hogy a rendszerváltozás esetére kellő személyi tartalékkal rendelkezzenek, a rendelkezésükre álló egyházi intézmények kihasználásával szökésben levő körözött bűntetteseket és más népellenes elemeket rendszeresen rejtegettek és támogattak, másokat külföldre szöktettek. Megszervezték a feloszlatott szerzetesrendek további illegális szervezett együttartását, hogy ezzel is kellő számú reakciós tartalékot biztosítsanak a hatalomátvétel idejére.

A szerteágazó akciók pénzügyi fedezetét a külföldről becsempészett jelentős valutaösszegek zúgforgalomban való értékesítéséből, külföldre csempészett nagy nemzeti értékű kódex, stb. kiárusításából, kongruacsalásból, inzulinnal és szesszel való üzérkedésből és sok egyéb bűnös és erkölcstelen ügyletből biztosították.

Szervezkedésük során nem válogattak az eszközökben. Igy pl. Vezér Ferenc vádlottról tudták, hogy mint a szentkúti pálos kolostor házfőnöke kulákokból és más népellenes elemekből felfegyverzett terrorbandát szervezett, s azt szovjet katonák meggyilkolására uszította és utasította. A gyilkosokat nyilvánosan megdicsérte és megjutalmazta. Egy szovjet katonát 1944 december közepén sajátkezüleg meggyilkolt, s a rendház udvarán elhantolt. Mindezt rendtársai, valamint Grősz József és más püspökök is tudták róla, s ezért több mint fél évtizedes bujkálása során mindenben támogatták.

II.

Vádlottak a tárgyaláson beismerték a terhükre rótt cselekményeket. Bűnösségüket is elismerték. Valamennyien hangoztatták őszinte megbánásukat. Mentségükre felhozták hosszú, több évtizedes reakciós szellemű neveltetésüket és az ezáltal kialakított szembenállásukat a népi demokratikus fejlődéssel. Felhozták továbbá a Vatikánból, s egyházi feletteseiktől kapott útmutatásoknak szándékukat formáló erejét és az egyházi felsőbbség iránt beléjük nevelt feltétlen tekintélytiszteletüket.

A bíróság vádlottak tényelőadását és cselekményeik alanyi bűnösségi fokát messzemenően enyhítő védekezését lényegében elfogadta, mert a tárgyalás egész anyaga egybehangzóan és minden kétséget kizáróan bizonyítja az ítéleti tényállást.

A Megyei Bíróság azonban dr. Hévey László IV. r. vádlottnak a szervezkedésen belüli tevékenységét a bizonyító eszközök leggondosabb mérlegelésével sem tudta aggály nélkül megállapítani. Nevezetesen ennek a vádlottnak a tevékenysége olyannyira összefügg a szervezkedés fegyveres csoportjainak résztevékenységével, hogy csupán azokkal együttes elbírálás során tisztázható megnyugtatóan, hogy vajjon ennek a vádlottnak a tevékenysége vezetőjellegű-e (T. 1. § 1. bek.), vagy pedig tevékeny részvevő-e. (T. 1. § 2. bek.) Ezért a bíróság dr. Hévey László ügyét elkülönítette.

Dr. Pongrácz Alajos V. r. vádlott ügyét a bíróság azért rendelte a Budapesti Katonai Törvényszékhez áttenni, mert a vádlott a terhére rótt kémkedési bűncselekményeket katonai titok tekintetében követte el. E bűntett elbírálása pedig kizárólag a Katonai Törvényszék hatáskörébe tartozik.

A bíróság súlyosbító körülményként értékelte a bűnhalmazatot és a folytatólagosságot.

Viszont enyhítő körülménynek tekintette:

Grősz József vádlott esetében

1. hogy bár a dolgozó hívők és az alsópapság óhajának engedve, megkísérelte, hogy rálépjen a népi demokrácia és a katolikus egyház megegyezésének útjára, ebben azonban a Vatikánból írásban és szóban érkezett, a megegyezést tiltó utasítások megakadályozták. Amikor pedig az állam és a római katolikus egyház között a megegyezés létrejött, ezért a Vatikán neki roszszalását fejezte ki;
2. töredelmes beismerését és felderítő vallomását;
3. büntetlen előéletét;
4. előrehaladott korát.

dr. Bozsik Pál vádlott esetében

1. előrehaladott korát;
2. törődött, évek óta beteg állapotát.

Valamennyi vádlott esetében a büntetlen előéletet és a töredelmes beismerő vallomást.

Továbbá Vezér Ferenc kivételével valamennyi többi vádlott esetében az egyházi felsőbbség feltétlen tiszteletét és a neki alávetettség szellemében történt nevelésüket és életszemléletüket.

Ugy Grősz Józsefre, mint a többi vádlottra a Vatikán iránymutatása rendkívüli szándékformáló erővel birt. Bár éppen a jelen eljárás során különösképen megvilágítást nyert, hogy a Vatikánban immár évek óta Magyarországról kiszökött népellenes bűnözők, erkölcstelen papok, politikai kalandorok adják a magyar politikai és egyházi viszonyokról a tájékoztatást, ők su-

galmazzák a Rómából jövő útmutatásokat, tehát Róma szava lényegében ezeknek a szava.

Az ítélet egyéb rendelkezései a felhívott törvény- és rendelethelyeken alapszanak.

FÜGGELÉK

A Budapesti Megyei Bíróság Grősz József és társai bűnügyét tárgyaló büntetőtanácsának összetétele:

Elnök:

DR. OLTI VILMOS.

A bíróság tagjai:

DR. GARANCSY MIHÁLY
bíró

FORMÁN ANDRÁS
ács, ülnök

MARKOVITS ISTVÁN
élmunkás kovács, ülnök

MIKLÓS KÁROLY
termester, ülnök

Ügyész:

DR. ALAPY GYULA
ügyészségi elnök

TARTALOMJEGYZÉK

A vádirat — — — — — — — — — — — — 5

A TÁRGYALÁS ELSŐ NAPJA
1951. június 22.

A tárgyalás megnyitása — — — — — — — — 17
Grősz József kihallgatása — — — — — — — 23
Dr. Farkas Endre kihallgatása — — — — — — 47
Dr. Hévey László kihallgatása — — — — — — 63
Dr. Bozsik Pál kihallgatása — — — — — — — 77

A TÁRGYALÁS MÁSODIK NAPJA
1951. június 23.

Dr. Pongrácz Alajos kihallgatása— — — — — — 89
Endrédy Vendel kihallgatása — — — — — — — 98
Hagyó-Kovács Gyula kihallgatása— — — — — — 117
Csellár István Jenő kihallgatása — — — — — — 130
Vezér Ferenc kihallgatása — — — — — — — 146

A TÁRGYALÁS HARMADIK NAPJA
1951. június 25.

Dr. Takács István tanu kihallgatása — — — — — 162
Dr. Halács Ágoston tanu kihallgatása— — — — — 165
Dr. Szabó Gyula tanu kihallgatása — — — — — 168
Payr Hugó tanu kihallgatása— — — — — — — 170
Székely Imre tanu kihallgatása — — — — — — 177
Balázsi Sándor tanu kihallgatása — — — — — — 182
Papp Ervin tanu kihallgatása — — — — — — 186
Kökényessy Artur tanu kihallgatása — — — — — 193
Przibislavsky Ferenc tanu kihallgatása— — — — — 196
Dr. Gombos Károly tanu kihallgatása — — — — — 199
Ipolyi Keller Tamás tanu kihallgatása— — — — — 208
Dr. Dorner Aurél tanu kihallgatása — — — — — 212

Iványi Endre tanu kihallgatása — — — — — — 215
Szabó Sándor László tanu kihallgatása — — — — 218
Kiss Horváth Mihály tanu kihallgatása — — — — 224
Molnár Ferenc tanu kihallgatása — — — — — — 228
Dr. Zalai Kálmán tanu kihallgatása — — — — — 229
Szabó Mihály tanu kihallgatása — — — — — — 235
Gyéressi Ágoston tanu kihallgatása — — — — — 238
Rauch László Attila tanu kihallgatása — — — — 242
Tóth Illés tanu kihallgatása — — — — — — — 243
Petrus Gyula tanu kihallgatása — — — — — — 250
Könyves Imre tanu kihallgatása — — — — — — 252
Bolyos Ákos tanu kihallgatása — — — — — — 254

A TÁRGYALÁS NEGYEDIK NAPJA
1951. június 26.

Urbán Lajos fegyverszakértő kihallgatása — — — — 258
Dr. Alapy Gyula főállamügyész vádbeszéde — — — 259
Dr. Joannovich Emil, Grősz József védőjének beszéde — 274
Dr Szabadi Gyula, dr Bozsik Pál védőjének beszéde — 282
Dr. Reznyák László, dr. Farkas Endre védőjének beszéde 285
Dr. Nehéz-Possony József, dr. Hévey László védőjének beszéde — — — — — — — — — — — — 288
Dr Szecsey Dénes, dr Pongrácz Alajos védőjének beszéde 294
Dr. Mellékv Kornél, Endrédy Vendel védőjének beszéde — 298
Dr. Zarubay Emil, Hagyó-Kovács Gyula védőjének beszéde 303
Dr. Barabás Béla, Csellár István védőjének beszéde— — 308
Dr. Fodor Lajos, Vezér Ferenc védőjének beszéde — — 312
Grősz József az utolsó szó jogán — — — — — — 315
Bozsik Pál az utolsó szó jogán — — — — — — 316
Dr. Farkas Endre az utolsó szó jogán — — — — — 316
Dr. Hévey László az utolsó szó jogán — — — — — 317
Dr. Pongrácz Alajos az utolsó szó jogán — — — — 318
Endrédy Vendel az utolsó szó jogán — — — — — 319
Csellár István az utolsó szó jogán — — — — — 320

Az ítélet — — — — — — — — — — — — 323

FÜGGELÉK

A megyei bíróság tagjainak névsora — — — — — 331

MAGYARÁZATOK

Barankovics-párt. Barankovics István által a felszabadulás után alapított ú. n. „Demokrata Néppárt", amely a klerikális reakció érdekeit képviselte.

BTK. Büntető Törvénykönyv rövidítése.

Czettler Jenő. Egyetemi tanár. Horthy ellenforradalmi uralmának idején országgyűlési képviselő, majd a képviselőház alelnöke volt.

Egységes Párt. Bethlen István miniszterelnök ellenforradalmi kormánypártja.

ÉME. Ébredő Magyarok Egyesülete. Fajvédő, fasiszta szervezet.

Emericana. Jobboldali katolikus egyetemi ifjúsági szervezet.

Friedrich István. Az 1919-es ellenforradalmi kormány miniszterelnöke volt.

Homo regius. A királyi trón üresedése, vagy a királyi hatalom gyakorlásának akadályoztatása esetén az államfői hatalmat gyakorló személy.

Katolikus Népszövetség. Legitimista katolikus társadalmi egyesület.

Keresztény Párt. Katolikus jobboldali legitimista párt a Horthy-korszak alatt.

Kongrua. Az állam által papok részére folyósított javadalmazás.

MOVE. Magyar Országos Véderő Egyesület rövidítése. Soviniszta, fajvédő szervezet volt az ellenforradalom és a Horthy-korszak alatt.

Nemzetvédelmi Kereszt. Horthysta kitüntetés, amelyet az ellenforradalmi tevékenységért adtak.

Orgovány. Nagyközség Pest megyében, ahol 1919-ben és 1920-ban Horthy terroristái állati kegyetlenséggel igen sok dolgozó parasztot, munkást, kommunistát gyilkoltak meg.

Osztenburg Gyula. Királypárti, fasiszta katonatiszt, aki a Tanácsköztársaság megdöntésére katonai tiszti különítményeket szervezett és véres terrorcselekményeket hajtott végre. Hívei szervezetüket a Horthy-rendszer alatt mindvégig fenntartották és támogatták Horthy- és később a Szálasi-fasiszták magyarországi uralmát.

Ottó-mise. Habsburg Ottó születésnapján a legitimista (királypárti) főpapok a királyság visszaállításáért misét mondtak.

Payr Hugó. Legitimista politikus, gyárigazgató, a Horthy-országgyűlés tagja.

Pragmatica Sanctio. 1723-ban elfogadott törvény, amely a Habsburg-ház számára a trónöröklődést biztosította Magyarországon.

Rassay Károly. Reakciós politikus, 1919-ben az első ellenforradalmi

kormány igazságügyi államtitkára volt. A Horthy-rendszer alatt mindvégig a nagytőkés érdekek hűséges kiszolgálója volt.

Remetekertváros, Pesthidegkúthoz tartozó település, ahol dr. Bozsik Pál plébános volt.

Revíziós Liga. Horthy és a magyar uralkodó osztályok által támogatott soviniszta, reakciós szervezet, amely az 1920. évi trianoni békeszerződésben megállapított határok revíziójáért folytatott demagóg propagandát, uszított a szomszéd népek ellen.

Schönfeld Artur. 1945 május 15-től a budapesti Szövetséges Ellenőrző Bizottság mellett működött Amerikai Misszió vezetője, majd 1947-ig az USA budapesti követe.

Szent István Bajtársi Szövetség. Fasiszta jellegű, legitimista (királypárti) ifjúsági szervezet.

Szittya Egyesület. Fasiszta, fajvédő szervezet.

Turul Szövetség. Fasiszta főiskolai egyesület.

Tvr. Törvényerejű rendelet rövidítése.

VKF/2. osztály. A horthysta vezérkari főnökség kémelhárító osztálya.

Werbőczy Egyesület. Az egyetemi jogászifjúság volt fasiszta fajvédő szervezete.

Ez a kiadvány a demokratikus államrend ellení összeesküvés vezetésének büntettével és más büntettekkel vádolt Grősz József és társai bűnperének gyorsírási jegyzőkönyvei alapján készült.

Itélethirdetés Grősz József és vádlott társai bűnperében (balról jobbra : Grősz József, dr. Bozsik Pál, dr. Farkas Endre, dr. Hévey László. A második sorban: dr. Pongrácz Alajos, Endrédy Vendel, Hagyó-Kovács Gyula, Csellár István Jenő, Vezér Ferenc)

Grósz József kihallgatása

Dr. Pongrácz Alajos és dr. Hévey László szembesítése

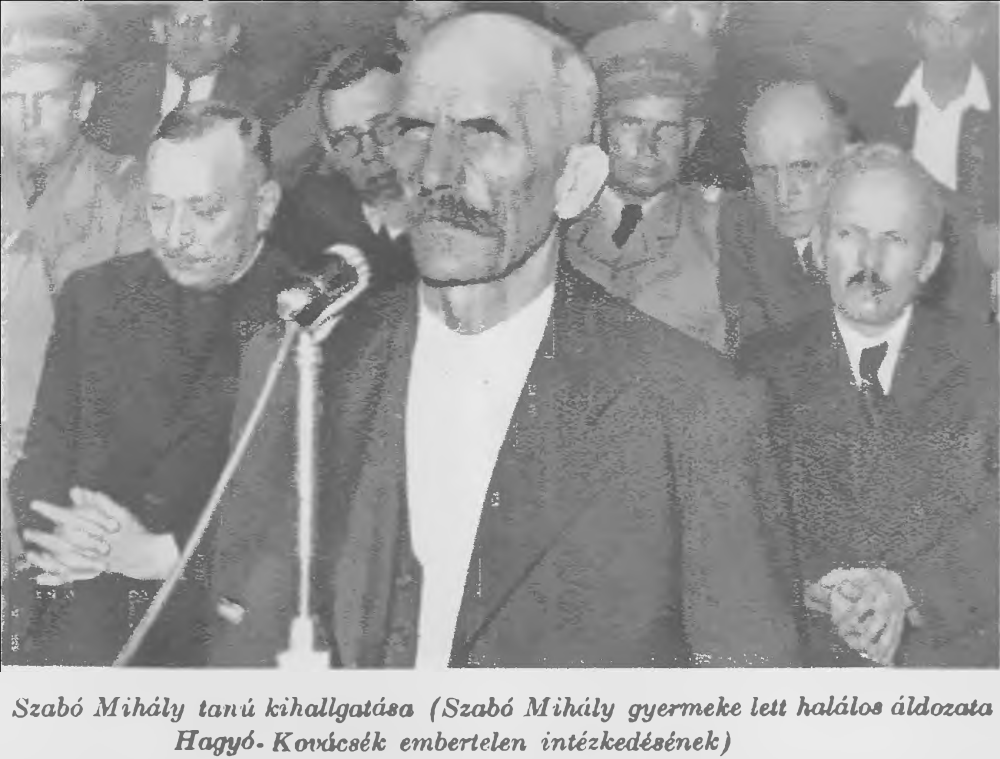

Szabó Mihály tanú kihallgatása (Szabó Mihály gyermeke lett halálos áldozata Hagyó-Kovácsék embertelen intézkedésének)

Az összeesküvők által elrejtett és a nyomozás során megtalált lőfegyverek és lőszerek egy része

Az összeesküvők lefoglalt fegyvereinek egy része

A vatikáni államtitkárság levele a magyar püspöki karhoz, amelyben elítéli az állam és az egyház megegyezését

SEGRETERIA DI STATO

SUA SANTITÀ

EX AEDIBUS VATICANIS, die 9 Octobris 1950.

Exc.me ac Rev.me Domine,

Per nuntios radiophonico invento ac diurnis vulgatos, Apostolica Sedes didicit Episcopos istos Conventionem cum Hungariae Moderatoribus inisse.

Initio rei - ex quibusdam saltem eius adiunctis - nihil veri inesse aestimatum est. At ipsa nuntiis postmodum acceptis pro dolor confirmata est.

Doleo quippe tecum communicare id maeroris haud mediocris omnem Augusto Pontifici attulisse. Quod te istosque locorum Ordinarios aegritudine, non tamen stupore, afficere profecto poterit.

Etenim, ceteris, quae considerari possent, omissis, notum est publicas definire ac moderari rationes, quae Ecclesiae cum variis intercedunt Nationibus ad Sedem spectare Apostolicam. Agitur siquidem de Pactionibus, quae ad Ecclesiae vitam regendam sese referunt in Natione universa, quarum effectus in Ecclesiae conditiones aliarum quoque Nationum recidunt, et, quod pluris est, res indultas ab ecclesiastica potestate non paucas continere solent: quae omnia auctoritatem dioeceseon Praesulum proprium, uti liquet, excedunt.

Verum quidem est - juxta relatos in diurnis nuntios - te in epistula Cultui, ut aiunt, ac Publicae Institutioni praeposito Administro missa, occasione confectae Pactionis, exceptionem interposuisse, quoad jus Sanctae Sedis, cum scribebas: "Episcoporum Collegium animadvertere cupit Pactionem hanc nullum afferre praejudicium Sedis Apostolicae juribus rationes definiendi inter Ecclesiam et Statum". At non videtur exceptionem huiusmodi peculiari consideratione dignam haberi, quandoquidem in cunctis ephemeridibus ac diurnis hungaricis Conventionem nulli subiectam esse dilatoriae condicioni asseritur: quod negatum fuisse ab ecclesiastica potestate ista hoc non constat.

Exc.mo ac Rev.mo Domino
DOMINICO JOSEPHO GROSZ
Archiepiscopo Colocensi

COLOCAM

Quodsi vero ea, quae Pactione continentur, examinantur, haud minus gravibus animadversionibus locus fit. Ibi equidem onera non levia imponuntur eaque talia ut difficulter cum Ecclesiae doctrina et normis componi possint.

Praeterea Conventio aliquem secum fert assensum violentae et arbitrariae universarum paene Societatum Religiosarum suppressioni, quae in rem a publica civili potestate jam adducitur. Pro perniciosis hisce concessionibus ne Episcopis factis, reipublicae Moderatores non aliud indulgent nisi vagam promissionem libertatem observandi religiosam - ceterum Constitutione ipsa declaratam - ac spondent sese ecclesiasticae potestati restituturos catholicas scholas octo, quae tamen munera sua difficile obire poterunt, ut res postularet.

Vix autem recolere expedit Sanctitatem Suam probe intellegere quibus difficultatibus ac minis Ecclesiae vita istic subdatur. At eae praemissarum animadversionum vim haud minuunt.

Pastoralem sollicitudinem ante oculos habens Beatissimus Pater, qua antehac isti sacrorum Antistites non caruere, eos iterum iterumque hortatur, ut vigili studio sacrosancta Dei animorumque jura tueantur; assidue reminiscantur praeclara Episcoporum Hungariae superiorum aetatum facinora. Omni virium contentione curent, ut secum et cum Jesu Christi Vicario conjuncti permaneant, simulque Clerum suum fidelesque doctrina et exemplis confirment.

Peculiari hoc volvente discrimine, Pontifex Maximus mente animoque prope est dilectum Hungariae populum, nominatimque prope eos qui, ob suam erga Ecclesiam fidelitatem, quoquo modo divexantur, sive ex ordine Cleri sive ex ordine laicorum sint. Praecipue autem Sanctitas Sua paterna conjungitur benevolentia Religiosis Sodalibus, tam duriter discruciatis, qui videlicet hisce temporibus sacra saepta derelinquere atque, veste sua deposita, tristes incertosque exspectare dies coacti sunt vel coguntur.

SEGRETERIA DI STATO

SUA SANTITÀ

Sacris istis praesulibus, Clero, Religiosis Sodalibus fidelibusque universis Augustus Pontifex Apostolicae Benedictionis robur amantissimo corde impertit, in auspicium divinae opis, qua recreati, valeant ardua sua munera explere intaminatumque posteris trasmittere fidei thesaurum, quo tam gloriosus Hungariae jam evasit populus.

Haec tibi dum refero, Sacrum Amulum deosculor, meque profiteor

Excellentiae Tuae
addictissimum

Ioa. Baptista Dell'Acqua
Substitutus

A vatikáni államtitkárság levelének magyar fordítása:

Őszentsége Államtitkársága
6990/50. sz.

Vatikán, 1950. október 9

Kegyelmes és Főtisztelendő Uram!

Rádió és sajtó útján nyilvánosságra hozott hírekből értesült az Apostoli Szentszék, hogy a püspökök megegyezést kötöttek Magyarország vezetőivel.

Először — bizonyos körülményekből — azt gondoltuk, hogy ez nem igaz. Később azonban, sajnos, a kapott értesülések ezt megerősítették.

Fájdalommal közlöm Veled, hogy ez a hír nem középszerű fájdalmat okozott a Szentatyának. Ezen pedig Te és a helyi főpásztorok szomorkodhattok, de nem csodálkozhattok.

Nyilvánvaló ugyanis — mellőzve a többit, amit még figyelembe vehetnénk —, hogy a Szentszékre tartozik azoknak a közös elveknek meghatározása és irányítása, amelyek az egyház és különböző nemzetek között felmerülnek. Szó van ugyanis azokról az egyezményekről, amelyek az egész nemzeten belül az egyház életének irányítására vonatkoznak, amelyek kihatnak az egyház állapotára más nemzetek között is, és ami még fontosabb, több olyan dolgot szoktak tartalmazni, amit az egyházi főhatóság engedélyez: mindezek — mint világos — meghaladják a püspökök hatáskörét.

Igaz ugyan — az újsághírek szerint —, hogy Te abban a leveledben, amelyet az egyezmény megkötése alkalmával az ú. n. vallás- és közoktatásügyi miniszternek küldtél, kikötést tartottál fenn a Szentszék jogával kapcsolatban, midőn azt írtad: „A püspöki kar hangsúlyozni kívánja, hogy ez az egyezmény semmiféle hátrányt nem jelent a Szentszék ama jogával szemben, hogy meghatározza az egyház és az állam között felmerülő ügyeket." Ez a kikötés azonban nem látszik különös figyelemre méltónak. Amikor ugyanis minden magyar újság és folyóirat azt állítja, hogy ez a megállapodás nincs alávetve semmiféle halogató feltételnek, nem látjuk, hogy az egyházi hatóság ennek ellentmondott volna.

Ha pedig megvizsgáljuk az egyezmény tartalmát, nem kevésbbé súlyos észrevételeknek van helye. Ez ugyanis nem könnyű terheket ró és méghozzá olyanokat, amelyeket nehezen lehet összeegyeztetni az egyház tanításával és szabályaival.

Azonkívül a megegyezés bizonyos beleegyezést jelent csaknem az összes szerzetesrend erőszakos és önkényes felosztásához, ami az államhatalom részéről máris folyamatban van. Azokért a veszélyes engedményekért cserébe, amelyeket a püspökök tettek, az állam vezetői nem engedélyeznek mást, mint a vallásszabadság fenntartásának bizonytalan ígéretét, amit különben az alkotmány is kimond. Emellett azt ígérik, hogy vissza fognak adni az egyházi hatóságnak nyolc katolikus iskolát, de ezek nehezen tudják majd feladatukat a követelményeknek megfelelően ellátni.

Felesleges megemlíteni, hogy Őszentsége nagyon jól megérti, milyen nehézségeknek és fenyegetéseknek van alávetve az egyház élete. Ezek azonban alig csökkentik a fenti észrevételek súlyát.

A Szentatya szem előtt tartva főpásztori gondoskodását, amelynek eddig sem voltak híján a püspökök, újra és újra arra inti őket, hogy éber figyelemmel vigyázzanak az isten és a lelkek legszentebb jogaira, állandóan emlékezzenek Magyarország hajdani püspökeinek dicső tetteire. Minden erejük megfeszítésével gondoskodjanak arról, hogy egymással és Jézus Krisztus Helytartójával kapcsolatban maradjanak, és ugyancsak erősítsék papjaikat és híveiket tanításukkal és példamutatásukkal.

A Szentatya alaposan megfontolva ezt a különös válságot, szívben és lélekben közel van az ő szeretett magyar népéhez, nevezetesen azokhoz, akik az egyház iránti hűségük miatt bármilyen módon sanyargattatnak, akár papok, akár világiak legyenek is. Őszentsége különös atyai jóindulattal viseltetik a szerzetesek iránt, akiket oly kegyetlenül szétkergettek, és akik jelenleg arra kényszerülnek, vagy már kényszerültek, hogy szent hajlékaikat elhagyják, és ruhájukat levetve, szomorú, bizonytalan napoknak nézzenek elébe.

A püspököknek, a papságnak, a szerzeteseknek és valamennyi hívőnek a Szentatya szerető szívvel küldi apostoli áldásának erejét, az isteni segítség reményében, hogy attól új erőt nyerve, képesek legyenek ellátni nehéz feladatukat és utódaiknak érintetlenül átadni a hit kincseit, amely már oly dicsőségessé tette a magyar népet.

Midőn ezt Veled közlöm, szent gyűrűdet csókolom és magamat Excellentiád lekötelezettjének vallom

Kegyelmes és Főtisztelendő

GRŐSZ JÓZSEF
kalocsai érsek úrnak,

KALOCSA

Sac. Angelus Dell' Acqua
titkárhelyettes

"[illegible]"

Magatartás:

Ne erőszakoljuk jóban lenni a prolikkal, a hasonló korúakkal nyugodtan tegeződni, --- lányokkal szemben nem kell még akkor sem, ha valaki arra ajánlatot tesz, vagy tegez. Megszólítás általában: elvtárs, [illegible], idősebbeket nyugodtan bácsizhatjuk.

2/ ÓVATOSAN kiadni kritikát, személyekről, intézkedésekről soha elmarasztalólag nem szólni. Azonban dicsérni sem kell mindent

Az emberek panaszait, egyszerű igen, igen, szólammal tudomásul venni...

Ne legyünk [illegible].

Csávosi Elemér, a jezsuita-rend volt magyarországi főnökének körlevele a rend tagjaihoz. A szemelvény utasításokat tartalmaz, hogy a volt szerzetesek milyen magatartást tanusítsanak, hogyan férkőzzenek az emberek bizalmába.

A magyar katolicizmus feladatai – állampolgári, [illegible] téren:

Teljes nyiltsággal meg kell mondani: ha most tétlenek maradunk, akkor véleményem szerint a legsúlyosabb bűnt, – Szentlélek elleni bűnt követünk el.

A Főtitkár feladata az előző pont végén megállapítottak alapján a következő:
a./ állandó kapcsolat fenntartása az elnökség többi tagjával,
b./ a mozgalom irányitása az Elnökség határozatainak megfelelően. Feladatkörönként titkárságok alakulnak és ezek vezetői a titkárok. Az 5 munkájukat irányitja a főtitkár. [illegible]..../.

2./ Gazdasági kérdések titkársága az akciókhoz szükséges eszközök és anyagiak megszerzése ennek a titkárságnak a feladata.

3./ Sajtó- és propaganda titkárság
a./ [illegible] rendszeres sokszorositott lap, egy [illegible] előállitása,
b./ kivülről adatokat be,
c./ belülről adatokat ki.....
d./ forditások....

4./ Összeköttetéseket fenntartó titkárság fenntartja a kapcsolatot azokkal, akik [illegible] a kommunizmus ellen: azaz más csoportokkal, összeköttetést tart fenn [illegible]. Összeköttetést tart fenn a nyugatiakkal és az odakint levőkkel /akik el akarunk/ rádió adás és vevés megszervezése,

5./ Katonai vonal:
a./ megfelelő csapatok [illegible] akciók előkészitése /pl. fegyvergyártás [illegible].../
b./ [illegible] előkészitése,
c./ felszabaditó akció előkészitése.

Szemelvények a »Katolikus Front« illegális terrorszervezet célkitűzéseiből, amelyeket Grősz József és Endrédy Vendel összeesküvő társa, Pap Ervin joglalt írásba. Tartalmazza a szervezet kémtevékenységének irányelveit is

K I M U T A T Á S
a kalocsai érsekség lelkészi állásairól.

Sz.	Állomáshely és cím	Lakb. o.	Lelkész neve	Korp. o.	Jegyzet.
1.	Akasztó Post m.	3	Berta Imre	1948 I. IV.	
2.	Alsónyék Pest m. U.p. [illegible]	3	Dobay Károly	1945 I. II.	
31.	Drágszél Pest m. U.p. Miske	3	Kovács Vince	1948 VII. III.	
32.	Dunap[illegible] Pest m.	3	[illegible]	1944 VII. [illegible]	[illegible]
70.	Mélykút Tiszt[illegible] Bács m. [illegible]	3	Putterer Viktor	1946 I.	

[illegible]

	Állás	Lakb. o.	Név és cím	Fiz. o.	Jegyzet.
90.	Egyhm.A.C.igazgató	2	Dr.Mojzes Ferenc Kalocsa,Szent István-u. 6.sz.	VI. 2.	
91.	" A.C.titkár	2	Máriai Jenő Kalocsa,Kunszt József-u. 6.sz.	VII. 3.	
92.	" A.C.ifj.lelkész	2	Posadszki Nándor Kalocsa,Szent István-u. 20.	VII. 3.	
93.	" A.C.ifj. lelkész	2	Kótai Lajos Kalocsa,Szent István-u. 21.	VII. 3.	
94.	" I.szórvány lk.	2	Benedek László Kalocsa,Szent István-u. 20.	VII. 3.	
95.	"II. szórv.lk.	2	Ádám Jenő Kalocsa,Szent István-u. 20.	VII. 3.	
96.	"III.szórv.lk.	2	Holovics Flórián Kalocsa,Szent István-u. 22.	VII. 3.	

SZEMINARISTÁK. /29 teljes kabtárt lelkész./

97- 1. András Ferenc
5. [illegible] Márton
Braunstein István
6. Berger Miklós
Dimitrievits Tihamér
9. Drobina Mátyás
Fehete György

15. Kuptovics Mihály
19. Laurerth János
Ledinyfalusi Vilmos
20. Linka Károly
Mantás László
23. Nemes Vilmos

29. Varga József

Kalocsa,1948 december 24.

o. [illegible]
érseki irodaigazgató.

Beismerem, hogy ennek a hamis adatokat tartalmazó kongrua-listának eredeti példányát sk.aláírásommal 1948 dec.24.-én felterjesztettem a VKM-nek. A 31 sz. Kovács Vince nem jogosult kongruára. Drámszélén soha nem volt beosztásban. A 70-es sz. Putterer Pátert dec. 4.-én őrizetbe vették, ami kitünik a kalocsai érsekség 1948 évi iktatókönyvéből is a 7349 sz. alatt. A 90-96 sz.-ig megjelölt funkciók mindegyike valótlan, a felsoroltak nem abban működtek, köztük több jezsuita van, akik nem jogosultak kongruára.

[illegible signature]

A kalocsai egyházmegye hamis kongrua-jegyzéke

BUDAPEST, 1945. Május 17.

4/1945.

FEDVES ÁKOS ATYA !

P. Ferenccel kapcsolatban ugy határoztam, hogy , mihelyt teheti, azonnal menjen Pécsre p i h e n n i .

Reménylem, hogy P. Ferenc ezen intézkedésből kiolvassa a legnagyobb szeretetet és értékelését annak a munkának, amit évek óta végzett. Az és az utóbbi idők idegtépő izgalmai nemcsak tanácsolják, de az Isten ötödik parancsolata értelmében megkövetelik tőlem, t ő l e és a Rendtől, hogy időt, alkalmat nyujtsunk a pihenésre.

Arra kérem ezzel kapcsolatban P. Ferencet, hogy semmi munkát se vállaljon Pécsett sem a kolostorban, sem másutt még akkor sem, ha az ottaniak ki akarnák használni és felkérnék. Reám való hivatkozással térjen ki minden munka elől. Ez nem tiszteletlenség, vagy hálátlanság a vendégül látó kolostor iránt, hanem a józan ész követelése, mert csak igy hozza magát rendbe annyira, hogy ujra beleállhasson az Úr szőlőjében való nagy munkába. Atekintetben ne feledje a jó atya, hogy „ többet ér egy élő szamár - mondja a közmondás - mint egy döglött oroszlán."

Ezen intézkedésem további rendelkezésig marad érvényben, amit majd a jó P. Ferenccel is megbeszélek. Most fontos, hogy minél hamarabb és minél rövidebb uton siessen Pécsre. Ezt megbeszéltem P. Jenővel is.

2. Közlöm, hogy „ Andrea"-t P. László kitiltotta a budai kolostorból. Ugy hallom, hogy atyaságod is hasonlóan cselekedett. Mindkettőt jóváhagyom.

3. Van-e valami hir P. István hollétéről---- Portás felől semmi hirünk!

4. Nagyon imádkozzunk Rendünk lelki és anyagi ügyeiért és bizzuk magunkat egészen Jézus szent Szivére és a Gondviselésre.

P. Besnyő Gyula pálosrendi rendfőnök levele, melyben utasítja Bolyos Ákost, a pécsi pálos-rendház főnökét, hogy a gyilkosság miatt körözött Vezér Ferenc számára búvóhelyet biztosítson

Csellár István Jenő által készített és vászonra gépelt igazolványok, melyek a pálos-szerzetesek külföldre szökésének elősegítését szolgálták

Melléklet a 8822/Pol.-1931.számhoz.

M á s o l a t.

.Kir.Követség Bruxelles.

146/1931.res.szám.

Brüsszel, 1931. május hó 15.

Tárgy: dr.Hévey László belgiumi missziója.

Hiv.szám: 1/res.9-1931. és 660-1931.sz.sürg.rendelet.

Dr Hévey László a belgiumi magyar munkások szociális szervezéséről és a magyar munkások között folyó kommunista propagandáról szóló jelentéseit ma nyujtotta be nekem, melyeket 144 és 145/1931.res. számok alatt terjesztem fel.

E jelentések előterjesztése alkalmából nem mulaszthatom el tisztelettel jelenteni, hogy a belgiumi magyarok szociális gondozásának tanulmányozása céljából kiküldött dr. H é v e y László egyetemi tanársegéd kényes és nem könnyű feladatának a legnagyobb lelkiismerettel és odaadással, valamint kellő tapintattal felelt meg. Anyaggyűjtése nemcsak Brüsszel és környékére, hanem Belgium egész területére terjedt ki. A szociális missziójával kapcsolatban más fontos és értékes információkat is szerzett a követség részére, melyek külön jelentéseim tárgyát képezték és képezik. Ezáltal is az állam érdekeit elismerésre méltó módon szolgálta.

dr. Hedry István s.k.

magyar királyi követ.

Nagyméltóságu

gróf Károlyi Gyula

m.kir.külügyminister urnak,

Budapest.

Hedry István brüsszeli magyar követ 1931. május 15-iki jelentése dr. Hévey László besúgó tevékenységéről

Dr. Gombos Károly kanonok breviáriuma, amelyben a szentkép hátára ragasztva rejtette el a dollárokat